

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси
А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти
Ҳ. С. Сулаймонов номидаги Қўлёмалар институти

АЛИШЕР НАВОИЙ

**МУКАММАЛ
АСАРЛАР ТЎПЛАМИ**

Йигирма томлик

Биринчи том

БАДОЙИЪ УЛ-БИДОЯ

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти
Тошкент —1987

Тахрир ҳайъати:

*К. ЯШИН, Э. ЮСУПОВ, УЙҒУН, ИЗЗАТ СУЛТОН, А. ҚАЮМОВ, Б.
НАЗАРОВ, А. ҲАЙИТМЕТОВ, Ф. СУЛАЙМОНОВА, С. ҒАНИЕВА, М.
ҲАКИМОВ*

Текстни тузувчи:

ШАРОФИДДИН ШАРИПОВ

Масъул муҳаррир:

АЗИЗ ҚАЮМОВ

Тақризчилар:

Ё. ИСҲОҚОВ, М. ҲАКИМОВ

ТАҲРИРҲАЙЪАТИДАН

Ўзбек халқининг улуғ мутафаккир шоири Алишер Навоий (1441—1501) дан Шарқ классик адабиётининг барча жанрларига оид жуда катта ҳажмдаги бой мерос етиб келган. Ўз даврида юксак гуманистик ғояларни бадиий баркамоллик билан ифодалаб берган адиб асарлари асрлардан асрларга, наслардан наслларга ўтиб ардоқланиб келди. Янги авлодларнинг эзгу умидлари, ажойиб орзулари зуҳури йўлида ҳам илҳомбахш кучга айланди. Шунинг учун ҳам улар инқилобгача бўлган даврда қўлёзма ва босма ҳолида кенг тарқалди. Шоир асарларининг республикамиздагина эмас; балки жаҳон кутубхоналарида маълум бўлган нусхалари шундан далолат беради.

Алишер Навоийнинг ўлмас меросини кенг қамровда ўрганиш, уларнинг кўп нусхали нашрларини ташкил этиш асосан бизнинг давримизда бошланди. Шоир асарларини текстологик планда ўрганишга киришилди. Улардан айримларини, ҳозирги тил нормалари асосида шарҳлар билан қўшиб нашр этиш йўлга қўйилди. Бу ишлар Алишер Навоий туғилган куннинг 500 йиллигини нишонлаш бўйича бошланган тадбирларни амалга ошириш муносабати билан айниқса жонланиб кетди. Натижада иккинчи жаҳон урушигача бўлган даврда шоир лнрикасидан сайланма нашрлар юзага келди. «Хамса» дostonларини чоп этишга киришилди.

Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда шоир меросини нашр этиш янги поғонага кўтарилди. 1948 йилда шоир туғилган куннинг 500 йиллигини нишонлаш муносабати билан Алншер Навоийнинг уч томдан иборат «Танланган асарлар»и чоп этилди. (Бу нашрда иккинчи том «Хамса» дostonларидан иборат беш китобни ташкил этади). Олтмишинчи йилларда эса Навоийннг 525 йиллик юбилейи муносабати билан шоир асарларининг ўн беш томлиги юзага келди. «Хамса» илмий-танқидий матн сифатида бир бутун ҳолда китобхонларга ҳавола этилди.

(Алишер Навоий асарларининг рус тилидаги ўн томлиги нашри ҳам шу йилларда амалга оширилди).

Буларнинг ҳаммаси буюк адиб асарларининг мукаммал нашрини тайёрлашга катта замин яратилганлигини кўрсатар эди.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти ва Ҳ. С. Сулаймонов номидаги Қўлёзмалар институти шоир туғилган куннинг 550 йиллиги олдидан унинг йигирма томдан иборат "Мукаммал асарлар тўплами"ни тайёрлашга киришди. Мазкур тўплам Алишер Навоий меросини тўлиқ қамраб олади ва илмий нашрлар типидида изоҳлар билан таъминланади.

“Мукаммал асарлар тўплами”нинг мундарижаси қуйидагича:

I том. «Бадойиъ ул-бидоя», девон.

II том. «Наводир ун-ниҳоя», девон.

Биринчи девон таркибига барча лирик жанрлардаги асарлар киритилган; аммо асосий қисми ғазаллардир. Иккинчи девон фақат ғазаллардан тузилган. Бу девонлар биринчи марта нашр қилинмоқда.

Алишер Навоий ҳаётининг охириги йилларида умр бўйи яратган ғазал, мухаммас, мусаддас, рубоий ва бошқа лирик жанрлардаги асарларини, шу жумладан, олдинги йиллардаги девонлари — «Бадойиъ ул-бидоя» ва «Наводир ун-ниҳоя»га киритган шеърларини йиғиб «Ҳазойин ул-маоний» шеърлар тўпламини тузди. «Ҳазойин ул-маоний»ни ташкил этган тўрт девон инсон ҳаётининг тўрт босқичини билдирувчи номлар билан аталган бўлсада, уларда хронологик тартиб изчил сақланган эмас. Буни I ва II томга кирган икки девон таркибидаги шеърларнинг тўрт девоннинг ҳар бирига бўлиб юборилганлиги ҳам тасдиқлайди.

Мазкур нашрда бу девонлар Навоий тузган тартиб ва ҳажмда берилган бўлиб, улар қуйидаги томларни ташкил этади.

III том. «Ғаройиб ус-сиғар», девон.

IV том. «Наводир уш-шабоб», девон.

V том. «Бадойиъ ул-васат», девон.

VI том. «Фавойид ул-кибар», девон.

VII том. Алишер Навоий зуллисонан шoir бўлиб, форс тилида ҳам ижод этган. Тўпланинг бу томида шoirнинг шу тилдаги лирик мероси амланган,

VIII том. Бу том Алишер Навоийнинг ахлоқий-таълимий мазмундаги тўртликларидан иборат. Шу томга Навоийнинг қасидалари ҳам киритилади. Қасидалар асл форс тилида берилиб, уларнинг ҳозирги замон ўзбек тилига таржимаси ҳам келтирилади.

IX том. «Хамса»нинг биринчи китоби «Ҳайрат ул-аброр».

X том. «Хамса» китобларининг иккинчиси «Фарҳод ва Ширин».

XI том. «Хамса»нинг учинчи китоби «Лайли ва Мажнун».

XII том. «Хамса»нинг тўртинчи китоби «Сабъаи сайёр».

XIII том. «Хамса»нинг сўнгги китоби «Садди Искандарий».

XIV том. «Лисон ун-тайр» достони.

XV том. Навоийнинг адабиётшуносликка оид асари «Мажолис ун-нафоис».

XVI том. Бу томдан Навоийнинг «Хамсат ул-мутахаййирин», «Ҳолоти Сайид Ҳасан Ардашер» ва «Ҳолоти Паҳлавон Муҳаммад» номли биографик рисоалари ўрин олган.

XVII томга «Вақфия», «Муншаот» асарлари жалб этилган. Шу томга яна Навоийнинг биринчи куллиётига илова қилинган муқаддима — мурожаати — «Дебоча» киритилади.

XVIII том. «Насоим ул-муҳаббат» асари.

XIX том. Навоийнинг умумий тарихга оид асари.

XX том. «Мезон ул-авзон», «Муфрадот», «Муҳокамат ул-луғатайн», «Маҳбуб ул-қулуб» асарлари.

Алишер Навоийнинг «Мукамал асарлар тўплами» ўзбек адабиёти тарихи билан шуғулланувчи илмий ходимлар, олий ўқув юртлари филология факультетининг ўқитувчи ва студентлари, шунингдек, кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Бу улкан мерос бир бутун ҳолда гуманист шоирнинг ғоя ва образлар дунёсини, уларнинг тадрижий такомилени кузатиш, адабнинг жаҳон адабиётига қўшган бебаҳо ҳиссасини кенг тасаввур этиш имконини яратади.

* * *

Навоий йигирма томлик “Мукаммал асарлар тўплами”нинг биринчи томини шоирнинг «Бадойиъ ул-бидоя» девони ташкил этади. Бу нашрга Ўзбекистон Фанлар академияси Ҳ. С. Сулаймонов номли Қўлёзмалар институтидаги “Бадойиъ ул-бидоя” девонининг қўлёзма нусхаси (инв. № 216) асос қилиб олинди. Бу қўлёзма 1486 йили, Навоий барҳаёт пайтида кўчирилган. Унинг текстини «Бадойиъ ул-бидоя»нинг қадимий нусхалари, жумладан Париж миллий кутубхонасида инв. № 746 билан сақланувчи 1480 йилда кўчирилган қўлёзма ҳамда Британия музейидаги № 401 инвентарига эга бўлган 1482 йилда кўчирилган қўлёзмалар фотонусхалари билан солиштириб чиқилди.

Ушбу том Қўлёзмалар институтининг собиқ катта илмий ходими филология фанлари кандидати марҳум Шарофиддин Шарипов томонидан тайёрланган. Текстни бевосита нашрга тайёрлаш ишини Қўлёзмалар институтининг катта илмий ходими, филология фанлари кандидати Марям Раҳматуллаева бажарди. Текстни қўлёзмалар билан қайта қиёслаб текширувни Марям Раҳматуллаева ва Қўлёзмалар институтининг илмий ходими Мухлиса Зиёвиддинова амалга оширдилар.

БАДОЙИЪ УЛ-БИДОЯ

ДЕБОЧА

Фасоҳат девонининг ғазал саройлари табъ махзаанидин шўридаҳол ошиқлар хирмани жонига ўт солғудек бир оташин лаъл назм силкига торта олмағайлар, агар сўз дебочасин ул соний жавоҳири ҳамди била мурассаъ қилмағайларким, ишқ аҳлин олмоси лисон шарафи ва гавҳари баён лутфи била сойир инсоннинг дурратул-тожи қилди.

Субҳоналлоҳу хувал-алиюл-мутаол,
Ким айлади ишқ баҳрини молломол.
Инсонни чу анда солди ғаввос мисол,
Ҳам гавҳари ҳол берди, ҳам дурри мақол.

Ва балоғат бўстонининг чаманоройлари хаёл гулшанидин соҳибжамол маъшуқлар гулбуни ҳусниға зийнат бергудек бир оташин гул вазн гулдастасиға боғлай олмағайлар, агар калом фихрастин ул қодир завоҳири шукри била муламмаъ қилмағайларким, ҳусн хайлин гулбарги узор боғи ва нарғиси бемор чароғи била коффайи халойиқ қурратул-айни этти.

Алҳамду лимужидил-ҳадоё ва ниъам,
Ким кести вужуд боғидин хори адам.
Ул боғда ҳар гул ўтиким, чекти алам,
Жон эвини ёрутти, назар шамъинн ҳам.

Бу ҳамди мазкур ва санойи мастурға кўнгул мойил ва тил қойил бўлуб, кўнгулга ором ва тилга ком етишмагай, то рисолат буржининг мунир ахтари ва нубувват дуржининг самин гавҳари

ва «мо йантиқу ан-ил-ҳаво» таронасининг мушорун илайҳи ва «ин ҳува илло ваҳйун йуҳо» ҳазонасининг муътамадун алайҳи ва «ана афсаҳу» сурудининг мутаранними ва «ана амлаху» дурудининг мутакаллими наътининг туҳфаси анга восита ва дуруднининг ҳадияси анга васила бўлмағай.

Муҳаммадким, русул анжумдур, ул ой,
Қаю ой, балки меҳри оламорой.

Вужудининг туфайли тўққуз афлок,
Бу даъво шоҳиди маншури «лавлок».

Олиб юз барқдин суръат саманди,
Янги ой ул ой саманди сийнабанди.

Ситоми маркаби Биржису Ноҳид,
Ики ёндин чаноқи ою хуршид.

Залолат кўйининг маҳзунлариға,
Жаҳолат даштининг мажнунлариға,

Шафиъ эткил они жовид, илоҳий,
Мени ҳам қўймағил навмид, илоҳий.

Ва саллаллоху алайҳи ва ало олиҳит-тайибин ва асҳобиҳиттоҳирин ва ало ман табаъаҳум ажмаъин ила явмидин.

Бу паришон ажзонинг варақнигори ва бу ошуфта авроқнинг қиссагузори, меҳнат паймонасининг журъачаши ва маломат хумхонасининг сабукаши, шайдолиқ маҳалласининг расвоси ва расволиқ кўчасининг шайдоси

Вафо бўстонининг дostonсаройи,
Маломат булбули, яъни Навоий

ғафараллоҳу зунубаҳу андоқ арз қилурким, ул чоғким Хуросон тахти кўрагонлиқ дувожи ила зийнатафзой ва Кўрагон фарқи жаҳонбонлиқ тожи била фалакфарсой эрди, умрум шабистони шабоб шамълари нуридин мунаввар ва ҳаётим гулистони йигитлик гуллари атридин муаттар эрди, синн муқтазосидин табиатға ҳаво ғолиб ва ҳаво ғалабасидин табиат лаҳвға толиб эрди, кўнглагим чокидин кўксумдаги эски тўганлар бир-бир аён ва кўкрагимда кесган янги алифлардин кўнглагим хат-хат қон, мудом май рағба-ти кўнгулга маҳбуб ва ҳамиша маҳбуб улфати хотирға марғуб, жоним ишқ бодасидин маст ва кўнглум бода ишқидин майпараст:

Бўлмаса оллимда гулруҳ соқий, аҳволим хароб,
Йўқ эса соқийда гулгун жоми май, бағрим кабоб.

Оз вақтда бода селидин ҳушу ақлим эви йиқилди ва ишқ барқи салоҳу офиятим хирманин кул қилди:

Бировки, ишқу май илгида мубтало бўлғай,
Не тонг, агар анга ҳар лаҳза юз бало бўлғай.

Агарчи саъб балодур, вале будур тилагим,
Ки бу бало манга бўлғай ҳамиша, то бўлғай.

Бори шуур сурати кўнглумдин кетди ва кўнгул сурати ҳоли бир ерга етдиким,

Тун-кун аёғим яланг, ёқам чок,
Майхона йўлида масту бебок.

Ҳар дам етибон фалакка ҳуюм,
Авбош ила барча гуфтуғўюм.

Чун табъи жибиллий саломатдин ва жибиллат зоти истиқоматдин орий эрмас эрди, ошиқлик кўчасидаким, ажиб ҳолотға ғоят ва хуморлиқ маҳалласидаким, ғариб мушкилотға ниҳоят йўқтурур; ишқда хоҳ ҳабиб жамоли ҳайратидин ва хоҳ рақиб хаёли ғайратидин ва хоҳ висол баҳори интизоридин ва хоҳ фироқ хазони хор-хори изтироридин ҳар навъ иш юзланса эрди; ва майда хоҳ мастлиқ айшу тарабидин ва хоҳ махмурлиқ ранжу таабидин ва хоҳ майфуруш иноятидин ва хоҳ муҳтасиб шикоятидин ҳар амр воқиф бўлса эрди, ул ҳолға лойиқ ва ул хаёлға мувофиқ:

Кўнглумда не маъни ўлса эрди пайдо,
Тил айлар эди назм либосида адо.

Ул назмға жонин қилибон халқ фидо,
Солурлар эди гунбази гардунға садо.

Бу вайрон табъни байт этса мастур,
Тутуб шуҳрат нечукким байти маъмур.

Харобот ичра пайдову ниҳоний,
Ул эрди халқнинг ратбул-лисони.

Йўқким, харобот дурднўшлари, балки муножот хирқапўшлари ва демайким, авом арозили, балки хавос афозилининг тилларига жорий ва кўнгулларига корий тушар эрди ва ул замоннинг каримул-хулқ озодалари, балки азимуш-шаън шаҳзодалари илтифотиға мушарраф бўлур эрди. Хусусан, салтанат ганжининг дурри самини ва қаноат кунжининг хокнишини, илму зако аҳлининг яғонаси ва фақру фано хайлининг бенишонаси, итик зеҳни дақойиқ ришталарининг гириҳқушойи ва ариғ табъи ҳақойиқ чехраларининг пардарабойи

Табъи дарвешу ўзи шоҳнишон,
Шоҳи дарвеш Муҳаммад Султон

абқол-лоху канза фаноиҳи ва адома изза ғиноиҳиким, матлаъе ё ортуқроқ, ё тамом ғазал тилим хомаси тақририға келса эрди, ё хомам тили таҳрир қилса эрди, филҳол ани мушкбор қалам бирла кофуркирдор сафҳаға рақам қилиб, оқу қарони андин махтут қилур эрди ва яна ҳам анга қаробат ҳисоблиқ тезфаҳм шаҳзодалар ва мусоҳиб интисоблиқ хуштабъ мирзодалар мутааддид савод қилиб, сойир улусға ёйилур эрди ва ошиқпеша беқарорларнинг жа-лиси меҳнати ва маъшуқшева гулғуздорларнинг аниси суҳбати бўлуб, хавосу авом орасида иштиҳори тамом ва интишори молокалом топар эрди. Ва лекин хотиримға келмаским, бу паришон абётни жамъ қилмоқ хотиримға келмиш бўлғай ва кўнглумга кечмаским, бу пароканда ашъорға тартиб бермак кўнглумга кечмиш бўлғай. Агарчи, аларким ахасси асҳоб ва ааззи аҳбоб эрдилар, кўп қатла бу иш иртиқобиға илтимос ва таклиф қилур эрди-лар, аммо ошуфта хаёлға андоқ келур эрдиким,

Кулмакка ўрганур эл ҳар сўзки деса мажнун,
Ул сўзни жамъ қилса, кулмакни истар афзун.

Девонаки, маст бўлса дойим,
Кулмакка эрур сўзи мулойим.

Ўрганса улус, эмас таҳайюр,
Гоҳи керак элга ҳам тамасхур.

Ва фарзанким, бу сўзлардин баъзи завқу ҳол юзидин тадвинға мустаҳиқ ва ааззаҳу анинг тартиби истидъосидо муҳаққиқ бўлғайлар, аммо қойилеким,

Ҳар кун яна бир ишқ иладур афсона,
Ҳар тун яна бир шайъадур парвона,

Иш анга жунун, манзил анга майхона,
Девон ясамоқни не билур девона?!

Ва бар тақдиреким, қойил жунуни илож қобили бўлғай ва
авқоти жоми салоҳ бодасидин тулғай,

Бартараф бўлғай маю ишқу жунун,
Барчаға қойиммақом ўлғай фунун.

Аммо ашъор тадвин қилғонлардин баъзиким, бақо мулкида фоний ва баъзиким, ҳоло фано дайрида боқий дурурлар. Аввалғи зумрадин бовужуди дард бешасининг ғазанфари ва ишқ оташгохининг самандари, маъдани жавоҳири маънавий Амир Хусрав Деҳлавий қаддасал-лоҳу таоло руҳаҳ ва фано майхонасининг ринди хиркачоки ва бало паймонасининг масти бебоки, ишқу муҳаббат асрори аминларининг ҳамрози Хожа Ҳофиз Шерозий сақол-лоҳу сароҳ. Ва сўнгғи фирқадин қудс шабистонининг шамъи анвари ва унс гулистонининг андалиби суханвари, балоғат шаккаристонининг тўтийи ширинкаломи жаноби маҳдумий мавлоно Абдураҳмон Жомий маддал-лоҳу таоло зилола иршодиҳи ало мафориқит-толибин девонлари орада бўлғай. Ва уйғур иборатининг фусаҳосидин ва турк алфозининг булағосидин мавлоно Саккокий ва мавлоно Лутфий раҳимаҳумол-лоҳким, бирининг ширин абёти иштиҳори Туркистонда беғоят ва бирининг латиф ғазалиёти интишори Ироку Хуросонда бениҳоятдурур, ҳам девонлари мавжуд бўлғай. Ва ғариброқ буқим, ғаройиби маоний иктисоби учун ғаробат иқлимларида табъ сайёҳини ғурбатға солғон форсийдисор ва туркийшиор йигитлар сархайли ёри азиз Суҳайлий дома тавфиқаҳким, форсий ашъор баҳорида файз саҳобидин ёққан маоний ёмғурининг ҳар қатраси риштасиға шўхтабъ абкори бармоғлари учи била юз гириҳ тугар ва туркий абёт майдонида азимат бодпойин пўяға солса, юз йилғи ўлган дақойиқ паривашларининг силсилаи зулфидин чобуклуқ заман

шаҳсувори синони нўғи била юз зириҳ кўтарур. Ҳолиё иккаласи алфоз назмиға қойил, балки девон такмилиға мойил бўлғай.

Ва яна доғи латофатшиор нозимлар заройифи ва зарофатдисор роқимлар латойифи ҳар ёндин истимоъ тушарким, кўпраги ғазал услубиға машғул ва айтилғон ғазалларидин кўпраги матбуъ ва мақбулдур. Маъно дарёсида мунча ғаввос орасида бир биёбонға хўй қилған девонаким, шино фанидин доғи бегона бўлғай, ўзин не навъ бу дарёға солғай ва солса ҳам, не гавҳар топа олғай?

Бу қофила аҳлиға ҳарам шавқи тамом,
Жаммозалари пўя била абрхиром.
Мен хастаки, ердин ола олмон бир гом,
Ҳамраҳлиқ алар бирла хаёледур хом.

Доим эл қошида бу навъ мақбул узр била машхур ва ўз оллимда бу тавр маъқул баҳона била маъзур эрдим, то рўзгор ҳаводиси ул жаҳондор салтанати асосин барҳам урди ва ел таҳарруклук сипеҳр ул комгор шамъи ҳаётин ўчурди, мулкситонлиқ тахти бир шаҳаншоҳ мақдами била тафоҳур қилдиким, саодат ахтари тожининг гавҳари бўлмоқлиқ била бошин кўкка еткурди ва жаҳонбонлиқ тожи бир анжумсипоҳ фарқи била мубоҳот кўр-гуздиким, иқбол кавкаби чатрининг қуббаси бўлмоғлиқ била фарқин қуёшға еткурди. Мулк шабистони бир давлат машъали била равшан бўлдиким, учқунининг ашиъасида бадри мунир бадр оллида Суҳодек ёшунди ва адл шаҳристони бир маъдилат хуршиди била ёрудиким, ашиъасининг партавида меҳри оламгир меҳр оллида заррадек кўрунди. Иқлимгиреким, ҳумоюн алқоби шарафидин фармонраволиқ хутбасининг минбари пояси Муштарий авжиға етти ва ғанжбахшеким, рўзафзун жаноби исмидин кишваркушойлиқ сиккасининг миръоти беҳбуд нақшин зоҳир этти. Покдинеким, шариат ривожида хуршиди раъяти ихтисобидин Зухра уди юзидаги торлардин мусҳаф битир мистар

юзига чекти. Адлойинеким, раият риоятида инсофи деҳқони мададидин Миррихи қаҳтандеш савобит доналарин сипеҳр мазраъида экти. Соҳибқиронеким, тийғи суйидин разм бўстонида фатҳ гуллари очилди, мулкситонеким, азми асаридин базми анжуманида иноят саҳобидин зафар дурлари сочилди.

Шаҳеким, васфи юз минг йил туганмас, деса юз минг тил,
Бу айтилғонча юз минг бил, яна ҳар бирни юз минг қил.
Ки юз мингдин бири зикр ўлмағай зикр ўлса юз минг қарн,
Бу юз минг қаридин ҳам бўлса ҳар бир лаҳза юз минг йил.

Олий насаби била қувониб хонлар,
Тун-кун эшигини ястаниб хоқонлар,
Ой-йил қадамида бош қўюб қоонлар,
Жонлар била қуллуғин қилиб султонлар.

Гардун қади ҳилми юкидин ҳам бўлди,
Ой ламъаси раъйи нуридин кам бўлди,
Султонлиғ анга гарчи мусаллам бўлди,
Бу турфаки, дарвешсифат ҳам бўлди.

Бу янглиғ ёзди алқобини даврон,
Ки султон ибни султон ибни султон —

Абулғозий Султон Ҳусайн Баҳодирхон халладал-лоҳу таоло
мулкаху ва салтанаҳу ва афоза алал-оламина бирраху ва ихсонаҳ

Рўзий анга барча ком бўлсун, ё раб,
Иқболи майи мудом бўлсун, ё раб,
Ҳам ишрати бардавом бўлсун, ё раб,
Ҳам давлати мустадом бўлсун, ё раб.

Омин, ё раббул-оламин.

Ҳосилким, чун ул салтанат сипехрининг қуёши анжум шохи
тўртунчи сипехр анжуманини мусаххар қилгондек, тўртунчи
иқлим тахтида мутамаккин бўлди. Рубъи маскун халойиқи
фароғат масканида мураффаҳул-ҳол ва рифоҳият маъманида
фориғул-бол бўлуб,

Нечукким қамар теграсида нужум
Улус ул қуёш сори:қилди ҳужум.

Жаҳон мулкатининг улуғ беклари,
Яна пояда ўртароғдеклари.

Улуғ нею, ўрта неким, хосу ом
Рафиъ остониға айлаб хиром.

Етиб даргаҳиға, топиб бор ҳам,
Будур турфароқким, мени зор ҳам.

Фалак жавфида бир овуч хоқдек,
Каронсиз тенгиз ичра хошоқдек.

Жанобиғаким, арсасидур сипехр,
Ўшул арса кирпичлари моҳу меҳр.

Узумни солиб заррадек беқарор,
Итиб ул қуёш нурида зарравор.

Қуёш арсасин чун матоф айладим,
Ани зарра янглиғ тазоф айладим.

Чун юзум бу сипехросо даргоҳ туфроғидин баҳраманд ва
бошим бу фалакфарсо боргоҳ итлари аёғидин аржуманд бўлди,
агарчи ота-отадин етти пуштға дегинча бу рафиъ дудмоннинг

бойири бандаси ва бу васиъ остоннинг мавруси туғмаси, яъни бу
хоназоданинг хонаводаси ва бу хонаводанинг хоназодаси эрди:

Отам бу остоннинг хокбези,
Онам ҳам бу саро бўстон канизи.

Манга, гар худ бўлай булбул, вагар зоғ,
Ким ушбу даргаҳ ўлғай гулшану боғ.

Вале умре бу гулшандин ҳаводис
Қилиб жонимга ҳижрон ранжи ҳодис.

Ва лекин қобилият қиллатидин ва ҳақорат касратидин ҳаргиз салотини олиймиқдор мулозамати муддаоסי хотиримға хутур қилмайдурур эрди ва ҳавоқини сипехриқтидор хусусияти таманноси ботинимда зухур этмайдурур эрди. Аммо ул ҳазратнинг кимё хосиятлик илтифотларидин ва иксир манфаатлик мууроотларидин мулозаматда беихтиёр ва убудиятда девонавор эрдим ва хуршиди раъятидин ниҳоятсиз тарбиятлар қуёш тоғдин анвоъи жавоҳир пайдо қилғондек, кўнглум конин дақойиқ гавҳарлари бирла ораста қилиб ва саҳоби кафидин ғоятсиз тақвиятлар бўлуб, туфроғдин турлук раёҳин хувайдо қилғондек, хотирим бўстонин латойиф гуллари бирла пероста айлар эрди. Ва дурарбор тилига мажолисда баъзи абётим мазкур ва гавҳарнисор илгига маҳофилда баъзи ғазалиётим мастур бўлур эрди. Ва гоҳи иборатим қусурин тағйир бермак била айбдин мубарро, ва гоҳи маонийимдин футурин ислоҳ қилмоқ била нуқсондин муарро қилур эрди. Баъзи байтимдин бирор номуносиб лафзни чиқориб, бир даста субҳа ичра бир дурри шаҳвор тортқондек бирор лафз киюрур эрди ва баъзи ғазалимдин бирор ноҳанжор байтқа хат уруб, бир бузуғ дашт ичра бир қасри зарнигор ясағондек, бирор байтға дахл берур эрди. Бу ошуфта абётимда ул лафз ва бу паришон ғазалиётимда ул байт

Хоро орасинда эрди гавҳар янглиғ,
Ё куллар ичинда эрди аҳгар янглиғ,

Ёхуд тикан ичра гули аҳмар янглиғ,
Балким тан аро руҳи мусаввар янглиғ.

Чун бу байтлар айвони ул ислоҳлар нақшу нигоридин рашк»
нигорхонайи Чин ва бу ғазаллар бўстони ул ихтимомлар
баҳоридин ғайрати хулди барин бўла бошлади; соҳибназарлар
кўзига маҳбуброқ ва аҳли диллар кўнглига марғуброқ бўлуб,
ҳурмати ғоятдин ва шуҳрати ниҳоятдин ўтти, вал-ҳақ

Бўлди, чу шоҳ сурди ислоҳ этарга хома,
Ҳар байти — шоҳбайте, ҳар нома — шоҳнома.

Мен бу вайронани ул жавоҳир нақди махзан қилган
ҳайратдин мутафаккир ва бу кошонани ул машоил нури равшан
этган фикратдин мутаҳаййир:

Равшан қилиб ул чароғи тобанда мени,
Масъуд этиб ул ахтари фарҳанда мени,
Ҳар нуктаси юз қатла қилиб банда мени.
Ҳар шафқати бандалиқда шарманда мени.

Мундоқ ҳолатда:

Нидо етқурди ногаҳ мунҳийи роз,
Ки:— «Эй афсунгару афсонапардоз,

Балоғат кишварининг нуктадони,
Фасоҳат мулкининг соҳибқирони,

Равон хоманг учун айлаб мураттаб,

Аторуд кўз қаросидин мураккаб,

Маоний хайликим, маръий эмас ул,
Ҳамоно қилди хоманг жавфидин йўл.

Улус табъинг саҳоби ёмғуридин
Бўлуб сероб, бал назминг дуридин

Сўзунг бир авж уза чекти аламни,
Ки сурдунг арш лавҳиға қаламни.

Агарчи ахтаредур ҳар сўзунг пок,
Ки эврлуру анинг бошиға афлок.

Валекин бу қадар бикри парисон
Банотун-наъшдек бўлмиш паришон.

Тиларбиз, бу паришон бўлса мажмуъ,
Равон бўлким, эмастур узр масмуъ.

Чу олий ҳимматимиз бўлди мойил,
Сен ўлдунг мунча нодир сўзга қойил.

Бу навъ истайдур эмди ройи олий,
Ки қилғай фикратинг девон хаёли.

Жаҳонда кимга бўлса мунча фарзанд,
Ки бўлғай барча руҳафзову дилбанд.

Равомудур бизинг фаррух замонда
Аларни дарбадар қилмоқ жаҳонда?!

Барин йиғ эмди андоғким атолар,
Сурук тифлин нечукким кадхудолар.

Ки бор ул хайли саргардони сода
Санга фарзанд, бизга хоназода.

Алар бечораву биз чорарасбиз,
Сен ар номехрибонсен, биз эмасбиз.

Чу билдинг ҳукм, бор иштин ружуъ эт,
Равон мақсуд сори-ўқ шуруъ эт.

Мураттаб қилмағунча тинма бир дам,
Сўз ўлди мухтасар, валлоҳу аълам”.

Бу вожибул-иттибоъ амр вуқуъидин ва бу ясихус-сукут ҳукм судуридин дуд бошимға ошти ва ўт думоғимга тутошти, хомам тили лол ва тилим хомаси шикастамақол бўлди. Не шургъ қилурға қувват ва не узр айтурға қудрат; ғояти изтироб, балки изтирордин ўз воқиъамға содиқ ва ўз ҳолимға мувофиқ тилим бу байтға мутакаллим ва кўнглум бу навоға мутаранним эрдиким:

Навоий ғамға қолди ўз каломи жонфизосидин,
Анингдекким, етар булбулға меҳнат ўз навосидин.

Ки ногаҳ хирад пири наҳиб урди ва ақл хабири юзумга югурди:

Ки:—«Фалон, бу не тийражонлиқдур?
Не бало ажзу нотавонлиқдур?

Ранж кўрмай киши топарму фароғ?!
Кўнгли ўртанмайин ёнарму чароғ?!

Тухм ерга кириб чечак бўлди,
Қурт жондин кечиб ипак бўлди.

Лола тухмича ғайратинг йўқму?!
Пилла қуртича ҳимматинг йўқму?!

Айласанг ҳам шуруъу жон чексанг,
Саъйда юз пиёла қон чексанг.

Сенму бергунгдурур анга тазйин?
Балки шаҳ саъйи этгуси тадвин».

Чун хираддин етишти буйла навид,
Манга бўлди ўзумдин ўзга умид.

Тенгри тавфиқин иддио айлаб,
Шаҳ жанобиға илтижо айлаб,

Ҳукм мазмуниға қалам чектим,
Сафҳа тартибиға рақам чектим.

Арзимас гар йиғарға ул хошок,
Чун бу дурлар ниҳондур анда, не бок?

Гарчи бас тийрарўдур ул зулумот,
Ғам эмас, чун бор анда оби ҳаёт.

Бу девон, иншооллоҳ, бу зобита билаким мазкур бўлур, мураттаб бўлғай ва бу робита билаким мастур бўлур, ихё топқай. Неча навъ ишким, мунда маръий бўлубтурур, ўзга давовинда кўрулмайдурур. Аввал будурким, ҳар кишиким девон тартиб қилибдурур, ўттиз икки ҳарфдинки, халойиқ иборатида воқиъдурур ва улус китобатида шойиъ, тўрт ҳарфға таарруз қилмайдурурлар. Чун сўз аруси назм ҳарирининг матбуъ кисватин ва мавзун хилъатин кийиб, жилва оғоз қилса, ҳуққайи ёқути доғи ўттуз иккита гавҳардин қачонким тўртиға нуқсон

воқиъ бўлса, муқаррардурким, жамолиға андин қусур ва каломиға андин футур воқиъ бўлғусидурур.

Шўхеки, ўкуш ҳусну жамол ўлғай анга,
Бир ҳусн яна ҳусни мақол ўлғай анга.

Лаъли аро дурларида гар бўлса қусур,
Сўз дерда керакким, инфиол ўлғай анга,

Бу жиҳатдин ул тўрт ҳарф гавҳарларин доғи ўзга ҳуруф жавоҳири силкига тортиб, ғазалиётни ўтгуз икки ҳарф тартиби била мураттаб қилинди.

Яна буким, ҳар ҳарф ғазалиётининг аввал битиган ғазал била ўзга ғазаллар орасида услуб хайсиятидин тафовут риоят қилмайдурурлар. Муқаррардурким, ҳар амрда бир лаҳза ҳақ субҳонаҳу ва таоло ҳамдидин ё расул алайҳис-салом наътидин, ё бу икки ишга далолат қилурдек бир амрдин ғофил бўлмамоғлиқ авлодурур. Агар лаҳзае бу саодат муяссар бўлмаса, ҳар мутааййин амр ифтигоҳида худ не навъ тағофул ва такосул раво кўрулғай:

Гарчи эрур тенгри таоло сўзи
Боштин-аёғиға каломи қадим.

Кўрки, эрур аввали ҳар суранинг
«Бисмиллоҳир-рахмонир-раҳим».

Бу ишга ҳадис ҳам эрур шоҳиди ҳол,
Ким собит эрурки кулли амрин зи бол.

Ҳам буйла аён қилди худойи мутаол,
Ҳам улча расул деди, бордур анга дол.

Бу навъ хаёле хотирға келган учун ҳар ҳарф ғазалиётининг аввалғи ғазалини ё тангри таоло ҳамди била мувашшаҳ, ё расул

алайҳис-салом наъти била муфаттах, ё бир мавъиза билаким, бу икки ишдин бирига дол бўлғай, муваззаҳ қилинди.

Яна бир буким, гўйиё баъзи эл ашъор таҳсилидин ва девон такмилидин ғараз мажозий ҳусну жамол тавсифи ва мақсуд зоҳирий хатту хол таърифидин ўзга нима англамайдурурлар. Девон топилғайким, анда маърифатомиз бир ғазал топилмағай ва ғазал бўлғайким, анда мавъизатангиз бир байт бўлмағай. Мундоқ девон битилса, худ асру беҳуда заҳмах ва зойиъ машаққат тортилғон бўлғай. Ул жиҳатдин бу девонда ҳамду наът ва мавъизадин бошқа ҳар шўрангиз ғазалдинким, истимоъи маҳвашларға мужиби саркашлик ва ғамкашларға боиси мушаввашлиқ бўлғай, бирор-иккирор насиҳаторо ва мавъизатосо байт иртикоб қилиндиким, аларнинг ламъайи рухсори иффат бурқаъидин кўп ташқари ломиъ бўлмағай, то буларнинг вужуди хирмани ул барқ ихроқидин билкул зойиъ бўлмағай, йўқким, бу ғазаллар ғазолалари жилвагарлик соз, балки пардадарлик оғоз қилсалар, бу байтларнинг насиҳатсоз воъизлари ва мавъизапардоз носихлари мониъ бўлғайлар.

Яъни ул гулчехралар ноз этсалар,
Ақлу дин яғмосин оғоз этсалар.

Ишвагарлик қилсалар ғаммоз ўлуб,
Пардадарлик этсалар танноз ўлуб.

Ламъайи оразларидин ҳар нафас,
Қилсалар оламни куйдурмак ҳавас.

Бу насойиҳ аҳли ҳикматлар била,
Юз туман панду насиҳатлар била,

Мониъ ўлғайлар аларға ҳар замон,
То замон ул фитнадин топқай омон.

Яна буким, сойир давовинда расмий ғазал услубидинким, шойиъдурур, тажовуз қилиб, махсус навъларда сўз арусининг жилвасиға намоиш ва жамолиға оройиш бермайдурурлар. Ба агар аҳёнан матлаъе махсус навъда воқиъ бўлгон бўлса, ҳамул матлаъ услуби била итмом хилъатин ва анжом кисватин кийдурмайдурурлар, балки туганғунча агар бир байт мазмуни висол баҳорида гулоройлиқ қилса, яна бири фироқ хазонида хорнамоилиқ қилибдурур. Бу сурат доғи муносабатдин йироқ ва мулояматдин қироқ кўрунди. Ул жиҳатдин саъй қилиндиким, ҳар мазмунда матлаъе воқиъ бўлса, аксар андоғ бўлғайким, мақтаъгача сурат хайсиятидин мувофиқ ва маъни жонибидин мутобиқ тушкай.

Ҳар ерда баҳор ўлса, чаман бўлса керак,
Ҳар ерда чаман, гулу суман бўлса керак.

Ҳар қайда хазон бўлса, тикан бўлса керак,
Ҳар қайда тикан, ранжу миҳан бўлса керак.

Зоҳид хуш эмастурур харобот ичра,
Фосиқ не тилар аҳли муножот ичра?

Ғурбатки, қотиқ тутубтур они бори халқ,
Будурки, тушар киши сурук ёт ичра.

Яна маснавий била қасойиддин бошқаким, иншооллоҳ, алар доғи ҳар қайси бошқа мужаллад бўлғай, ҳар навъ шеърдин, масалан, руҳафзо мухаммаслар, барча хамсазийнат; ва равоносо мусаддаслар, барча ситтазийнат; ва муфид рубоиёт, барча латофатомиз; ва нофиъ муқаттаот, барча манфаатангиз; ва дилпазир мустазодлар, барчанинг васфи зойидул-ҳад; ва беназир фардлар, барча лутфу равонлиқда муфрад; ва номий муаммолар, барчаси от ёшурмоқда сотир; ва киромий луғзлар, барчанинг

мабтунлуғи зоҳир; ва мусалсал таржиълар, барча марғуб; ва муътадил туюғ-лар, барча туркий услуб бу абёт зайлида мухайял ва бу ашъор хайлида музайял бўлди. Ва ғараз бу фикрастдинким, бу зебо узориға ёзилди, ва мақсад бу дебочаданким, бу раъно рухсориға битилди, ул эрдиким, чун салотиндин қай бириким биное қўйубдурурлар маннъ ва айвоне чекибтурурлар рафиъ, ул бино равоқида ва ул айвон тоқида ўз исмларин таҳрир ва ўз алқобларин танқир қилибдурурларким, то ул айвон тоқи бўлғай, ул исм анда боқий бўлғай:

Ким қилса иморатеки, мақдур ўлғай,
Чун исми китобасида мастур ўлғай
Не чоққача ул биноки маъмур ўлғай,
Ул исм улус тилига мазкур ўлғай.

Чун бу қуббайи сипеҳртимсол қасредурур муалло, ул ҳазратнинг табъи латифининг меъмори бино қилғон ва бу равзайи фирдавсмисол боғедурур жаҳоноро, ул жанобнинг хаёли шарифининг боғбони тарҳ солғон ва бу қаср асосининг тоқида ул рўзафзун жаноб ёзилса, не ғариб ва бу боғ кирёсининг равоқида ул ҳумоюн алқоб битилса, не ажиб:

Ғараз ул эрдиким, бу қасри олий,
Қи ҳаргиз бўлмағай, ё раб, заволи,

Биноедурки, шаҳ бунёд қилмиш,
Замона қасридек обод қилмиш.

Ани шаҳ ихтимоми қилди маъмур,
Мени меъмор фарз эт, балки муздур,

Агар муздур, агар меъмори моҳир,
Ишича минг чу музди бўлди зоҳир.

Тугангач шоҳ қасри зарнигори,
Аларға қаср аро не дахл бори?

Халил ар Каъбани обод қилди,
Яқин бормуки, не устод қилди?!

Ҳамул садким, Сикандар қилди маъмур,
Ким айтурким, анга ким эрди муздур?

Иморат саъйида ким бўлса зарпош,
Бино онинг оти бирла бўлур фош.

Биноға гарчи ҳар ким бўлса боний,
Атарлар боний исми бирла они.

Ва лекин халқ аро бу бўлди дастур,
Ки бўлғай онда боний исми мастур.

Шаҳ отин, чунки бу маънини билдим,
Бу қаср айвони узра сабт қилдим.

Ки то бўлғай бу қасри чархкирдор,
Бу исм айвонида бўлғай намудор.

Ало, то чарх қасри сойир ўлғай,
Нужум айвони узра дойир ўлғай,

Бу шоҳ айвони умрининг биноси
Матин ўлсун, нечукким чарх асоси.

Қадар девонидин ҳар лаҳза комин
Қазо дилхоҳидек еткурсун, омин!

Яна дақойиқшиор мухаққиқлар хизматида ва ҳақойиқдисор мудаққиқлар ҳазратида арзим улдурурким, бу паришон абётким, шарҳ қилғондек тартиб топти, бу зобита қайдиға кирмасдин ва бу робита силкига тортилмасдин бурун, бу жиҳатдинким, агар баъзиси васати синда айтилғон бўлса, баъзи сиғари синда дейилиб эрди ва баъзи фикрий бўлса, баъзи бадиҳа ва баъзи соғ эрканда бўлса, баъзи усруклукда, ва баъзи хушмандликда бўлса, баъзи девоналикда воқиъ бўлуб эрди; ораларида, шоядки, фоҳиш тафовут бўлғай деб жамъ қилмоғида далирлик қилинмас эрди, аммо халойиқ аросида минг байт-икки минг байт ортуғроқ-ўксукракким ўзлари жамъ қилиб эрдилар, бағоят машҳур бўлуб эрди. Буларнинг тартибиға ҳукм бўлғондин сўнгра баъзи абётеким, хомроқ ва баъзи ғазалиётеким, нотамомроқ эрди, китобат шуюъидин ва шуҳрат вуқуъидин ўзгалар орасидин хориж қилмоқлиқ мутааззир, балки муҳол кўринди, ул жиҳатдин ҳар қайси ўз ерида назм силкига кирди.

Гул бўлса, тикан доғи бўлур бўстонда,
Дур бўлса, садаф доғи бўлур уммонда.
Сукр ўлса, хуммор ҳам бўлур давронда,
Айб айлама, сода байт бу девонда.

Юз гул аросида бир тикан бўлса, не тонг?!
Юз яхши ичинда бир ёман бўлса, не тонг?!
Минг соғар ичилса, уйлаким оби ҳаёт,
Бирининг таҳида дурди дан бўлса, не тонг?!

Сўз риштаси узолди ва мақсуд гавҳари орада қолди. Бу мазкур бўлғон маҳодимға ҳосилки, илтимосим будурурким, яъни:

Бу номағаким, хомам этибтур таҳрир,
Айларда наззора аҳли маъни бир-бир,
Тақсир топилса, айласунлар тағйир,
Тағйир берурда қилмасунлар тақсир.

Айб истагучики, сўзидур барча хилоф,
Ферузани хармуҳра дебон сурса газоф.
Чун жавҳарини зоҳир этар, айла муоф,
Мундоқ жавҳарийға тенгри бергай инсоф.

Ё раб, чекибон кўп рақам журму гуноҳ
Номамни қаро қилдиму умрумни табоҳ.
Раҳмат суйидин юмасанг ул номани, оҳ,
Маҳшар куни неткамен мени номасиёҳ?!

Ком айла Навоийға фанони, ё раб!
Чун бўлди сенинг йўлингда фоний, ё раб!
Лутф айла бақойи жовидоний, ё раб!
Ул дам сен бил, не қилсанг они, ё раб!

ҲАЗАЛЛАР

1

Ашрақат мин акси шамсил-каъси анворул-худо,
Ёр аксин майда кўр, деб жомдин чиқти садо.

Ғайр нақшидин кўнгул жомида бўлса занги ғам,
Йўқтур, эй соқий, майи ваҳдат масаллик ғамзудо.

Эй хуш ул майким, анга зарф ўлса бир синғон сафол,
Жом ўлур гетинамо, Жамшид ани ичган гадо.

Жому май гар буйладур, ул жом учун қилмоқ бўлур
Юз жаҳон ҳар дам нисор, ул май учун минг жон фидо.

Дайр аро хуш аҳли расво бўлғали, эй муғбача,
Жоми май тутсанг мени девонадин қил ибтидо.

Токи ул майдин кўнгул жомида бўлғач жилвагар
Чехрайи мақсуд, маҳв ўлғай ҳамул дам моадо.

Ваҳдате бўлғай муяссар май била жом ичраким,
Жому май лафзин деган бир исм ила қилғай адо,

Сен гумон қилғондин ўзга жому май мавжуд эрур,
Билмайин нафй этма бу майхона аҳлин, зоҳидо.

Ташналаб ўлма, Навоий, чун азал соқийсидин
«Ишрабу ё айюҳал-атшон» келур ҳар дам нидо.

2

Зиҳи ҳуснунг зуҳуридин тушуб ҳар кимга бир савдо,

Бу савдолар била кавнайн бозорида юз ғавғо.

Сени топмоқ бәсе мушкилдурур, топмаслиғ осонким,
Эрур пайдолиғинг пинҳон, вале пинҳонлиғинг пайдо.

Чаман оташгаҳига оташин гулдин чу ўт солдинг,
Самандардек ул ўтдин кулга ботти булбули шайдо.

Не ишга бўлди беором кўзгу аксидек Мажнун,
Юзи кўзгусида аксингни кўргузмади Лайло.

Қуёшға гаҳ қизормоқ, гоҳ сорғормоқ эрур андин,
Ки сунъунг боғида бор ул сифат юз минг гули раъно.

Недин юз гул очар ишқ ўтидин булбул киби Вомиқ,
Юзунгдин гар узори боғида гул очмади Узро?

Каломингни агар Ширин лабида қилмадинг музмар,
Недин бас лаъл ўлур Фарҳоднинг қон ёшидин хоро?

Жамолинг партавидин шамъ ўти гар гулситон эрмас,
Недин парвона ўт ичра ўзин солур Халилосо?

Малоҳат бирла туздунг сарвқадлар қоматин, яъни
Ки мундоқ зеб бирла ул алифни айладинг зебо.

Қаноатнинг далилин инзиво қилдинг, яна бир ҳам
Далил ушбуки қониъ ҳарфидин халқ айладинг анқо.

Навоий қайси тил бирла сенинг ҳамдинг баён қилсун,
Тикан жаннат гули васфин қилурда гунг эрур гўё.

Эй, мусҳафи рухсоринг азал хаттидин иншо,
Дебочайи хуснунгда абад нуқтаси туғро.

Заррот аро ҳар зарраки бор, зикринга зокир,
Амрот аро ҳар қатраки бор, ҳамдинга гўё.

Машшотайи хуснунгдурур улким, нафас ичра
Кун кўзгусин оқшом кулидин қилди мужалло.

Кун шакли юзунг саждасидин бўлди мушаккал,
Тун турраси қаҳринг елидин бўлда мутарро.

Сунъунг қилибон субҳни ул навъ мушаъбад,
Ким меҳр ўти оғзидин этар ҳар нафас ифшо.

Гўёки куяр оғзи ул ўт хирқатидинким,
Анжумдин ўлур обилалар гирдида пайдо.

Муҳтож сенинг дарғаҳинга хусраву дарвеш,
Парварда сенинг неъматинга жоҳилу доно.

Гул юзида булбул сенинг асроринга нотик,
Шамъ ўтида парвона сенинг хуснунга шайдо.

Ушшоқ аро, ё рабки, Навоийға мақоме
Бергилки, сенинг ҳамдинга бўлсун тили гўё.

4

Эй, ҳамд ўлуб маҳол фасоҳат била санга,
Андоққи, қурби тақвию тоат била санга.

Топмоқ ажиб фикру тахайюл била сени,
Етмак хаёл ақлу фаросат била санга.

Чун коинот зубдаси ожиз кўруб ўзин,
Ҳамд эта олмас онча Ғасоҳат била санга.

Изҳори ажз биздин адаб таркидур бaсе,
Юз минг қусуру нуқсу касофат била санга.

Ҳар тийра рўзгорки, васлингға йўл топиб,
Сендин етиб чароғи ҳидоят била санга.

Лутфунг рафиқим ўлмаса, не ҳадки, еткамен
Боштин-аёқ гуноҳу залолат била санга.

Чун сендин ўзга йўқ панаҳим, қочмайин нетай
Журму гунаҳдин оҳу надомат била санга?

Исёни кўп Навоийнинггу йўқ уётим,
Истар етишса мунча хижолат била санга.

Лутф айлагилки, мумкин эмас қилмасанг қабул,
Етмак тамоми умр ибодат била санга.

5

Ё раб, улус ниҳони эмастур ниҳон санга,
Не дей ниҳон ғамимни, эрур чун аён санга.

Қайси макон аро сени истайки, кавнда
Сенсиз эмас маконию йўқтур макон санга.

Амрингдин айру тилга такаллум чу йўқ, не айб,
Гар ҳамд айта олмаса бу безабон санга.

Эй кош, топса жону кўнгул онча қурбким,
Жонни кўнгул, кўнгулнн фидо қилса жон санга

Зоҳир қилурда ҳожат эрур ҳазратингда тенг
Султони асру сойили бехонумон санга.

Изҳори ажз этарда жанобингда бирдурур
Неши синуқ сингак била пили дамон санга.

Чун пашша ожиз ўлдики, юз менча қурби бор,
Ҳайҳот, агар етарни мен этсам гумон санга.

Ҳақ сирридин, Навоий, агар истасанг нишон,
Жаҳд айлагилки, қолмасун аввал нишон санга.

Ё раб, бу хаста улча таманно қилибдурур,
Чун бор аён санга, несин айлай баён санга?

6

Эй, нубувват хайлиға хотам бани Одам аро,
Гар алар хотам, сен ул отким, бўлур хотам аро.

Юз эшигинг туфроғиға сурта олғайменму деб
Чарх қасридин қуёш ҳар кун тушар олам аро.

Анжум ичра оразинг меърож шоми уйлаким,
Тушса дурри шабчароғи ҳар тараф шабнам аро.

Не учун киймиш қаро ҳар ён солиб жайбиға чок,
Фурқатингдин Каъба гар қолмайдурур мотам аро?

Соф кўнглида юзунг меҳрини гўё асрамиш,
Туш чоғи ҳар кун қуёш акси эмас Замзам аро.

Машъале бўлмиш малак илгида равзанг бошиға

Ой чароғи ҳар кеча бу нилгун торам аро.

Қум эмас Батҳодаким, меҳри жамолинг ҳажридин
Зарра-зарра жисми бир-бирдин тўкулди ғам аро.

Йўл эмас, Ясрибда йиртибтур юзин тирноғ ила
Мақдаминг то етмади ул водийи хуррам аро.

Итларинг махсусу маҳзундур Навоий, кошки,
Кирса бу маҳрум ҳам ул зумрайи маҳрам аро.

7

Зиҳи жавлонгаҳинг афлок уза майдони «ав адно»,
Буроқингга тўқуз гунбаз бу тўққуз гунбази хазро.

Қилиб чун хай гулобе мил наълайнинг, бўлуб ондин
Малак раъноларининг жабҳасиға чархи сандалсо.

Эсиб раҳмат насими чун дамодам сунбулунг сори,
Бўлуб руҳонилар жайби лаболаб анбари соро.

Малак қолиб буроқингдин, эмас васфи фалак суръат,
Қамар ёруб жамолингдин, эмас наътинг қамар сиймо.

Юзунгдин анжум, анжумдин қуёш нур иктисоб айлаб,
Анингдекким қуёшдин ою ойдин қийргун ғабро.

Фалак водийлари қатъиға азминг чун суруб маркаб,
Хирад пайкига ҳам аввал қадамда ранж ўлуб пайдо.

Рафиқинг тойир андоқким Сулаймон оллида худхуд,
Буроқинг сойир анжум шоҳи остида сариросо.

Қилиб бу сайр аро маъшуқ васли кўйида манзил,
Тилаб саргашта ушшоқиға ҳам раҳмат эвин маъво.

Навоий хуш кўрар оламни онинг ёдидин, йўқса
Анга хошок аро ўтдекдурур дунёву мофиҳо.

8

Зиҳи ҳилолинг ўлуб ой бошиға тийғи бало,
Бир олма сан икки ёрғон сену қуёш масло.

Тутуб санга чу майи лутф соқийи раҳмат,
Шафоатинг уруб икки жаҳон элига сало.

Рисолатинг дамидин шаръ кўзгусида жило,
Сиёсатинг ўтидин куфр роҳибиға жало.

Ҳам аҳли равзаға фирдавс сенсизин чаҳи вайл,
Ҳам аҳли вайл иши ҳажринг ўтида вовайло.

Хумор дофиъи бўлғайму, соқийи кавсар,
Бу дайр ичиада майи ишқинг ичмаганга тўло.

Тилимда зикрингу кўнглумда хаёлингдур, шукр,
Ки бори сенсиз эмас суҳбатим халову мало.

Навоий ўлди базе хору паст хас янглиғ,
Сенинг йўлунгда эса бас анга бу иззу ало.

9

Ҳар гадоким, бўрёйи фақр эрур кисват анга,
Салтанат зарбафтидин ҳожат эмас хилъат анга.

Ким фано туфроғига ётиб кўяр тош узра бош,
Тахт уза эрмас музаҳҳаб муттако ҳожат анга.

Шаҳ юруб олам очар, дарвеш оламдин қочар;
Ҳам ўзунг инсоф бергилким, бу не нисбат анга?!

Ҳар не шаҳ мақсудидур — дарвешнинг мардудидур
Кўр недур ҳиммат мунга, не навъ эрур ҳолат анга.

Фақр кўйи туфроғин шаҳ мулкига бермас фақир,
Мулк, кўрким, тенг эмас туфроғ ила қиймат анга.

Шаҳ сипаҳ чекса, фақир аҳволига етмас футур,
Бу вале чеккач нафас, барбод ўлур ҳашмат анга.

Шоҳ эмастур бир нафас осуда дўзах ваҳмидин,
Эй хушо дарвешким, мардуд эрур жаннат анга.

Шаҳға сидқ аҳли дамидин машъали давлат ёрур,
Меҳрдекким, субҳ анфоси очар талъат анга.

Шоҳға шаҳлиғ мусалламдур, агар бўлғай мудом
Шоҳға таркин қилиб, дарвеш ўлур ният анга.

Мумкин эрмас шаҳлар ичра буйла ниятлиғ, магар
Шоҳи Ғозийким, муяссар бўлди бу давлат анга.

Шоҳлар дарвешию дарвешлар шоҳики, бор
Шоҳлиғ сурат анга, дарвешлик сийрат анга.

То шаҳу дарвеш бўлғай, айлагил, ё раб, аён
Шоҳдин хизмат анга, дарвешдин ҳиммат анга.

Гар Навоий сўз узатти, фақрдин эрмас деманг,
Бўлмағунча ҳукм шаҳдин, қайда бу журъат анга?

10

Фалак нилуфаридин чашмайи меҳр ўлди гар пайдо,
Юзунгда нилдин ул чашма қилмиш нилуфар пайдо.

Ўқунг кўнглумга етгач, қатра қонлар томди, ким кўрмиш
Ниҳол андоқки они теккач ўқ, бўлғай самар пайдо.

Ачиғ сўз бирла бел қатлимға боғлар, турфароқ, буким,
Назарға не оғиз зоҳирдур андин, не камар пайдо.

Лаби шавқи ичимда, юзда қон ёшим, ажаб эрмас.
Юзида лаъл ютқоннинг бўлур дерлар асар пайдо.

Кўнгулни то паришон айладинг, юз барқи ғам сочти,
Нечаким ўтни кўзғарлар, бўлур андин шарар пайдо.

Ёрутти васл шамъи аҳли ҳижрон тийра авқотин,
Менинг шомимға, ваҳким, қилмади даврон сахар пайдо.

Ажал қасрин ҳакими сунъ бас мушкил тилсим этмиш,
Ки ҳар ким анда кирди, бўлмади андин хабар пайдо.

Масиходин дам урмангким, ҳабибим гардиға етмас,
Агар Жибрилдек илкидин онинг бўлса пар пайдо.

Навоий ишқин, эй зоҳид, сенинг пандинг аён қилди,
Бале, айб ўлмағунча ошкор, ўлмас ҳунар пайдо.

11

Манга не манзилу маъво аён, не хонумон пайдо,
Не жонимдин асар зоҳир, не кўнглумдин нишон пайдо.

Хирад махфий, бадан фоний, кўнгул ғойиб, тараб маъдум,
Бори саҳл эрди, бўлса эрди ул номехрибон пайдо.

Шикебу ақлу ҳуш итмиш, қарору сабру жон кетмиш,
Не ғам, гар бўлса ул ороми руҳу қути жон пайдо.

Хаёли жонда пайдодур, сўзи афғонда пайдодур,
Ўзи ҳам ваҳ, нетай, оллимда бўлса бир замон пайдо.

Ўлар ҳолатдамен онсиз, тарабдин ўлмайн кўрмай,
Деманг, таъжил ила ул умр бўлса ногаҳон пайдо.

Қиёмат эрди ул маҳким, юз очти, эй мусулмонлар,
Бўлунг воқиғки, бўлди фитнайи охир замон пайдо.

Кесар юз сарвни ҳар дам, қилур юз нахлни хуррам,
Таажжуб, кўрки, бу гулшанда эрмас боғбон пайдо.

Ҳазар қилмоқ қазо жаллодидин бўлмаски, йиллардур
Қилур қатл, уйлаким, не тийғ эрур зоҳир, не қон пайдо.

Санга жон шавқидин берди Навоий, йўқ ажалдинким,
Ажал топқунча эрмас ул заифу нотавон пайдо.

12

Ҳам рамад теккан кўзунгга жисми беморим фидо,
Ҳам учуқ чиққан лабингга жони афгорим фидо.

Ашкким, андин томар гирён кўз онинг садқаси,
Қонғаким мундин чиқар, бу чашми хунборим фидо.

Ул кўзу бу лабға умрум боғу гулзориндағи
Наргису гулбарги йўқким, боғу гулзорим фидо.

Кўзу оғзингдин кетарга бору йўқ ошубу ранж,
Сабру, ишқим садқа, яъниким йўқу борим фидо.

Гар кўнгул оху кўзунг оллинда лойиқ бўлмаса,
Итларингга бўлсун, эй шўхи ситамкорим, фидо.

Жон агар ширин лабингға ўлгали дархўр эмас,
Айла алфозинг учун, эй талхгуфторим, фидо.

Узлугумнунг қайдидин бир май била қилдинг халос,
Ваҳ, не дей, эй муғ, санга бут бирла зуннорим фидо.

Бода миръотида шоҳид акси зоҳир бўлмади,
Бодаву шоҳидға бўлмай нақди пиндорим фидо.

Эй Навоий, демаким жону кўнгулни найладинг,
Айладим жавлон қилиб чиққанда дилдорим фидо.

13

Нуқтайи мушкдур бу ё холи анинг жабин аро,
Куфр саводини не хуш сизди баёзи дин аро.

Хотами лаъл оғзидур, лек ҳадиси жон олур,
Заҳр ниҳон қилибдурур лаъли магар нигин аро?

Саждададур юзум, вале жон аро ул санам ғами,
Бўйнума субҳадур, вале бутдурур остин аро.

Жон кўнгул неча деди: асрали ўзни, келгач ул,

Ваҳ, яна қўзғалиштилар кўргач они ичин аро.

Лаъли ҳадисида демангким сифат уйла кирпигин,
Оғзима чунки санчилур неш бу ангубин аро.

Ақлу ҳавос эрур адам, жону кўнгулга йўқ вужуд,
Тафриқа тушгали мену ул бутн нозанин аро.

Эсти магар хазон еликим, ҳам ўлуб видоъ учун
Воқеъайи фироқ эрур сунбулу ёсамин аро.

Бу чаман ичра ҳар гулеким очилур, фиғонки, бор
Ҳодиса тифли мунтазир узмак учун камин аро.

Белингу инжу тишларинг ҳасратида Навоийнинг
Жисмию ашки бордурур ришта дури самин аро.

14

Эй, алифдек қоматинг мили бузулғон жон аро,
Ганжи ҳуснунг жавҳари бу хотири вайрон аро.

Кулмагинг ичра малоҳат уйладурким, шўхлар
Ўйнамоқдин юз ёшурурлар гули хандон аро.

Гар каломингни Масиҳ анфоси дедим, эй ҳабиб,
Айб қилмаким, ғалат гоҳи тушар Қуръон аро.

Ўқларингдин жон топармен, гўйиё пайконлари
Сув ичарда ғўта топмиш чашмайи ҳайвон аро.

Хаста кўнглум оҳи кўнглунгга деди қилғай асар,
Қайда ўлтурсун вале бемор ўқи сандон аро?

Бошта гавҳар гўйининг фикридин ортар дарди сар,
Кимки кечти бошидин, гўй урди бу майдон аро.

Уйки, ўйнаб тебратур сокинга хотир жамъ эмас,
Не ажаб, гар амн йўқтур гунбази гардон аро.

Лаълинг олған кўнглум аҳволин мунажжим чун кўрар,
Айтур ул оввора бўлгон ғойибингдур қон аро.

Эй Навоий, ишқ дарди кўрган эл кўнглин бузар,
Ҳар харошеким унунг зоҳир қилур афгон аро.

15

Меҳнат ўқидин қабақдек қолмишам афгон аро,
Ким бугун чобуксуворим йўқтурур майдон аро.

Тийраликдин кўр этибтур кўзларим ҳар кунги гард
Ким, бор эрди тўтиё бу дийдаи гирён аро.

Сенки бу майдонда йўқсен, пайкаредур жони йўқ,
Ҳар пари пайкарки маркаб секретур жавлон аро.

Гарчи ҳар шўхе сулар майдонга ўқ янглиғ саманд,
Чун сенинг рахшинг эмас, биллаҳ, ўқидур жон аро.

Тер оқизған аблақингдекдур сени келгайму деб,
Ҳар сари тушган кўзум юз минг дури ғалтон аро.

Онсиз урмиш ҳалқа чобуклар, не янглиғ итмайин,
Ким кўрунмас зарра, хуршид ўлмаса даврон аро.

Меҳрдек кел тавсани гардунга мингилким, сипеҳр
Паст этарда фарқ йўқ хуршид ила Кайвон аро.

Кел қуёш зангин фалакрафторлиғ рахшингға ос,
Ким тўзар ул занг навҳанг нағмасин афғон аро.

Эй Навоий, кет бу майдондинки ул ҳур ўлмаса,
Биллаҳ, ўлсам турмағаймен равзайи ризвон аро.

16

Кимки кўрса мушки ноб ул сунбули сероб аро,
Бир қаро туфроғ дегайким тушти мушки ноб аро.

Қошинг ичра риштайи жонимға чирманғон кўнгул
Анкабутедурки, айлабтур ватан меҳроб аро.

Ул қуёшдин айру ашким ёмғурининг барқидур
Ўт туташқан ришта янглиғ жисми печу тоб аро.

Ул лаби уннобгун кўнглумда эккан тухми меҳр
Кўнглум ичра ёшурун дурдонадек унноб аро.

Уйқу сайди қасдиға отқон тошингдиндур нишон,
Кўз қароси демагил бу дийдаи бехоб аро.

Чархи доир баҳридин эл тутмасун соҳил умид,
Ким қутулмас ҳар кишиким, тушти ул гирдоб аро.

Гар Навоий ёдини қилмоқ ҳабиб имкон эмас,
Басдудур мазкур ҳам бўлса гаҳи аҳбоб аро.

17

Ваҳки, расвомен яна девонаву оқил аро,
Булъажаб ҳолим эрур афсона ҳар маҳфил аро.

Музтар эрдим ҳажридин, ёр этган эрмиш тарки меҳр,
Мушкуледур ишқдин ҳар дам манга мушқил аро.

Ақлу сабру ҳуш итиб, кўнглумда қолди доғлар,
Корвон кўчса қолур ўтлар ери манзил аро.

Ўқларинг мужгон киби гирён кўзум атрофида,—
Рост бордур ул қамишлиқким бўлур соҳил аро.

Кирпигинг тушган кўнгул ичра хаёлинг, эй пари,
Гўйиё Юсуф нузул этмиш чаҳи Бобил аро.

Қуллуғунг доғидин ўлсам, истамон озодлик,
Ким бу тамғодур нишоне мудбиру муқбил аро.

Кўюнг-ўқ истар Навоий, нася жаннат аҳли зуҳд,
Мунча-ўқ бўлғай тафовут олиму жоҳил аро.

18

Заврақ ичра ул қуёш сайр айламас Жайхун аро,
Ахтари саъде ҳилол ичра кезар гардун аро.

Англамон Жайхунда ул ой кема бирла сайр этар
Ё ҳилолу меҳр аксин эл кўрар Жайхун аро.

Кемадин ҳар дам чиқиб рангин сув кўзум қонидек,
Анда ёр андоқки мардум дийдаи пурхун аро.

Борғил, эй Мажнунким, ул ой заврақидек тез эмас
Жўнгким Лайли аморийсин чекар ҳомун аро.

Олма хум гирдобидин бир лаҳза соғар заврақни,

Баҳри ғамдин истасанг махлас бу даҳри дун аро.

Баҳр мавжидин мушавваш бўлмасун деб хотиринг,
Мавж урар юз баҳри ғам бу хоотири маҳзун аро.

Дур бўлур баҳр ичра пинҳон, назмидин шаҳ мадҳида
Баҳр ёшурмиш Навоий ҳар дури макнун аро.

19

Эй, алифдек рост қаддинг ҳасрати жонлар аро,
Жисм ичинда жон киби сен барча султонлар аро.

Қушға ўхшарким, тикандур ошёни, то кўнгул
Тийрборони ғамингдин қолди пайконлар аро.

Ғам топар ҳажрингда ашким ичра кўнглум порасин,
Иш куни топқан киби эл ғойибин қонлар аро.

Чок кўнглум хўблар кўнгли аро топти шикаст,
Ваҳ, бутун қолғайму ёруқ шиша сандонлар аро?

Доғлар ичра алифлар зор жисмим мулкида
Ғам сипоҳиға, қиличлар бўлди қолғонлар аро.

Элга кўюнгдур макон, мен қулни қавмоғлиқ недур,
Булбул ўлса, зоғ ҳам бўлур гулистонлар аро.

Иста йиртуқ жанда кийганларда маъни махзанин,
Ким бу янглиғ ганж ўлур ул навъ вайронлар аро.

Атласу зарбафт аро нодон анингдек ҳажв эрур,
Ким хатойе сафҳада сабт ўлди афшонлар аро.

Бу эшикни чун тилаб келди Навоий тенгридин,
Ул сабабдин гўйиёким қолди дарбонлар аро.

20

Саводи холи анинг лаъли руҳпарвар аро,
Магарки мўрча нисфи узулди шаккар аро.

Кўнгулда нуқтайи холинг хаёли тўш-тўшдин
Ёғин асарларидур нуқта-нуқта ахгар аро.

Юзунгда қатрайи хай касрати аросида хол,
Бириси мунхасиф ўлмиш бу хайли ахтар аро.

Кеча не навъ юмай кирпигинг хаёлида кўз,
Мангаки, игна бутар тонгға тегру бистар аро.

Бу ўтки мендадурур, дўзах ичра қочқай халқ,
Киюрсалар мени ошуб бирла маҳшар аро.

Қадаҳ кетурки, фалак жавридин амон ҳирзи,
Замона ёзмади жуз даври жому соғар аро.

Навоий, айла макон чарх гулшанин, яъни
Ки чуғз бўлма бу вайронайи муҳаққар аро.

21

Минг захм урди ханжари ишқинг бу тан аро,
Бу танни ҳажр ташлади юз минг тикан аро.

Лек ул тиканлар узра хаёлинг била кўнгул
Ўйнар магар гул узраву ағнар суман аро.

Жисм уйидин кўнгул тилар ул кўйни, валеқ
Гурбат суубатин киши билмас ватан аро.

Эрмас учуқ лабингдаки, ул юз Суҳайлидин
Ранг олмади бу қатра ақиқи Яман аро.

Жоним лабинг шаҳиди эканга тонуқ дурур,
Ҳар ол ришта қонға бўялғон кафан аро.

Булбул не қуймасунки, бир ўт ёқти қасдиға
Ҳар оташин гул ушбу вафосиз чаман аро.

Кўрдунг, Навоий, ул сари зулф узра юз шикан,
Кўр эмди, юз шикаста кўнгул ҳар шикан аро.

22

Неча кўнглум ёра бўлса, раҳм қилмас ёр анга,
Неча бағрим тўлса қон, боқмас даме дилдор анга.

Бир югурук тифл эрур кирпичларим ичинда ёш,
Ким, йиқилиб сончилибтур ҳар тарафдин хор анга.

Номам элтур қуш агар мазмунин элтиб қилса шарҳ,
Сочқай ўт қақнус киби минг чок ўлуб минқор анга.

Лаълинг оллида чекар эл жонини олғач кўзунг,
Ваҳ, не шарбатдур лабингким, жон берур бемор анга.

Ақл эви сори инонин бошламоқ, носих, не суд,
Телбаким, дашт узра маркабдур бузуқ девор анга.

Тортасен исён юкин, хам қил қадинг тоатғаким,
Юк оғир бўлса, рукуъ ул дам бўлур ночор анга.

Умр ғафлат уйқуси бирла тиларсен, кеча, ох,
Кўз юмуб-очқунча кимнинг иътимоди бор анга?

Мен худ ўлдум, эй сабо, кўнглумни кўрсанг кўйида,
Чиқма андин, деб насиҳат қилғасен зинҳор анга.

Зор жисмим тушгали ҳажр ўтидин ғам чангига,
Эй Навоий, ўхшашур ҳам уд анга, ҳам тор анга.

23

Ул паривашким, бўлубмен зору саргардон анга,
Ишқидин олам манга ҳайрону мен ҳайрон анга.

Ўқларингдин ҳар замон таскин топар кўнглум ўти,
Бордурур бир қатра сув гўёки ҳар пайкон анга.

Бир диловардур кўнгулким ғам сипоҳи қалбида,
Оҳи новак тоза доғидур қизил қалқон анга.

Новакининг парру пайконида рангин тус эрур,
Ёки кўнглумдин чу паррон ўтти, юқмиш қон анга.

Номайи шавқум не навъ ул ойға етгай, чунки мен
Эл отин ўқур ҳасаддин ёзмадим унвон анга.

Хизр хаттингнинг ажаб йўқ сабзу хуррам бўлмоғи,
Лаб-балаб чунким сув берур чашмайи ҳайвон анга.

Эй хушо муғ дайриким, зийнат била рифъатда бор
Меҳр анга бир шамсаву кўк тоқи бир айвон анга.

Истамиш булбул вафо гулдин, магарким жоладин

Бағри қотмиш ғунчанинг баским эрур хандон анга.

Қилмағон жонин фидо жононға етмас дер эмиш,
Эй Навоий, ушбу сўз бирла фидо юз жон анга.

24

Синса кўнглумда ўқунг суртуб исиф қондин анга,
Пай масаллик чирмағаймен риштайи жондин анга.

Бодайи лаълинг мизожи руҳпарвардур баса,
Гўйиё мамзуж этибсен оби ҳайвондин анга.

Ўти кўнглум шуъласин гаҳ сокин этти, гоҳ тез,
Гаҳ ўтун бўлди, гаҳи сув урди пайкондин анга.

Дарду ғам бўстонининг товусидур кўнглум қуши,
Гул бўлуб жисмимда кесган наъл ҳар ёндин анга.

Не кабутар ета олур ул қуёшға, не насим,
Эй кўнгул, ҳолингни иъллом айла афшондин анга.

Кўзга то кирди хаёлинг совуғ оҳим ваҳмидин,
Боғламишмен кўрө ҳар сори мужгондин анга.

Эй Навоий, йиғламоқ оҳимға таскин бермади,
Ваҳ, бу не ўттурки, йўқ таъсир тўфондин анга.

25

Чин кийиги десам кўзин, ваҳ недурур итоб анга,
Чунки қароси кўргузур ҳар сори мушки ноб анга.

Лаъли лабингда тер бўлуб оби ҳаёт қатраси,

Ёки Хизр суйи лабинг қатра бўлуб хубоб анга.

Ёпмади кўзни ашкким, боқмасун ўзга юзга деб,
Ҳар сори айн рашкидин ёпти ғаминг ниқоб анга.

Жисмим агар куяр, кўнгул толпинури ажаб эмас,
Кимки уйига тушса ўт, йўқ ажаб, изтироб анга.

Оқмади хўй узоридин лаълиғаким, ҳакими сунъ
Эзди ҳаёт шарбатин, эмди урар гулоб анга.

Зулфи хаёлидин кўнгул ҳар ён этар ҳаво, валеқ
Сайдға не халос чун боғлиғ эрур таноб анга.

Ўзлукининг ҳижобидин кимки ўзин халос этар,
Ўзга қаёнки солса кўз, мумкин эмас ҳижоб анга.

Аҳли мазаллат оҳининг новакидин сипеҳр агар
Қочмади, мунча бас недур хам бўлубон шитоб анга?

Ваъдаи васл этиб эди, тушда аёғин ўпмишам,
Дема, Навоий, ул пари айламасун ҳисоб анга.

26

Кўргали ҳуснунгни зору мубтало бўлдум санга,
Не балолиғ кун эдиким, ошно бўлдум санга.

Ҳар неча дедимки, кун-кундин узай сендин кўнгул,
Ваҳки, кун-кундин батаррак мубтало бўлдум санга.

Мен қачон дедим, вафо қилғил манга, зулм айладинг,
Сен қачон дединг, фидо бўлғил фидо, бўлдум санга.

Қай пари пайкарга дерсен телба бўлдунг бу сифат,
Эй пари пайкар, не қилсанг қил, санга бўлдум, санга.

Эй кўнгул, тарки насиҳат айладим, овора бўл,
Юз бало етмаски, мен ҳам бир бало бўлдум санга.

Жоми Жам ичра Хизр суйи насибимдур мудом,
Соқиё, то тарки жоҳ айлаб гадо бўлдум санга.

Гусса чангидин навое топмадим ушшоқ аро,
То Навоийдек асиру бенаво бўлдум санга.

27

Қаҳринг ўлса барча ишимдин малолаттур санга,
Лутфунг ўлса юз менингдекдин фароғаттур санга.

Эй, мени саргаштадин гаҳ фориғу гоҳи малул,
Қаҳринг ул, лутфунг бу, ё рабким, не одаттур санга?!

Лутфунг ози жон олур, қаҳринг кўпи ҳам ўлтурур,
Булъажаб ҳоледурур, оё, не ҳолаттур санга?!

Панд эшитмай севдунг они, эй кўнгул, чек дарду ранж,—
Оздурур ҳар лаҳза гар юз мунча офаттур санга.

Ваҳм эт оҳим ўтидин, эй гулки, даврон боғида
Кўз ёшимдин бу қадар лутфу тароваттур санга.

Эй қуёш, меҳр аҳлини куйдурма бу водийдаким,
Гармрўлар оҳидин мунча ҳарораттур санга.

Эй Навоий, истама васл ул қуёшдин заррадек,
Чун неча ул қилса истиғно — ҳақораттур санга.

28

Ийди рухсоринг кўруб, бўлди улус ҳайрон санга,
Эй улус ийди юзунг, жоним менинг қурбон санга.

Шамъ эмас ердин, кавокиб чарҳдин байрам туни,
Ким эрур ер-кўк туман минг кўз билан ҳайрон санга.

Ийдгаҳда гард эмас, балким етишгач мақдаминг,
Қўпти ердин садқа бўлмоқ истабон майдон санга.

Хусрави анжум дегайсен, секретур кўк тавсанин,
Ийдгаҳда кимки кўрса рахш ила жавлон санга.

Чатр шаклидин самовий барча офат дафъиға
Тенгри айлабтур насиб ўз ҳифзидин қалқон санга.

Нотавон жисмимға байрамлик била бер суҳбате,
Ким кўнгул уммедвору мунтазирдур жон санга.

Неча байрамларда кийган жандасин фақр аҳлининг
Хор кўрма, эйки, хилъаттур неча алвон санга.

Ийдгоҳ аҳлин даме қилма паришон, эй сипеҳр,
Ким эрур бу жамъ бир-икки замон меҳмон санга.

Эй Навоий, дурри назминг хутбадек топқай шараф,
Лутф ила қилса назар байрам куни султон санга.

29

Жавру зулминг гарчи ўлмаклик нишонидур манга,
Чунки сендиндур ҳаёти жовидонидур манга.

Ул париваш ишқидин, носих, мени манъ этмаким,
Телбалик вақтию ошиқлик замонидур манга.

То ўқубмен ишқ ҳарфин дарсу такрору сабақ
Вомиқу Фарҳоду Мажнун достонидур манга.

Музтарибмен чарх янглиғким, нужуми тийрадин
Танда ҳар кун юз туман доғи ниҳонидур манга.

Ҳеч ранже зоҳир ўлмаи мен худ ўлдум, эй табиб,
Лек билким, қасди жон этган фалонидур манга.

Эйки, дерсен ишқ аро ўлмоқ зиёндур, умр суд,
Ҳар не судедур санга, неким зиёнидур манга.

Кўрмишам вожиб бақосин равшан андоқким қуёш,
Токи имкон соя янглиғ кўзда фонидур манга.

Бу фано дайрин бақосиз эрканин то англадим,
Эл суруди ишрати Мотам фиғонидур манга.

Эй Навоий, воизу фирдавси аъло зикриким,
Боғи хулд ул ҳури пайкар остонидур манга.

30

Ул малоҳат кунжи ҳажрида бузуғ маскан манга,
Уйладурким жондин айру юз яролиғ тан манга.

Меҳр ила маҳ партавидин кўзни равшан қилмадим,
Бўлғали меҳри рухунг моҳияти равшан манга.

Бўлди равзан-равзан ул қотил хадангидин кўнгул,

Жон куши чиқмоққа бир йўл англа ҳар равзан манга.

Мен ўлармен ғамдину йиғлаб куюб бошимда шамъ,
Дудидин чирмаб ҳаро ҳар тун тутар шеван манга.

Раҳм этиб ҳолимға душман дўст бўлмоқ, ваҳ, не суд,
Дўст учун раҳм айламай бўлмиштурур душман манга,

Ғам туни зулмида хандон бўлмади ҳолимға субҳ,
Субҳдек, не тонгки, бўлғай чок пирохан манга.

Эй Навоий, ишқ мушкил деб нечук таркин тутай,
Эйла гар бу иш ҳунар бўлса, бўлубтур фан манга.

31

Ваҳки, ишқинг зоҳир этсам ваҳм эрур ўлмак манга,
Гар ниҳон тутсам доғи жон хавфидур бешак манга.

Келган эрмиш ул Масиҳ ўлганларин тиргузгали,
Мен тирик, ваҳ, яхшироқ бу умрдин ўлмак манга.

Жузв-жузвимни, фиғонким, мунфак этти тийғи ҳажр,
Бир-биридин лек ўзидур жузви лоянфак манга.

Кўнглум ўтидин йиғоч кулдур, бошоқ бир қатра сув,
Ногаҳ ул шўхи жафокаш отса бир новак манга.

Олтун эзиб, эриб куйган сойи холис бўлур,
Не ажаб, сорғорса юз етган сойи эмгак манга.

Чок айлармен яқо ул қоши ёни кўргач-ўқ,
Ким хадангин отса ҳойил бўлмағай кўнглак манга.

Бода ҳажридин оқармиш кўзларим, эи пири дайр,
Айлагил май шишасидин синдуруб айнак манга.

Сарсари ҳижрон, вужудум хирманин андоқ совур,
Ким фано йўлида сарсар бўлмасун ҳамтак манга.

Эй Навоий, гар манга кўпрак эмас уммеди васл,
Бас нағў ушшоқдин жаври эрур кўпрак манга,

32

Агарчи йўқ талабингдин даме қарор манга,
Иродат эмгагидур бу, не ихтиёр манга?!

Висол давлатин ул кун ўзумга жазм эттим,
Ки ҳажр ғуссасин этти ҳавола ёр манга.

Чу ёр кўнглида бўлса, бало манга ёвумас,
Бу важҳ илаки, темурдин бўлур ҳисор манга.

Не билсун ул кишиким, чекмамиш фиरोқ туни,
Ки не сифат кечадур тийра рўзгор манга.

Қочиб адамға борай-ақлу фаҳму донишдин,
Ватан боринда бу ёт эл аро не бор манга?!

Буюрмағин яна сабр, эй табиб, тенгри учун,
Ки ушбу шарбат эмас эмди сазовор манга.

Навоийдек қадидин қилсам ўлгали оҳанг,
Бийик мақом топибон ясанг мазор манга.

33

Лабларингдин гарчи қон ютмоқ дамо-дамдур манга,
Гар даме жоми висолинг йиқса, не ғамдур манга?

Панд эшитмай, кўруб они, юз балоға учрадим,
Кўзларим чиқсунки, юз мунча сазо камдур манга!

Қофи шавқум шарҳини таҳрир қилдим, ваҳ, ие суд,
Ким анга ирсол учун симурғ маҳрамдур манга.

Ёр мундоқким ниҳондур кўздину мен телбамен,
Ким дегайким, фитна бўлғон насли Одамдур манга.

Қора чирмаб ёш тўкуб, афғон қилурмен хомадек,
Этгали нолон кўнгул бу навъ мотамдур манга.

Ўзга юзга боқма деб, ҳар бир кўзумга бости муҳр,
Ийнак-ийнак ҳар қаро бир нақши хотамдур манга.

Даҳр аро тушган ҳаводис ўтидин мониъ эмас,
Кўз ёшимдин гарчи кўз тушгунча бир намдур манга

Соқие, жоми жаҳонбин тутки, андин кашф этай,
Ким кўп иш бу коргаҳ вазъида мубҳамдур манга.

Дилбари оллида Мажнун нақди жон сарф этмади,
Эй Навоий, ишқ атвори мусалламдур манга.

34

То сенингдек қотили хунхорае бордур манга,
Биллаҳ, ар ўлмакдин ўзга чорае бордур манга?

Нўши жон ҳар бодаким аҳбоб ила нўш айладинг,
Гарчи ҳаргиз демадинг оворае бордур манга.

Васлинг иқболию мен, ҳайҳот, басдур бу шараф,
Ким йироқдин давлати наззоре бордур манга.

Деб эмиш ҳар кимда бор захме, отай марҳам бир ўқ,
Шукр эрурким, ҳар сари мў ёрае бордур манга.

Борди ул хуршиду ашким оқти, ваҳ, толиъ кўрунг,
Ким не янглиғ ахтари сайёрае бордур манга.

Сабр солдим кўнглума васлинг тилаб, ваҳ, бот келиб,
Турфа кўрким, шиша ичра хорае бордур манга.

Дема кўп, эй нафским, дунё арусин ақд қил,
Уйда баъзидек соғин маккорае бордур манга.

Дев уруб ишқи мажозий ичра мажнун айлаган,
Ёва дер, буким пари рухсорае бордур манга.

Эй Навоий, куймагимни қилмағайсан манъ, агар
Жон аро билсанг не оташпорае бордур манга.

35

Лабинг сори токим назардур манга,
Ёш ўрнида хуни жигардур манга.

Дема, мендин айрил, доғи умр сур,
Ки ул умр ўлумдин батардур манга.

Туганлар дирам шаклидур зод учун,
Адам сори чунким сафардур манга.

Қилур айб ошиқлиғим барча халқ,

Улус айби, ваҳким, хунардур манга.

Табибо, яна сабрдин дема сўз,
Ки бу шарбатингдин зарардур манга.

Дема, майни тарк этки, соқий юзи
Бу кўзгу аро жилвагардур манга.

Чучукдур қамиш ўқларинг жонима,
Бу най ичра гўё шакардур манга.

Навоий, ул ой ҳажрида туну кун
Қотик шому тийра саҳардур манга.

36

Шаҳр бир ой фурқатидин байтул-аҳзандур манга,
Бир гули раъно ғамидин боғ зиндондур манга.

Базми ишрат ичра сиз май нўш этинг, эй дўстлар,
Ким насиб ул лаъли лаб ҳижронидин қондур манга.

Чиқти ақлу фаҳм ила сабру кўнгул тан мулкидин,
Чиқмаин ҳар лаҳза заҳмат бергучи жондур манга.

Ўқи баским тандадур, тегмас танимға ўзга ўқ,
Улки ўқ деб нола қилдим, эмди қалқондур манга.

Уйла расвоменки, кўю кўчада ҳолим кўруб
Баъзи эл гирёну баъзи халқ хандондур манга.

Ҳажридин бағрим сувдур, ул сув аро болиғ киби
Дарду меҳнат ўқидин бир неча пайкондур манга.

Хур мужгонин агар суртай деса қилмон қабул,
Ким аёқда орзу хори муғилондур манга.

Май ичиб тоатни фавт этмангки, ул ўт тобидин
Неча боқсам баҳра ҳоло доғи ҳирмондур манга.

Эй Навоий, халқ дер: жон бер, ваё кеч ишқидин,
Гарчи бу душвор эрур, лекин ул осондур манга.

37

Менмудурменким сенинг васлинг муяссардур манга,
Бахти гумраҳдин қачон бу қисса бовардур манга.

Ҳақ тонуқтурким, тирикликдин манга сенсен мурод,
Йўқса оламнинг йўқи-бори баробардур манга.

Эй кўнгул, ғаввоси баҳри васл ўлубмен, не ажаб,
Ким насиб эмди ўшул покиза гавҳардур манга.

Не учун базми висол ичинда ичмай бодаким,
Кўзию оғзи букун бодому шаккардур манга.

Ою хуршидингни йиғ эй чархи гардунким, бу дам
Ҳамдам ул ой чехралиғ хуршид пайкардур манга.

Сарвни ўртаб, суманни елга бер, эй боғбон,
Ким букун ҳамсуҳбат ул сарви суманбардур манга.

Қўрқарам ҳирмон саҳобин ёпмағай фаҳм этса чарх,
Ким шабистон меҳр йамъидин мунаввардур манга.

Эй Навоий, ҳеч билмонким топибмен васлини,
Ё магарким жумлайи олам мусаххардур манга?

38

Кўзларимда ишқдин сув эрди уйқу ўрнида,
Турфа кўрким, ҳажрдин қон бўлди ул су ўрнида.

Кимгаким кирпик ўқин ёғдурса ул гул, рашкдин
Жисмим ичра бир тикандур ҳар сари мў ўрнида.

Ғайр нақшидин қилибмен пок кўнглум сафҳасин,
Тут ул ой оллида, эй машшота, кўзгу ўрнида.

Шахсуворимнинг аёғин ўпкали розидурур
Ой била кун ҳар бириси бир тепингу ўрнида.

Изтироб этса қошинг кўргач, не тонг, шайдо кўнгул
Телба ким кўрди янги ой ўлтурурму ўрнида?

Даҳр бўстони аро барқу булутдин англаким,
Йиғламоқ юз қатладур бир қатла кулгу ўрнида.

Эй Навоий, дерсен ул қоматни кўнглунгдин чиқар,
Не ниҳол ўлтуртайин ул сарви дилжў ўрнида?!

39

Беҳи рангидек ўлмиш дарди ҳажрингдин манга сиймо,
Димоғим ичра ҳар бир тухми янглиғ донайи савдо.

Мазаллат туфроғи сориг юзумда бордур андоқким,
Беҳида гард ўлтурғон масаллик тук бўлур пайдо.

Оқартиб ишқ бошимни, ниҳон бўлди сариг чехрам,
Момуғ ичра беҳини чирмағон янглиғ киши умдо.

Юзумда тийғи ҳажринг захми ҳар сори эрур беважҳ,
Беҳини тийғ ила чун қатъ қилмоқ расм эмас қатъо.

Юзум туфроғдадур ҳар дам қуруғон жисм ранжидин,
Беҳига сарнигунлук шохи заъфидин бўлур гўё.

Бу гулшан ичра беҳбуд истаган доим беҳи янглиғ
Кийиб пашминайи тоат қадин ҳам асрамоқ авло.

Навоий гар қуёш норанжидин беҳрак кўрар, тонг йўқ
Беҳиким лутф қилмиш маҳди улъё исматуд-дунё.

40

Ёр акси чунки айлар жилва май кўзгусида,
Май ичарменким, юзи бўлғай юзум ўтрусида.

Ул сабоҳат бирлаким кулдунг, манга меҳр ўлди фаҳм,
Меҳр фаҳм ўлмоқ, тонг эрмас, субҳнинг кулгусида.

Уйлаким хайли ҳубоб ичра тушар хас, бормен
Ашк аро саргашта ул султони ҳусн ўрдусида.

Урди олам бузғали бир-бирга кирпик сафларин,
Фитналар бедор қилмоқ, кўр, ул ой уйқусида.

Не хато қилғай кўнгулларга кўзунг мужгон ўқин
Ҳар қаён чун боқса, сайдедур анинг қобусида.

Навбаҳори даҳрға қўйманг кўнгулким, йўқ вафо
Не гули бўстонида, не лолайи худрўсида.

Шоҳлар побўсунг этгандин, Навоий, яхшироқ

Ким бошингни хоки раҳ этсанг анинг побўсида.

41

Кимса ҳаргиз кўрмади чун аҳли даврондин вафо
Улки даврон офатидур, не тамаъ ондин вафо?!

Жониму умрумдур ул ой, бевафо бўлса, не тонг,
Қайда кўрмиш кимса ҳаргиз умр ила жондии вафо?

Гар вафо қилсанг эрур, андинки, бордурсен, пари,
Йўқса, ким оламда кўрмиш навъи инсондин вафо?

Ваҳки, даврон аҳлидин жуз бевафолиғ келмади,
Ҳар нечаким кўрдилар мен зору ҳайрондин вафо.

Чун вафо гулбарги даврон боғида ер топмади,
Бежиҳатдур кимки истар бу гулистондин вафо.

Кимса қўнглин кимсадин истаб вафо, олдурмасун,
Ким манга худ етмади ул қўнглум олғондин вафо.

42

Миръоти ҳуснунг тийрадур бу оҳи дардолуд аро,
Равшанлиғи мумкин эмас чун шамъ қолди дуд аро.

Бутганга ўхшар дегасен ҳар ён қизил тол узра барг,
Ҳар соридин пайконларинг бу жисми хунолуд аро.

Шоми ғам оҳим дудидур, ул дуд аро ҳар ён шарар,
Билгил, нухусат анжуми бу шоми қийрандуд аро.

Хўй қатрасидан ғарқ эрур холинг саводи, ваҳ, нетар,

Бир тийра кавкаб фитнаси юз ахтари масъуд аро.

Очтинг чу зулф, ул икки кўз ҳар ён ҳаданг отмоқ, не тонг,
Ким қолмиш икки турки Чин ҳиндуийи номаъдуд аро.

Ул кўй қасди этмишам, эй воиз, они манъ этиб,
Ҳар дам дема жаннат сўзин, сўз солмағил мақсуд аро.

Қочса Навоий шайхдин пири муғон сори, не айб,
Ким бор тафовутлар баса мақбул ила мардуд аро.

43

Ер тутар кўнглумда гардундин жудо бўлғон бало,
Жондадур девона кўнглумдин хато бўлғон бало.

Истамонким ишқ мендин ўзгани қилғай асир,
Ҳеч кишига бўлмасун, ё раб, манга бўлғон бало.

Шод юзланманг, балолар, бизгаким, бўлмас халос
Бу кўнгул зиндони ичра мубтало бўлғон бало.

Хўблардин ҳар кишига бир бало етган куни
Бизга етмиш отидур жавру жафо бўлғон бало.

Васлида рашк ўлтурур ҳажрида ғам, ваҳким, манга
Васл аро бўлғон балодур ҳажр аро бўлғон бало.

Ўлтурурлар ҳамдаминг бўлсам, ўлармен бўлмасам
Бўлмағон, жоно, сенинг бирла бало бўлғон бало.

Носихо, ошиқлиғимни манъ қилдинг, билмадинг,
Ким насиҳат бирла дафъ ўлмас қазо бўлғон бало.

Чун балосиз ком йўқ, топмас бақо комин, магар
Кимки они ўртамас оти фано бўлғон бало.

44

Оразу холингни бир дам кўрмасам, эй дилрабо,
Уйладурменким кўрунмас кўзума оқу қаро.

Ҳажр аро раъно қадинг нахлин тилармен тенгридин,
Шомлар шамъ истагандек хайр аҳлидин гадо.

Гар фироқ айёмининг билмон ҳисобин, не ажаб,
Ким юзунг ҳажрида кундуз кеча янглиғдур манго..

Барқ эмас, оламға юз қўймишдур оҳимдин шарар,
Раъд эмас, гардунға чирманмиш фиғонимдин садо.

Бошинг ол, кет ўз пайи вақтингға, эй шайдо кўнгул,
Ким эмассен хаста жоннинг ҳеч дардиға даво.

Неча оқғай кўз ёшим, еткур ғуборин, эй насим,
Фарзи айн эрур яшарур кўзга солмоқ тўтиё.

Умр елдек ўтмагин дебсен магар, эй боғбон,
Ким яқоси чоксиз гул бутмади бу боғ аро?

Жон топай дерсен сабуҳийдин, вале ғофилки, субҳ
Чок этиб кўнглак, сенинг ҳолингга тутмиштур азо.

Эй Навоий, хаста кўнглумга мададдур новаки,
Рост андоқким заиф элга берур қувват асо.

45

Равшандурурки, меҳр юзунгдин олур сафо,
Йўқса, не зажҳ ила қамар андин топар зиё?

Ғарқи муҳити ишқинг эди жон ила кўнгул,
Ул дамки, руҳ эмас эди тан бирла ошно.

Гулда юзунг латофатидин ранге кўрмаса,
Булбулға не эди бу фиғон бирла, бу наво?

Бир зарра оғзи рамзини ҳар кимки англади,
Йўли адам тариқидуру зоди раҳ — фано.

Ул зиндадил ҳаёти абад васлидин топар,
Ким неши ғамни нўш деру дардни даво.

Ломики, васл аёғиға топмиштур иттисол,
Ул «лом»дурки, ўртаға олмиш они «бало».

Ўздин қутул, Навоийю мақсадға етки, қуш
Етмас чаманға, бўлса қафас ичра мубтало.

46

Зор жисмимға хадангинг захмидин ортар наво,
Создекким, тешсалар они фузун айлар садо.

Қадди ҳажрида ғамим шамъини ҳар деворға,
Ким таябмен сарв андоми била бўлмиш қаро.

Гунчанг анфоси насими заврақи жон қасдиға
Еткурур ҳар дам адам дарёсидин мавжи фано.

Орзуйи васлидин ранжур зрур мунглуғ кўнгул,
Қут учун тазвир ила бемор бўлғондек гадо.

Нега йиглаб анбарий зулфин кесар ҳижрон туни,
Ўлмагимни англабон гар шамъ тутмайдур азо?

Ҳажр дардин кўнглума кам қилди холинг оқибат,
Доғ эмиш дарди шалойин хастаға охир даво.

Рухпарвардур Навоий оху ул юз шавқидин,
Ул сифатким лолаву гул юзидин келгай сабо.

47

Ёр дардим сўрмайин кўнглумни маҳзун қилдило,
Жоним ошубини кам қилмоқдин афзун қилдило.

Бермайин захмин жигар қониға таскин гунае,
Лаъли кулмак бирла ашкимни жигаргун қилдило.

Дафъи савдо истадим лаъли майидин, бир йўли
Ул пари савдозада кўнглумни мажнун қилдило.

Эй кўнгулким, сабр тоғин маскан эттинг оқибат,
Тунд сайли ишқ ул тоғингни ҳомун қилдило.

Бесутунғаким сутун Фарҳод бўлди, қофи ишқ
Ул сутунни Бесутун остидаги «нун» қилдило.

Недур учмоқ жоҳ ила, охир фалак Намруднинг
Осмони тахту жоҳин ганжи Қорун қилдило.

Қатра хўйлиқ оразинг васфин Навоий қилғали,
Лутфи табъ абёти назмин дурри макнун қилдило.

48

Сориғ оғриқ бўлдум, зй соқий, хазони ҳажр аро,
Қони асфар майки, бор ҳар қатраси бир қаҳрабо.

Юзу жисмимдур сориғ барге қуруғон шох уза,
Шоҳу баргеким қуруб сорғорса, ким кўрмиш даво?

Не мараздур буки, бир гулрух шарори ишқидин
Бўлди сориғ лола кўзум оқию доғи қаро,

Суд эмиш кўз тушса асфар жинси сори, ваҳ, қани
Сарвинозимким, сориғ гул барғидин киймиш қабо?

Сорғориб қолдим ҳаводис кожиға ҳижрда куни,
Бир сориғ қушдекки, кундуз қолғай ул қушлар аро.

Шом ила субҳ ар сориғ оғриқ эмаслар, бас недур
Тун сочин ёйиб, қуёш йиртиб юзин, тутмоқ азо?

Дард туфроққа ниҳон қилди Навоий жисмини,
Топибон бир шиша олтун дафн қилғондек гадо.

49

Кўнглум ўртансун агар ғайрингга парво айласа,
Ҳар кўнгул ҳамким сенинг шавқунгни пайдо айласа

Ҳар киши васлин таманно айласам навмид ўлай,
Ҳар киши ҳамким сенинг васлинг таманно айласа.

Ўзгалар ҳуснин тамошо айласам чиқсун кўзум,
Ўзга бир кўз ҳамки ҳуснунгни тамошо айласа.

Ғайр зикрин ошкора қилса лол ўлсун тилим,

Қайси бир тил ҳамки зикринг ошкоро айласа.

Рашкдин жонимға ҳар наргис кўзи бир шуъладур,,
Боғ аро ногаҳ хиром ул сарви раъно айласа.

Йўқ оғиздин нукта айтур маҳвашимдек бўлмағай,
Гар куёш ҳар заррасидин бир Масиҳо айласа.

Оқибат жонимға етти, эй хушо муғким, мени
Бир қадаҳ бирла харобот ичра расво айласа.

Қелтурунг дафъи жунунумға парихон, йўқ табиб,
Ким ул ансамдур пари ҳар кимни шайдо айласа.

Субҳдек бир дамда гардун қўймағай осоршш
Ногаҳ аҳли сидқ кўнгли меҳрин ифшо айласа.

Даҳр шўхиға, Навоий, сайд бўлма, нечаким
Кун узори узра тун зулфин мутарро айласа.

50

Қосидеким ёрдин бир сўз ривоят айласа,
Истарам сўрғон сойи боштин ҳикоят айласа.

Телбалар янглиғ гаҳ ўз ҳолимдадурмен, гоҳ йўқ,
Ул паридин ҳар киши бир сўз ривоят айласа.

Эй кўнгул, оҳингни дерсенким сув айлар тошни,
Чин эрур, гар кўнглига онинг сироят айласа.

Жонға басдур ҳар нафас бир доғ, невчун бўлмасун
Қониъ улким, бир дирам ҳар дам кифоят айласа.

Топти Мажнун шуҳрату қолди менинг қиссам ниҳон,
Ким ўлар ҳар ким фасонамни бидоят айласа.

Ғам сипаҳ қасдимға тортибтур, не бўлди пири дайр
Бир қадаҳ бирла бу маҳзунни ҳимоят айласа?

Эй Навоий, фақрдин бебахрадур юз ғам етиб,
Соликеким шукр боринда шикоят айласа.

51

Бағир хунобидин заъф ўлди ғолиб хаста жонимға,
Оғир эрди ғизо, авд этти заҳмат нотаванимға,

Лабинг ҳажрида жисмим конидин ҳар пора лаъледур,
Кўнгул захмида яхши боқсалар бир қатра ҳонимға.

Адам дуржики оғзинг ҳуққасидур, марҳаме ондин,
Даводур ғунчадек кўнглумдаги доғи ниҳонимға.

Сариғ юзумдин эл йиғлар, магарким ўлмагим етти,
Ким мундоғ хосият баракс бўлди заъфаронимға.

Салоҳим пардаси куйди ул ўтлуғ юз хаёлидин,
Фиғонким, ойни ёд этмак зарар қилди катонимға.

Ул ой кулбамга келди жондурур хуноб ила оҳим,
Бу тортиғлар мураттаб айламишмен меҳмонимға..

Қарору ақлу ҳушум ишқинг ўти бирла чурканди,
Самум эсди бало даштида озған карвонимға.

Замон авроқию ишқим эди Фарҳоду Мажнундин,
Фалак бир-икки фасл этти изофат достонимға.

Навоий, Зухра удин мотаим тутқонда куйдурди,
Фалак сори эришиб борғон учқунлар фиғонимға.

52

Не наво соз айлагай булбул гулистондин жудо,
Айламас тўти такаллум шаккаристондин жудо.

Ул қуёш ҳажрида қўрқармен фалакни ўртагай
Ҳар шарореким, бўлур бу ўтлуғ афгондин жудо.

Дема, ҳижронимда чекмайсен фиғону нола кўп,
Жисм айларму фиғон бўлғон нафас жондин жудо?

Бўлса юз минг жоним ол, эй ҳажр, лекин қилмағил
Ёрни мендин жудо ёхуд мени ондин жудо.

Ҳажр ўлумдин талх эмиш, мундин сўнг, эй гардун, мени
Айлагил жондин жудо, қилғунча жонондин жудо.

Васл аро парвона ўртанди, ҳамоно билдиким
Қилғудекдур субҳ ани шамъи шабистондин жудо.

Бир иёсиз ит бўлуб эрди Навоий ёрсиз,
Бўлмасун, ё рабки, ҳаргиз банда султондин жудо.

53

Зиҳи висолингга толиб тутуб ўзин матлуб,
Муҳаббатидин отингни ҳабиб атаб маҳлуб.

Уружунг ақшоми бўлмай тўқуз снпехр ҳижоб,
Юзунг хижолатидин меҳр ўлуб вале маҳжуб.

Ўт ичра тушса бўлур нисбати самандардек,
Кишики, ишқинг ўтиға ўзин қилиб мансуб.

Итинг ҳисобиға кирган ҳисоб вақтида,
Агарчи журми эрур беҳисоб, эмас маҳсуб.

Китобат этмаганингдин қаламда нол эрмас,
Ки тушти кўнгли аро тоб уйлаким мактуб.

Либоси мотам аро қолди то абад соя,
Ки меҳрдин нега ёнингда бўлмади масҳуб.

Мутиъи амринг агар подшоҳ, агар сойил,
Гадойи хонунг агар ҳушманд, агар мажзуб.

Ажаб йўқ, олса кўнгул ҳушин ул ики гису,
Бу бўлса силсила, кўп телбани қилур мағлуб.

Тиласа равзани зоҳид, Навоийю кўюнг,
Ки ҳар киши ани истарки, бор анга марғуб.

54

Сочса анжумдин фалак бошингға юз минг дурри ноб,
Жолайи ғам, билки, ёғдурғай бир офатлиқ саҳоб.

Не ғараз бу жолани ёғдурса андин ўзгаким,
Умр нахлин синдуруб, тан гулбунин қилғай хароб.

Рўзий ортуғ бўлмағин ҳар кимки билгай чархдин,
Зол янглиғдурки розиик чархини қилғай хитоб.

Офариниш баҳридин гардун ҳубоби беш эмас,

Борму имкон кимсайа бир қатра сув бермак хубоб?

Бўлса эрди қудратиким лаҳзае тобқай қарор,
Туну кун тинмай бу навъ этгайму эрди изтироб?

Ул доғи ўз ҳолиға ҳайрон эрур андоғки мен,
Анда ҳам саргашталиқ андоқки менда печу тоб.

Жисми онинг ҳам ҳаводис зарбасидин нилгун,
Топмайин мақсудини мендек неча айлаб шитоб.

Қудрат илгида бўлуб ул ҳам забун андоқки мен,
Олмай ул мендии ҳисоб, андоқки мен андин ҳисоб.

Эй Навоий, солик эрсанг ҳақ вужудин бил вужуд,
Мосиволлоҳни адам, валлоху аълам бис-савоб.

55

Икки ўтлуғ наргисингким қилдилар бағрим кабоб
Биридур айни хумор ичинда, бири масти хоб.

Тийғ тортиб дам ола олмай етиштинг бошима,
Гўйиё хуршид янглиғ йўлда кўргуздунг шитоб.

Офариниш баски аҳволимға йиғлар ҳар кеча,
Ашк дарёси эрур гардуну кавкаблар хубоб.

Толпинурмен ашк аро ҳар дамки тишлар лаълини,
Ким тенгизга тушса, жон ваҳмидин айлар изтироб.

Ранжу заъфим бўлмиш андоқким, сўра келган улус
Ҳолим айларлар савол, аммо эшитмаслар жавоб.

Неча тасбиҳинг ҳисоби, зоҳидо, ич бодаким,
Сену мендекларга худ бу коргаҳда не ҳисоб?!

Гар карам дарёсининг мавжи будурким, чоғладим,
Қони ўз бўйниға ким ишратдин этса ижтиноб.

Ич, Навоий, майки, фаҳм эттук табиби ишқдин:
Гуссаву ғам захриға тарёк эмиш ёқути ноб.

Хосса базмиким қуёш жомин шафақ роҳи била
Элга тутқай хусрави анжумсипоҳи Жамжаноб.

56

Қошу кўзунгни мунажжим чунки кўрди бениқоб,
Деди: кўрким, қавс буржидин туғубтур офтоб.

Бир лабинг жон олди андоқким, бириси билмади,
Эмдиким билди, ароларинда бордур шаккароб.

Гар фалак қошинг била баҳсе ҳилолидин қилур,
Бир деса пайваста, жоно, эшитур икки жавоб.

Гул киби юзунгда тер фард этти хушумдин мени,
Гарчи беҳуш элга ҳуш учун муқаввийдур гулоб.

Ким сиришким кўрди, маълум этти ишқим ҳосилин,
Дона бирла уйлаким эл нақдини айлар ҳисоб.

Гарчи ишқ ўтида кўнглумни ўқунгға шишладинг,
Гарм бўлмаким, ҳануз не сих куймиш, не кабоб.

Не чамандур буки, ҳасрат суйию дард ўтидин
Парвариш топмиш қаю бир гулдаким бор обу тоб.

Гар Навоийнинг куюк бағрида қондур, не ажаб,
Хомсўз ўлур ёлин узра тушуб куйган кабоб.

57

Етти ҳажр айёми, қатлимға недур ҳар дам итоб?
Мен худ ўлгумдур яқин, эй умр, кўп қилма шитоб!

Элга меҳрингдин куярмен, менга қаҳринг саҳл эрур,
Дўзах аҳлиға эрур жаннатни кўрмаклик азоб.

Ўлтурур чун ҳажр, бепарволиғинг ортуқсидур,
Дард муҳликдур, не ҳожат шарбат ичра заҳри ноб?

Невчун элдек йўқ манга меҳрингки, сарву гул уза
Тушса, хору хасни ҳам маҳрум қўймас офтоб.

Бодпойинг йўлида хоки таним гард айладим,
Ваҳки, ул гард-ўқ муродим юзига бўлди ҳижоб.

Ашк сувидин қадинг сарвини қилдим сарбаланд,
Ваҳки, ҳам ул сувдин умидим уйин қилдинг хароб.

Ул қуёш ҳажри мени ўлтургали бас, эй сипехр,
Сен қуёш тийғин чекиб, қилмоқ не ҳожат изтироб?!

Бу чаманда сув масаллик покравни чархдин
Кўрмадикким, кўнгли синмай қолди андоқким хубоб.

Чун Навоийдин узулдунг, бор савоб ўлмак анга,
Жонидин маҳжур ўлар валлоҳу аълам бис-савоб.

58

Эйки рухсоринг эрур хўбу хатинг ҳам марғуб,
Хўблардин неки бош урса, эрур бешак хўб.

Токи севдум сени, жаврингни доғи севмишмен,
Ҳар не маҳбуб қилур, бордурур ул ҳам маҳбуб.

Риштайи жон била номанг бошини чирмар эдим,
Ул шарар тори била куймаса эрди мактуб.

Хаста дилларға не жон олғучи юздур улким,
Қолибин қилди тиҳи кўргач они аҳли қулуб.

То лабинг волиҳи бўлдум, тиламон оби ҳаёт,
Сувни найлар кишиким, бодаға бўлғай мағлуб?

Аҳли ишқ ичра манга ёқма вараъ тухматини,
Зоҳидо, қилма ҳунар аҳлиға бизни маъюб.

Истасанг мулки бақо, салб қил ўзлукни бурун,
Ки сулук ичра фано аҳлиға будур услуб.

Эй Навоий, тиласа шоҳ мушавваш рақаминг,
Ҳар не матлуб анга, бизга ҳам улдур матлуб.

59

Тийғ ила хоки танимни ҳар тараф ёрдинг келиб,
Нақди жон олмоққа бу туфроғни охтординг келиб.

Келдингу кўнглумни юз чок этмагунча бормадинг,
Баъд умре, эй ситамгар, яхшилар бординг келиб.

Жон сенга қурбонки, олиб жон кўнгул афғонидин,

Ҳам ўзунгни, ҳам мени, ҳам элни қутқординг келиб.

Қатл бас эрди, таним ул кўйдин судратмагинг
Ортуғ эрди, эй жафожў, ҳаддин ўтқординг келиб.

Эй кўнгул, оздур сенга бу ҳамки, ул ой кўйидин
Манълар қилдим, вале юз қатла ёлбординг келиб.

Соқие, етқурмиш эрди жонни оғзимға хумор,
Жон фидонг ўлсунки, бир май бирла қойтординг келиб.

Зухд этиб эрди Навоийни хароб, эй муғбача,
Тенгри ёрингким, фано дайриға бошқординг келиб.

60

Чобукеким, ҳар тараф майдон аро айлар шитоб,
Барқи ломиедур саманди, гарди андоққим саҳоб.

Ўқи рашкидин эрур кўксум аро кўнглум қуши
Ул кабутарким, қабақ нчинда қилғай изтироб.

Отса ўқ ул қоши ё юз печ урар жон риштаси,
Ким манга ҳирмону онинг ўқиға етгай таноб.

Ногаҳон отқайму деб бир ўқ қабақ шакли била
Боши устига келур майдонда ҳар кун офтоб.

Ул қуёшдин бошқа ким отқай қабақ, ваҳ, кўрмадук
Ахтари Саъдеки, ҳар дам зоҳир этгай бир саҳоб.

Жон берурмен қайрилур чоғда кўруб белида печ,
Ўлса тонг йўқ улки, жони риштасиға тушса тоб.

Кимки саркашрак — ҳаводис ўқиға кўпрак ҳадаф,
Ушбу ҳолатни қабақ аҳволидин қилгил ҳисоб.

Эй Навоий, чун ўқи ҳар дам фалак майли қилур,
Сен оти гардига қониъ бўлки, бордурсен туроб.

61

Ҳаво хуш эрдию илкимда бир қадаҳ майи ноб.
Ичар эдим вале ғамдин қадаҳ-қадаҳ хуноб.

Ки ҳозир эрди ўшул сарви наргиси махмур,
Валек рағмима қилмас эди қадаҳға шитоб.

Манга не захрае улким, десамки, бир қадаҳ ич,
Не онсиз ичгали май, не қарору тоқату тоб.

Бу ғусса бирла ичим қон бўлуб нечукки қадаҳ,
Кўзумга ҳар нафас ашк эврлуб мисоли ҳубоб.

Чу англадики, борур ихтиёр илгимдин,
Кулуб қадаҳ киби лутф айладию қўйди итоб.

Қадаҳни ичтию юз лоба бирла тутти манга,
Ки онинг ичгани-ўқ қилди мени масту хароб.

Чу соқий этти қадаҳ кўзгусида жилвайи хусн,
Не айб, ошиқи майхора қўнгли бўлса яоб?

Навоий, васл биҳиштида шукр қил бу нафас,
Ки ёна чекмагасен ҳажр дўзахида азоб.

62

Лабингдин хаста жонким бўлди бетоб,
Эмас бетоб, анга эрур шакархоб.

Ёшимдиди обрўюм борди, билдим,
Ки равнақсиз қилур олтунни сиймоб.

Қошинг ҳажрида ҳар наълеки кессам,
Келур пайваста, жоно шакли меҳроб.

Қилич боғи белинг қучқан ҳасаддин
Кўзумга аждаредур шакли қуллоб.

Кўзум оллиндадур лаълинг хаёли,
Эмас кирпичларим устида хуноб.

Фироқ илги, фиғон, жон риштасидин
Чиқорур тордин андоққи мизроб.

Фалак бошингға қоплаб ит терисин,
Сен они жаҳлдин деб кишу синжоб.

Ажаб йўқ, одамийлиқни унутсанг,
Ўзунгни телба ит чармида асроб.

Навоий, ранж кўрма, оғзин истаб,
Ким ул бир жавҳаредур асру ноёб.

63

Бовужудиким адам бўлдум ғамидин қайғуруб,
Ҳеч оғзининг сўроғин лаълидин топмон сўруб.

Жонки, қат-қат қон бўлубтур доғи ишқинг кетмагай,
Лола баргидек ани бир-бир совурсанг куйдуруб.

Новакинг кўнглумда қилмиш хона, бовар қилмасанг,
Кўксума илгингни келтурким, турубтур билгуруб.

Ишқидур жон пардасида, равшан этгим, дўстлар,
Неча куйгаймен ҳарир ичинда ўтни ёшуруб?

Барқдек пўямни айб этманг, саломат аҳликим,
Мундоқ ўтеким туташибдур манга, бўлмас туруб.

Истама таҳсинки, шокирмен не келса оллима,
Шукр қилмай, найлай олурсен қазони ёзғуруб?

Чун Навоий жониға марҳам эрур пайконларнинг,
Кош, ёқса марҳами ўқунг ёнимға ўлтуруб.

64

Хоки пойи бўлди жони хоксорим қон ютуб,
Ким чиқиб лаълини ўпгай риштайн зулфин тутуб.

Зулфин очқонда занах чоҳиға тушгай минг кўшул,
Кўймаса ул чоҳ уза рухсори шамъин ёруруб.

Ишқ муҳриқ даштини қать айламак душвор эрур,
Кирмасам оҳим ели бирла ҳавосин совутуб.

Куйгали мойилмену ҳажриға йўқ, ваҳким, мени
Айлади рози иситмоққа ўлумдин қўрқутуб.

Дер эмиш, бир кун келиб кўнгли яросин буткарай,
Келса бутгил, эй кўнгул, бу сўзга худ бўлмас бутуб.

Даҳр бўстонида қилмоқ сайр айлаб хою хуй

Ҳарза кезмакдур ҳаётинг қушларини ҳуркутуб.

Жоми васлингдинки, элни тиргузурсен, бил яқин,
Ким Навоий ўлгуси хунобайи ҳижрон ютуб.

65

Сен лабинг сўрғон сойи мен қон ютармен, эй ҳабиб,
Сен май ичгилким, менга хуни жигар бўлмиш насиб.

Дедилар, аҳбоб дардиға ҳабиб айлар даво,
Ваҳки, мен куйдум, муҳаббатдин эмас воқиф ҳабиб.

Кўюнгга киргач кўнгул қошингга майл айлар, бале,
Гўшайи меҳроб этар пайваста манзилгаҳ ғариб.

Чеҳра сорғорғон сойи ортар кўнгулнинг ноласи,
Бор ажаб воқиъ хазон фаслида нолон андалиб.

Хоссалиллаҳ шарбатимни заҳри қотил бирла эз,
Чун иш ондин ўттиким, келгай Масиҳим, эй табиб.

Неча ул ой меҳридин шайдо кўнгулни овутай,
Телбага ёлғон ҳикоят бирла бергандек фириб.

Майға раҳн ўлмай фано дайрида тасбиҳу ридо,
Пири дайр этмас ҳавола элға зуннору салиб.

Нафсинг этса шўхлуғ чарх эмгагидин қил адаб,
Тифлни андоқки зажр айлар фалак бирла адиб.

Эй Навоий, зулмидин дерменки ишқин тарк этай,
То назардин ғойиб ўлди, йўқ яна сабру шикиб.

66

Ваҳ, не қотилдур, келур ойини зулму кин солиб,
Ошиқ ўлтурмак учун ҳар қошиға юз чин солиб.

Чун ўтуб ишқ аҳлидин — ошуби сабру фаҳм ўлуб,
Чун етиб зуҳд аҳлиға — торожи ақлу дин солиб.

Ҳар тарафким гом уруб — юз порсо йўлин уруб,
Ҳар қаёнким кўз солиб — яғмову қатлойин солиб.

Эл сориким юзланиб — қиндин чиқариб тийғи кин,
Чун манга маркаб суруб — бошимға тийғи кин солиб.

Бу сориг рухсора бирла қон ёшимдин ёд қил,
Ичсанг олтун жом ичинда бодайи рангин солиб.

Сенсизин, эй умр, чун мумкин эмас орому сабр,
Борма ҳар дам бизни мундоқ бедилу ғамгин солиб.

Боғи ҳуснунгим, гул очти ранг-ранг, эй муғбача,
Гўйи ичтинг майға барги лолаву насрин солиб.

Шаръсиз хошок аро хашхошдекдур, эй ҳақим,
Кўкка чиқсанг жайбинг ичра субҳайи парвин солиб.

Дарду ғам қолиб, Навоий жони чиқти оқибат,
Ҳажр элидин хонумонин борди ул мискин солиб.

67

Юз тўшук кўксумни ўртарсен жафодин қон қилиб,
Халқ куйдурган киби занбур эвин вайрон қилиб.

Жавҳари ишқинг ёшурғач ўртадим кўнглумга доғ,
Уйлаким қўйғай нишон эл нақдини пинҳон қилиб.

Кўҳи оҳандек ғаминг кўнглумдин олғон не осиг,
Ким яна жонимға отдинг барчасин пайкон қилиб.

Юз ўлук тиргузди лаълингға етишган жоми май,
Гўйиё бердинг онинг ҳар қатрасин бир жон қилиб.

Ақлу дин нақдин ўғурлар гўйи ул айёрваш,
Буки беҳуш айлар элни ҳусниға ҳайрон қилиб.

Бўлубон ҳар шамъға парвона, куйма, эй кўнгул,
Ишқ ўтлуғ зулматида ўзни саргардон қилиб.

Эй Навоий, дема лаълин тишлар эл қатлиға ёр,
Балки элга жон бағишлар бизга қасди жон қилиб,

68

Юз сўзумдин бирига бермас жавоб ул нўшлаб,
Оғзини йўқтур десам, воқитки, ҳеч эрмас ажаб.

Нуқтайи холинг недин ширин лабинг устидадур,
Нуқта чун остин бўлур ҳар қайдаким ёзилса «лаб».

Васл не янглиғ муяссар бўлғусидур, чун эрур
Дилбарим нозикмизожу мен бағоят беадаб.

Гар қуёш дерлар юзунгни, гарм бўлуб чекма тийғ,
Элга журме йўқ, инар чун осмондин ҳар лақаб.

Лаълинг олса чоклик бемор кўнглумни, не тонг,
Эй малоҳат нахли, чунким хастасиз бўлмас рутаб.

Зиндадил Мажнуннинг ўлмиш кўнгли чун Лайлига ҳай,
Бас, не осигъ они ҳайдин қовламоғлиқ, эй араб?!

Толиб улким топмасанг доғи бу баским, айламас
Бир нафас гофил сени матлуб ёдидин талаб.

Қаҳр барқи бирла раҳмат ёмғури гар буйладур,
Эммин эрмас Бу-л-Ало, навмид эмастур Бу Лаҳаб.

Гар наво топса Навоий лабларингнинг зикридин,
Тонг эмастур, чун мудом афзун бўлур майдин тараб.

69

Ханжаринг жонимга етти кўкрагимга санчилиб,
Новакинг ёнимга ўлтурди иёдатга келиб.

Қириб ўтган ўқларинг жон пардасин реш этгали
Сафҳадекдурким, қирилғай саҳв хатлар ёзилиб.

Югурар ҳар кирпигимга ортилиб бир қатра ёш,
Шўх ёшлардекки ўйнарлар чубуқ маркаб қилиб.

Ушбу ҳижрон кечасин туш кўрсам эрди ногаҳон,
Ўлгай эрдим ваҳмдин, албатта, заҳрам ёрилиб.

Наълим ичра доғ учун қўйғон фатнлам дуд ила
Дард ўчоқида тутайдур андуҳ ўти ёқилиб.

Ул қуёш бирла борур эл соядек, мен хоксор,
Ваҳки, қолурмен изининг туфроғидек айрилиб.

Сирри ваҳдат чун фано дайрида сиғмас лафз аро,

Невчун, оё, хонақаҳ ичра туганмас айтилиб?

Нуктайи тавҳидни билган қила олмас баён,
Ким баён қилдим деса, билгинки, қилмайдур билиб.

Эй Навоий, майда соқий лаълидин эрмиш фуруғ,
Кайфиятни чунки фаҳм эттинг, нетарсен ойилиб?

70

Кўз ёшим бўлди равон бир наргиси жоду кўруб
Тифл янглиғким югургай ҳар тараф оху кўруб.

Қолди ҳайрон зоҳид ашкимда кўруб ҳар ён ҳубоб,
Рустойидекки ҳайрат айлагай ўрду кўруб.

Жон аро тиғинг кўруб кўнглум қуши тузди наво,
Тўтиедекким такалўм айлагай кўзгу кўруб.

Водийи ишқинг макон қилди кўнгул кўргач юзунг,
Эл биёбон ичра манзил айлгандек су кўруб.

Жонда ўз доғин кўруб ошиқлиғимни англади,
Ул кишидекким тониғай ўз қўлин белгу кўруб.

Бода тутқач дема беҳуд бўлди ким ул кўзгудин,
Борди ҳушум ёр ҳусни жилвасин ўтру кўруб.

Эй Навоий, дафъ ўлур ҳолин кўруб кўҳи ғамим,
Фил янглиғким ҳазимат айлагай ҳинду кўруб.

71

Хаста жоним заъфин англа кўнглум афғонин кўруб,

Сўрма кўнглум ёрасин, фаҳм эт кўзум қонин кўруб.

Васлида лаъли уза ҳолин кўруб куйган киби
Ўртанурмен жонда эмди доғи ҳижронин кўруб.

Водийи сабримдағи хори хашак қилдим гумон,
Кўнглум атрофида ҳар ён нўги пайконин кўруб.

Англадим қилмиш кўзи олғон кўнгул сайдиға қасд,
Ҳар тарафдин чирга тузган хайли мужгонин кўруб.

Еру кўкта истабон пайдо эмас Хизру Масих,
Қочтилар гўё дудоғинг оби ҳайвонин кўруб.

Жисм боғида равон шакле тасаввур қилди ақл,
Бўстони ҳусн аро сарви хиромонин кўруб.

Шабнам эрмас, наргис ашкидур, недин қон йиғламас
Кўз юмуб-очқунча гулшан умри поёнин кўруб?

Чархдин сидқ аҳли мотам ичрадур, фаҳм айлагил,
Ҳар саҳаргаҳ субҳнунг чоки гирибонин кўруб.

Номасин, ваҳким, очиб солмоқ назар мумкин эмас,
Чун Навоий ҳуши зойил бўлди унвонин кўруб.

72

Ичсангиз май суйидин ишрат уйин обод этиб,
Журъае ҳам қуйғасиз туфроққа бизни ёд этиб.

Соз этинг аввал ғамимдин нағмаким, барасл эрур
Уй иморат айламак хоро била бунёд этиб.

То ҳавойиймен ул ой ҳажрида андоқким булут,
Тоққа ҳар дам юзланурмен ёш тўкуб, фарёд этиб.

Ваъдаи васл этса ул Ширин санам, ғам тоғини
Қозғамен тирноғларимни тешайи Фарҳод этиб.

Ул қуюндурмен фано даштидаким, бўлдум адам,
Ҳар не боримни бошимдин чивуруб, озод этиб.

Ҳар замон кўнглум қатиқ эрмас, дема, эй сиймбар,
Ёшурун қолмас билур ичра ниҳон фўлод этиб,

Воқиф ўлким, даҳр деҳқони сенинг қасдингдадур,
Исмин онинг гул қилиб, отин мунунг шамшод этиб.

Майға тарғиб этмагинг кофийдурур, эй пири дайр,
Мундин ўзга ишни найларсен манга иршод этиб?

Истама лаълин, Навоийким, маразда эмганур
Таъбини сиҳқатлиғ эл шарбат била муътод этиб.

73

Сўзи ҳажринг ичра ҳар дам заъфлиғ жисмим ёниб,
Ўтқа тушган қил масаллик ўртанурмен тўлғаниб.

Очқил ўтлуғ оразинг, эй шамъким, парвонадек
Ўртанай бошинг уза бир неча қатла айланиб.

Солғасен оламға ўт, гар гул совуғи тобидин
Гунчадек гулшанға чиқсанғ хуллаларға чирманиб.

Бийм эрурким офаринишдин чиқарғайсен дамор,
Базмдин усрук чиқиб майдонға чопсанг отланиб.

Ёр ила хўй айлаған кўнглум эрур ул навъ куш,
Ким кишидин айрила олмас кичикдин ўрганиб.

Қабрим узра кўйғасиз тошеки, заъф айёмида
Ул пари кўйида ётмишмен бошимға ястаниб.

Молдин умрунға осойиш агар етмас, не суд,
Нуҳ умри ҳосил этсанг, ганжи Қорун қозғониб?

Эй Навоий, тушта гар кўрмак ани мумкин эса,
Барча гар худ сўнғи уйқудур, нетарсен уйғониб?

74

Қон ёшим йўлунгда томмайдур кўзум гирён бўлуб,
Ким аёғингға тушубтур кўз қароси қон бўлуб.

Ғунчадек кўнглум чекар ул ғарқ ўлуб хуноб аро,
Сўз деганда оғзинг икки лаъл аро пинҳон бўлуб.

Сўрса Мажнун ишқ даштида мени, айт, эй рафиқ,
Ким қуюндек итти бу водийда саргардон бўлуб.

Ҳажри кўнглумни бўзуб, ғам сели ҳамвор этти, вой,
Ким асар ҳам йўқтур ул маъмурадин вайрон бўлуб.

Тийғи худ ўтти, суубат кўрки, муҳлик ёраси
Бу замон бошимға қолибтур балойи жон бўлуб.

Ҳар замон оғзинг хаёли санчилур кўнглум аро,
Гўйиё бу ғунча они захм этар пайкон бўлуб.

Чарх ушшоқ оҳи ўтидин магар ваҳм эттиким,

Қубба қилди меҳрини ўз ҳайъати қалқон бўлуб.

Ҳашр хуршидиға монӣ фикр қилмассен, не суд,
Атласи гардунсаро пардангға шодурвон бўлуб.

Эй Навоий, фоний ўл ёр истасангким, хўб эмас
Жонни севмаклик баҳона ўртада жонон бўлуб.

75

Ўлукни тиргузур лаълинг Масиҳосо калом айлаб,
Такаллум чошнисин шарбати юҳйил-изом айлаб.

Азалда лаълингга сайд этгали кўнглум қушин гўё
Қазо сайёди жонлар риштасидин ёйди дом айлаб.

Чаманда тозалиғдин ҳар қуруқ шохе эрур Хизре,
Магарким андин ўтмиш оби ҳайвоним хиром айлаб.

Агар ҳарф ўлса мудғам, ваҳки, холинг нуқта идғомин
Аён қилди кўзумнунг мардуми ичра мақом айлаб.

Не бўлғай тийра бўлмай рўзгоримким, очиб гису
Қаро шомимни муҳлик айладинг субҳумни шом айлаб.

Ғараз ул юзни мастур асрамоқдурким, ҳақими сунъ
Улусқа оҳ этар қисмат ани ойинафом айлаб.

Чу ҳақ даргоҳидин мардуд этар, найларсен, эй зоҳид,
Қабули халқ учун ортқуси тоат илтизом айлаб.

Ёшингни дона, бағрингни сув қилким, тутти фақр аҳли
Ҳидоят қушларин бу донаву сув бирла ром айлаб.

Навоий кунда чун бир қурси мақсум ортмас, не еуд,
Фалақдек бўлмоғинг саргашта тун-кун ихтимом айлаб.

76

Туганмас меҳри йўқ ҳажрим туни шарҳин савод айдаб
Варақ афлок ўлуб, ул тун саводин-ўқ мидод айлаб.

Улусни оқизур ашким, фалакни куйдурур оҳим,
Чекиб ул йиғласам ғам шоми ул маҳвашни ёд айлаб.

Муроди номурод ўлмоқдин ортуғроқ эмас мумкин,
Муродин гар топар ул шўх бизни номурод айлаб.

Инониб васлиға ҳажрин унуттунг, эй кўнгул, лекин
Қутулғайму ўлумдин умриға эл иътимод айлаб?

Мени худ ул пари ҳажри қилиб саҳрода саргардон,
Чекиб бечора Лайли оҳу Мажнун эътиқод айлаб.

Совурғил ақл эвин, гардун, мени мажнун қачон ўлсам,
Таним туфроғию оҳим елидин гирдибод айлаб.

Аёғ ёланг бориб қилдинг иморат Каъбани гўё,
Аёғинг ўлмаки бирла бузуқ кўнглумни шод айлаб.

Бошим ҳам зуҳд уётидин қуйи тушмуш, ҳам андинким
Борурмен дайр сори хонақаҳға хайрбод айлаб.

Навоий кўнглини кўп меҳр ила олди ул ой андоқ,
Ки олғай муштарий қаллошлар молин музод айлаб.

77

Мендин ул чобукнинг, эй пайки сабо, майдонин ўп
Кўйига бошим ниёзин еткуруб, чавгонин ўп.

Бодпойи сайриға ҳамтаклик айлай олмасанг,
Ерга мендин юз кўюб кўрган сойи жавлонин ўп.

Гар аёғи рахшининг ўпмак муяссар бўлмаса,
Кўз солиб ҳар ердаким топсанг аёқ босқонин ўп

Қоши ёси ғамза ўқин отса, ваҳ, мен хастадин,
Кўзларингга суртубон сувфорини, пайконин ўп.

Кулса лаъли, ваҳки, қолмас менда бир ўпгунча хуш,
Ҳашв эрур, кўнглумки, айтурсен лаби хандонин ўп.

Пок этак истар эсанг, бир пок этаклик истабон,
Хоки наълайниға юз қўй, гўшайи домонин ўп.

Эй Навоий, Каъбайи мақсуд васлин истасанг,
Шоҳи Ғозий қасрининг даргоҳи олий шонин ўп.

78

Қасри жоҳингға сипеҳр авжида айвон бўлди тут,
Ҳам сипеҳр осийбидин ер бирла яксон бўлди тут.

Лаъли руммоний тиларсен дам-бадам зийнат учун,
Қатра-қатра бағринг андин нордек қон бўлди тут.

Нафъ чун куймактин ўзга кўрмагунг парвонадек,
Бир қуёш ҳар тун санга шамъи шабистон бўлди тут.

Дайр қасди қилмағил ҳар лаҳза ошиқ бўлғали,
Қасди дининг қилғасен бир номусулмон бўлди тут.

Истадинг дунё арусин туштаги маҳбубдек,
Топмас эркач ком лаълидин, пушаймон бўлди тут.

Шўхлар қошин тиларсен, лек андоқким ҳилол
Жонға етганда кўрунғач кўзга пинҳон бўлди тут.

Бир муғаннийдин наво топмоқ тиларсен чангдек,
Эгри қад бирла ишинг фарёду афғон бўлди тут.

Кўси шавкат етти дўзахқа эшик қоқмоқ дурур,
Бас ети иқлим мулки узра султон бўлди тут.

Эй Навоий, ўзни жамъ эт, йўқса олам махзанин
Қон ютуб жамъ айлабон ўлғач паришон бўлди сут.

79

Эй кўнгул, ул аҳди ёлғон меҳр шартин қилди тут,
Аҳдини поёнига еткурмайин айрилди тут.

Ханжари ҳижрон била охир кесар чун риштани, .
Меҳр торин риштаи жонингға маҳкам қилди тут.

Чун майи васл ўзгалар ичмакка боис бўлғуси,
Ҳар нафас хуноби ҳижрон ютмоғингни билди тут.

Ё эшитмас, ё эшитгач зулмин айлар бирга юз,
Ҳолинг ул золимға юз минг қатла бас айтилди тут.

Дема, санчиб неши ҳижрон, еткурай нўши висол,
Чун бу нўшунг ўлтурур, ул неш ҳам санчилди тут.

Мотам ашки дурри чун туфроғингга сочилғуси,

Гавҳари анжум фалақдин бошингга сочилди тут.

Эй Навоий, қисвати фақр иста, йўқса чархнинг
Атласин кийдинг, гумон зт оқибат эскилди тут.

80

Келгил, эй қурбон кўнгул, ул қоши ё меҳрин унут,
Чун вафодин тортилул, сен ҳам бориб бир гўша тут.

Чунки ул бизни унутмоғни соғинди яхши иш,
Сен доғи, кел, бир нафас они соғинмоғни унут.

Ул қуёш ҳар дам бўлул бир зарра бирла гарм меҳр,
Меҳр шамъин сен доғи бир ўзга ой бирла ёрут.

Ҳайф эрул ҳар шўхи раъно юзига чун пок ишқ,
Шавқ ўтин, кел, сен доғи-бу ишвагарлардин совут.

Эй пари, бир телба гар овора бўлди ғам ема,
Одамейвашлар била нозук мизожингни овут.

Гар кўзум ёшиға ул гул мултафит бўлмас, не ғам,
Гул булутдин тозадур, сероб эмас гулдин булут.

Даҳр боғида гиёҳи меҳр ҳаргиз бутмади,
Гар десангим кўрмайин бемехрлик бу сўзга бут.

Шаҳди ишқинг заҳр этар гардун, сен ушбу жомдин
Хоҳ комингни очит, хоҳи мазоқингни чучут.

Тарк қил, сен ҳам Навоийдек ҳавосин, эй кўнгул,
Ёки ҳар дам бир тараф майлин кўруб, хуноба ют.

81

Оҳким, ул ошно бегона бўлди оқибат,
Ҳажридин беҳудлуғум афсона бўлди оқибат.

Ақлу дониш лофини урғон кўнгул йиғлай юруй,
Ул париваш ҳажридин девона бўлди оқибат.

Қатра-қатра шодлиғ ашкини сочтим васлида,
Барча ҳижрон қушлариға дона бўлди оқибат.

Борғали ул ҳусн ганжи ғам бузуғ кўнглумдадур,
Аждаҳо эви бизинг вайрона бўлди оқибат.

Масту беҳудлуғ эмиш ҳажр андуҳининг дофиъи,
Бас муқимий манзилим майхона бўлди оқибат.

Соқиё, май тутки, ҳажр андуҳидин мен телбани
Фориғ этган соғару паймона бўлди оқибат.

Чекма ун, оҳим кўр, эй Мажнунки, булбул кўп фиғон
Чекти, ўртанган вале парвона бўлди оқибат.

Бутға гар бош қўймадим, кўргилки, диним туҳфаси
Дайр пири оллида журмона бўлди оқибат.

Дединг ўлгилким, Навоий, сени гаҳ-гаҳ тиргузай,
Ҳеч билмонким санга, жоно, на бўлди оқибат?!

82

Ёшурун дардимни зоҳир қилди афғон оқибат,
Асрағон розимни ёйди сели мужгон оқибат.

Ёшуруб эрдим бағир чокини, ваҳким, қилди фош
Ҳар тараф кўздин тарашшуҳ айлаган қон оқибат.

Тийғи ҳажрингдин ниҳон кўксум шикофин, оҳким,
Элга равшан айлади чоки гирибон оқибат.

Войким, кўксум шикофидин улусқа бўлди фаҳм
Ишқ ўти бағримға қўйғон доғи пинҳон оқибат.

Шавқидин дам урмайин бедодига хурсанд эдим,
Ваҳки, бўлдум ҳажридин расвойи даврон оқибат.

Гар будур кофир кўзу зуннор зулфи, эй фақиҳ,
Бўлғудекмен дайр аро масту паришон оқибат.

Ишқ кўйида жунунумни мунодий айлади
Даҳр тошидин мунаққаш жисми урён оқибат.

Даҳр бўстони аро саркаш ниҳоле кўрмадук
Соя янглиғ бўлмағон ер билан яксон оқибат.

Эй Навоий, давлати боқий тиларсен васлидин,
Они касб этмак фано бўлмай, не имкон оқибат?

83

Жаҳдим андоқдур етишгайменму деб васлингға бот,
Ким қабул этмон оғир деб чиқса эгнимдин қанот.

Сабр тоғи бирла қилмоқ пўя бўлмас, эй кўнгул,
Ташла ул юкни етишмак истасанг васлиға бот.

Шаҳсуворимнинг буроқи пўясидин қолди барқ,
Ким анинг феъли шитоб эрмиш, мунунг расми сабот.

Кўп Масиходин дам урма, қил ҳаётингни туфайл,—
Ангаким топмиш Масих онинг туфайлидин ҳаёт.

Меҳр юз кўрмай ўчашти пардадин чиққач юзунг,
Олғали қўймас сориг юзин қаро ердин уёт.

Чун ювди кўзлар саводин ашк, ёрут юз очиб,
Ким дирамсиз элга бой эл фарздур бермак закот.

Эй Навоий, хоки пойи васфида ширин сўзунг
Бор биайниҳ тўтиё ичинда солғондек набот.

84

Тийра кулбамға кириб, жоно, ўлумдин бер нажот,
Зулмат ичра Хизрға ул навъким оби ҳаёт.

Сода кўнглум ичра лаълингнинг хаёли тушғали
Шишаедурким, анинг ичига солмишлар набот.

Оразинг меҳрида оғзингдур гадолиғ қилғоним,
Ҳақ сени хуршид қилмиш, заррае бергил закот.

То кўнгулдин бош чиқармиш ҳар тараф пайконларинг,
Қуш боласидек бўлубтурким, бўлур темурқанот.

Васл умидиға тилармен умр, лекин войким,
Сенсизин кўрсам тирикмен, ўлтурур мени уёт.

Истасангким, ул қуёш чиққач санга қилғай тулуъ,
Эй кўнгул, ғам сели етгач, тоғдек тутқил сабот.

Ишқинг ўтин гар Навоий десаким айлай рақам,

Сўзидин куяр қалам, қурур қаро, эрир давот.

85

Кўзум учарки, ҳумоюн юзунгни кўргай бот.
Бияйниҳ анга кирпиклар ўлмиш икки қанот.

Безанса дарду бало шоҳиди ҳалоким учун,
Мижам тароғдурур, эски тўганларим миръот.

Лабинг хаёлида ашким эрур ҳаёт суйи,
Фироқинг ичра қорорғон кўзум анга зулмот.

Закот ўлур эди юзунг жамоли нақдиға меҳр,
Тажаммул аҳлиға юздин бир ўлса эрди закот.

Десангки, жонима ўт солмағайсен, эй соқий,
Такаллум этма майолуд лаб била, ҳайҳот!

Қолурлар оғзин очиб ишқ аҳли пўямдин,
Соғ элга кулгу эрур телба айлаган ҳаракот.

Лабингки жон берадур аҳли дард қони учун,
Навой қониға гар майл этар, мумидди ҳаёт.

86

Эй кўнгул, ёр ўзгалар домиға бўлди пойбаст,
Сенга мушкил ҳолату бизга қотиқ иш берди даст.

Васл торин чекти ул, мен доғи чектим, оҳким,
Риштани урдию бўлдум ҳажр туфроғиға паст.

Неча бош қўйдум йўлиға, ваҳки, қилди поймол,

Заъфлик жисмимға зулфи торидек солиб шикаст.

Заҳра йўқ, мужиб сўрарға бўлмасун, ё раб, киши
Муфлису ошиқ, севар дилдори мустағнию маст.

Соқиё, бу ишга беҳудлуғдин ўзга йўқ илож,
Мужда муғ кўйига еткуржилки, бўлдум майпараст.

Ғарқ ўлай май баҳри ичра рост ул ғоятқача,
Ғаҳ солиб бўғзум аро чеккай ажал қуллоби шаст.

Эй Навоий, журм узри даштида қил пўяким,
Яхши эрмас зуҳд занжириға бўлмоғ пойбаст.

87

Субҳ эрур соқию мен махмурмен, сен майпараст,
Тут куёшдек жомни, мониъ недур бўлмоққа маст?

Тийра шоми ҳажр аро, ваҳ, асру кўп чектук хумор,
Маст ўлоли бу нафаским васл субҳи берди даст.

Кун бийиқ чиққунча ҳўю нолани паст этмали,
Кўп бийиқ чиққай бу кунким, бўлғабиз биз ерга паст.

Анжуман аҳли юзин гул-гул қилоли май била,
Меҳрдин топқунча анжум гуллари бир-бир шикаст.

Чарх мотам еткурур, биз доғи онча йиғлали,
Ким куҳан ғамхонаси ул селдин қилсун нишаст.

Ғар шафоатға малойик келса номаҳрам дебон,
Меҳр шаклидин фалак йўлин қилоли хорбаст.

Тонг эмас, бўлса Навоий маст то шоми абад,
Ким азал субҳида бўлмиш қисмати жоми аласт.

88

Жунун тоши уруб ҳар ён янги доғимни афгор эт,
Ичимда лоладек ишқ ичра тошимни намудор эт.

Чу мажнун қилдинг эмди, эй муғанний, гўша тобингни
Кўнгул савдоси таскини учун бўйнумға тумор эт.

Десанг, кўнглум қуши айлаб ҳаво, чеккай навоийи ишқ,
Хадангингнинг парин айлаб қанот, пайконни минқор эт.

Сочинг куфрида ўлсам қабрим узра қўйма хирқамни,
Чекиб ҳар торини бир барҳаман белига зуннор эт.

Кўнгул айвонида оҳим елидин пардаи ишқинг,
Десангким, учмасун, мужгондин атрофиға мисмор эт.

Десанг, оғзин кўрай, эй ақл, марказ нуқтасин иста,
Вале шарт ушбуким, аввал қуёш даврини паргор эт.

Иморат тарҳидур наълу алифдин ҳар тараф кўксум,
Вафо қасрин кўпарсанг бу бинолар узра девор эт.

Эрур мақсад йироқ, водий узун, тун тийра, йўл бўртоқ
Бу йўлда салб этиб ўзлук юкин, ўзни сабукбор эт.

Навоий ўлса тиргузгил юзига юз қўюб, яъни
Юзига сув уриб, ул уйқусидин они бедор эт.

89

Вужудум ўртадинг, эй ишқ, эмди тарким тут,
Худой учунки, мени қайда кўрдунг, анда унут.

Кўнгулни васл чароғи била, дединг, ёрутай,
Туташти чун бизинг уй, эмди ўзга уйни ёрут.

Чу васл куймак ила ҳосил ўлмади, эй кўз,
Таҳассур ашки била шуълалиқ кўнгулни совут.

Жунуни дафъиға кўнглумни доғ этай дебсен,
Бу доғ саҳлдурур, ҳажр доғидин кўрқут.

Бухори оҳим эрур лойиқ англағил, эй ашк,
Баҳори ҳусниға ногаҳ кераклик ўлса булут.

Не воқиъ ўлса чу тақдирдин эмас хориж,
Бас ўктадур қилуридин кишига бермак ўгут.

Навойиё, бу ўтар олам ичра беш кун қил
Ўзунгни май била машғулу ишқ бирла овут.

90

Қачонки ул бути ширинкалом қилди ҳадис,
Хавоси шарбати юҳйил-изом қилди ҳадис.

Масиҳ дам ура олмас анга уруж туни,
Магар бизинг маҳи улвийхиром қилди ҳадис.

Қаёнки ёзди ҳадис, ўлди сайд эл гўё,
Нуқтани дона, хутутини дом қилди ҳадис.

Лабидин айру тушуб сўг учун китобатдин,
Не тонг, либосин агар мушкфом қилди ҳадис.

Чибинни шахд нечукким йиғар, такаллумдин
Рамидаларни нафас ичра ром қилди ҳадис.

Зиҳи такаллуми муъжизнизомким, келгач
Араб фасиҳлариға ҳаром қилди ҳадис.

Улусни тутти Навоий сўзи, анинг бирла
Магар Расули алайҳис-салом қилди ҳадис.

91

Агар жаҳонға фалакднн ғаме бўлур ҳодис,
Эрур бу хастани ғамнок айламак боис.

Магар ўларин Фарҳод бирла Мажнуннинг
Балову дардиға ишқ айлади мени ворис.

Фироқ хирмани йиғдим висол тухмин экиб,
Замона мазраъида борму сен киби ҳорис?

Иёдатимдин ул ой гар қўпар, чиқар жоним,
Тирикмен ар бўлур ул умр бир замон моқис.

Тариқи ишқу меҳнат мангаву Мажнунға
Анингдек ўлдики, топмас сипеҳр анга солис.

Сен иста файзи фано дайр гунгу лолидин,
Ки ишқ дарсини билмас мужодилу боҳис.

Эрур Навоийю ишқ минг бало, гўё
Фалак ҳаводиси барча анга бўлур ҳодис.

92

Нутқи жон бермак қилур ул лаъли хандон бирла баҳс,
Рост Исодекки қилғай оби ҳайвон бирла баҳс.

Ёр дерким, баҳс қил эрним билаким, не учун
Кўнглунг олиб қасди жон этти, қилай жон бирла баҳс.

Эй кўнгул, гар ақл этар манъи жунун, қилма жадал,
Айб эрурким аҳли дониш қилса нодон бирла баҳс.

Жонни жонон гар тилар, биллаҳқи, миннат жонғадур,
Ҳар нечук ҳукм этса тегмас жонға жонон бирла баҳс.

Носихо, қилма жадал айрил кийиклардин дебон,
Олими шаҳр этмагай гули биёбон бирла баҳс.

Фақр кўйида мусаллам тут не қилсанг истимоъ,
Ориф эрмас ҳар кишиким қилса ирфон бирла баҳс.

Эй Навоий, ҳар нечук зулм этса чек, дам урмағил,
Ким гадо ҳадди эмас ҳеч ишда султон бирла баҳс

93

Менинг расволиғимға бодайи гулгун эрур боис,
Майи гулгун ичарга соқийи мавзун эрур боис.

Паривашлар жафосиға гина бил телба кўнглумдин,
Буким тош ёғдурур атфол, анга Мажнун эрур боис.

Фалак бежурм эрур, ғам келса бу маҳзун сориким, ҳузн,
Топиб ўз жинсини келмакка бу маҳзун эрур боис.

Совурсам кўкка туфроғ дард водийсида, тонг йўқки

Қуюндек буйлаким саргаштамен, гардун эрур боис.

Не тонг, бу телба оғзида сўзи доим ул ойнингким,
Пари васлиға аксар эл аро афсун эрур боис.

Лабинг жонбахш аёғдин бошингга, қотил, не айб, ўлсам,
Тирилмакликдин ўлмакликка чун афзун эрур боис.

Рақибингга десам лаънат, ёри борким сенга ноҳақ,
Менинг қонимни тўктурмакка ул малъун эрур боис.

Ридо дайр ичра раҳн этганга чун қилдинг ғазаб, эй шайх,
Яна ёзгурма борсам ул сари мархун эрур боис.

Навоий бода ичмас, лек чун соқий қадаҳ қуйди,
Ул офат шакл эрур мужиб, бу дилкаш ун эрур боис.

94

Бузуқ кўнгулга фано бўлса ком чексун ранж,
Ки ранж чекмаса ҳаргиз муяссар ўлмас ганж.

Агар кишига чекиб ранж ганж бўлди насиб,
Деса бу ганжни асрай, йўқ андин ортуқ ранж.

Кишики нақдини вазн айлабон қилур мадфун,
Бу ғуссасанждур, олғон киши фароғатсанж.

Йилон киби, не ажаб, ганж асрағон кишининг
Ҳамиша комида гар захр эрур, танида шиканж.

Замона жоҳи учун ҳар ғулулайи ташвиш,
Ки келса кўнглинг эвини анга қилурсен ганж.

Десангки, фард ўлай элдин, кўнгулни холи тут,
Ки тоқ дерлар агар ганж сори отсанг ганж.

Боши қуйидурур озода савсан оллида,
Чу наргис ўлди чаман махзанида нақдул-фарж.

Тариғ киби суюлур талхкомлиқ бирла,
Тариғ-тариғки йиғиштурди олтунин норанж.

Итур кўнгул ҳарамидин хавотир асномин,
Навоий, ўлса мақоминг Мадина, гар Афранж.

95

Эй, гадойингнинг гадойи барча аҳли тахту тож,
Ким гадойингдур, анга йўқ тахт ила тож эҳтиёж.

Кўзларинг оз журм учун қилса итоб эрмас ажаб,
Бор муайянким, бўлур беморлар нозикмизож.

Гар санубар тузмамиш сарвинг хилофин кўнглида,
Ел чинор илги била невчун урар юзига кож?

Эйки, кўнглумни бузуб, дерсен, хаёлимни чиқар,
Ҳеч ким вайронадин ганж истамас ҳаргиз хирож.

Сен жафо қилғач, кўнгул жон бирла тарким туттилар,
Бўлса шаҳ золим, эл ичра зулмға эрмиш ривож.

Ҳажрдин дод истадим, дединг, сабур ўл, войким,
Тоза доғимға ёнар ўт бирла айларсен илож.

Чун фано гарди ёпар, не суд тахту жоҳингга,
Кўкнинг анжумдин мукалал атласин қилсанг дувож.

То гадойингдур, Навоий тахт ила тож истамас,
Эй, гадойингнинг гадойи барча аҳли тахту тож.

96

Кўнгуллар ноласи зулфунг камандин ногаҳон кўргач,
Эрур андоқки қушлар қичқиришқайлар йилон кўргач.

Кўнгул чокин кўзумда ашки рангин элга фош этти,
Балиғ захмини фаҳм айларлар эл дарёда қон кўргач.

Кўзум қон ёш тўкар, нетиб кўнгул захмин ёшурайким,
Топарлар ерда захмин сайд қонидин нишон кўргач.

Бўёлғон қон аро жон пардаси етгач ғами ҳажринг,
Кўнгул боғида баргедурки, ол ўлмиш хазон кўргач.

Хадангинг захми ичиндин балоларни юғон ёшим
Эрур тифлеки, олғай қуш боласин ошён кўргач.

Кўнгуллар нақдини торож этарга ёпмоғинг бурқаъ
Анингдекдурки, юз боғлар қароқчи карвон кўргач.

Юзин зулф ичра то кўрдум, ўлуб васлиға етмасмен,
Ғалат эрмиш юз урмоқ кеча ўтни ҳар қаён кўргач.

Эрур чун олам ичра жоҳ фоний, яхши от боқий,
Бас, эл комин раво айла ўзунгни комрон кўргач.

Навоий, хурдаи назмингни андоқ айладинг таҳрир,
Ки сочқай хурда бошинг узра шоҳи хурдадон кўргач.

97

Гириҳ-гириҳ чу тугарсен — етар аёғингга соч,
Гириҳларин чу очарсен — тушар қулоч-қулоч.

Кўнгулни қийди итик ғамзасию қилмади раҳм
Қиё-қиё боқибон ул икки кўзи қиймоч.

Чаманда кеча ётиб маст оразин ёпмиш,
Кўп эмди, тонг ели, ул гулни лутф бирлан оч.

Қадинг чаманда кўруб боғбон агар сарвин
Кўзига илса, ҳамоно керактур анга йиғоч.

Жунунға тушти санубар қадингдин уйлаки сув,
Бўлуб аёғиға занжир узалди бошида соч.

Сипехр наъл кўруб кўксум узра меҳробе,
Бало ўқиға ҳамоноки айлади омоч.

Навойиё, дер эсанг кўрмайин вафосизлиқ,
Тавақуф этма, замон аҳлидин вафо киби ҳоч.

98

Кўруб дардим, тараҳҳум қилмадинг ҳеч,
Тўқуб ашким, табассум қилмадинг ҳеч.

Фироқинг ўти ичра неча йиғлаб,
Фиғон чектим, тараҳҳум қилмадинг ҳеч

Жаҳонға оху ашким солди ошуб,
Бу тўфондин таваҳҳум қилмадинг ҳеч.

Сўзунг шавқидин эрдим хаста умре,

Сўрарға бир такаллум қилмадинг ҳеч.

Мусаллам ишқ, эй кўнглум, сенгаким,
Кўруб зулмин, тазаллум қилмадинг ҳеч.

Муҳаббат аҳли қисмин невичун, эй чарх,
Қилиб меҳнат, танаъум қилмадинг ҳеч.

Навоий сори, эй даври мухолиф,
Наво савтин тараннум қилмадинг ҳеч?!

99

Жамолин васф этармен ҳамдамим ул гулузор ўлғоч,
Қуруқ шох уйлаким гуллар қилур зоҳир баҳор ўлғоч.

Қошин кўргач ҳасаддин истарам эл кўзи боғланғай
Нечукким кўз тутарлар эл янги ой ошкор ўлғоч.

Жунун эрмас кийиклар суҳбати дермен манга шояд,
Бир ўқ теккай ғалат ул қоши ё гарми шикор ўлғоч.

Ҳавас ишқ айлаган озода кечгил бу хаёлингдин,
Ки чиқмас бу тикан кўнглунгда ногаҳ устувор ўлғоч.

Дей олмас дард ила иттим, вале билгилки, чекмишмен
Бир оҳе, барча олам ғусса дуди бирла тор ўлғоч.

Қилиб манъи жунунум ул пари қўйига юзланган,
Сўзи ҳашв ўлғонин фаҳм айлағай беихтиёр ўлғоч.

Қани Ҳотам, қани Қорун, қани Жамшиду Афридун?
Бас, эҳсон қил санга гардундин адно эътибор ўлғоч?

Ғурури жаҳл жоми бирла маст ўлмаки, ўлмақдур,
Маозаллаҳ, бу майға чарх давридин хумор ўлғоч.

Навоий шамъдек йиғлаб-куюб ҳолимни шарҳ айлай,
Ул ой базмида бир тўн рост ошиқларға бор ўлғоч.

100

Ҳусни ортар юзда зулфин анбарафшон айлагач,
Шамъ равшанроқ бўлур торин паришон айлагач.

Юзни гуллардин безабму бизни қурбон айладинг?
Ё юзунгга тегди қонлар бизни қурбон айлагач?

Тийғ ила пайконларинг етти кўнғул бўлғоч хароб,
Сув қуюб тухм эктинг ул кишварни вайрон айлагач.

Қон эмаским ёпти гулгун ҳулла жаннат хозини,
Ишқму танни шаҳид айларда урён айлагач?

Ошкор айлаб юзин кўзумни ҳайрон айлади,
Ёшурун олди кўнгул кўзумни ҳайрон айлагач,

Жонда қўйғоч нақди ишқин қилди кўнглумни ҳалок,
Ўлтурур маҳрамни султон ганж пинҳон айлагач.

Эй Навоий, ишқ агар кўнглунгни мажруҳ этмади,
Бас, недурким қон келур оғзингдин афғон айлагач?

101

Зиҳи тилинг «ана афсаҳ» такаллумида фасих,
Сен амлаҳ ўлдунг, агар дилраболар ўлди малиҳ.

Тулуъи субҳи саодат юзунг сабоҳатидин,
Зиҳи камоли сабоҳат, зиҳи жамоли сабиҳ.

Хаамири мояйи жисмингдин ортқанни қазо
Ики баданда қилиб рух, атади Хизру Масиҳ.

Фалакни чок қилиб ўтганингда гар баъзи
Таваҳҳум айлади, шақкул-қамарда бўлди сариҳ.

Қадам қуёш уза қўйдунг уруж шоми, не тонг,
Хафингни гар яди байзоға қилсалар таржиҳ.

Эрур каломеким, анда ҳуруфи иллат йўқ,
Қаю ҳадиски сендин баёнға келди саҳиҳ.

Эмас Навоийю мадҳинг демакка ҳад, басдур
Анга бу қадрки, модихларингға бўлса мадиҳ.

102

Баданға келмади то азми кўюнг айлади рух,
Ки руҳ шахсини ул ғамза айламиш мажруҳ.

Ҳаётбахш эса ул Хур аксиндин бода,
Маҳалли ҳайрат эмас, ҳур аксиндур рух.

Қизарди лолаву сарғарди субҳ хижлатдин,
Бу лолаларки, узорингда очти жоми сабуҳ.

Вафоға ваъда қилибтур деб ўтма, эй қосид,
Худой учун манга кайфиятин дегил машруҳ.

Ҳаёт ёр висолидур, эй кўнгул, йўқ, эса,
Сени фироқда фараз айлайинки, бўлдунг Нуҳ.

Буюрма тавба яна, носихоки, муғбачалар
Ҳавоси қилди мени тавба, тавбасида насуҳ.

Фигонки, тийра кўнгул кунжида ниҳон розим
Пиёла шаъшаъсидин эл ичра топти вузуҳ.

Басо кишики иши масжид ичра банд ўлди,
Чу очти дайри фано эшигин, етишти футуҳ.

Навоийё, недин ул ғамза тийғ тортибдур,
Гар истамаски, кўнгул сайдин айлагай мазбуҳ.

103

Кўнгулни муғбача олди, муғона тут ақдоҳ,
Ки йўқ салоҳ ила бўлмоғлиқ эмди бизга салоҳ.

Бир ой фироқида беҳудлуғ истарам, тўла тут,
Агар қилиб эсанг афлок журмидин ақдоҳ.

Ҳалол бўлди хароботи ишқ аҳлиға май,
Тутарбиз аҳли вараъ, кимки они тутса мубоҳ.

Ҳаётбахш майинг руҳ эмиштук, эй соқий,
Магарки вовини иълол этиб, қилибсен роҳ.

Йўқ эрса жисмда ул ҳосил айлаган қондин,
Ҳақим не учун ажзосини деди арвоҳ?

Сабоҳ майкада боғлиқтуру хуморим тунд,
Таажжу^б этманг агар зикрим ўлса «ё фаттоҳ».

Не эрди майкада ғавғоси, раз қизин гўё

Бу шом қилди Навоийға пири дайр никоҳ.

104

Нега кўргузди совуғ оху сариғ рухсор субҳ,
Гар ниҳоний меҳридин мендек эмас бемор субҳ?

Гар ҳавойий бўлмаса мен телба янглиғ, бас, недур,
Кўнглагин чок айлабон боғ узра мажнунвор субҳ?

Меҳридин мендек ниҳоний тоза доғи бўлмаса,
Юзда невчун кавкаби ашкин қилур изҳор субҳ?

Дема шингарфий булут ҳар ён эрур қонлиғ момуқ,
Тоза доғидин эрур мендек магар хунбор субҳ.

Ғам туни оҳим шароридин туташти кўкка ўт,
Ким анинг отин қўюбтур гунбази даввор субҳ.

Кун шуоъий хатлари эрмаски, тутмиш мотамим
Юзни анжум тирноғи бирла қилиб афгор субҳ.

Соқиё, тутқил сабуҳий бодаким, бу дайрдин
Биз кетиб, бу навъ толиъ бўлғуси бисёр субҳ.

Эй Навоий, истасанг баргу наво бу боғ аро
Гулдек ўл рокиъ кеча, булбул киби бедор субҳ.

105

Равзаю гул еттию ичмас ул ой гулгун қадаҳ,
Не кўнгулхушлуғ била тортай мени маҳзун қадаҳ?

Ё мени маҳрумға хунобайи ҳижрон бериб,

Ўзга маҳрамлар била ул ой ичар гулгун қадаҳ.

Бори ҳар тақдир илаким, бор мен лабташнаға
Тутмас эрмиш заҳри ғамдин ўзга даҳри дун қадаҳ.

Соқиё, бу ғусса дафъи масту беҳудлуғдурур,
Тут шафақгун май тўла, гар худ эрур гардун қадаҳ.

Равза ойин кўрмай илгингдин қадаҳни солмағил,
Лек ол байрам ҳилоли ҳам кўрунган тун қадаҳ.

Жом эрур мен телбага қонлиғ кўзумнунг косаси,
Лолалар саҳрода бас, гар истаса Мажнун қадаҳ.

Чун фано дайриға кирдим, бода тут, эй пири дайр,
Зарф хоҳ эски сафол ўлсун, вагар олтун қадаҳ.

Юз қадаҳ қилғил мурассаъким, чекарсен жоми марг,
Ҳеч ким худ топмади Жамшиддин афзун қадаҳ.

Эй Навоий, бизни ёд этгайму барқандон куни
Ичса жоми Жам тилаб сонийи Афридун қадаҳ?

106

Гадойи фаҳр ила сўз айта олмас подшо густох,
Шаҳ оллинда нечукким дам ура олмас гадо густох.

Не қувват бирла шаҳ густох сўзлашгай анинг бирла,
Ки ваҳм этгай бошиға соя солмоқтин ҳумо густох.

Уруж истар эсанг бу дайр ичинда фоний ўлғилким,
Малак узра қадам босиб ўтар аҳли фано густох.

Бало ичра далер урма қадам то ошиқ ўлмайсен,
Самандар бўлмагунча кирса бўлмас ўт аро густох.

Не муҳриқ водий эрмиш ишқ кўйи даштиким, ул ён
Ўта олмас самум ўлмоқ ҳаросидин сабо густох.

Шижоат бирла кирмак кулбайи фақр ичра бўлмаским,
Бу вайронни қила олмас ватан ҳар аждаҳо густох.

Чу топмас ҳар неки тақдирдур бу дайр аро тағйир,
Адаб эрмастурур қилмоқ ҳар ишни муддао густох.

Не нозик хўйи бор ул дилрабонингким, ниёз аҳли,
Шикоятқа не етгайким, дей олмаслар дуо густох.

Навоий ишқ истиғносини то англади, ваҳким,
Қила олмас фиғон фориг, чека олмас наво густох.

107

Баҳор сенсиз ўлубтур манга ажаб дўзах,
Қизил гул анда ўту оқ шукуфалардур ях.

Баҳор сенсиз агар дўзах ўлса, тонг зрмас,
Биҳишт ичинда лиқо бўлмаса эрур дўзах.

Хаёли хайли кўзумга келургадур гўё
Юзумки йўллар ўлубтур сиришқдин рах-рах.

Ғариб келмади ширин лабингдин аччиғ сўз,
Эмас ғариб, чучук мева бўлса хастаға талх.

Кўнгул фано кучидин зўрбозу истарким,
Ҳавос панжасини англамиш бағоят шах.

Навоий эши ялангдур, демангки, бордур анга
Фано ҳасири, бало хораси насиж ила нах.

Магар шаҳ ашҳаби оллинда пайк бўлди сипеҳр,
Ки қилди ўн кечалик ойдин эгнида ночах.

108

Тонг эмас, гар бўлса ҳар сарви парирухсор шўх,
Лек эрур сарви парирўюм менинг бисёр шўх.

Гар менинг шўхи ситамкорим паризод ўлмаса,
Мумкин эрмас одамий бўлмоғлиғ ул миқдор шўх.

Турмаса қон бу кеча кўксум шикофидин, не тонг,
Ким эрур кўнглумга кирган чобуки айёр шўх.

Ваҳ, не тонг, ҳар лаҳза бетоқатлиғимким, дилбарим
Бовужуди ҳусн ҳам ширин эрур, ҳам бор шўх.

То етишгай жонни куйдурган кўнгулга юз бало,
Шукр этарменким, насиб ўлмиш манга дилдор шўх.

Шўхлардин туз қадам қўймоқ чу келмас, воқиф ўл,
Ҳам ситамгар чобукедур чархи кажрафтор шўх.

Гар десангким, жонға етмай ҳар замон бир жаврдин,
Эй Навоий, панд эшит, ёр истама бисёр шўх.

109

Ваҳки, ҳижрон шарбатидин бизга бўлди ком талх,
Ҳар киши заҳр ичса бўлғай ком анга ноком талх.

Ҳажр етса май била дедим овунғаймен, валек
Ёрсиз бор эрмиш ичмак бодайи гулфом талх.

Шоми ҳажримдин не огоҳ улки, ҳижрон тунлари
Тонгға тегру тўкмади шўробани бир шом талх.

Шарбати сабр отини тутмангки, бир ой ҳажрида
Оғзима ҳайвон зулолин айламиш айём талх.

Оғзидин аччиғ сўз айтиб зоҳир этса заҳрчашм,
Айб змастур, писта шўру, тонг эмас, бодом талх.

Жоми ҳижрон ичғали билдимки жавринг саъб эмас,
Май неча талх ўлса, кўрмас они заҳрошом талх.

Носабур ўлур кўнгулга етса хуноби фироқ,
Не учунким талх май ичгандин ўлмас жом талх.

Умр шаҳди бас чучукдур, лекин охир қилмаса,
Марг заҳри бирла они даҳри нофаржом талх.

Васл жомидин Навоий элга бўлди баҳра нўш,
Ваҳки, ҳижрон шарбатидин бизга бўлди ком талх.

110

Сен ўз хулқунгни тузгил, бўлма эл ахлоқидин хурсанд,
Кишига чун киши фарзанди ҳаргиз бўлмади фарзанд.

Замон аҳлидин уз пайванд, агар десанг биров бирла
Қилай пайванд бори қилмағил ноаҳд ила пайванд.

Кўнгул комини қўй, гар худ менинг девона кўнглумни

Топарсен уйла юз парканду сол ҳар итга бир парканд.

Эшитмай халқ пандин, турфаким панд элга ҳам дерсен,
Қила олсанг эшитгил панд, сен ким — элга бермак панд?!

Бу фоний дайр аро гар шоҳлиғ истар эсанг, бўлғил
Гадолиғ нониға хурсанду бўлма шаҳға ҳожатманд.

Бўлуб нафсингға тобиъ, банд этарсен тушса душманни,
Санга йўқ нафсдек душман, қила олсанг ани қил банд.

Шакар лаблар табассум қилғонин кўргач кўнгул берма,
Ки бедилларни аччиғ йиғлатур охир бу шаккарханд.

Жаҳон лаззотини ширин кўрарсен, лек бандингдур,
Гирифтор ўлма, воқиғ бўлки, қанду қайдур эрур монанд.

Кўнгулдин жаҳл ранжи дофъи гар истасанг, бордур
Навоий боғи назми шаккаристониде ул гулқанд.

111

Ёп ул юз ойинасин чексам оҳи дардолуд,
Бу важҳдинки, қилур майл хўблар сори дуд.

Жаҳонки, оҳим ила тийрадур, эмас мумкин
Бу шом дафъи юзунг субҳи бўлмайин мавжуд.

Юзунгда ҳар соридин эгма қош эрур, ёхуд
Бут оллида ики ҳиндуға воқиъ ўлди сужуд.

Май ичти деб мени ёзғурманг, эй мусулмонлар,
Ки раҳматидин эмас ноумид габру жухуд.

Қадаҳки дайрдин истармен, ушбу кўзгудин,
Билингки, муғбача акси эрур манга мақсуд.

Қоварлар итлари ул кўй аро фиғонимдин,
Не итки кўп улуса эл аро эрур мардуд.

Дедимки, суд қилай жон бериб висоли учун,
Навоийё, чу фироқида умр кечти, не суд?

112

Дуди оҳ эрмас кўнгул уйин қаро қилғонда дард,
Чун йиқилди ишқ зулмидин, ҳавоға чиқти гард.

Ҳар тараф азм этмагинг кўп дардлар дармонидур,
Келки, асру дарди дил изҳор этарлар аҳли дард.

Қайдаким тушса назар пайки сиришким баҳридур,
Ким кўрубтур сув уза бу навъ пайки раҳнавард.

Лола янглиғ бўлди гулгун бодадин ул юз гули,
Ваҳ, не рангин очилур эрмиш қизил сув ичса вард.

Уйла чиқтинг секретиб шабрангу тортиб тийғи кин,
Шаҳсувори чарх юз қайтарди бўлмай ҳамнабард.

Тез эвур даврингда, эй соқий, сипехросо қадаҳ,
Барҳам урмастин бурун мажлисни чархи тезгард.

Басдурур ул ойни кўргандин таним титратмаси,
Эй Навоий, чекмагил сен доғи бир дам оҳи сард.

113

Қошинг меҳробини васл аҳли этмиш қиблайи мақсуд,
Бошим юз қатла урсам ерга ҳажрингдин, манга не суд?

Ичимда ишқдин юз барқу дам урмоққа захрам йўқ,
Уй ичра ўт солиб, ваҳ, мушкил эрмиш асрамоғлиғ дуд.

Яда тошиға қон етгач ёғин ёққандек, эй соқий,
Ёғар ёмғурдек ашким чун бўлур лаълинг шароболуд.

Чу қўйдунг доғ, тиндурдунг кўнгулни дардинг истардин,
Дирам бирла гадони уйлаким қилғай киши хушнуд.

Жунун бу бўлсаким ёғди париваш тифллар тоши,
Муносибдур бу тошлар ақл эшигин қилғали масдуд.

Тўкулди гул, фиғон бас қилди булбул, шукрким, бори
Сенинг ҳуснунг менинг ишқимда нуқсон бўлмади мавжуд.

Туну анжум дема давронға роҳат қилмасун деб майл,
Қазо гулмихлар қоқти қилиб гардунни қийрандуд.

Хароботу муножот аҳлининг матлуби сендурсен,
Манга кўрсатмасанг йўл, найлайн, қай соридур беҳбуд?

Навоий, Каъба зикрин қўйки, биз дайри фано истаб
Заҳабко водиял-мақсад, важадно моҳувал-мақсуд.

114

Эй орази насрин, сочи сунбул, қади шамшод,
Булбул киби ҳажрингда ишим нолаву фарёд.

Кўзларингга сайд ўлди кўнгул, ваҳ, қутулурму
Бир қушки, анинг қасдида бўлғай ики сайёд?

Ул мактаб ароким ўқудунг ноз рамузин,
Гўёки вафо илмин унутмиш эди устод.

Ашкимни кўруб тез бўлур кўнгли жафоға,
Оре, итимас чунки суйи бўлмаса фўлод.

Мингдин бир эмас ўз юраги захмларидин
Ҳар нечаки тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Ўлукни киши дафн эта олмас, вале ҳар кун
Юз тиғ қилур дафн кўзунг бўлғали жаллод.

Гул яфроғи тирноғлар эрур бу чаман ичра
Булбул пару болини юлуб, бергали барбод.

Не айб, Навоий киби девоналиғ этса,
Ҳар одамеким, бўлса анинг ёри паризод.

115

Айламас ҳар навъ бўлсам ул бути раъно писанд,
Бўлмағон кўп яхшироқ оламда мендек нописанд.

Умр ўтуб, бир хизматим ул ой писанди тушмади,
Ваҳ, не умр эрур, не қилсам айлағай, оё, писанд?

Ёр агар мушқилписанд ўлмиш, кўрунг мушқилки, бор
Менда юз мушқил ишу қилмас бирин аммо писанд.

Ишқида қилдим жаҳондин қатъу жондин ҳам, не суд,
Чунки ул жону жаҳоним айламас қатъо писанд.

Эй кўнгул, куйдур тамаъ тухмин, таманно мазраъин,

Бу экин невчунки ҳаргиз айламас доно писанд.

Давлати фақр истагил, невчунки бор ул кўй аро
Сидқ ила киргач агар аълову гар адно писанд.

Чун фано шolini кийдим, атласинг йиғ, эй сипеҳр,
Ким бу бозор ичра эрмас ҳаргиз ул коло писанд.

Соқийё, бир ўтки, кул қилғай вужудим хирманин,
Айламон ҳайвон суйинки, айлағай ихё писанд.

Бу не ақлу зуҳд бўлғай, зоҳидоким, қилмағай
Мен киби оламда бир девонайи расво писанд.

Кеч бу боғу гулларидин ҳам, Навоийким, эмас
Аҳли таҳқиқ оллида дунёву мофиҳо писанд.

116

Буки ҳар ёндин кўкартибдур юзумни кожи дард,
Жисм уйи тоқини олтун бирла қилдим ложувард.

Май юзунгда гуллар очти, қилма фарёдимни манъ,
Булбул афғони, не тонг, гулшанда чун очилди вард.

Булъажаблиқлардурур ишқ ичраким, зоҳир қилур
Меҳрдек ўтлуғ кўнгулдин дай елидек оҳи сард.

Ғам тоши хокий танимдин ҳар сори элтур ғубор,
Бошима туфроғ совурмоғдин эмас теграмда гард.

Ул қуёш зулфи хамидин чиқса оҳим тўлғаниб,
Бир қуюн бил ониким, даври эрур гардуннавард.

Эйки, истарсен ўзунгни фард ул ой ишқида,
Аввал онинг ғайри ёдидин ўзунгни айла фард.

Эй Навоий, дардлиқ назмингни дард аҳли билур,
Дардсиз доғи бўлур они ўқуғач аҳли дард.

117

Топқали хокий танимға новаки ишқинг кушод,
Кўнглум айтур хайр мақдам, жоним айтур хайрбод,

Хатмудур ёхуд баёзида юзининг килки сунъ
Хўблуг туғросини зангор ила қилди савод?

Хаттининг васфин ёзармен кирпику холи била,
Хат ёзарда чун заруратдур қалам бирла мидод.

Кирди гар шайдо кўнгул, эй ишқ, носих пандиға,
Ғам ема, девоналар хўйиға бўлмас иътимод.

Бу нафаским ўлгали етмишбиз онинг ёдидин,
Ул Масихо бир иёдат бирла қилмас бизни ёд.

Таън қилмангким, бўлуб ошиқ, муроде топмади,
Ким эрур бизга бу иштин номурод ўлмоқ мурод.

Эй Навоий, ғам ема бошингға бўлсун мустадом,
Улки бордур вориси тахти Жаму тожи Қубод.

118

Оразинг муштоқидур бу кўзки бўлмиш дардманд,
Гарчи бордур дардлиқ кўзга ёруғлуқдин газанд.

Дард ўтин ёқти кўзумга ҳажрким, кўрдум юзин,
Куйдурур албатта ҳар доруки бўлғай судманд.

Бу қизарғон кўз аро мардум эмаским, эл кўзи
Тегмасун ҳуснунгга деб ўт узра солибмен сипанд.

Токи ул бемор кўз ошуфтаси бўлмиш кўзум,
Истабон жинсият оғриқ шевасин қилмиш писанд.

Кўзларим лаълинга ҳамранг ўлди, ваҳ, не ҳол экин,
Ким ул ачиғ йиғлагон сойи бу айлар нўшханд.

Кўзни бир из туфроғидин равшан этким, суд эмас
Шофи кофурий чекиб, офоқ анга мушкин паранд.

Ул қуёш ҳажринда билмонким, Навоий кўзига
Барча олам тийрадур ё боғламишдур чашмбанд.

119

Эмас ғамимни ёзар хатга зарафшон қоғаз,
Ки шуъла чекти дамимдин битир замон қоғаз.

Сипеҳр даври бу саргашта оҳидин бўлмиш,
Магарки оҳ қуюн бўлди, осмон қоғаз.

Тирилмишам битигингдин, қилурда муҳр магар
Лабингга тегдию келтурди туҳфа жон қоғаз.

Узору лаъли лабинг васфини қачон ёздим,
Оқиб кўзум ёши гулранг, бўлди қон қоғаз.

Очилди хаста кўнгул руқъасин ярамга ёпиб,
Ёруқ бўлур эмиш уй бўлса тобдон қоғаз.

Кўнгул шикофиға коғаз аро эрур марҳам,
Гамим сўрарға рақам қилса дилситон коғаз.

Ёзар фаришта қуёш сафҳасиға васфингни,
Магарки ул фалакий топмас обдон коғаз?

Кўнгул саҳифасин асра хутур баҳридин,
Ки сувға зойиъ ўлур тушса ногаҳон коғаз.

Хумор дафъиға қуллуқ хатин тилар соқий,
Навоийё, дема хужжат кетур равон коғаз.

120

Зухду тоат шахдини аҳли замон кўрмас лазиз,
Ҳар не нофиъдур, мариши нотавон кўрмас лазиз.

Зулмат аҳли ғафлат истарларки, олам комини
Уйқуча шабгир қилғон карвон кўрмас лазиз.

Қути ботин истаким, зоҳир ғизоси бирла табъ
Бир замон гар топса лаззат, бир замон кўрмас лазиз.

Ор этар пашминадин аблақ тилаб зарриштани,
Ким эшак ҳалвони андоққим сомон кўрмас лазиз.

Хар не элдин қутқарур лаззатлиғ улдурким, фақир
Меҳр қурсин уйлаким бир пора нон кўрмас лазиз.

Ютмайин хуноба етмас васли онинг, аҳли ишқ
Топса кавсар шарбати андоққи қон кўрмас лазиз.

Топмайин лаззат Навоий солди кўздин ашқдек,

Бодани то хусрави соҳибқирон кўрмас лазиз.

121

Эй, зотингга ҳар неча қилиб ақл тафаккур,
Ул фикрга бўлмай самаре ғайри таҳайюр.

Юз меҳрга нетсун чу эрур мужиби ҳайрат,
Ҳар зарраки таҳқиқида ақл этса тафаккур.

Идроки камолингни хирад ҳадди соғинғон
Ҳар қатра аро айлади юз баҳр тасаввур.

Кавнайн адам бўлса, вужудунгга не тағйир?
Гар мавж суқун топса, тенгизга не тағайюр?

Қаҳринг йўқ этар халқниким, турғали бўлмас
Сарсар йўлида пашша гуруҳига таҳаввур.

Бу турфаки, дафъини ярим пашшаға қўйдунг,
Ҳар пилниҳодийки санга қилди такаббур.

Ҳажринг тунида шамъ киби қолди Навоий,
Ҳар тун, не ажаб, куйса тўкуб ашки таҳассур.

122

Сипеҳр осийбидин солим қутулмоғлиқ не имкондур,
Ки меҳри ташту тийғу кулгуси барқи дурахшондур.

Мунунгдек меҳр кўргач, шод ўлуб кулган зиҳи ғофил,
Бу янглиғ кулгу сори меҳр солғон асру нодондур.

Тенгиз қўнглида андоқ меҳрдин юз шуъла пайдодур,

Қиё бағрида мундоқ кулгудин минг дашна пинҳондур.

Ҳижоридин қиёдур анга юз минг тийғ ила ожиз,
Ҳубобидин тенгиз юз минг кўз ила анга ҳайрондур.

Чекиб қавси қузаҳтин ё кўнгуллар қасдиға онинг,
Ёғин мадди хадангу қатра сувлар анда пайкондур.

Бу ё бирла анингдек ўқни ёғдурғач, халойиқнинг
Ҳаёти қасрида ҳар сори қилмоқ раҳна осондур.

Ҳаёт ичра бақо чун мумкин эрмас, Нуҳ бўлсинким
Улар ҳолатда туғмай ўлган ўғли бирла яксондур.

Бақо сарчашмаси зулматда дерлар, йўқки, ул зулмат
Сикандар оҳи ўтидин йиғилғон дуди ҳирмондур.

Навоий, ўртабон ўзлук, қадам бу йўлға қўй, яъни
Ки ҳар ҳамроҳким бўлғай тажарруд мониъи ёндур.

123

Парим бўлса учуб қочсам улусдин то қанотим бор,
Қанотим куйса учмоғдин, югурсам то ҳаётим бор.

Чиқиб бу дайрдин Исоға невчун ҳамнафас бўлмай,
Биҳамдиллаҳ, тажарруд бирла ҳимматдин қанотим бор.

Халойиқ суҳбатидин минг ғамим бордурки, муфт ўлғай
Агар минг жон бериб билсамки, бир ғамдин нажотим бор.

Чекиб ағёрдин юз жавру тортиб ёрдин минг ғам,
Не ўзга халқдин ғайрат, не ўзумдин уётим бор.

Кечиб кўздин ёзай бир хатки, даҳр аҳлиға кўз солмай,
Бу дамким кўз саводидин қаро, кўздин давотим бор.

Тилар кўнглум қуши анқодин ўтгай нори юз водий,
Мунунгдек сайр этарга Қофдин ортуқ саботим бор.

Навоий, билки шаҳ кўнгли манга қайд ўлмаса, биллаҳ,
Агар кавнайнға хошок чоғлиғ илтифотим бор.

124

Кема оғзи демаким, ишқингда кўксум чокидур,
Баҳр мавжи йўқки, ашким селининг кўлокидур.

Сувда эрмас меҳр акси, балки дарё жониға
Солғон ўтлар хаста кўнлум оҳи оташнокидур.

Хас эмас гирдоб ароким, бошингга эврулгали
Сув уза саргашта ошиқ жисмининг хошокидур.

Ваҳки, ул киштида дарёкаш, манга худ йўқ ҳаёт,
Эл дегандинким фалоннинг кофири бебокидур.

Ул балиғ тутмоққа солиб шасту онинг рашкидин
Сувдин айрилғон балиғ янглиғ кўнгул тобокидур.

Кўрма фақр аҳли сиришки баҳрида ҳар ён хубоб,
Ким фано кавкаблари, балким бало афлокидур.

Эй Навоий, кема тийри кўксум ичра ҳажр ўқи,
Кема оғзи гўйиё ишқида кўксум чокидур.

125

Захмим ачитқон дам-бадам ул лаъли шаккарханд эрур,
Ваҳ-ваҳ, туз эрмиш улки, мен қилдим гумонким қанд эрур.

Ўтсанг ғамим саҳросидин, қонлиғ кўнгул ажзосидин,
Ҳар лола баргин англаким бир доғлиқ парканд эрур.

Кўюнгда мунғлуғ жонға тан юз заҳм иландур хирқае,
Марҳам била қўйғон момуқ ҳар ён анга пайванд эрур.

Мажнун кўнгул қилмас ҳаво ҳар ён ўқунгдин гўйиё,
Ким бу темур бирла йиғоч ҳибсиға онинг банд эрур.

Боққач куёш рухсориға андин қилурмен кўз ёши,
Ким ул мусофир ойма ҳусн ичра бас монанд эрур.

Ғам барқию меҳнат туни зоянда бўлса ишқдин,
Тонг йўқки, ўтқа гаҳ шарар, гоҳи тутун фарзанд эрур.

Дунё аруси зулфини тутқон не оғаҳ фақрдин,
Ганж истамас улким йилон тутмоқ била хурсанд эрур.

Минг нола тортиб кўрмай ул гул васлин охир ўлганим,
Бу боғнинг булбуллари гар билсалар хуш панд эрур.

Кўз учи бирла боқтингу қийдинг Навоий кўнглини,
Билдинг ониким бир қиё боқмоққа ҳожатманд эрур.

126

Эл тилидин жонима гар юз бало мавжуд эрур,
Ғам емон, гар ул қизил тил тийғи хунолуд эрур.

Юз уза сиймин занаҳдонингда хатти мушкбўй
Ўтқа қўйғон олмадин гўёки чиққон дуд эрур.

Жон бериб олдим жунуни ишқ то бўлдум фано,
Оллоҳ-оллоҳ, ул не хуш савдо, бу не хуш суд эрур?!

Ҳажр бедодидин ул юз шавқи ортар ҳар неча,
Ким хазон осийбидин гул яфроғи нобуд эрур.

Кисватидур хилқатим ишқ офати шахсиғаким,
Риштайи жон анда тору тори жисмим пуд эрур.

Қилмадинг аҳдингға бир аҳдеки, қилғайсен вафо,
Бевафолар аҳди мундоқ гўйиё маъхуд эрур.

Меҳр иси бу мижмари ферузадин кўз тутмаким,
Барча қад шамшоди бу мижмар ичинда уд эрур.

Эйки, қаддинг бўлди хам, олам била қил хайрбод,
Ким хам этмак қад ҳамиша лозими падруд эрур.

Эй Навоий, эрмас ул золим кўзи уйқудаким,
Зулм эшиги шоҳи Ғозий адлидин масдуд эрур.

127

Йиғласам, кўнглумга ишим оҳи дардолуд эрур,
Ўтқақим ёмғур ёғар, онинг нишони дуд эрур.

Лаъли шавқидин кўнгул хурсанд эрур хуноб ичиб,
Телбага рангин сув берса, май дебон хушнуд эрур.

Юз аёғи туфроғидин олмон ушбу важҳ ила,
Ким неча туфроғ ичинда турса олтун, суд эрур.

Чиқмас оҳим шиддатидин ул маҳи хиргаҳнишин,

Шамъға фонус елдин асрамоқ мақсуд эрур.

Яслин истаб кўп инолдим, қовди кўйидин мени,
Бўлса мубримшева, албатта, гадо мардуд эрур.

Талх майдин, соқиё, топти чучук жоним ҳаёт,
Эй басо макруҳким, зимнида бир беҳбуд эрур.

Телба итдекдур Навоий ул паривашсиз, не тонг,
Оғзидин гар ўт сочиб, аъзоси гардолуд эрур?

128

Улки юз меҳнатға жоним ишқидин помол эрур,
Анга раҳму манга тоқат йўқ, ажойиб ҳол эрур.

Зеб эрур ҳуси аҳлиға аҳли назар наззораси,
Кўзки булбул тикти гул рухсори узра хол эрур.

Хатти шавқидин тўкулди жисмим ул янглиғ қуруб,
Ким сўнгаларда қалам кўрган соғингай нол эрур.

Лаълидин ком олмағунча билмадим ширинлигин,
Барги гул занбур коми ичра киргач бол эрур.

Гулхани мажнундек оҳим чиққоч, оқған ёшларим
Телба кейнидин югурган гўйиё атфол эрур.

Бу чаман гулбарги хушранг ўлса, майл этмангки, ул
Ғоза булбул қонидин суртарки, лавни ол эрур.

Эй Навоий, кимгаким бир журъа чекти жоми васл,
Сўнгра ҳижрон заҳридин юз жоми молломол эрур.

129

Йўқ ажаб, лаълингдин ар беҳудлуғум ойин эрур,
Чунки усрукрак бўлур ҳар майки лаб ширин эрур.

Раз қизи то пардадарлик айлагай талбис учун,
Шиша меъжардур ангаву мавжи онинг Чин эрур.

Қон ёшим таъсиридин сориг юзумнинг сафҳаси
Қоғазедурким, ҳино суйи била рангин эрур.

Муҳлик ўтумни дамингдин тез қилма, эй Масих,
Ким бу ўтқа мотам ашки суйидин таскин эрур.

Ул пари ишқида ашким лаҳв тухмидур деманг,
Ким малак тасбиҳиға бу донадин тазйин эрур.

Олмайин ердин қадам сайри мақомот айламак,
Чанг пиридин бу базм аҳлиға хуш талқин эрур.

Сизу васл, зй айш аҳликим, Навоий жониға
Андухи ҳижрон азал девонидин таъйин эрур.

130

То лабинг шавқида жисмим гарқайи хуноб эрур,
Ҳар жунун тоши ангаким тегди, лаъли ноб эрур.

Гар асир ўлдум, тонг эрмаским, кўнгулнунг ломидек
Мубтало кўнглумда зулфи торидин қуллоб эрур.

Қадди ёдекларни зор этмиш ҳилолий жом учун,
Эгма қошингим ўзи рокиъ, ўзи меҳроб эрур.

Кўз қаросин юб, сориг оразни беқадр этти ашк,
Гўйиё ҳар важҳ ила айн офати сиймоб эрур.

Ғам туни гар тобсиз жисмим куяр, ваҳ, не ажаб,
Куйдурурлар кеча кўпрак риштаким бетоб эрур.

Ҳар тараф наълу алиф жисмимда гўё ишқ аро
Хатти идборимни возиҳ қилғали иъроб эрур.

Сендадур мақсуд ганжи, лек жисмингдур тилисм,
Ваҳки, бу ганж ул тилисм ичра ажаб ноёб эрур.

Эй Навоий, жисм аро жон риштасин тутқил азиз,
Ким бори лўливашим лаъби учун асбоб эрур.

131

Ул пари кўнгли учун руҳум асиру зор эрур,
Булъажаб тоши қанотсиз қушға бадрафтор эрур.

Ҳар кеча қон бирла жисмим сафҳайи тақвимдек
Гўйи анжум тирноғидин сарбасар афгор эрур.

Кофири мастедур ул кўзким, каманди зулф анга
Ешибон ёнида қўйғон риштайи зуннор эрур.

Бахтим уйқусидин афғонлар чекардин гўйиё
Ҳар кеча кўз юммай анжуж то саҳар бедор эрур.

Янгла кўнглум васл топти, раҳм қил, эй оҳким,
Тунд елдин янги бутган ёраға озор эрур.

Қатлима ул кўз саводи ҳайъатидин бағриға
Бир қаро тош боғлағон қон қилғучи хунхор эрур.

Ўқусам номангни печу тоблиғ беҳуд таним
Гўйиёким номани чирмаб йиборган тор эрур.

Чун қуёшдек ерга киргунг, не асиғ гар юз қуёш
Маснадинг тоқида ҳар ён шамсайи девор эрур?

Тиргузуб, дебсен, Навоий жониға миннат қўяй,
Гар сен ўлтурсангки, ул жон бирла миннатдор эрур.

132

Кўнгулки, ишқида дерсен бало не бўлғусидур?
Неким бўлур санга бўлғай, манго не бўлғусидур?

Ул ой жамолиға ишқим худ ортадур ҳар дам,
Бу ишда оқибатим, ваҳки, то не бўлғусидур?

Дема, не бўлғуси ул зулф қайдида кўнглунг,
Асиру волаву шайдо, яно не бўлғусидур?

Фироқ дардиға дебсен даво не бўлғай экин,
Бу дардға ҳам ўзунг де, даво не бўлғусидур?

Биҳишти меҳнат эмас, бўлса ваъдаи дийдор,
Висол умиди бор эрса, жафо не бўлғусидур?

Бу йўл мусофирининг ҳоли, оҳким, мутлақ
Билинмадики не ўлди, ваё не бўлғусидур?

Навоийё, дема, фоний бўлуб висолға ет,
Мангаки ҳажр чекибмен, фано не бўлғусидур?

133

Жафо қилур бари гулчехралар, вафо қилакўр,
Вафо ҳам элга қилурсен, вале манго қилакўр.

Не телбаники муқайяд тиларсен, эй гардун,
Анинг салосили зулфиға мубтало қилакўр.

Десанг ҳижобни олғайлар, эй кўз, оллингдин,
Не гард онинг йўлидин қўпса, тўтиё қилакўр.

Тажалло истасанг ул юздин ўртабон жисминг,
Кули била кўнгул ойинасин жило қилакўр.

Умиди васл ила кўюнгга борди хаста кўнгул,
Йигитлигинг ҳақи, ул ҳожатин раво қилакўр.

Бийик нишиман эрур, эй кўнгул, висол авжи,
Талаб қаноти била ул тараф ҳаво қилакўр.

Навойиё, чу аламсиз мурод мумкин эмас,
Десангки васл топай, ҳажр ўтиға ёқилакўр.

134

Жоним ороми учун қосидки жонондин келур,
Гўё жонпарвар насиме оби ҳайвондин келур.

Нома қосид илгидин, қосид ҳабибим оллидин,
Муждаи жон елдину ел моҳи Канъондин келур.

Ваъдаи васлики, жонондин келур ҳижрон куни,
Тиндурур кўнглумни сўз янглиғким, ул жондин келур.

Гавҳаредекдурки, чиқмиш хомасининг нўгидин

Нома узра шодлиғ ашкимки мужгондин келур.

Шодлиғдин жон нисор этсам, не тонгим, бу хабар
Ҳам кўнгулдин, филмасал, ҳам кўнглум олғондин келур.

Ваҳки, мазмунидур аҳли дард саргардонлиғи,
Ҳар бало мактубиким, бу чархи гардондин келур.

Деб эмиш номамға қилмайдур Навоий жон нисор,
Анда жон бўлса, қачон бу навъ иш ондин келур?!

135

Тутулмиш эрди ғазабдин улусни қилди асир,
Қуёш тутулса, бале, фитнадур анга таъсир.

Агарчи ёда гириҳ бўлса, ўқи туз чиқмас,
Қоши гириҳ била зулм ўқин этмади тақсир.

Кўнгулни кўзларинг олди, не тонг, ики бўлмак
Бир аҳли динни ики маст кофир этса асир?

Кўруб юзида ғазаб, зулфи сори қочти кўнгул,
Кўнгулга соя керак итик ўлса меҳри мунир.

Хадангинг ўтти кўнгул пардасиға етмас экач,
Не ҳадди манъ, хусусан, қазо ўқиға ҳарир.

Ғам ўлса солма гириҳлар қошингғаким, қилмас
Ғализ ўлуб бу қаро манъи хомайи тақдир.

Навоийё, санга бу сўзда шубҳае бўлса,
Қадаҳ кетурки, хутутида кўргузай бир-бир.

136

Войки, бағрим яна ҳажр ўқидин ёрадур,
Ҳар нафас ул ёрадин жон ўзидин борадур.

Жонима офат лаби, ҳажри бало, оҳким,
Бахтима бир ҳукми бор лаъл, вагар хорадур.

Дард сипеҳри таним тўзғану ўтган ўқунг
Ламъайи пайкон била собиту сайёрадур.

Кўйида топмоқ сени мумкин эмас, эй кўнгул,
Анда чу сен телбадек юз туман оворадур.

Чарх арусига йўқ ғайри ямонлиқ шиор,
Ақдиға майл этмаким, шоҳиду бадкорадур.

Вўсмаси қавси қузаҳ, ғозаси гулгун шафақ,
Зулфу юзи туну кун, кўрки, не маккорадур.

Ишқ ажаб дард эмиш, дардғадур чора сабр,
Ваҳки, Навоий баса ошиқи бечорадур.

137

Телбараб итган кўнгул ёдимға келса гоҳлар,
Йиғлаб эл кўнгли бузулғудек чекармен оҳлар.

Утти хўблар ой киби, йўқтур арода ул қуёш,
Ваҳки, ул бадмеҳрни кўрмон, ўтадур моҳлар.

Хўблар зулфу занаҳдониға бординг, эй кўнгул,
Ҳозир ўл, тундур қаронғу, йўлда бордур чоҳлар.

Гар мусаввир чизса девор узра ул гул хирманин,
Жав-бажав мендин нишон бергуси бир-бир коҳлар.

Эй кўнгул, Фарҳод ила Вомиқ доғи Мажнун қани?
Бўлмағил ғофилки, бир-бир бордилар ҳамроҳлар.

Тўкти қон гулгун либосин кийгач ул хўблар шаҳи,
Қон тўкар эрмиш қизил тўн кийса, бешак, шоҳлар.

Эй баҳори ҳусн, эшитсанг гар Навоий оҳини
Керак, албатта, хазон елин соғинсанг гоҳлар.

138

Юз туман меҳнат ўти андуҳлиғ жонимдадур,
То ҳаводин сарзаниш сарви хиромонимдадур.

Ҳожатим будур, худоёким, каромат қилғасен,
Нотавон жонимға ҳар заҳматки жононимдадур.

Дард менда сендин ортуқ бўлса, жоно, не ажаб,
Ким сенинг жисмингдадур, заҳмат менинг жонимдадур.

Сўрдум оғзи таъми талх эрмиш, ажаб йўқ ўлмагим
Менки, бу янғлиғ ачиғ таъм оби ҳайвонимдадур.

Эй Масиҳо, субҳи айшим тийра бўлмиш, гўйиё
Заррае бетоблиғ хуршиди тобонимдадур.

Даҳр боғи ичра барбод ўлмағон гул чиқмади,
Йўқ ажаб, гар елдин осибе гулистонимдадур.

Эй Навоий, сўрмадинг дерсен малул ўлғанда ёр,
Соғинурсен гўйиёким бахт фармонимдадур.

139

Кирди сиймобий либос ичра яна ул гулузор,
Ул қуёшдекким, анга мониъ бўлур абри баҳор.

Ул булут янглиғ либос узра сизилғон хатлари
Бор анингдекким, ёғин тушгай булутдин тор-тор.

Бу либоси сиймгун ичра сенинг нозик танинг
Ул кумушдекдурким, ул сиймоб аро тутқай қарор.

Меҳри рухсоринг либоси сиймгундин мутлақо
Ул қуёшдурким, қилур кўзгуда аксин ошкор.

Бўлди сиймобий -либосинг ранги баским, айладим
Кўз саҳобидин бошингға ашк сиймобин нисор.

Танни чун сиймоб этар бу чархи ахзар оқибат,
Тўн агар сиймобий ўлсун, гар яшил, бир ҳукми бор.

Эй Навоий, кисвати гар обгундур, не ажаб,
Бу яқиндурким, бўлур сув ичра дурри шоҳвор.

140

Фурқатингдин заъфарон узра тўкармен лолалар,
Лолалар эрмаски, бағримдин эрур парголалар.

Дур тишингдин донайи сабрим қолур бебар десам,
Кулуб айтурким, экиннинг офатидур жолалар.

Барги гул узра ёпишибтур шакар ҳар соридин,
Ё магар-лаълинг уза қайнабтурур табхолалар?

Тола-тола най ўқунг кўксумда гўё синдиким,
Теврулубтур нотавон кўнглумда бир-бир толалар.

Фитналик тўққуз фалақ гирдингда, жоно, турфадур,
Ким кўрубтур бир қуёш давринда мундоқ ҳолалар?

Бордилар аҳбобу мен йиғлармен ўз аҳволима,
Корвондин қолғон ит янглиғки, қилғай ноалалар.

Кўҳи ғам бўлди Навоий, лолалар гулгун сиришк,
Тоғ агар будур, бале, ашк ўлғусидур лолалар.

141

Ул малоҳат шамъидин мундоқки жисмим ёнадур,
Ҳар бир учқун ғам шабистонида бир парвонадур.

Шоми ҳажрим шарҳин эл афсона қилди, оҳким,
Уйқуға солғон қаро бахтимни бу афсонадур.

Ғайрким, маҳв ўлдию сенсен бузуғ кўнглум аро,—
Чуғз итиб, товус ер тутмиш, ажаб вайронадур.

Кўксум ичраким, ғамингдин нордек бўлди инкоф,
Гўйиё ҳар бир бағир парголаси бир донадур.

Кўйида сўрсанг кўнгулларни унутма, эй сабо,
Менинг оворамниким, ҳам хаста, ҳам девонадур.

Чарх шабгардиға гўё нақди умрингдур ғараз,
Тегрангга ҳар тунки икки букрайиб айлонадур.

Сўрма ҳажрингда Навоий ёрину сарманзилин,

Ёр анга дардинг, ватан бир кунжи меҳнатхонадур.

142

То хаёлинг гаҳ кўнгул, гаҳ кўз аро меҳмон эрур,
Кўз била кўнглум аросинда ҳасаддин қон эрур.

Кўнглума пайконларингдин қатра-қатра сув эмас,
Ҳолима кўздек биайниҳ ул доғи гирён эрур.

Ғарқамен ашк ичраким, ишқинг танимни ўртамас,
Йўқса, ўт ким кўрдиким, хошок аро пинҳон эрур?

Ҳажр ўқидинким эрур бағрим аро юз минг тўшук,
Ҳар тўшук бир кўздурурким, ҳолима ҳайрон эрур.

Ҳусн майдонида ул кўз чобукедурким, анга
Холи мушкин гўю зулфунг анбарин чавгон эрур.

Даҳр бўстонида бош чеккан ниҳол атрофида
Шох эмас, новак дегил, яфроғ эмас, пайкон эрур.

Тийғ ила душвор айлабсен Навоий қатлини,
Чехрадин бурқаъни олғилким, баса осон эрур.

143

Гунчайи хандон била ҳуснунг гули хуррам баҳор,
Хаттинг андоқ сабзаким, бўлғай анга ҳамдам баҳор.

Юз уза тердин хатинг гар бош чекар, эй гул, не тонг
Сабзаға боисдурур чун бўлди эрса нам баҳор.

Шодлиғдин гулшани васлингда йиғлаб чексам оҳ,

Ёпма юзким, гулга бўлмас ел-ёғиндин ғам баҳор.

Оразим акси юзунг ойна тушган турфадур,
Ким кўрубтур ҳам хазон бир ойда бўлғай, ҳам баҳор?!

Войким, бир гул хазонға солди айшим гулбунин,
Ушбу фасл ичраки топмиш жумлайи олам баҳор.

Барқу сел эрмас, фиғону ашк эрур, буким, ҳар эл
Гул юзунг кўргач тутар ўз ҳолиға мотам баҳор.

Қасди булбул кўнгли қайди бўлмаса, невчун солур
Боғ шўхи сунбули зулфиға печу ҳам баҳор?

Гул эмас, бу боғ торожиға ийнак лаълдин
Айлади овиза меҳри даврийға хотам баҳор.

Эй Навоий, чин баҳор эркин бу, ёхуд кўргузур
Боғи хулқидин улусға довари аъзам баҳор.

144

Ваҳки, кўнглум ғуссаси ҳар лаҳза қасди жон қилур
Ҳажрим андуҳи бузуғ сабрим уйин вайрон қилур.

Кўп мададдур ҳажр андуҳида совуғ оҳлар,
Ким сингурса мен киби ўзига қасди жон қилур.

Неча йиллик меҳнатим ишқ ичра билгай ошиқе,
Ким ҳадисин ёр ила ағёрдин пинҳон қилур.

Жонни истармен чиқарсам уйидин, кўзларни ҳам,
Кўнглум ул дамким хаёлин лаҳзае меҳмон қилур.

Асрадим жон ичра меҳрин, билмадим охир нафас
Ул Масиҳо ўлмагим англаб, ўзин нодон қилур.

Фақр йўлинда ирик пашминадин ор этмаким,
Ҳар таҳаррукдин таайюн бандини суҳон қилур.

Соқиё, ҳолимни билдинг, эмди тутқил бодаким,
Бу суубатларни беҳудлуғ манга осон қилур.

Ростларға чарх агар ҳар лаҳза қилмас сарзаниш,
Шамъ бас ҳар тун недин йиғлаб-қуюб афғон қилур?

Дафъ этар дардин Навоийнинг ўшул майким, мудом
Хусрави Хусравнишон соқийлари эҳсон қилур.

145

Тарарда уҳдалиқ зулфин мусалсал айлади чинлар,
Гириҳ «мим», икки зулфи икки «лом», ийнак тароғ «син»лар»

Гириҳлар зулфида гўё ҳисоб асрабдур ул кофир,
Олурда зуҳду таҳво аҳлидин торож этиб динлар.

Ешиб, невчун фиғонға солди зулфини кўнгулларни,
Қарору сабр нақдин олғали гар айламас қинлар.

Не юздур, оллоҳ-оллоҳ, бода тобидинки, ҳар соат
Очар насринлар узра гул, сочар гул узра насринлар.

Келур ул сарвким, гуллар муллаван қилди гулшанни,
Кирарда шаҳ нечукким мулк эли боғларлар ойинлар.

Десам ҳусн аҳлини кўрмангки, золимдурлару қотил,
Кўнгул айтур: кўрай, шоядки мундоғ эрмас эркинлар?

Эрур маҳзун кўнгуллар зулмати зулфида зор андоғ,
Ки шоми ҳажрида ишқ аҳлидин ҳар сори ғамгинлар.

Не елланмақдур, эй шах, мўр хайлидек чирикдинким,
Сулаймондек бу водий ичра барбод ўлди чандинлар!

Навоий, бўлмайн зору заиф ўлмас наво топмоқ,
Бу эрмиш пири чанг авторидин дайр ичра талқинлар.

146

Оллим ул бут саждасидин реш эрур, ҳолим будур,
Тоати мақбулум улдур, доғи иқболим будур.

Ўқларидин қушдек ўлдум жонға ул кўй орзу,
Учмоғ истармен, вале кўрким, пару болим будур.

Бас, ғаниймен кўҳи ғам бирла жунун тоши аро,
Ийнак-ийнак тахти жоҳим; улдуру молим будур.

Ёр шавқидин ўлар ҳолатдадурмен, эй табиб,
Не иложинг бор, менинг худ заъф аҳволим будур.

Чўмғали қўймас қуруқ найдек сўнтаклар ашк аро,
Турфа кўрким, баҳри бепоеён аро солим будур,

Топмайн дунёда коме, динни барбод айладим,
Ҳайф дўзах ҳам манга, биллаҳ гар аъмолим будур.

Эй Навоий, гар ўларда жон талашсам, қилма айб,
Дермен ул ойни кўруб: жон берсам, иҳмолим будур.

147

Тиргузур ҳар дам рақибларнию мани ўлтурур,
Ўт ёқиб эл жониға, менинг ичимни куйдурур.

Кўнглум аҳволин сабодйн сўрдум эрса дедиким:
«Телбалардек бир пари кўйида саргардон юрур».

Ул қуёш юзига боққан сойи ортар кўз ёшим,
Меҳр тобидин агарчи ҳар нима ўлдур курур.

Қон ёшим ранги ёшурди хотами лаъл оғзини,
Ўйнамоқда ёшлар андоқким узукни ёшурур.

Сенки йўқсен, моҳрухлар жилва айларлар, валек
Кеча ишнар қурт нури меҳр чиққач билгурур.

Ул қуёш ҳижронида ҳар тун ики мунглуғ кўзум
Тонгға тегру субҳидам йўлиға боқиб телмурур.

Тузлук айлаб шамъдек, ваҳ, билмадимким, бу ниҳол
Меҳнат ўти гул очар, ёш қатраси бар келтурур.

Булъажаблиғлар баҳори ишқ аро кўрким, мени
Ғаҳ булутдек йиғлатур, гоҳи чоқиндек кулдурур.

Зухд оҳангин Навоий ҳар нечаким соз этар,
Бир наво бирла муғанний ёна йўлдин озғурур.

148

Яна сенсизин мунисим ғам бўлубтур,
Кўзумга юрак қони ҳамдам бўлубтур.

Қарориб кўзум дам-бадам зор йиғлар,

Анга шоми ҳажрингда мотам бўлубтур.

Ярамдин чекарга ўқин саъй қилманг,
Ки пайкон сўнгат ичра маҳкам бўлубтур.

Ичимдин нечук тортқайлар ўқинким,
Кўнгул қўймасу жон мадад ҳам бўлубтур.

Кўнгулга ёқар кирпигингнинг хаёли,
Менинг захмима неш марҳам бўлубтур.

Ғуборин тилаб йиғлама ҳар дам, эй кўз,
Ки ашкингдаин-ўқ ер юзи нам бўлубтур.

Бу гулшан аро барг тўтилариға
Хазон тифли бас боиси рам бўлубтур.

Вафо шахсининг фарқини чарх тийғи
Ики бўлди, ваҳким, бири кам бўлубтур.

Эмас ғам юкидинки, қошингни кўргач,
Навоий сужуд этгали ҳам блубтур.

149

Кўзунг не бало қаро бўлубтур,
Ким жонға қаро бало бўлубтур.

Мажмуъи давони дард қилди
Дардинги, манго даво бўлубтур.

Ишқ ичра онинг фидоси юз жон,
Ҳар жонки санго фидо бўлубтур.

Бегона бўлубтур ошнодин,
Бегонағо ошно бўлубтур.

То қилди юзунг ҳавоси жоним,
Юз сори анго ҳаво бўлубтур.

Боқий топар улки бўлди фоний,
Раҳравға фано бақо бўлубтур.

То тузди Навоий ояти ишқ,
Ишқ аҳли аро наво бўлубтур.

150

Кўк ғазоли чунки кофур узра мушкафшон бўлур,
Кавкабафшон кўзларимдин ул қуёш пинҳон бўлур.

Мунғайиб андоғ синуғ кўнглум бузулурким, сипеҳр
Булъажаб ҳолимға юз минг кўз била ҳайрон бўлур.

Гаҳ юруб, гаҳ ўлтуруб, бир лаҳза тутмасмен қарор,
Гусса бандидин бари олам манга зиндон бўлур.

Гаҳ кўнгул ўти урар кўксум шикофидин алам,
Гаҳ бағир парголаси кўз йўлидин ғалтон бўлур.

Ўлтурур уй сақфиға оҳим тафидин қатралар,
Ё менинг ҳолимғадурумким тому тош гирён бўлур.

Эйки истарсен саломат, ишқ кўйин сўрмағил,
Ким бу йўлға ҳар кишиким тушти, саргардон бўлур.

Истаганга дўст комин истабон куймак, не тонг,
Гар тутун сунбул, ўтун ашжору ўт райҳон бўлур.

Ични урён қилки, тошинг зеби манъи фақр эмас,
Фақр эмастур гар ичинг мамлу, тошинг урён бўлур.

Эй Навоий, ишқ манъин элга иршод айладинг,
Оллоҳ-оллоҳ, бу не макру ҳийлаву дoston бўлур?!

151

Ваҳки, майдон азмиға секретти ул чобук сувор,
Кимдурурким асрағай эмди инони ихтиёр?

Қошу юзунгдин агар ортар жунуним, не ажаб,
Телбаликка ҳам янги ойдур мадад, ҳам навбаҳор.

Чок этинг кўксумки, чиқсун ўтлуғ оҳим шуъласи,
Бир нафас бўлғайки, бу андуҳ ўти топқай қарор.

Ақлу фаҳм ошуфтаҳол ўлди йигит жонинг учун,
Ким яна уйдин мунунгдек чиқмағил олуфтавор.

Бир замонлиғ ҳажр чун минг йилча бор, ўлсам, не тонг
Чунки бўлмас ҳеч кишининг умри минг йил пойдор.

Соқиё, чун ичкумиздур оқибат жоми ажал,
Бода тут ондин бурунким, бизни ўлтургай хумор.

Орази боғидағи тер кўнглум ўтин қилди тез,
Маркаби наълидағи ўт жонима урди шарор.

Эй Навоий, шукрким, майдонға ул шаҳ кўйди юз,
Ким йўлида қолмади навмид жони хоксор.

152

Ваҳй нозил бўлди ёхуд ёрнинг пайғомидур,
Ким ғамим таскини ғамгин хотирим оромидур.

Сафҳайи кофур уза мушкин раҳамким айламиш,
Гўйиё субҳи саодат узра давлат шомидур.

Ҳажридин жоним аросиға агар худ кирмади,
Нега шакли жон аро кирган алиф андомидур?

Кирди жону жисмға хат сафҳасин кўргач, магар
Элга жон бермакка меҳр узра Масиҳ арқомидур?

Ваъдайи васл эрди мазмун, гаҳ ўлукмен, гаҳ тирик
Англамон, қотилмудур бу мужда, руҳафзомидур?

Водийи ҳайратда қолғонларға жон ҳирзи учун
Руқъайи мақсуд комил нутқи ё иълومидур.

Эй Навоий, нега суртуб кўзга, солмай жонғаким,
Ҳам кўзумнунг нури, ҳам озурда жоним комидур.

153

Икки кўзумки дарду бало жўйборидур,
Оқим бухори устида абри баҳоридур.

Ушшоқ тийра ахтари ҳар ён шафақ аро
Гўё сипеҳр сабзасининг лолазоридур.

Билмай дединг, узулмиш экан субҳайи ақиқ,
Лаълинг ғамида ҳон киби ашким қаторидур.

Ғам гулшанида қаддим эрур ул йиғочким,

Пайкону бори ҳажринг онинг баргу боридур.

Ҳар кимки Юсуфум ғамидин ўлди дашт аро,
Ҳар тун магар бўри кўзи шамъи мазоридур.

Бу дашт туфроғин дема мушкинки, ҳар овуч
Бир мушкбў ғазола тани хоксоридур.

Бергил, тутуб пиёла Навоийға руҳким,
Жонин етурган оғзиға лаълинг хуморидур.

154

Бармоғи ҳайрат билаким лаъли хандон ичрадур,
Ул «алиф» янглиғ дурурким филмасал «жон» ичрадур.

Хони ҳусни завқини билмакка ёхуд бармоғи
Лаъли хандон ичра зрмаским, намакдон ичрадур.

Лаъли бир сўз бирла юз йиллиқ ўлукни Хизр этар,
Гўйиё Рухуллоҳ ушбу оби ҳайвон ичрадур.

Мунфаилдур юзу зулфидинки, титратгай насим,
Жилвагар товуским фирдавси ризвон ичрадур.

Оразинг ҳажринда ҳар қонлиғ кўзумдур лолае,
Доғлар кўзнунг қаросин, англаким, қон ичрадур.

Тутма улфат боғ ароким, сарсари дайдин дурур
Эмин ул қушким, анинг маъвоси вайрон ичрадур.

Эй Навоий, бирга юз жоми бало турмиш тўла,
Ҳар нечаким соғари ишрат бу даврон ичрадур.

155

Қошинг кўздин ниҳон, андин ниҳонроқ холи мушкиндур,
Бу онинг нуқтасидур, гўйиё ул нуни танвиндур.

Кўнгул зулфунг ғамидин тоза-тоза доғ ила гўё,
Ки нисфи қону нисфи мушк бўлғон нофайи Чиндур.

Итингнинг гоҳ изи, гаҳ панжасидиндур димоғим хуш,
Бу бирдур мушки бийд, ул бир анга гўёки насриндур.

Недин билмон юзум сорғорди муҳриқ ишқ тобидин,
Юзи ўтқа яқинроқ бўлғон элнинг чунки рангиндур.

Ичимда андоқ ўтдурким, туган жисмимда куйдурсам,
Анга бу ўтдин андоқким, судин бу ўтқа таскиндур.

Юзунгга боқса бўлғай ою кунча нури ўккулса,
Яқин эрмас бу ҳам, астағфируллоҳ, балки тахминдур.

Қизил тўн бирла чиқти, лоларухлар не кўрунгай, ваҳ,
Бу гулдин хилъат этган сарв, алар ҳар ён раёқиндур.

Жаҳон маккораси дилкашдур, аммо кимки ақд этса,
Ипак жон риштаси ёрмоқ, анга дин нақди кобиндур.

Қошинг меҳробига, эй муғбача, юз қўйғали қўйким,
Бу тоат дайр пиридин манга ишқ ичра талқиндур.

Юзунг кўрмак тилаб тинмас Навоий кўнгли солмоқдин,
Худой учун олиб бурқаъни, онинг кўнглини тиндур.

156

Қатлима тийғ ўлгаликим чарх иши озордур,
Мавжи ашким аксидин пўлоди жавҳардордур.

Кўк тегирмон тоши айландурмоқ истар бошима,
Дема ою кун бошим узра буким сайёрдур.

Ишқ даштида қуюн эрмаски, мен девонаға
Дашт аро саргашталиқ хаттин сизар паргордур.

Дард тоғида чоқинлар дема, де ўтлуғ каманд,
Ким солурда бўйнума чарх илгидин такрордур.

Раҳм қил, гардунки, бир дилхастадин мақдур эмас
Чекмаги гар меҳнату бедод бу миқдордур.

Мунча дарду ғуссадин махлас топар ер истасанг,
Эй Навоий, билки, ул ер кулбайи хаммордур.

Эй хушо хумхонаким, қилғонни анда тарки хуш,
Кўк хумидин ҳар неким келгай, фароғи бордур.

157

Нуқтайи холингки кўздин доимо маъдум эрур,
Нуқтайи хол эрмас улким, нуқтайи мавҳум эрур.

Тонг эмас, ул нуқта гар кўздин ниҳондур, ваҳ, не тонг
Мардумин кўрмаклигидин кўз агар маҳрум эрур.

Баски, холи кўздадур бўлмиш жаҳон бир сафҳаким,
Рамл машқи янглиғ анда нуқта-ўқ марқум эрур.

Ахтари бахтимдурур ул хол, йўқса кўрмадук
Кавкаб андоқ тийраким, ҳуршид уза маълум эрур.

Холи рухсоринг кумиш маснадда Ҳиндустон шаҳи,
Оллида саф тортибон хат тобиъу маҳкум эрур.

Эйки, майдин холи эрмас деб мени таън айладинг,
Бори кўргуз ониким бу дайр аро маъсум эрур.

Доғи пинҳондур Навоий кўнглида, эй лоларух,
Нуқтайи холингки кўздин доимо маъдум эрур.

158

Ҳар лабинг ўлганни тиргузмакда, жоно, жон эрур,
Бу жиҳатдин бир-бириси бирла жонажон эрур.

Жоним андоқ тўлди жонондинки, бўлмас фаҳмиким,
Жон эрур жонон эмас ё жон эмас, жонон эрур.

Бўлса жонон, бордурур жон ҳам, чу жонон қилди азм,
Жон кетиб жонон била, жондин менга ҳижрон эрур.

Жон манга жонон учундур, йўқки жонон жон учун,
Умр жононсиз қотиқ, жонсиз вале осон эрур.

Борса жон, жонон йитар, гар борса жонон, жон кетар,
Кимсага жонону жонсиз умр не имкон эрур?

Хуштурур жону жаҳон жонон била, жонон агар
Бўлмаса жон уйлаким ўлмак жаҳон зиндон эрур.

Жоним ол, эй ҳажру жононсиз манга ранж истама,
Чунки жононсиз Навоий жонидин ранжон эрур.

159

Ҳар қачонким кемага ул ой сафар рахтин солур,
Мавжлуқ дарё киби ошуфта кўнглум кўзғолур.

Йиғлама, эй кўз, недин соҳилға чиқмас кема деб,
Кўз ёшим дарёсидур ҳар сориким эл кўз солур.

Титрабон сиймобдек кўнглум, етар жон оғзима,
Тунд ел таҳрикидин ҳар дамки дарё чайқолур.

Сабр кўнглумда, кўнгул ул ойда, ул ой кемада,
Ваҳки, бориб, телмуруб кўз, мунғайиб жоним қолур.

Дам тутулғондин ўлар элдек етибмен ўлғали,
Сурмасун деб кемасин баским нафаслар асролур.

Кирма савдо баҳрида оламдин истаб судким,
Сийм нақди тушса, лекин умр нақди сийғолур.

Ғарқ этар баҳри фано ғам заврақин, эй пири дайр,
Илгига чунким Навоий бода киштисин олур.

160

Жон берур элга агарчи лабидин қон томадур,
Ваҳ, дема қон томадур, балки чучук жон томадур.

Ноз ўқи бирла кўзум мардумин этдинг мажруҳ,
Ашки гулгун дема, захмидин анинг қон томадур.

Ваҳ, ярам ичра не қондур буки, девона кўнгул
Топса таскин — турадур, айласа афғон — томадур.

Гўйиё фитна саҳобидин эрур сели бало,

Рахшидин қатраки жавлон аро ҳар ён томадур.

Томчидек ашким эмас, кўнглум ўти дафъи учун
Гаҳ бадан кулбасини қилғали вайрон томадур.

Ваҳки, гул шамъин ўчурмаклик учундур, гар худ
Қатра ўрниға булутдин дурри ғалтон томадур.

Лаъли васфида Навоий сўзидин оби ҳаёт
Қилса пайдо оқадур, айласа пинҳон томадур.

161

Холу хатинг хаёлидин, эй сарви гулузор,
Гоҳи кўзумга хол тўшубтур, гаҳи ғубор.

Юзунгда хол сафҳада томған киби қаро,
Холинг малоҳати туз эрурким қарода бор.

Жонимни ўртаган юзу холингни билмасанг,
Ут шуъласида айла гумон бир ўчук шарор.

Билмон, кўнгулда холларингнинг хаёлидур,
Ё кирпигинг тиканларин айлабсен устувор?

Ҳар дам кўнгул ҳалоку кўзум тийра бўлмоғин
Билгай бировки, ёри эрур шўху холдор.

Машшотайи қазо безамиш холу хаттини,
Беихтиёрлиқда манга борму ихтиёр?

Мискин Навоий холи лабинг кўрса жон берур,
Боқсанг не бўлди сурати ҳолиға, эй нигор?!

162

Чиқти ов азмиға жавлон айлаб ул чобуксувор,
Жон нисор ул сайд учунким, жон анга қилғай нисор

Бу эди қасдимки, бир кун сайди фитрок айлағай,
Қилғаним умре кийиклар бирла суҳбат ихтиёр.

Чун кийик қатлини истар, кошки руҳум учуб,
Бир қатил этган кийик жисми аро тутқай қарор.

Токи еткурсам рикобиға бошимни, кошки,
Қилса шахсимни қазо ит шакли бирла ошкор.

Қомати ҳажрида ҳар ён ёрадин қонлиғ кўнгул
Бир кийикдекдурки, ўқ захми била бўлмиш фиғор.

Гўр учун очмоқ недур ҳар лаҳза баҳроми каманд,
Чун сени Баҳромдек айлар ажал гўри шикор.

Эй Навоий, ул қуёшнинг соясида кўр итин
Комрону йўқ санга оллида итча эътибор.

163

Барги гул юзинда лаълинг рашкидин хуноблар,
Гунча кўнгли ичра оғзинг ҳасратидин тоблар.

Сафҳаедур оразим дебоча ишқ авроқиға,
Қон ёшимнинг хатлари шингарф бирла боблар.

Ашким артилғон учун хам бўлмамиш кирпикларим,
Ким ясабдур кўз хаёлин чеккали қуллоблар.

Ҳажридин кўзларгаким ашк эврүлур, ул ашк эмас,
Ким эрур дарду бало дарёсиға гирдоблар.

Айбим этманг, бош кўтармайдур дебон хумхонадин,
Қилмайинму сажда топсам бу сифат мехроблар?

Ҳажр аро икки кўзум ичра белингнинг нақшидур,
Ўткарур тунни хаёл айлаб кеча беҳоблар.

Рўзгорин қилди мазлум оҳининг дуди қаро,
Кўрма.золим хилватининг кўргасин синжоблар.

Терга ботқон гармрўлардин магар дафъ айламиш,
Ўзлуки чиркин таҳаррукдин ирик мошоблар.

Дўстлар, мискин Навоий тийра шомин ёд этинг,
Ёр ила жоми ҳилолий чексангиз маҳтоблар.

164

Ул қуёшким салтанат авжи уза тобон эрур,
Барча шаҳлар жисм эрур, ул барчасиға жон эрур.

Ул малаксиймо қудумидин қиёмат кўрки, боғ
Зебу ойин бирла рашки равзайи ризвон эрур.

Умри жовид элгаким бермиш арода ул Масиҳ,
Юз туман минг Хизр аро бир чашмайи ҳайвон эрур.

Оллида сочиқму эркин ёки гуллар баргидин
Сарв бошиға сабо ҳар лаҳза сиймафшон эрур?

Эл Навоийдек танаъум бирла бўлса, не ажаб,
Чун бориға ифтихор ул хусрави даврон эрур.

165

Телба кўнглум, ваҳки, ҳар соат биров сори борур,
Манъ қилдим эрса бағрим оғриғудек ёлборур.

Қўйдум эрса келтурур мунглуғ бошимға юз бало,
Қўймасам жонға зарар етгудек ўзидин борур.

Қўймасам — бу, қўйсам— ул, ваҳ, бўлса юз жоним фидо
Ул кишигаким, ҳазин жонимни андин қутқорур.

Ақл васвосини қўйсам авло улким, мен доғи
Бошим олиб кетгамен ҳар сориким, ул бошқорур.

Соқиё, бир навъ мен лабташна йўқким оғзима,
Ҳар ярам оғзиға қуйсанг бир қадаҳни сипқорур.

Икки юзлук бўлмаким, бу боғнинг раъно гули
Гар қизорур бир юзи, лекин яна бир сорғорур.

Кулда пинҳон ўт киби топмас Навоий кўнглини,
Ҳар нечаким ишқ кул қилди вужудин охторур.

166

Ул ойки, жафо нардини хўблардин утубтур,
Ё раб, не бало, меҳру вафони унутубтур?!

Оғзинг била писта ўчашур пучлуғидин,
Билмонки, ўшул оғзи очуқ қайда бутубтур?

Ҳар дам қизиғ оҳим тафидин музтар ўлурмен,
Ўтлуғ нафас, эй войки, кўклардин ўтубтур.

Йиллар лаби лаълинг ғамидин жони ҳазиним
Ҳасрат суйини хуни жигар бирла ютубтур.

Ул наргиси бемор ила ул ғунчайи хандон
Кўзумни ўл айлабтуру оғзим қурутубтур1.

Аксини кўнгул кўзгусида кўрдуму ўлдум,
Ким ғайрин анинг эвиги невчун ёвутубтур?

Ҳижрон куни ишқ аҳлини ўртарга магар чарх
Оташкадасида шафақ ўтин ёрутубтур.

Булбул киби хушгўй Наворйни қилиб хор,
Ул гулни кўрунг, жониби бадгўй тутубтур.

167

Барча хўбларнинг қаду рухсору хатту холи бор?
Лек улким бизни беҳол айлар, ўзга ҳоли бор.

Юзум олтундекдурур, бу важҳдинким ҳолиё
Сиймбарлар ул кишинингдурким, онинг моли бор.

Киргали кўнглум аро бир-бир ўқунг бўлмиш таним
Ул қаламдекким, онинг ичида туз-туз ноли бор.

Сунбулунг тушса оёғинг остида, не айбким,
«Гул» била «хуршид»нинг остида «лом»у «дол»и бор.

Ул сабабдин, зоҳидо, машғул эмасмен зуҳд ила,
Ким кўнгулнинг мутрибу май бирла кўп ашғоли бор.

Одам ўлмишменки, ишқ аҳли манга авлод эрур,

Йўқса, ёшдин менча кимнинг юз сари атфоли бор?

Гавҳари мақсуд чун вобастайи тавфиқ эрур,
Деса бўлмаским, мунунг саъйи, онинг ихмоли бор.

Эй Навоий, топмасанг коме лаби жонбахшидин,
Сенинг учун бўлсун онинг ғамзайи қаттоли бор.

168

Чорайи кор истабон бечоралиқ кўнглум тилар,
Хонумон таркин қилиб, оворалиқ кўнглум тилар.

Истарам оллингда қилсам саждаву ўпсам лабинг,
Бут парастиш айлабон, майхоралиқ кўнглум тилар.

Бағриму кўксум била кўнглумни қилдинг ёралиқ,
Жони ҳам бу ҳол бирла ёралиқ кўнглум тилар.

Ошиқ иши чун саводул-важҳи фид-дорайн эрур,
Бу маломат кўйида юз қоралиқ кўнглум тилар.

Қасдима ҳар ёндин ул кўй итларин қўй, эй рақиб,
Ким саломат пардасин юз поралиқ кўнглум тилар.

Тан ғуборин жон юзидин рафъ қил, эй дардким,
Кўзни ул ён гаҳ-гаҳи наззоралиқ кўнглум тилар.

Эй Навоий, нечаким кўнглумга тушган дард учун
Чора истармен, вале бечоралиқ кўнглум тилар.

169

Ҳар ўқи ул қоши ёнинг элниким қурбон қилур,

Рост бир ўқдурки, қурбон қўнглум ичра санчилур.

Истаса васлин қўнгул, кўз рашқдин қон ёш тўкар,
Кўз юзин кўргач, қўнгул юз нола ғайратдин қилур.

Тийғи кўксум чок этиб, қўнглумни очса, не ажаб,
Ким равон сувдин ҳамиша халқ қўнгли очилур.

Гарм ўлуб, ҳар ён ул оташ пораким новак отар,
Рост ўтдекдурки, гирдидин шарарлар айрилур.

Юзни ўн тирноғ илаким ғуссадин қилдим фигур,
Дона эркин кўз ёшимким, ҳар дам анда сочилур.

Бода ичким, чарх жоми сиррини Жам қилмади,
Гарчи ул юз Жам киби майхоранинг даврин билур.

Оҳ ўтидин шиква гар айлар Навоий, айб эмас,
Телбаларнинг ҳар неким оғзиға келса айтилур.

170

Ё раб, бу не гулдурким, бошиға чечак санчар,
Гаҳ эгри қўяр бўркин, гаҳ белга этак санчар.

Қўнглумга чекиб новак, ож айлади пайвандин,
Ҳар захмки ул тешти, эл анга сўнгах санчар.

Бошимға ҳавас лаълинг, оламини видоъ эттим,
Чиқса киши мажлисдин, бошиға газак санчар.

Ғам кулбасида, жоно, ул хастаға раҳм этким,
Тебранса бағир оғрир, дам урса юрак санчар.

Қуллоби муҳаббаттур саргашта кўнгулларга,
Чун қуш солиб ул чобук, бошиға гажак санчар.

Ҳар кавкаб учин гардун неш этти шуоъидин,
Ғам шоми вафо аҳдин ҳар навъ керак санчар.

Санчилғон ажал хори ишқ учраса билгайсен,
Ким жонға бало нешин ҳажр ўзгачарак санчар.

Жисмин чу Навоийнинг пайкони темур қилди,
Билмонки, синон эмди бағриға нетак санчар?

171

Ғаминг ўқиқи, кўнгуллар уйин нишона қилур,
Менинг чу хокий таним ичра етти, хона қилур.

Лабинг баҳонасиз эл қонини тўкар ҳар дам,
Манга чу етти иш, албатта, бир баҳона қилур.

Кўнгул берурда фусунлуғ кўзига билмас эдим,
Ки эл ичинда мени оқибат фасона қилур.

Кўнгулда жавҳари пайкониники йиғмиш жон,
Ажаб эмаски, бу вайронани хазона қилур.

Десаки, меҳргиеҳин кўкартайин гардун,
Замона аҳли вафо кўз ёшини дона қилур.

Ҳалок доми ёяр субҳҳез қушлар учун
Саҳар елики, чаман сунбулини шона қилур.

Насиб булбул учун хори ғамдурур, ул ҳам
Навоий нағмаси бирла магар тарона қилур?

172

Дуреки, менинг жонима офат етилибтур,
Тўби киби қад бирла қиёмат етилибтур.

Ушшоҳ кўзидин дуру гавҳар оқизурға
Бир баҳри жафо, кони малоҳат етилибтур.

Лаълинг майким, сўрғали девона бўлубмен,
Ширин кўрунур, лек бағоят етилибтур.

Ишқинг чаманида не тараб шоҳики эктим,
Ҳар бириси бир нахли надомат етилибтур.

Юз заррача саргашталигим бўлса, не тонгким,
Юз меҳрдин ул шўҳ зиёдат етилибтур.

Бу боғ аро ҳолмайдур ажал елидин озод
Ҳар гулгаки, савсан киби қомат етилибтур.

Ҳижрон ғамидин ваҳм эту шукр айла, Навонӣ,
Бу лаҳзаки, васлиға саломат етилибтур.

173

То бўлди кўнгул ул кўзи усрукка гирифтор,
Эл кўзига соғмен, вале ўз-ўзума бемор.

Тонгдин таним оқшомғача тош захми била реш,
Тундин баданим тонгғача тиш захмидин афгор.

Кулбамнинг эмас хиштлиари дарзеки, очмиш
Ҳолимға фиғон қилғали оғзин дару девор.

Халқ ичра кўнгул ишқини фош айлади оҳим,
Уй ичида ўт бор эканин дуд этар изҳор.

Ул бут ғамидин кофири ишқ ўлғали кўнглум
Жон ришталарин жамъ қилиб боғлади зуннор.

Хуш гулшан эрур даҳр, будур айбики, анда
Пайваста хазон елидин озурдадур ашжор.

Ёр оллида гар бор-йўқ эрса, ажаб эрмас,
Ағёр чу бор анда, Навоий, санга не бор?!

174

Юз олмон йўлидин қатлимға чун ташриф ёр элтур,
Намоз ичра ўлумлук макс этардин рўзгор элтур.

Қачонким масти лояқил чиқар, ваҳким, анга бермон
Кўнгулни ихтиёрим бирла, ул беихтиёр элтур.

Итига тўма дарбойист бўлғай деб қаён борса,
Кўнгул сайдини фитрокиға айлаб устувор элтур.

Менинг мажнунлуғумни ул пари ишқида манъ этманг,
Ки ақли кулни савдо даштиға девонавор элтур.

Шабистонингда анжум маҳраму кун бўлғали маҳрум
Бу гул-гул очилиб ҳар кеча, ул бир хор-хор элтур.

Насими субҳ хайли сунбули зулфунгни тарқатқач,
Саводи тунча мушки судадин ҳар ён ғубор элтур.

Юзу зулфунг тилаб боғ ичра оҳим оташин гулдин

Узар яфроғлар ўтдин дуд андоқким шарор элтур.

Мени майхонаға бординг дебон ёзғурма, эй зоҳид,
Ки усрук шаҳнадек ул ён қазо илги тутор, элтур.

Қазо нарроди кўк тосида ой-кун каъбатайнидин
Душаш нақши била эл умри нақди ҳар не бор элтур.

Навоий қатлиға чун ваъдае қилдинг, вафо қилким,
Йўлунгда телмуруб умредурурким интизор элтур.

175

Фиғонки, ёр вафо аҳлиға ситам қиладур,
Ниёзу ажз гуноҳиға муттаҳам қиладур.

Наими васлида хўй айлаган кўнгулларни,
Асири ҳажр этибон, мубталойи ғам қиладур.

Рақиб беҳуда тақрири бирла юз тақсир
Заиф ғамзадалар отиға рақам қиладур.

Не ҳукм қилса вафо хайли журмида ғам эмас,
Бу зулм эрурки, жафо аҳлини ҳакам қиладур.

Уз илги бирла гар ўлтурса бок йўқ, ваҳким,
Рақиб оллида афтодаву дижам қиладур.

Муҳаббат аҳлини «во ҳасрато»ки кўп ўртаб,
Аларнинг оҳи ўтидин ҳарос кам қиладур.

Чу гул вафосиз эрур, неча асраса, ваҳким,
Кўнгул қуши бу гулистондин эмди рам қиладур.

Замона ўқ киби тузларни синдуруб ёдек,
Аларки эгридурур, шаҳға муҳтарам қиладур.

Навоий ўлгай эди бўлмаса умиди висол,
Бу қасдларки, анга ҳажр дам-бадам қиладур.

176

Сариғ либос аро ул нўшлабки хандондур,
Эрур Масиҳки хуршид ичинда пинҳондур.

Либосу жисм ила ул гулузор кўргузди
Хазон ичида баҳореки, ақл ҳайрондур.

Либоси ўт киби асфар, тани ҳаёт суйи,
Ажойиб ўтки, аросинда оби ҳайвондур.

Ўшул дур орзусидики, зарварақ киймиш,
Юзумнинг олтунида дуррш ашк ғалтондур.

Фироқ даштидағи лолалар сариғ бутмиш,
Магарки доғлари барча доғи ҳижрондур.

Юз ул этақдин агар олмасам, не тонгки, сомон
Чу қахрабоға етар, қўймоғи не имкондур?

Сариғ юзумдек этиб субҳ ўзин соғиндиким,
Совуғ нафас била меҳрин ёшурмоқ осондур.

Навоийға берур эл панду ул муни дерким:
Сариғ либоси фалон шўхнинг ее часпондур?

177

Улки, онсиз хаста кўнглумнунг юз оху войи бор,
Ҳажридин юз минг менингдек ўлса, не парвойи бор?

Чарх тонг отқунча йиғлар меҳрин элдин ёшуруб,
Гўё ул саргаштанинг ҳам бир мусофир ойи бор,

Ганжи ҳуснунг янглиғ ўлмиш махзани меҳрим менинг,
Ким неча исроф бирла харж қилғон сойи бор.

Заҳри ҳижронким чекармен, таъмини билгай магар
Бедилеким, бир вафосиз кофири худройи бор.

Ишқ мулкидин хабарлар топса Лайли, тонг эмас,
Ким анинг Мажнун киби пайки жаҳонпаймойи бор.

.Меҳрнинг кўрма шафақ ичра шуоъий хатларин,
Ким сипеҳр осийбидин мужғони хунполойи бор.

Ҳажр аро қилди Навоий қошларинг кўнглида нақш,
Разм элидек иш куни қурбонда икки ёйи бор.

178

Вою юз минг войким, тарки муҳаббат қилди ёр,
Билмайин қолдим мену қилмай хабар айрилди ёр.

Борди ўқдек тезу ёдек қоматим ёд этмади,
Ишқ аро гўё менинг эгрилигимни билди ёр.

Чун гадолар бирла шаҳлар қилмас эрмиш ёрлиғ,
Мен гадони кўзга, бас, невчун бурундин илди ёр?

Панд эшитиб,. дўстлар, ҳеч ким била ёр ўлмангиз,
Ким менинг бағримни тийғи ҳажр бирла тилди ёр.

Мендин айрилғон балову дард учунму йиғлайин?
Ё ангаким, борибон ағёр ила қотилди ёр?

Йиғлашиб ғам шоми зоҳир айласунлар дард уйин
Кимгаким байтул-ҳазанда шамъдек топилди ёр.

Эй Навоий, ёр учун тортар эдинг ғурбатда ранж,
Йўлга туш, эмди равонроқким, азимат қилди ёр.

179

Ҳар қаён боқсам кўзумға ул қуёшдин нур эрур,
Ҳар сори қилсам назар ул ой манга манзур эрур.

Чун масал бўлди сочинг зулм ичра, ёшурмоқ не суд,
Мушк исин ёшурса бўлмас,— бу масал машҳур эрур

Телбарармен то ани кўрмон, ажойибдур буким,
Ул пари девана кўзидин доғи мастур эрур.

Чун мудом эрнинг майи кошиндадур кофир кўзунг
Недин эркинким даме усрук, даме махмур эрур.

Дилраболар доғн жоним сафҳасида гўйиё
Дард эли ишқим учун муҳр айлагон маншур эрур.

Пар уруб бошингға тутма авжким, ҳар неча мўр,
Ким қанотлонғой, қачон учмоқ анга мақдур эрур?

Гар Навоий сиймбарлар васлин истаб кўрса ранж,
Йўқ ажаб, невчунки хом этган тамаъ ранжур эрур.

180

Ер бордию кўнглумда анинг нози қолибтур,
Андоғки қулоғим тўла овози қолибтур.

Кўз хонасини қилди барандохта бу ашк,
Кўз борди, вале хона барандозн қолибтур.

Кўнглум қуши то сунбулунгуз домиға тушти,
Булбул киби ҳар гул сори парвози қолибтур.

Ул қуш сафар айлаб, не тараб гулбунин очқай,
Ким боғ аро бир сарви сарафрози қолибтур.

Мен ишқ рамузин демай ўлдум, назар этким,
Фарҳод ила Мажнуннунг ўкуш рози қолибтур.

Тақлид қилиб кўнглума ишқ аҳли чекар оҳ,
Ул иттию эл ичра саровози қолибтур.

Ҳижрону висолин кўпу оз дема, Навоий,
Юз шукр, деким: кўпи бориб, ози қолибтур.

181

Ул малаксиймо париким, халқ анинг ҳайронидур,
Жонлар ошуби, вале ошuftа жонлар жонидур.

Тифл авроқ ичра бир-бир барги гул терган киби,
Номайи ҳижрон аро тим-тим сиришким қонидур.

Кўрса жон захмида қонлиғ марҳамин айлар гумон,
Ким бузулғон кўнглум ўтидин қизил пайконидаур.

Юзунгга май гуллари юз фитна қилди, гўйиё

Фитна ҳар гулким очар, юзунг анинг бўстонидаур.

Бормудур кўнглумда кесган ҳам алиф, ҳам наълу доғ,
Ё бу миръот ичра солғон акси хуснунг онидур?

Даҳр торожи қилур урён чаман раъноларин,
Елдин ун чекмас йиғочларким чаман афғонидур.

Эй Навоий, билки, тонг отқунча йиғлар ҳар кеча
Чарҳдек ҳар кимки бир бадмеҳр саргардонидур.

182

Шаҳсуворим ҳар қачон жавлон қилур,
Маҳвнлуб, билмон ўзумни, ҳақ билур.

Анга ҳар кўзким тушар, кирпиклари
Хаста кўнглумга тикандек санчилур.

Очилур кўнглум саманди сайридин,
Ғунча янглиғким сабодин очилур.

Айрилур гўё қуёшдин бир шиҳоб,
Оти наълидин ҳар ўтким айрилур.

Оҳ тортарда магар жон печ урар,
Ўқ отарда ҳар қачонким қайрилур.

Тавсани гардунни маркаб қилмаким,
Ер била рокибни охир тенг қилур.

Тез этар тиғинг Навоий ишқини,
Гарчи ўт ўчар, агар сув еочилур.

183

Қайси бир кўкнинг юзунгдек меҳри оламтоби бор?
Қайси гулшаннинг жамолингдек гули сероби бор?

Зулфидин, эй захмлиқ кўнглум, қутулғунг йўқтурур,
Ким сенинг ҳар ҳалқайи зулфунгда бир қуллобн бор.

Зулфу юзидин дам урманг, тун била кун чашмаси,
Ким бу сунбул бирла гулнинг ўзга обу тоби бор.

Не учун ҳар дам сариғроқтур юзумнинг олтуни,
Бовужудиким юзимда ашқдин сиймоби бор.

Сажда гар айлар малак, не тонгким, ул ой қасрининг
Кунгири шаклидин атрофида кўп меҳроби бор.

Давлати зоҳирки маҳбуб айладинг, тарк айлаким,
Қайдингга зулфини долу ломидин асбоби бор.

Юзу лаълигдин Навоий беҳуд ўлса, сўрмағил,
Бир итингдурким, саҳар вақтида шаккархоби бор.

184

Йўлида кош мени пора-пора қилғайлар,
Ки халқ ҳолима бир-бир назора қилғайлар.

Бу ҳолатимни кўруб бори ишқ асирлари,
Вафосиз элни севардин канора қилғайлар.

Васиятим буки, кўнглумни кўргач-ўқ аҳбоб,
Тутуб юзини ҳамул лаҳза қора қилғайлар.

Бу дард илаки ўлармен, мараз чу зоҳир эмас,
Табиблар бу балоға не чора қилғайлар?

Тамуғни равза соғинғайлар аҳли ҳашр ул кун,
Ки телба кўнглум ўтин ошкора қилғайлар.

Май ички, англамағайлар бу дайрдин рамзе,
Гар аҳли зуҳд юз йил истихора қилғайлар.

Сабо, дегилки, Навоийға тортсунлар хат,
Аларки аҳли вафони шумора қилғайлар.

185

Хаста кўнглум азм этар ул сориким жонон борур,
Дам-бадам жоним чиқар, гўё бу ҳам ул ён борур.

Кўнглум ичра тўқтамас лаълинг хаёли бир замон,
Не ажаб, ўлсам, бу захмимдин чу ҳар дам қон борур.

Ондаким сенсиз етар бешак фиғоним, эй қуёш,
Мен бора олмой, нетай, ул ердаким афғон борур.

Қоматинг жон қасди этса, кирпигингдур раҳнамой,
Ҳар қаён ўқ борса, онинг оллида пайкон борур.

Ёд этарлар водийи ишқ аҳли Мажнун сайрини,
Беҳабар ҳар ён қуюндекким бу саргардон борур.

Йўлдин охир сурма «султонмен» дебон дарвешни,
Ёд эт ул йўлдинки ҳам дарвешу ҳам султон борур.

Ҳажридин андоқ заиф ўлмиш Навоий, эй пари,
Ким қаёнким борса, сендек халқдин пинҳон борур.

186

Кўнглумни фигур эттингу жонимда балодур,
Билмон яна, эй сарв, бошингда не ҳаводур?

Бошингда гириҳ, юзунгда тер, олдингда сандал,
Эл жониға ул шаклни билмон, не балодур?

Ўз дардинг унут бўлғай агар шаммае билсанг,
Ҳажринг туни ичра бу уқубатки мангодур.

Жон эврлубон бошингда, сен чирмаб ўзунгни,
Ғунча кибиким гирдида саргашта сабодур.

Кўнглум солибон набз киби борур иликдин,
Набзинг сори кўрсамки, табиб илги бородур.

Афғонки, хазон меҳнатидин қолмади солим,
Ҳар сарви гуландомки бу гулшан ародур.

Ё рабки, Навоий ғаму дардиға даво бер,
Ким ёр саломатлиғи дардимға даводур.

187

Кўзум ёшики, юрак қониға тутош кўрунур,
Берур қонимға тонуғлуқ, агарчи ёш кўрунур.

Лабини сўрғали ақлим жунунға бўлди бадал,
Май ичса тез ўлур эл, соғда гар ёвош кўрунур.

Шикаста кўнглума оз ғам бўлбтурур куллий,
Кесак қаноти синуқ қуш кўзига тош кўрунур.

Не кунки юзини кўрсам, тушумга кирса, не тонг,
Қуёшқа боқсаю кўз юмса ҳам, қуёш кўрунур.

Не руд оқиздинг улус қонидинки, тегрангда
Назарға сой тошидек неча боқса, бош кўрунур.

Муғ эшигин турадек ёп юзинггаким, гардун,
Қуёш синони чекиб таврида савош кўрунур.

Навоийнинг бу намози не навъ экин, ё раб,
Ки сажда вақти кўзига ул эгма қош кўрунур.

188

Ваелидин гар барги гулдур ҳажрдин гар нўги хор
Чунким эрур ёр учун хуштур керак ёр ўлса бор.

Ёр агар худ ёрдур бўлсун бари офоҳ хасм,
Тенгри ёвар бўлса, эъдо қасдиға не эътибор?

Эл ямон-яхши дегандин хурраму ғамгин эмон,
Чун эрур ёр оллида мофиз замирим ошкор.

Ҳар муҳаббат тухмиким эктим вафо бўстонида,
Ваҳки, бўлди барчаға ҳажру маломат баргу бор.

Эй Навоий, бода ич, дарду балодин ғам ема,
Чун санга ҳомийдурур шоҳаншаҳи жам иқтидор.

189

Бағримни тийғи ҳажр ила юз пора қилдилар,
То ёр кўйидин мени овора қилдилар.

Буткудек эрди васл ила кўнглум жароҳати,
Ҳижрон қиличи бирла яна ёра қилдилар.

Мазмуни ўлмаку оти ҳижрон ғами деган,
Юз минг жафони жонима якбора қилдилар.

Турғон ёшим оқиздилар ул ой фироқида,
Собитларимни кавкаби сайёра қилдилар.

Воиз уни суруд эрур ишғоли айшиға,
Қисмат кўйинда оники майхора қилдилар.

Май тутки, жом давридин-ўқ топтилар илож,
Жамъики чарх даврини наззора қилдилар.

Ё раб, не дей аларники, мискин Навоийни
Беҳушу ақлу бедилу бечора қилдилар.

190

Улки, юз мендек жаҳонда волаву шайдоси бор,
Нечаким бордур ниёзим, онинг истиғноси бор.

Дам-бадам кўнглум бериб жон нақдин истар васлини
Оллоҳ-оллоҳ, телба кўнглумнунг ажаб савдоси бор.

Кўнглагим қонлиқ туганлар ўрнидин ой-ой эрур,
Ул катондекким, юзида ҳар тараф тамғоси бор.

То ўқунг ёмғур киби келди, кўзум бўлмиш садаф,
Бовужуди улки дурдин юз сари дарёси бор.

Жон бериб, дардинг олиб кўксумда асрармен, не айб,

Асраса сандуқ аро улким самин колоси бор.

Бўлма эмин чархдин бир дам мураққаъпўш деб,
Ким қуёшдин бу мураққаъ ичра ўтлуғ тоси бор.

Итларинг бўлмиш Навоий кўнгли учун меҳмон,
Бу кеча ул кўй аро, кўрким, ажаб ғавғоси бор.

191

Жонда ишқинг бўлғуси, то танда жон бўлғусидур,
Танда жондек жон аро ишқинг ниҳон бўлғусидур.

То тирикдурмен ичига жола тушган ғунчадек,
Хаста кўнглум дурри ишқингға макон бўлғусидур.

Дарду ишқинг доғи ул соатки ўлсам жон аро,
«Жон»нинг икки нуқтаси янглиғ нишон бўлғусидур.

Қилди ашкимни шафақгун ҳажр бепоён туни,
Хулласин чек тонгнинг, эй гардунки, қон бўлғусидур.

Ул Масих анфоси жонбахшу лаби ҳайвон суйи,
Оллоҳ-оллоҳ, неча жоним нотавон бўлғусидур?

Меҳр шамъи дудидин қиссамни ёз, эй чархким,
Зийнати авроқинг ушбу дoston бўлғусидур.

Ўқидин кўнглунг қачонға тегру захм ўлғай деманг,
То бу қуш бўлғусидур — ул ошён бўлғусидур.

Гул қулоғин чун оғир қилмиш кириб шабнам суви,
Неча, эй булбул, ишинг доим фиғон бўлғусидур.

Эй Навоий, кўкка тегру дарди оҳимдин шиканж,
Етгали ул ойға гўё нардобон бўлгусидур.

192

Ҳар ниёзу ажзким бу жони ношодимда бор,
Ваҳки, юз минг онча ноз ул сарви озодимда бор.

Ваъдаи меҳру вафоға мункир ўлма, эй пари,
Ким неча мажнуну воламен, вале ёдимда бор.

Ўтидин Мажнуннинг, эй ровий, не ҳайрат қилғамен,
Менки юз парвона андоғ меҳнатободимда бор?

Кўнглума кўҳи ғаму мужгонларинг кирмиш, вале,
Не ғам ул тоғдин, бу метинларки Фарҳодимда бор.

Ишқ дуррин кўргузур қотик ғамим, ваҳким, эрур
Дарду ғам дарёси ул жавҳарки пўлодимда бор.

Кесгали ҳушу хирад нахлини эрур аррае,
Ҳар харошеким жунун шарҳида фарёдимда бор.

Дайр пири ўзлукум қайдин кетарди, ваҳ, не тонг,
Гар дуоси ҳар сабуҳий вақти авродимда бор.

Эй Навоий, телбаратмишдур мени ифрот ила,
Баски муфрит одамийлиғлар паризодимда бор.

193

Кеча ҳар кавкаб кўрунғач, ёдима ойим келур,
Ой чу толеъ бўлди — меҳри оламорийим келур.

Зухду тақво, бутрашингким, бу кеча май ичгали
Байтул-аҳзонимга шўхи бодапаймойим келур.

Бу сориг рангини кўрмаски, қилғай кўнгли раҳм,
Баски, юзга қонлиғ ашки чехраолойим келур.

Ваҳ, не ҳижрондур буким, айлай десам зикри висол,
Дам-бадам оғзимга оҳи меҳнатафзойим келур.

Шайх ибриқу ридосин чун кўрармен, ёдима
Дайр аро паймона бирла бодаполойим келур.

Озими дашти фано бўлдум, келур Мажнун доғи,
Гар қадам тез урмон ондиндулки, ҳампойим келур.

Кўзлару жону кўнгулда манзил эт ороста,
Эй Навоийким, букун маҳбуби худройим келур.

194

Яна ғариб гуле жонима жафо қиладур,
Яна ажаб тикане кўнглум ичра санчиладур.

Яна бир ўзгача ишқ икки илги зўридин
Бағир била юрагим бир-биридин айриладур.

Қалади, ваҳки, ўтундек сўнгакларимни сипеҳр,
Бу янги ўтқаки тан кулбасида ёқиладур.

Фироқ кожлари бирла, ваҳки, не ўтлар
Булутдек ашкфишон кўзларимга чоқиладур.

Сиришк айлади хокий танимни андоғким,
Қадам қўяй деса, уйқу кўзумга ёйиладур.

Қочар бу телба кўнгул, яна воқиф ўл, эй ақл,
Ки толпинур кўпу кўксум шикофи очиладур.

Ғариб қисса эрур ишқким, туганмади ҳеч,
Агарчи бўлғали олам биноси айтиладур.

Навоий, аҳли жунун қайди ёр зулфи эмиш,
Хирад танобини уз, банд агар бу силсиладур.

195

Холи ҳижронида кўнглум дарди беандозадур,
Доғдин борғач қаро ташвиши онинг тозадур.

Тушта Юсуф ҳайъатин кўрдум ҳабибим ёдидин?
Гўйи ул қолаб бу руҳи маҳз учун андозадур.

Заҳмим оғзи бутмасидин уйқум учмиш, эй рафиқ,
Гўйиё бу ўзга уйқу келтирур хамёзадур.

Ғамзаси жаллодида ҳолин кўнгулнинг билмадим,
Эй сабо, тенгри учун кўйида не овозадур?

Лаъли васфин ёзмишам жон сафҳасидин дафтаре,
Ҳар тараф жон риштаси бирла анга шерозадур.

Заҳмидин қон кўп оқиб ёхуд жунундиндур, буким,
Ул пари кўйида ҳар дам телба кўнглум озадур.

Итлари қут этсун ўлтургач Навоий қонини,
Барча гар ҳар қатра бир жаннат гулиға ғозадур.

Воқиф ўлким, бешайи жаҳл ичра жисминг хужраси

Нафс сайёди ҳаво сайдин тутарға козадур.

196

Икки зулфунг хаста кўнглумга қаронғу кечалар,
Заъфдин беҳудлуғум уйқу анга бу кечалар.

То гирифтор ўлди зулфинг домиға кўнглум қуши,
Тўлғаниб жисмим, кўзумдин учмиш уйқу кечалар.

Қайда бўлсун уйқуким, оқизмиш уйқу хайлини,
Тинмайин оққан сиришким қонидин су кечалар.

Ҳар не навъ ўлса ўтар кундуз иши, лекин бўлур
Ҳажр дардидин хароб аҳволим асру кечалар.

Тийра шомим шиддатин, кўргилкн, чарху субҳдин,
Ҳолима гаҳ йиғлағудур, гоҳ кулгу кечалар.

Субҳдек соф истасанг кўнглунгни, андин чархдек
Тийралик чиркини сиймин ашк ила ю(в) кечалар.

Эй Навоий, чарх янглиғ истар ўлсанг субҳи васл,
Тонгғача ашк ахтарин тўкмай бўлурму кечалар?

197

Донайи ашкимки ёғмоғлиғ била афсонадур,
Тухми меҳрин экмак учун ҳам ёғин, ҳам донадур,

Ишқи комил бўлса, маъшуқ арғувон хад бўлмасун,
Каҳрабо шамъиға ҳар қаҳ барг бир парвонадур.

Шишадек кўнглумки тўлмиш бодайи ҳажринг била,

Гўйиёким ўлмагим учун тўла паймонадур.

Ишқ атфоли кўруб коғазда Мажнун суратин,
Қилдилар ғавғо гумон айлабки бу девонадур.

Васлдин қолған бузуғ кўнгдумни, эй ҳажр, асраким,
Ганж аро йиллар ниҳоний асрағон вайронадур.

Даҳрнинг бегонаваш золиға бўлма ошно,
Ким сени то ошно этти ўзи бегонадур.

Ул санам кўйида кундуз гум кеча сойир кўнгул,
Шаппаредурким, анга кундуз мақар бутхонадур.

Эй Навоий, мужиби саргашталик эрмиш жунун,
Ичгали бу майни ҳар соат бошим айлонадур.

198

Лолагун тўн ичра, ё раб, ул ғазоли Чин эрур
Ё кўзумнунг мардуми қон ёш ила рангин эрур.

Билмон, оёким, шафақ ичра эрур заррин ғазол
Лолагун тўн ичра ёхуд ул ғазоли Чин эрур?

Айламиш гулдаста банд сунъ тўну жисмини,
Санъатиким, арғувон барги аро насрин эрур.

Қадмудур бу ё эрур шингарф ила ёзғон алиф,
Белму ё тореки, лаъл ичра анга таскин эрур.

Кўнглум ичра солди ул тўн акс ёхуд бўлди қон,
Халқ кўнглин қон этарга, ваҳ, бу не ойн эрур?

Бир қадаҳ гулгун май, эй соқий, тўла тутким, кўнгул
Ул бути гулгунқабо бедодидин ғамгин эрур.

Эй Навоий, қатл учун гар худ қизил тўн кийди ёр,
Басдур ул тўн ранги, не муҳтожи қатлу кин эрур?

Дема тоғу лола даҳр ичра — ажал қаплони бил,
Ким кийиклар қонидин бошдин-аёғ рангин эрур.

199

Кундуз ул хуршиди рахшондин кўзумда ёш эрур,
Кеча ҳолим зулфи савдоси била чирмош эрур.

Олмағон дин нақди бирла йиқмағон меҳроб йўқ,
Эй мусулмонлар, не кофир кўз, муфаттин қош эрур?

Чок кўксумдин ичимга солиб ул ой кўнглидек
Асрарамким, ҳам ул-ўқ бошимға урғон тош эрур.

Раҳм эмас, бераҳмлиқдур сурмасанг бошимға рахш
Ким бу кўп қатла онинг помоли бўлғон бош эрур.

Ишқи сиррин неча кўнглум ичра пинҳон асрасам,
Ҳам кўнгул ўти забона чеккач элга фош эрур.

Қайси гул базмики сувға, йўқса елга бормади,
Бу чаманда то булут саққо, сабо фаррош эрур.

Масжид ичра истаманг зуҳду риё аҳли аро,
Ким Навоий дайр ичинда дохили авбош эрур.

200

Қошинг авжи малоҳатнинг янги туққан ҳилолидур,
Қадинг нахли латофат боғининг наврас ниҳолидур.

Фидо жоним қадинг нахлигаким, гарчи эрур наврас,
Вале андому раъноликда ҳадди иътидолидур.

Назокат гулшанида тоза гулбун қоматинг шибҳи,
Онинг табъида музмар ғунча йўқ оғзинг мисолидур.

Чучук лафзинг Масиҳонинг туфулиятдағи нутқи,
Белинг жонбахшлиқта кўнглига кирган хаёлидур.

Не тонг, кўнглум агар мажруҳ ўлуб, қон борса захмидин,
Ки узган ғунчадек бир тифлвашнинг поймолидур.

Юру, эй Хизриким, ҳайвон суйидур захр агар ичсам,
Бу дамким, жомим ул шўх итлари синғон сафолидур.

Хало мавжуд эмас сув зарфидин чиққач ҳаво тўлди,
Ҳавойий ишқдин мамлудур ўздин кимки холидур.

Навоий ашкидек ул шўх агар тинмас, ажаб эрмас,
Қилурлар пўя ёшлар то югурмак эҳтимолидур.

Фано дайрин тилармен мен, вале учмоғни зоҳидким,
Менинг комим қадаҳ дурди, анинг кавсар зулолидур.

201

Майдин айру гул эмас гўё эрур гулгун ҳарир,
Ким кесиб гул ҳайъати бирла сепибтурлар абир.

Базм эмас боғ ичра майсизким, ҳунарвар илгидин
Бўлди рангин мум ҳар қолаб бнла ҳайъатпазир.

То қизитмайдур қулоғин май гули яксон эрур,
Булбул оғзидин сафиру боғ эшигидин сарир.

Соқийё, жонимға еттим тавбадин, жонинг учун
Бўл манга бир лаб-балаб паймона бирла дастгир.

Бодаеким, етгач оғзимға, чиқарғай нашъаси
Тақвию ислому ақлу зухд жонидин нафир.

То бўлуб расво яна бир жом учун, муғ кўйида
Ҳар замон ўзумни кофирларға қилғаймен асир.

Эй Навоий, маъсият узрида ўлсанг яхшироқ,
Зухд ужбидин мукаддар бўлғуча лавҳи замир.

202

Ул ўтлуғ чехраға зарбафт хилъат не ярошибдур,
Магар хилъатқа ул юз ламъасидин ўт тудошибдур.

Фалакнинг боргоҳиға кўмоч ўлмиш қуёш жирми,
Анга оҳим сутундек дуди мундоқким улошибдур.

Малойик қушлари ғам шоми қўзғалмоқ, тонг эрмаским,
Етибдур кўкка юз оҳим хаданги, балки ошибдур.

Бало дашти аро юз минг ўлуктур, онда қотил ишқ
Хирад мағлуб хайли бирла гўёким савошибдур.

Лабингдин жон топай деб, кўп талашти ҳажр аро кўнглум,
Улар ҳолатда ул бемордекким жон талошибдур.

Қадаҳға бода тарёкини қуй тошқунча, эй соқий,
Ки ғам заҳри била жомим тўлубдур, балки тошибдур.

Навоий гар лаби ёди била қон ютди, жон тутди,
Табибо, билки, бу шарбат анга беҳад ярошибдур.

203

Маркаб эрмаским, сабо майдонда гардангез эрур,
Рокиб эрмас, барги гулдурким, сабодин тез эрур.

Ташлади ҳар ён улус жонини саргардон қилиб,
Гирдбоди фитна гўёким ғуборангез эрур.

Наъл эмас, равшан ҳилоли эл кўзин ёрутқали,
Пўяда ҳар сори шабрангига дастовез эрур.

Рокибу маркаб юзу аъзосидин терму оқар,
Ё булут дурбор ўлуб, хуршид анжумрез эрур.

Бодайи гулгун кетурким, шоми ҳижрон мен киби,
Юз туман Фарҳодни паст айлаган Шабдез эрур.

Ошуқуб, терлаб иложимға етиштинг, эй Масих,
Не ажаб, гар шарбати лаълинг гулобomez эрур.

Гар яна маст отланиб кўнглакча жавлон қилмади,
Бас, қулоқ сол шаҳр сориким, не рустохез эрур.

Ҳийла ожизлиқдин айлар ошиқ, англа, эй кўнгул,
Ким забунроқ ишқ аро Фарҳоддин Парвез эрур.

Эй Навоий, ёр агар майхорадур, юз қатла шукр,
Ким эмассен порсову хаста, не парҳез эрур?

204

Борди улким, сендин айрилғай кўнгул то жони бор,
Жаврунгга қўйдум кўнгул, қил ончаким, имкони бор.

Эй Масиҳим, мен қатили ишқмен, тиргуз мени,
Бир нафас, дедим қабул этким, нафаснинг жони бор.

Новакинг етгач, ики нов очти ашким суйидин,
Гўйи ул новакнинг икки новлиқ пайкони бор.

Хозини жаннат сени учмоғ гуликим бас манга,
Буки ҳар ён тийғининг жисмимда томғон қони бор.

Ёрса кўксумни, фиғон зоҳир қилур жон риштаси,
Кўнглак ўлса чок, узулган торнинг афғони бор.

Жон қуши учқач, туз этти жисм уйин сели фано,
Эй ҳумоюнфол ўшул чуғзеки, бир вайрони бор.

Шайху бир бодому қон ютмоқки, пири дайрнинг
Нуқл ила майдин фано аҳлиға кўп эҳсони бор.

Даҳр шўхи макриға берма кўнгул, йўл баргин эт,
Сен киби ҳар гўшада невчунки юз меҳмони бор.

Лаъли ҳажрида Навоий қони қайнар демангиз,
Янги майдек руҳидурким, нолайи пинҳони бор.

205

Буким, кўнгулнинг ул ойсиз не саъб ҳолати бор,
Ул англағайки, бирав ҳажридин малолати бор.

Қуйики тушмиш анинг зулми тийғидин бошим,

Ҳануз тийғи юзидин магар хижолати бор.

Қулоғ дурию юзи икки ахтар этти қирон,
Ки олам ичра базе фитнаға далолати бор.

Сабо дебон хабар ул гулдин, элни тиргузди,
Масиҳча деса бўлғай анинг рисолати бор.

Кўнгулни зулм ила буздинг, бале, бўлур маъмур,
Шаҳеки, мулкида эҳсон ила адолати бор.

Қадаҳ қуёши била равшан айла хотирни,
Чу англасангки, фалак зулмидин залолати бор.

Навоий, истамас эл ишқинг, англағай буким,
Ўз-ўзи бирла жунун аҳлидек мақолати бор.

206

Соқие, дай шиддатидин ақлу ҳис бетоб эрур,
Чораси жоми билурин ичра лаъли ноб эрур.

Тийину қоқимни рокиб шўҳдар ўз эгнидин
Тоб бирла юзга чеккандин кўнгул бетоб эрур.

Ишқдин, йўқким совуғдин оташин гул истабон,
Топмоғондин булбул аъзосида пар синжоб эрур.

Сийм ўтдин сув бўлур, елдин ажойибдур буким,
Титрамақдин сиймбарлар жисми чун сиймоб эрур.

Тўлун ой эрмас, тун оқшомким қуёшнинг чашмаси
Муз тўнгултурким, зиёси тийра чун маҳтоб эрур.

Сиймдин баҳман чаман Қофини то зол айлади,
Қушлар ул сийм остида симурғдек ноёб эрур.

Эй хуш улким, лаългун май ич дебон таклиф учун,
Илги бир заррин камарнинг бўйнига қуллоб эрур.

Кишу ўрмак қайдидин ўт, айшни фавт этмаким,
Киш қаророқ тулку ўрмак юпқароқ мошоб эрур.

Эй Навоий, гар муҳайё топмасанг асбоби айш,
Ғам ема, шаҳ қуллуғи юз айш учун асбоб эрур.

Ул сарафрозеки, олий дарғаҳининг ҳайъати
Барча саркашларга бош қўймоқ учун меҳроб эрур.

207

Товушким уй тошидин келса, дермен бағри тошимдур,
Эшикдин соя киргач, соғинурменким қуёшимдур.

Ичинда тоғнинг қон, тошида юз минг бало тоши,
Онинг тошу ичи мутлақ дегайсен ичу тошимдур.

Эмастур гарду гўй ул шўх майдонида, гўёким
Бири фарсуда жисмимдур, бири саргашта бошимдур.

Сиришкимни жигар парголаси бил, доғи кўз нури,
Кўнгул сиррини, ваҳким, зоҳир этган ушбу ёшимдур.

Демай, паст ўлди афғоним елидин нахли айшимким,
Бу нахлим арраси муҳлик фиғон ичра харошимдур.

Урармен ерга бошимни ғамингдин жон талошурда,
Фироқинг хайли бирла ул урушум, бу талошимдур.

Ёмон ҳолимға ҳайрат қилманг, эй Фарҳод ила Мажнун,
Буқун сиз меҳмонсизким, тараб бирла маошимдур.

Фалак қасри била кавн муттакосидин деманг сўзким,
Фано дайри маконим, фақр туфроғи фарошимдур.

Дедимким: «Тушта меҳроб ичра кўрдум кофири масте»,
Деди: «Кўргил, Навоий, кўз очибким, кўзу қошимдур».

208

Хаста кўнглум ўртанур гўё севар жоним борур,
Йиғлағум келур, магар гулбарги хандоним борур.

Ул қуёш ҳажриндаким жонимни ўртар ғам туни,
Шамъ янглиғ, не ажаб, гар дурри ғалтоним борур.

Нил ила ҳар ён алиф кўксамга қозған, ваҳ, не суд,
Ким алифдек қад била сарви хиромоним борур.

Эврулуб бошиға, рухсоридин ўртан, эй кўнгул,
Куйгуча ҳажринда чун шамъи шабистоним борур.

Мен худ ўлгум, шукрким, ул ҳам бора олғуси йўқ,
Тийғи ҳажри захмидин бу навъким қоним борур.

Рози ўлдумким, ажал бўғзумни бўққайким, недин
Мен қолиб маҳжур анга ҳар лаҳза афғоним борур.

Не намоз ўлғайки, ўзни кўргузуб жамъ ичра жамъ,
Юз паришонлиғ сари табъи паришоним борур.

Эй Навоий, шуълалиқ жонинг овучлаб, бошла йўл,

Кечқурун чун отланиб ул маст меҳмоним борур.

209

Не лўливашдур ул қотил, ки қон тўкмаккадур яксар,
Қиё боқмоқлари — поки, итик мужгонлари — ништар.

Юзидинким хижилдур гул, паришон ҳар тараф кокул
Сочиб гулбарг уза сунбул, тўкуб кофур уза анбар.

Югурмакликда ҳар гунбад, ки секрер ул маҳи гулхад,
Гули меҳр олдорар беҳад, уёлур гунбаза ахзар.

Чу лаъб асбобини тузди, саломат риштасин узди,
Қамардек ҳола кўргузди, узори давридин чамбар.

Либоси нози часпондур, гаҳи туз қадди чавгондур,
Замоне гўйи ғалтондур, зиҳи чобук, зиҳи дилбар.

Бошиға сим ўлуб паррон, тушуб гирдиға анжумсон,
Тулуъ эткан киби ҳар ён қамар атрофида ахтар.

Тўкуб қон неши ғам бирла, очиб майдон ситам бирла,
Олиб таблу алам бирла кўнгуллар кишварин яксар.

Жунун шамъин қилиб равшан, кўнгулга телбалиқдур фан,
Паридек бўлғали парранда ул шўхи пари пайкар.

Навоий бўлди лўливаш, ки келмиш анга лўли хаш,
Қани бир жоми лўликаш, ки лўли тутса бир соғар.

Тамаъ қилма фалақдин ком, ким ханжар қилур ошом
Янги ой шаклидин ҳар шом ул лўлийи бозигар.

210

Чун мени мажнун бошин атфол тоши синдурур,
Оҳ ўти жўлида сочимдин анга киз куйдурур.

Аҳли диллар, чеҳра очди ёр, очманг дийдаким,
Ҳар киши ул юзга кўз олдурди — кўнглин олдурур.

Кўргач ул юзни бошимға урди юз тийғи бало,
Кўрки, чиққур кўз бошимға не балолар келтирур?!

Кўзда асрабмен бағир қонин, тилар бўлсанг ҳино,
Суртсам кўзни аёғингға ҳамул дам билгурур.

Булъажаблиқлар жунунум ичра кўрким, халқин
Ишқ бир дам йиғлатур ҳолимға, бир дам кулдурур.

Навбаҳори хуснидин топма фириб, эй шўхким,
Чарх даври навбаҳор ўтмай хазонин еткурур.

Эй Навоий, ҳажр андуҳида маст ўл зинҳор,
Ким кўнгулдин ғамни бирдам зойил этган майдурур.

211

Оташин гул баргидин хилъатки жононимдадур,
Хилъат эрмас, ул бир ўтдурким, менинг жонимдадур.

Оташин лаъледурурким, анда музмар бўлди жон,
Оташин гул баргидан хилъатки жононимдадур.

Жон қуши хунобидин тутмиш малоҳат нахли ранг,
Ё либоси лолагун сарви хиромонимдадур.

Қатл биймидур, тараҳҳумнинг доғи уммеди бор,
Бу либоси олким ул номусулмонимдадур.

Васл шоми куймаган парвона шояд қолмағай,
Бу шафақгун хуллаким шамъи шабистонимдадур.

Тутмасун гул суҳбатидин сарв ўзин кўп сарфароз,
Эй сабоким, ул тўни гулгун менинг ёнимдадур.

Соқиё, гулранг май солиб кетур паймонаким,
Зухд биймидин халал фақр ичра паймонимдадур.

Эй Навоий, истама жон булбулин ҳар гулдаким,
Ул тўни гулгун, лаби гулбарги хандонимдадур.

212

Шамъ ул ой ҳажрида ҳар тун куймагим огоҳидур,
Дуди эрмаским, менинг ҳолимға ўтлуқ оҳидур.

Чиқти жон, рози эмон кўюнгга борғай, негаким
Ҳар қаён азм этса, дарду ғам анинг ҳамроҳидур.

Гар самандинг гардидин қолмон, не тонгким, бордур ул
Каҳрабоеким, бу хасдек жисм барги қоҳидур.

Бир маҳи хиргаҳнишин кўнглумни олмиш, эй рафиқ,
Йўқ ажаб, гар хаста кўнглум ноласи хиргоҳидур.

Ёр кўнгли истамиш кўнглумга сурмак тийғи кин,
Ҳар не дилхоҳи онинг — мен хастанинг дилхоҳидур.

Мисри иззат истаган зиндони ғамдин қочмаким,
Моҳи Канъон тахтиға боис мазаллат чоҳидур.

Эй Навоий, мен худ асрабмен ғами ишқин ниҳон,
Айлаган зоҳир кўнгулнинг нолайи гаҳ-гоҳидур.

213

Савсаний тўн бирла ул қад савсани озод эрур,
Ё бинафша баргидин зеб айлаган шамшод эрур.

Оллоҳ-оллоҳ, билмон ул қадники, савсан баргидин
Зеблик шамшод эрур ё савсани озод эрур?

Ваҳ, не сарведурки, то хилъат кийибтур савсанин,
Чок ўлуб гул хилъати, булбул иши фарёд эрур.

Савсану сарве агар йўқтур, дамимдин боғ аро
Ўртанибон сарву савсан ҳулласи барбод эрур.

Айни иффатдин ўшул покиза гавҳар жисмида
Хилъат эрмаским, бинафш этган киби пўлод эрур

Шоми ғам кўнглум узору ҳулласин ёд айлабон,
Меҳр ўти ҳар ён бинафш этган булутдин шод эрур

Қозғали ғам Бесутун тоғин Навоий илгида,
Ваҳки, савсан барги эрмас, тешайи Фарҳод эрур.

Юз тили бўлса, дам урмоқ шарт эмас озодадин,
Эй кўнгул, савсан тилидин бизга бу иршод эрур.

214

Оразинг хуршиду оғзинг заррадин тимсол эрур,
Зарра узра нуқта янглиғ оғзинг узра хол эрур.

Кокулунгдур мушку устида гириҳ мушк узра «мим»,
Қоматинг шамшоду зулф остида тушган «дол» эрур.

Қошу қадду зулфидин пайваста то наълу алиф
Танда кестим, ноладин озурда жисмим нол эрур.

Чун дедим, холинг била кўз мардумининг ҳоли бор,
Деди улким: хол дейсен, нуқтасиз ҳам ҳол эрур.

Нукта дер ҳолатда тор оғзингни кўргузган лабинг
Гўйиё занбур нешидин тешилган бол эрур.

Дурдкашмен пири дайр оллида мақбул ўлғали,
Давлат аҳлининг қабули, кўрки, не иқбол эрур.

Соқиё, гар давр таъжилин кўруб қон йиғламас,
Бас, Навоийдек суроҳий ашки невчун ол эрур?

215

Менда бир ўтдурки, гар дам урсам афлок ўртанур,
Асрасам кўнглумда, жону жисми ғамнок ўртанур.

Меҳр эмас оҳнм ўтидин кўкка етмиш бир шарар,
Айб эмастур гар десам, дам урсам, афлок ўртанур.

Бас таним ўртарга қонлиғ новакинг, ҳижронни қўй,
Барқ не ҳожат, бир учқун бирла хошок ўртанур.

Шамъ ўти моҳиятин англай деган парвонадек
Оразинг меҳрини фаҳм айларда идрок ўртанур.

Ишқ аро кўнглум неча толпинса ортар шуъласи,

Ўтқа тушган телба қилғон сойи топок ўртанур.

Ашк юб жисмим кудуратдин, қурутмиш оҳ ўти,
Ламъае тушгач узоринг барқидин пок ўртанур.

Эй Навоий, чун рутабдек оташин лаъли аро
Хаста кўнглум тушти, тонг йўқ, гар бўлуб чок ўртанур.

216

Биров ғами яна кўнглумга кўзғолон соладур,
Биров демайки, бу ошубни фалон соладур.

Неча яқин бўладур ул оғиз йўқи, лекин
Такаллуми яна кўнглум аро гумон соладур.

Таажжуб айламангиз дафъа-дафъа фарёдим,
Ки шавқ кўнглума ёдин замон-замон соладур.

Рафиқлар, билингизким, мусофирим ёди
Бошимға ҳар нафасе тарки хонумон соладур.

Десам, шикиб била ўзни забт айлай, ишқ
Яна бу шуълани кўнглумга ногаҳон соладур.

Не навъ булбули зор этмасун фиғонки, сипеҳр
Бу гулшан ичра баҳор ўлмайин хазон соладур.

Навоий ўлса, кўҳанпиру куйса, айб этманг,
Ки мундоқ ўт анга бир шўхи навжувон соладур.

217

Ҳаёт боғида то сарву лола бўлғусидур,

Менинг мумидди ҳаётим пиёла бўлғусидур.

Суроҳий ўлғусндур манга сиймтан маҳбуб,
Бошида қил анга мушкин кулола бўлғусидур.

Ҳаёт гулшани муғ кулбасию муғбачанинг
Юзию қадди манга сарву лола бўлғусидур.

Не айб, базмим ичинда ҳазин фиғонки, суруд,
Ангаки қон ютар, албатта, нола бўлғусидур.

Қадаҳки, ҳолима қон йиғлар, эмди оҳимдин
Сиришки қатраси гулранг жола бўлғусидур,

Дединг фано недурур, мухтасар дейин: ўлмак,
Ки шарҳини тиласанг, юз рисола бўлғусидур.

Қачон май ичра юзунг акси тушса, эй соқий,
Пиёла даври ўшул ойға ҳола бўлғусидур.

Навоий, истама кавсар майини зухд била,
Ки бода ичкучи элга ҳавола бўлғусидур.

218

Барги най тўн ичида нол киби бели ниҳондур,
Қалами фўта қамиш бандидек устида аёқдур.

Айладим тарҳ вафо қасрини кўксум уза, кўрким,
Наъллар тарҳида айвонларидин ерда нишондур.

Зулфи ҳижронида мундоғки таним ҳар сори санчар,
Рагларим жисм аро қатлимға магар неча йилондур

Чуғз вайрона аро англади гўёки ўлармен,
Мотамимға иши ҳар лаҳза ғарибона фиғондур.

Ўқунг оғзида қизил тус эмас кўнглум ароким,
Тонг эмас, оғзи қизил бўлса, ғизо чун анга қондур

Хуллайи тоат этар дўзах ўтин дафъ, йўқ эрса,
Ул ҳароратқа не дафъ, кафанинғ гарчи катондур.

Воизеким, ўзи қилмас амалу элга берур панд,
Гар эмас уйқуда, бас мунчаки дер, не ҳазаёндур?!

Хас киби тушти Навоий май уза, ғам нета олғай,
Хоссакнм, анга ҳубоб уйи киби дори амондур.

219

Ҳар кишиким, бир сўз ул бадмеҳрдин тақрири бор.
Ҳолатимнинг токим ул тақрир этар тағйири бор.

Муҳтариз бўл шуълайи оҳимдин, эй гул хирмани,
Ким чоқин хирмонға тушганнинг ажаб таъсири бор.

Кўнглума йўқ чора ўртанмақдин ўзга ишқ аро,
Ғайри куймак мўрнинг ўт ичра не тадбири бор?

Ҳиндуйи зулфиким, ул юз тахти фармонидадур,
Жодуедурким, анга гўё пари тасхири бор.

Сабзайи хаттинг эрур ҳар сори зулфунг торидин
Хатти зангорийки, мушки ноб ила таҳрири бор.

Фақр дашти не қотик йўлдурки, солик ҳар неча
Қилса диққат бирла ҳақ амрин адо, тақсири бор.

Гар Навоий жон бериб, ул зулфнинг бир торини
Олса, айб этмангки, бу савдо аро тавфири бор.

220

Оразинг кўзгусиму тер касратидин судадуру?
Ёхуд ул ораз суйининг аксиму кўзгудадуру?

Дема айни ноздин ул кўз очилмайдурки, бор
Кофиреким мастлиқ ифротидин уйқудадуру.

Топмоғим ўзни маҳол ўлмиш фироқинг шомиким,
Тоб ародуру хаста жисму тоб ул гисудадуру.

Сен урарсен новаку кўксум шикофидин кўнгул
Кўргали келмиш, хато қилмаки, хуш қопудадуру.

Сажда қилмоқ не тафовут Каъба ёхуд бутғаким,
Қоши меҳроби қаён қилсам сужуд ўтрудадуру.

Ўлмагимдин зулфунгга гўё паришонлиғ етиб,
Мотам аҳлидек қуйи солиб бошин қайғудадуру.

Нуҳ умрию Сулаймон мулкига йўқтур бақо,
Ич, Навоий, бодаким, олам ғами беҳудадуру.

221

Бу тоза туганким ғамидин кўнглум ародуру,
Кўнглум қуши ғам дашти аро бағри қародуру.

Жисмим аро пайконинг эмас ҳар сори, гўё
Ҳар гўшада ёмғур суйи ғам тоғи ародуру.

То боғи ҳалокимда не гулларки очилғай,
Захмимдағи қон сув киби тинмайки бородур.

Жонимни чиқармоққа агар йўл ясамас ишқ,
Ғам тийғи недин ҳар сори кўксумни ёродур?

Ғам шоми деманг субҳки кўк шамъин ўчурган,
Ашким сувидур улки, йироқтин оқародур.

Кир водийи ишқ ичра енгилракки, бу йўлда
Ўзлук юкини ташламағон асру ҳородур.

Майхона Навоийғаву зоҳидға ики кавн,
Ким анга ғараз икки сародин бу сародур.

222

Белию оғзи кўрар-кўрмасда чун пинҳон эрур,
Бас, муни ўпмак, они қучмоқ қачон имкон эрур?

Мен доғи дей белину оғзинки кўрдум-кўрмадим,
Йўқ таманноларни топқон-топмоғтон яксон эрур.

Бевафолар қадду мужгонини кўп қилманг хаёл,
Ким бири туз ўқдурур, бу бир итик пайкон эрур

Ишвагарлар лаблари қасдиға жондин кечмангиз,
Негаким ўз қасди жони қилғон эл нодон эрур.

Туну кун деб истаманг ҳар лаҳза зулфу юзларин,
Ким бу бир дуди бало, ул шуълайи ҳижрон эрур.

Нўш эмастур даҳр базмида газакким нешдур,

Май демаким, соғари даврон ичинда қон эрур.

Эй Навоий, бу ғариб ишларга таклиф айладинг,
Бизгадур бисёр мушкул, гар санга осон эрур.

223

Юзи гулчеҳра соқийнинг тараб ҳукмиға туғродур,
Юзинда май гули ул ёрлиғ узра ол тамғодур.

Лаби лаъли ҳалокимен, агарчи жонфизолиқда
Масиҳо бирла ул гўё ўлук бирла Масиҳодур.

Дамим дуди хирад аҳлин қилур ҳар лаҳза савдойи,
Димоғимда, кўрунг, ул зулф мушкидин не савдодур?!

Синонин кўксума то тикти ул чобук, бу хам қаддим
Ҳамоно ғам сипоҳи қалбида ул ўқ учун ёдур.

Лабинг акси кўзум- шўробаси баҳрида гўёким
Чучук сувдурки, атрофида онинг талх дарёдур.

Жаҳонни чун кўзумга ҳажр шоми айламиш тийра,
Не суд андин мангаким, васл субҳи оламородур.

Бошим қуш ошёни, тан жунун торожидин урён,
Не тонг, ёшлар югурмак ҳар тарафдинким, тамошодур!

Фидоси нақди исломимки, муғ дайридағи соқий
Улус қонин тўкардин ваҳм қилмас, гарчи тарсодур.

Навоий, дайр пири гўйиёким шаҳр шайхиға
Фано жоми ичурдиким, харобот ичра ғавғодур.

224

Дуд янглиғ дема кўнглум оҳи дардолудидур,
Ким кўнгул узра туган қўйған фатилам дудидур.

Абри ҳасрат ёмғирию тийрборони фано
Кисвати мавту ҳалоким турфа тору пудидур.

Дард нақшин қилди ҳар доғим уза султони ҳусн,
Ул дирамларнинг бу гўё сиккайи беҳбудидур.

Ишқ савдосида жонимға зиёндуру, демаким,
Ҳар киши мундоқ зиён ишқ ичра қилса, судидур.

Хўблар кўйида истиғно елидин ҳар ғубор,
Ким қўпар бир нотавоннинг жисми ғамфарсудидур.

Жавҳари жоним олиб, тут журъае, эй муғбача,
Ким бу нақд аҳли фанонинг будию нобудидур.

То Навоий бўлса муғ дайрида масту жомачок,
Ким тирикликдин бу султонлиқ анинг мақсудидур.

225

Сочбоғингдин чиққон, оё, сунбули пурчинмудур?
Ё терисин солғон икки афъийи мушкинмудур?

Иффатингдиндурмуким меъжар юзига тушти чин,
Ёхуд анда зеб учуи машшота солғон чинмудур?

Нўшханд этганда лаълингдин кўрунмишму тишинг,
Англамон, ёхуд асал ичра ёзилғон «син»мудур?

Сунбулин кўргач, кўзум бўлди қаронғу, эй сабо,
Сочи мундоғ тийра ёхуд сочбоғи эпкинмудур?

Чиқса ақдингдин аруси даҳр, бергил нақди жон,
Демагилким, хунбаҳодур ушбу ё кобинмудур?

Даҳр золин гар десам Фарҳодкуш, айб этмангиз,
Гар эмас Фарҳокуш, охир денгиз, Ширинмудур?

Шавқ ўти топқач сукун дерсенки, ишқи таркин эт,
Эй Навоий, бир нафас бу шуълаға таскинмудур?

226

Оразинг кўзгусида хат сабзадурким суда бор,
Ё магар зангор сув таъсиридин кўзгуда бор.

Ўқларинг пайкон била ҳар ён қуруқ жисмимдадур,
Шохлар узра кўнгуллардекки ул ножуда бор.

Заҳри ҳажрин қилди дафъ ул кўз қароси, ваҳ, бу навъ
Қайда бергай хосият позаҳрким охуда бор.

Бордурур меҳроб турғоч бутға қилғондек сужуд,
Сажда қилсам қиблаға то қошларинг қоршуда бор.

Зулф аро холинг агар дин қасди айлар, не ажаб,
Мунча кофирлиғ раги, ваҳ, қайси бир ҳиндуда бор?

Ишқ водийсин хатардур илм ила қатъ айламак,
Солик эрсанг ташла маълумунгнию осуда бор.

Юзин истарсен, Навоий, қочма зулфи фикридин,
Ким сен истар айшнинг уммиди бу қайғуда бор.

227

Оразинг ҳуснун фузун қилғон ҳилолий қош эрур,
Ёхуд ул юз шамъини ёрутқали минқош эрур.

Кўз ёшим дурри ятимин маҳрами ишқ айламон,
Ҳар нечаким пок гавҳардур, ва лекин ёш эрур.

Онча ёғдурди бало тошин танимға ишқким,
Юз минг эл ишқ аҳли гар кўксига урса тош эрур.

Хўблар лаъли хаёлотин пиширмақдур ишим,
Шуълалик кўнглум бу согарларға гўё дош эрур.

Қолди аввал тоғ аро Фарҳоду Мажнун дашт аро,
Ишқ йўлинда манга икки ажаб йўлдош эрур.

Ул Масиҳанфос тарсо сайдидур кўнглум қуши,
Ким малак дайри равоқи кунжида хуффош эрур.

Чун оғиз очти Навоий кўнгли ҳар ён захмидин,
Не ажаб, гар ёшурун дарди эл ичра фош эрур.

228

Негиб туз этай қадким — жисмимда шиканлардур,
Найлаб туз урай дамким — бағримда тиканлардур.

Тирноғ ила хатларким рухсорим уза чектим,
Юз боғида гуллардин ҳар сори чаманлардур.

Юз ёптию жон олди, очқанда равон олди,
Ўлтурғали ошиқни, билмон, бу не фанлардур.

Зулфунгда тугун эрмас, кўюнгда ғубор эрмас,
Афтода кўнгуллардур, фарсуда баданлардур.

Юз аҳд ила маҳвашлар кўнглумни олиб, эмди
Қатл айладилар, асру бадахд эканлардур.

Майхонада ҳар сори бир мастки бош кўймиш,
Кирпичлари гўёким жонларға ватанлардур.

Жисмида Навоийнинг юз момуқ ила марҳам,
Бир неча ўқунг захми бир неча туганлардур.

229

Кўнгул эвига ғаму ғусса селидин не қусур,
Ки бода лойи била қилмишам они маъмур.

Биравни мумкин эмас тийра айламак қайғу,
Ки солмиш ўлғай анга жоми бода ламъаси нур.

Хуш ул майеки, эмастур сафову лавн ичра,
Тамуғ ўти била жаннат суйиға ул мақдур.

Десам: бу ўт кул этар ғусса хирманин — не ажаб?
Десам: бу сўз тузатур фикр қасрини — не қусур?

Жаҳон ғамию узум бодаси гумон қилманг,
Ки зоҳир аҳлиға бу маъни этти буйла зухур.

Валек аҳли ҳақиқатға май эрур ваҳдат,
Ғам ушбу касрат эрурким, қилур кўнгулга хутур.

Ичилса соқийи тавфиқ илгидин ул май,

Кўнгул бу ғамдин эмас, шубҳаким бўлур мажжур.

Манга бу май била бир жом келтур, эй соқий,
Ки кўнглум ул ғам аро бўлмиш асру кўп ранжур.

Маломат аҳлиға, эй пири дайр, аёғ тутсанг,
Бу навъ қўйма Навоийни бир йўли мастур.

230

Не ажаб, ҳар ён мени мажнун бошида ёралар,
Баски ёғди устига атфол элидин хоралар.

Оразинг атрофида гулдур кўрунган, эй пари,
Ё қамар даврида саф тортибдурур сайёралар?

Ҳар қуюн гўёки бир саргашта ошиқ гардидур,
Баски, туфроғ ўлди ишқинг даштида овворалар.

Англаким, аҳбобни кулбамда меҳмон этмишам,
Итлари оғзида гар кўрсанг бағирдин поралар.

Анда Мажнун, мен буён Лайли, сен этгач ижтимоъ:
Бир тараф девоналар, бир ён пари рухсоралар.

Хонақаҳ вақфи суйин ичмаслар, эй шайх, анлағил,
Гар хумор ўлса фано дайридағи майхоралар.

Эй Навоий, ишқ аро ўлмакдин ўзга чора йўқ,
Бас, ғалат бўлғай демак ушшоқни бечоралар.

231

Боштин-аёғ яланг танним узраким тоза доғ эрур,

Хуснунгға қилғали назар ҳар бири бир қароғ эрур.

Ишқ гадолари дегай кўнглак эрур мураққаъйим,
Тоза туган нишонидин ҳар сори баски доғ эрур.

Захмларим фатиласи жон ўтидин туташқали
Тийра кўнгулға дарду ғам базми учун чароғ эрур.

Кўҳи балодурур таним, чашмаси кўзки, қон тўкар,
Тонг йўқ, агар бу тоғ уза қон оқизур булоғ эрур.

Хурдасидин ичинда ўт ғунча эмаски боғ аро,
Ҳар сори ишқинг ўтидин бир қизигон думоғ эрур.

Зоҳиду учмоғу томуғ бийми била уммидеки,
Аҳли фаноға мосиваллоҳ ғамидин фароғ эрур.

Дайрда кўр Навоийни муғбачалар ғамидаким,
Эғнида чок хирқаву илгида бир аёғ эрур.

232

Юзунгда зарварақ ҳар ёнки лутфи бениҳоятдур,
Жамолинг мусҳафида ҳар бири гўё бир оятдур.

Сочингда зарфишон чеҳранг залолат шомида ҳар ён
Тажалло машъалидин ёруғон шамъи ҳидоятдур.

Юзунгда нил холи равза ичра нилуфар шибҳи,
Бинафша гулшан ичра юзда нилингда киноятдур.

Кўнгул сайдиға очма сунбулунг домин, юз очғилким,
Гул-ўқ очилса, қайд этмакка булбулни кифоятдур.

Эл ичра кўпдурур афсона Лайли хуснидин, лекин
Сенинг хуснунгга ташбиҳ этмак они не ҳикоятдур?

Кўнгул қонин кўп ул хунхора кўз ичти, эмас, гўё
Юзунг гулгунадин гулгунким, ул қондин сироятдур.

Дема, туш вақти ул юз кундин ортуқтур, муни кўргил,
Ким ул ёндин ниҳоят бўлса, бу ёндин бидоятдур.

Эрур бедод боринда тараҳҳум дўстдии, юз ҳайф
Ангаким, шукр боринда иши доим шикоятдур.

Навоийға кўнгул бердинги, жонин олғасен бир кун,
Эрур ўз нафъи шахдин гар раиятға риоятдур.

233

Жаҳони буқаламун ичра тушмиш элга гудоз,
Магарки тосиға ўт ёқти чархи шуъбадабоз.

Бу турфароқки, мунунгдек томуғ аро тушмиш
Самуру қоқим учун олам аҳлиға таку тоз.

Не кўкка чиқмоқ эрур долбою ўтоға била,
Ки болу пар бу эса, мумкин эрмас ул парвоз.

Не гармлиғни кўяр, не фусурдалиғни башар,
Нечаки куюб эрир ўту муз киби қишу ёз.

Фалак арусиди йўқ меҳру дилраболиғ кўп,
Нечукки хусну жамол аҳлиға вафо била ноз.

Эгилиб ўпса ер аҳли ғурур ҳурмат учун,
Шабиҳ эрур анга мутлақки маст қилса намоз.

Хуш ул жародаки, бир навъ қилса сайру сулук,
Ки соя ҳамқадам ўлса анга камар ҳамроз.

Наво агар тиласанг, тут қироққи, эгри бами
Не кўп тапонча еру не бийик чекар овоз.

Навоий, ёр ила бўлким, будур ҳарам васли,
Мақоминг ўлса Ажам ё Ироқ ёки Ҳижоз.

234

Рафиқлар, мени маҳзун нечук бўлай ғамсиз?
Ки кўнглум эрмас аламсиз, кўзум эмас намсиз.

Синуқ кўнгулда чу йўқ шодлиғ, соғинурмен,
Ки йўқтурур бори оламда бир кўнгул ғамсиз.

Демангки, ҳажрда май ҳамдам ўлса ғам кам ўлур,
Ки ҳамдурур дам эмас бода ёру ҳамдамсиз.

Хуш улки, ёр фироқию ё кўнгил ғамидин
Тамом умрида бир лаҳза эрди мотамсиз.

Кўнгул ғамини деб аҳбоб раҳм қилди ҳабиб,
Менинг жароҳатим зрдик қолди марҳамсиз.

Кўзумдин этмагил, эй сарв, ҳеч жониби майл,
Ки яхшироқ кўрунур сарвким бўлур хамсиз.

Навоийни вараъу зуҳд қайди ўзлугидин
Халос қилмади, эй ишқу май, магар ҳам сиз.

235

Тиргузур юз хастани бир ноз ила ул дилнавоз,
Чун етар мен хастаға навбат, қилур юз навъ ноз.

Зоҳидо, ҳар дам демаким мазҳабингда бор қусур,
Қайси масжидда сенинг бирла қилиб эрдим намоз?!

Ишқ аро кўнглумни ул юз меҳридин манъ айламанг,
Ким эмас мумкин самандар ўтдин этмак ихтироз.

Бир кун оҳимдин ўшул бадмеҳр кўнгли юмшағай,
Нечаким пўлод эрур қаттиқ, топар ўтдин гудоз.

Ё раб, охир нетгамен ул шўхи бадхў бирлаким,
Зулм этар, қилсам тазаллум, ноз этар, қилсам ниёз.

Чархи минойи хати шарҳиға ҳамроз истама,
Ким бу хат мазмунидин дам урмай ўтмиш аҳли роз.

Эй Навоий, сен баса олудадомансен, магар
Ишқ ул пок ила ўйнарсенки, дерлар покбоз.

236

Не ғам, хумор қилди эса қасди жонимиз,
Бордур чу кунжи майкада дорул-амонимиз.

Муғ кулбасики, тенгри анга бермасун завол,
Бор хулду салсабил даме арғувонимиз.

Кел бир дам, эй ҳариф, харобот сориким,
Май важҳидур бу хирқа била жилсонимиз.

Ул шўх биздин айруки айши ниҳон қилур,

Биллаҳ, бу навъ йўқ эди андин гумонимиз.

Эй ақл, қўй фасонаки, бир вақт бор эди
Ҳар поя минбар уза мулки дарсхонимиз.

Тутмадуқ ихтиёр ила майхона шаръин,
Қисмат ҳақими буйла чевурди инонимиз.

Май ичмасанг, Навоий, зиёндур дебон, не суд,
Йўқтур ўз илгимизда чу суду зиёнимиз.

237

Рамида кўнглум эрур ишқ мубталоси ҳануз,
Бошимда бордурур ул сарвқад ҳавоси ҳануз.

Юзунг фироқида ҳар бир кўзум менинг бир доғ
Қуюбтурур, вале тушмайдурур қароси ҳануз.

Фақиҳ қилди дуо: «Ишқдин қутулғил» деб,
Қабул қурбида эрмас эмиш дуоси ҳануз.

Нечук тамаъ қилайин меҳр ила вафосинким,
Ҳақир жонима дархўрд эмас жафоси ҳануз.

Ҳалок ўқи кўзунг урмиш кўнгулга, тонмаки, бор
Ёнида кирпику қошингдин ўқу ёси ҳануз.

Ҳалокинг ўлғали жон кўз қарорди, ваҳ, юз очиб,
Қародин они чиқарғилки, бор азоси ҳануз.

Сипеҳр зулмидин ул навъ мотамийдур субҳ,
Ки умрлар ўтубон чок эрур либоси ҳануз.

Навоий жон берур, ул муддаини маҳрам этар,
Бу ишга юз минг эмастур анинг сазоси ҳануз,

238

Жамоатеки, жунун манъини манга қиласиз,
Тош отибон не учун телбаларга қотиласиз?

Кетинг, кўнгул била жонким, видоъингиз қилдим,
Фироқ агар будурур, эрта кунни кеч қиласиз.

Фироқ кунидур, эй кўзлар, эмди қон йиғланг,
Билурмусизки, букун не кишидин айриласиз?

Кўзум ҳақини биҳил қилдим, эй жавоҳири ашк,
Ки бори ҳам анинг-ўқ мақдамиға сочиласиз.

Фироқ нешлари, ваҳки, яна раҳм этмай,
Нафас-нафае нега мажруҳ ичимга сончиласиз?

Кўнгул фасоналари, сизни, ваҳ, нетиб яшурай,
Бу навъким, юз уза қон ёш ила ёзиласиз.

Навоий ҳажрға қолди, қилинг висолда шукр,
Жамоатеки, севар ёрингиз била биласиз.

239

Навбаҳор айёми бўлмиш, мен диёру ёрсиз,
Булбул ўлғондек хазон фасли гулу гулзорсиз.

Гоҳ сарв узра, гаҳи гул узра булбул нағмасоз,
Ваҳки, менмен гунгу лол ул сарви гулрухсорсиз.

Тонг эмастур, гар диёру ёрсиз озурдамен,
Ким эмас булбул гулу гулзорсиз озорсиз.

Равза ашжори ўтундур, гуллари жонимға ўт,
Мумкин ўлса анда бўлмоғлиғ даме дилдорсиз.

Май чу бердинг, зулф ила банд эт мени, эй муғбача,
Ким хуш эрмас муғ била ичмак қадаҳ зуннорсиз.

Топмадуқ гулранг жоме беҳумор, эй боғбон,
Ваҳқи, бу гулшан аро гул бутмас эрмиш хорсиз.

Аҳли зуҳд ичра Навоий топмади мақсадқа йўл,
Вақтингизни хуш тутунг, эй жамъким, хумморсиз.

240

Ўзга бўлди ёру меҳри менда боқийдур ҳануз,
Нотавон кўнглумда ул ой иштиёқидур ҳануз.

Гарчи ўзта ёр истар хотирим, бордур валек
Жон анга манзил, кўнгул онинг висоқидур ҳануз.

Ғайр ишқи кўнглум эвинда нечук қилғай нузул,
Ким хаёли маскани кўзум равоқидур ҳануз.

Ишқ ила май таркин, эй носих, не навъ айлай қабул,
Ким кўнгулга орзу ул турфа соқийдур ҳануз.

Фурқат ўти дофиъи доғ ўртамакдур демаким,
Ўртаган жоним ул ой доғи фироқидур ҳануз.

Чарх ёлғуз қилмади Фарҳод қонин лолозор,
Лола қонин тўккучи онинг нифоқидур ҳануз.

Эй Навоий, гарчи мени меҳрсиз дер эрди ёр,
Ўзга бўлди ёру меҳри менда боқийдур ҳануз.

241

Кўюнг борида қилмон жаннатға гузар ҳаргиз,
Қаддинг қошида солмон тўбиға назар ҳаргиз.

Ўқунға кўнгул мойил, мужиб недур, эй қотил,
Ким ўтганидин бўлмас кўнглумга хабар ҳаргиз.

Бу жисми низор ичра кўнглумни гумон қилманг,
Шохеки қурур, анда ким кўрди самар ҳаргиз?

Лаълингда малоҳатдин жон комидадур лаззат,
Бу таъм қачон бергай туз бирла шакар ҳаргиз?

Кўнглига фиғонимдин раҳм ўлмаса, эй булбул,
Гул ғунчасиға борму нолангдин асар ҳаргиз?

Пил ўлса сенинг хасминг, десангки зарар топмай,
Бир пашшаға оламда еткурма зарар ҳаргиз.

Махлас тиласанг ғамдин даҳр ичра Навоийдек,
Кўймағасен илгингдин соғарни магар ҳаргиз.

242

Замоне гарчи ёдим қилмас ул номехрибон ҳаргиз,
Фиғонким, ёди чиқмас хотиримдин бир замон ҳаргиз.

Оти оғзим аро мазкур, ўлармен, оҳким, бўлмай
Отим оғзиға бир мазкур ўларға комрон ҳаргиз.

Кўнгул то водийи ишқиға тушти, қилмади бир ҳам
Ватанни ёд ул оворайи бехонумон ҳаргиз.

Лабидинким, кўзум ёши жаҳонни лаългун қилди,
Бағир жузвидин айру топмади бир қатра қон ҳаргиз.

Ити фарёдини ёқманг мангаким, хўйидин умре
Улуғроқ тинмадим, не навъ чеккаймен фиғон ҳаргиз?

Ёриб кўксум, жунун таъвизидек жон пардасин очма,
Ки фош ўлмайдуру ул қонлиғ неча доғи ниҳон ҳаргиз.

Ғаму андуҳ яъжужига ҳар девор саддедур,
Фано майхонасидек топмадуқ дорул-амон ҳаргиз.

Бу дамни тут ғаниматким, келур дамдин асар йўқтур
Не дамким ўтти, худ андин киши топмас нишон ҳаргиз.

Қирон қилдинг, Навоий, назм ароким илтифот этмас,
Сўзунгдин ўзга сўзга хусрави соҳибқирон ҳаргиз.

243

Хуррам ўлди боғу бир гулдин ичимда ғам ҳануз,
Кулди ҳар ён ғунчаву кўнглум иши мотам ҳануз.

Булбул ўлди гул ҳарими хирманининг маҳрами,
Гулъузорим кўйида мен телба номаҳрам ҳануз.

Чиқти туз ҳар нахл уза бир ишқпечон ёрмашиб,
Ваҳки, бир қад ишқидин жисмимда печу хам ҳануз.

Очти савдо дафъига сунбул мусалсал туррасин,

Оҳқим, бўйнулда занжири жунун маҳкам ҳануз.

Соқие, раҳмики тортиб лола соғар дам-бадам,
Лолагун соғарға мен бўлмай даме ҳамдам ҳануз.

Фақр нахлидин гули мақсуд узмак истама,
Етмай анда оху ашкингдин ҳавову нам ҳануз.

Бир сўзин истаб Навоий ўлди, ваҳким, етмишиш
Хуққайи ёқутидин кўнглумга ул марҳам ҳануз.

244

Бўлди шому жонға ул ой ҳажридин қайғу ҳануз,
Етти субҳу кўзларимга кирмамиш уйқу ҳануз.

Оби ҳайвонинг ғамидин токи заъфим бўлди саъб,
Бормамиш бир қатра бўғзум ичра, жоно, су ҳануз.

Жавр ўқин оттинг, вале бийм эрди ҳижрон тийғидин,
Етти ул ҳам бошима кўнглумдин ўтмай бу ҳануз.

Новакинг умредурур кўнглумда хандон бўлғали,
Бор онинг муфрит жунунидан манга кулгу ҳануз.

Сеҳр ила ул кўз қилиб зулфунг камандин аждаҳо
Бузди олам халқину бас айламас жоду ҳануз.

Шоҳиди мақсуд акси кўнглума тушмас дединг,
Ғайр нақшидин магар пок эрмас ул кўзгу ҳануз.

Деди, бўл фоний висолим истасанг, бўлдум фано,
Эй Навоий, сўрки мундин ортуғ истарму ҳануз?

245

Ҳар неча кўнглумни чок этсанг, қилур ишқинг ситез,
Ул сифатким, ўтни ёрғон сойи бўлур шуъла тез.

Сабр ила ишқим хусумат бошлаб ўртарлар мени,
Ўт бўлур зоянда, тош этса темур бирла ситез.

Ғам туни рихлат саҳоби жоласидур ё эрур
Мотамимға чарх анжум жавҳаридин ашкрес.

Васл аро ашким қилур туғён ўшул юз тобидин,
Ёз фаслида қуёш тез ўлса, бўлур сейл хез.

Сарву ғунчанг жилваси куйдурди элни, оҳким,
Даҳр аро тўбию кавсар бирла солдинг рустхез.

Кўз уйидин ул пари рам қилди, мардум ашкидин
Бўлди чун ҳамхона тардоман, эрур авло гурез.

Чун Навоий васл топти, эмди бирдур, эй табиб,
Шарбатин гар заҳр ёхуд оби ҳайвон бирла эз.

246

Бўлмаса ул бут қоши меҳробим ичра жилвасоз,
Қиблага, кофирмен, ар бош индуруб қилсам намоз.

Қон ёшимдин лаългун кирпич била айтур кўзум
Оразинг наззорасин айларда юз тил бирла роз.

Қадди васлин истасам раънолиғ айлар ноз ила,
Хусн бўстонида ул саркаш қад эрмиш сарвиноз.

Одабийликдин қочиб, етгим жунун ўтин сочиб,
Эй саломат аҳли, айланг телба итдин ихтироз.

Чехра оч кўнглумни десанг куйдурай, ҳижронни қўй,
Ўт не ҳожат мум топса меҳр тобидин гудоз?

Риштайи ашкин тутуб туфроғ сори тортар фано,
Ул сабабдин эгма қад зоҳир қилур аҳли ниёз.

Эй Навоий, ғайр нақшин пок юб жон лавҳидин,
Ёр учун жон ўйнасанг, ул лаҳза борсен покбоз.

247

Меҳнат ўтидин ёруқтур ҳар тараф кошонамиз,
Бўлди гўё аждаҳо коми бизинг вайронамиз.

Тойири васл учти ашким жоласидин ваҳм этиб,
Қушқа, ваҳким, рам берур толиъ йўқидин донамиз.

Ул чароғи ҳусн вайрон кулбани ёрутқали
Меҳр шамъин ёрутубтур ҳар куюк парвонамиз.

Бўлди ошиқ ақл ила ҳазл айлабон вола кўнгул,
Ўтқа тушти ўйнай-ўйнай кул била девонамиз.

Эл тилидин уйқу учмиштур кўзумдин гўйиё,
Ким эрур бахт уйқусининг боиси афсонамиз.

Ўлтурай бир май била деб, тиргузурсен, соқиё,
Оби ҳайвон бирла гўёким тўлар паймонамиз.

Муршидеким, қилса иршоду фано, биллаҳ, анга
Бу вужуди оразидин ўзга йўқ шукронамиз.

Кўйида кўнглум кўнгуллар ичра кўрдум, турфа кўр,
Турфароқким, ошнолиқ бермади бегонамиз.

248

Сарвқадлар агар биру гар оз,
Юздин эрмас бири бизинг била туз.

Ғаразим ул санамға сажда дурур,
Ер ўпай деб қошида кўйсам юз.

Юзидин зулфиға кўнгул бормас,
Кимса шабравлиғ айламас кундуз.

Не биров бўлса ҳамраҳинг тоқат,
Не таҳаммулки, кезгасен ёлғуз.

Ҳар кўзум ул куёш фироқи туни
Бир фалакча аён қилур юлдуз.

Бормен, эй пири дайр, бас махмур,
Карам айла, каромате кўргуз.

Қадди ҳажринда тортсанг нола,
Рост оҳанги, эй Навоий, туз.

249

Сейл ун чектию савдо менда бепоён ҳануз,
Дашт сарсабз ўлдию мен талба саргардон ҳануз.

Гунбазин қилди иморат гунчанинг ёз ёмғури,
Телба кўнглум уйи савдо селидин вайрон ҳануз.

Ҳар қуруғ шох ўлди дашт узра сабодин ҳуллапўш,
Тинмағур жисмим жунун водийсида урён ҳануз.

Тонг насими бирла найсон ёмғури не судким,
Оҳу ашким даҳр аро ҳар дам солур тўфон ҳануз.

Ёнғил, эй Исодамим, ҳуснунг баҳори ҳаққиким,
Бордурур муҳлик жунунумға даво имкон ҳануз.

Не осиф, ҳар оқ гул ўлса марҳам учун бир момуқ
Чунки чиқмайдур ярамдин ғунчадек пайкон ҳануз.

Дашт ҳайвони қочарлар суҳбатимдин рам қилиб,
Ақли йўқ носих гумон айлар мени инсон ҳануз.

Ком етқурмак ғанимат англа ҳожат аҳлиға,
Эй ғани, бу дамки коминг бирладур даврон ҳануз.

Шайх манъ айлар жунун ҳар дам Навоийға, кўрунг,
Ким баҳор айёмида ғофилдур ул нодон ҳануз.

250

Ул пари кўйида мен девонани банд айлангиз,
Банд-бандим зулфи занжириға пайванд айлангиз,

Халқ тарки ишқ айларга мени дилхастани,
Ўлтуруб олам элига мужиби панд айлангиз.

Телба кўнглум топсангиз, эй ёр кўйи итлари,
Тўш-тўшидан тишлабон парканд-парканд айлангиз.

Бодайи ишқ асру маст этмиш мени, эй дўстлар,

Жомима афюн эзиб ҳар дам хирадманд айлангиз.

Йиғласам аччиғ малул ўлмоқ недур, эй хўблар,
Ҳазл учун гоҳи боқиб, сиз ҳам шакарханд айлангиз.

Ишқ баҳрида дури васл истасанг, эй аҳли дард,
Кўнглунгуз ул нақд ёди бирла хурсанд айлангиз.

Қилсангиз тасвир Лайли ҳуснин ул ойдек сизинг,
Лек Мажнунни Навоий бирла монанд айлангиз.

251

Туфроғимдин, кошки, жисме мураттаб қилсангиз,
Бир ит ўлса кўйида руҳиға қолаб қилсангиз.

Етмагай чобуксуворим гардиға, эй аҳли ишқ,
Меҳрни рокиб қилиб, гардунни маркаб қилсангиз.

Боданўшум базми ғавғосидин, эй жону кўнгул,
Самъиға етмас неча фарёду «ё раб» қилсангиз.

Олами ишқ узра бас лойиқдурур, эй дарду шавқ,
Дуди оҳимни сипеҳр, ашкимни кавкаб қилсангиз.

Маркаби наълин мужалло қилғучилар зеб учун,
Оразимға суртунг ул дамким, музаҳҳаб қилсангиз.

Ғайри нўшо-нўш азал соқийсидин келмас хитоб,
Бизни, бас, май журмидин бўлмас мухотаб қилсангиз.

То Навоий, қисмат ўлғон майни ичмас чора йўқ,
Дўстлар, авло буқим жомин лабо-лаб қилсангиз.

252

Юзунг фироқида ҳар оҳ ўтинки чектим тез,
Ул ўт шароралари бўлди ҳар тараф гулрез.

Қазо мусаввири гўё ҳал этти лаълий ранг,
Лабинг ақиқини айлар маҳалда рангомез.

Лабинг малоҳати ғавфо қўпорди оламдин,
Шакарни буйла киши қайда кўрди шўрангез?

Итингки шерзабундур, анга топа олмон
Десам, кўрай ани бошимдин ўзга дастовез.

Чу келди хасталиғим сўрғали қадаҳнўшум,
Кетур пиёлаки, ўлсам ҳам айламон парҳез.

Десанг замона ситезини ҳар замон кўрмай,
Замонни хуш туту қилма замона бирла ситез.

Гули сабоҳ юзин кўрмагайсен, эй булбул,
Бу гулшан ичра Навоийдек ўлмасанг шабхез.

253

Онсиз ўлмоқ эрур ўлмоқ жонсиз,
Бўлайн жонсизу бўлмай онсиз.

Қоши бу чок кўнгулдин айру
Филмасал ёйе эрур қурбонсиз.

Оҳким, дард юзидин чиқмас,
Ўқ эмас бўлса эрур пайконсиз.

Ишқ дарёсиға, эйким, кирдинг,
Билки, бу баҳр эрур поёнсиз.

Ёрсиз кўнглум эрур ошуфта,
Мулк ошуб топар султонсиз.

Суву ўт ичра сиз, эй кўзу кўнгул,
То ул ой оразиға ҳайронсиз.

Гар Навоий чекар ун ҳажр туни,
Йўқ ажаб, тун эмас ит афғонсиз.

254

Ёрдин айрилғали шайдо кўнгул, бехоб кўз,
Ҳар замон зоҳир қилур савдо кўнгул, хуноб кўз.

Кўзу кўнглум баҳру бар сайр эттилар ёр истабон,
Бу сафарда топтилар яғмо кўнгул, ғарқоб кўз.

Кўзу кўнглумдин бири кўноб, бирисин бузди сел,
Йўқса невчун бўлди нопаддо кўнгул, ноёб кўз?

Деб эмиш, ҳажримда мендек кўзу кўнглин асрасун,
Войким, йўқтур манга хоро кўнгул, қассоб кўз.

Ваҳ, не кун бўлғайки, етгай васлингга кўзу кўнгул,
Тортибон фарёду вовайло кўнгул, йиғлаб кўз.

Кўрмайин деб кўрди кўз, кўргач кўнгул қилди ҳаво,
Бўлди зор этган мени расво кўнгул, қаллоб кўз.

Дўст кўзла, хасмдин узгил кўнгулким, тушса иш
Бермасу олмас эмиш аъло кўнгул, аҳбоб кўз.

Эй Навоий, гўйиёким ёр меҳмон бўлғуси,
Ким мураттаб айламиш маъво кўнгул, абвоб кўз,

255

Жилваму қилди сариғ бўркин кийиб ул сарвиноз,
Ёки чекти шуъла ахзар жисм ила шамъи тироз.

Куйса мажнун кўнглум ул юз ламъасидин, тонг эмон,
Не учунким айламас девона ўтдин ихтироз.

Улки эрмас ишқи поку сажда айлар кўрса ҳусн,
Уйладурким, айлагай фосиқ таҳоратсиз намоз.

Рози ишқинг дерга пайконинг эрур кўнглумга тил,
Лол тил бирла қилур эрмиш такаллум аҳли роз.

Секритиб чиқти яна майдон сари ул турк маст,
То яна қайси кўнгул мулкига қилғай турктоз.

Ишқ агар комилдурур, ошиқ қилур маъшукни,
Йўқса, невчун айлади Маҳмудқа қуллуқ Аёз?

Ҳар мақом ичраки бўлсанг айру бўлма ёрдин,
Эй Навоий, ҳожат эрмас қилмоқ оҳанги Ҳижоз.

256

Ғам юки қилмайдурур ёлғуз мени маҳзунни кўж.
Ҳам бу юк қилмиш эди Фарҳод ила Мажнунни кўж.

Қилди чун Фарҳод ила Мажнун қадин хам, не ажаб,
Юз аларча заъф ила гар қилса бу маҳзунни кўж.

Юк агар будур не Фарҳоду, не Мажнуну, не мен,
Рост гар дерсен, бу юк айлабдурур гардунни кўж.

Ваҳ, не юкдур буки гардун қоматин кўж айлади,
Ўйлаким «гардун»нунг остида кўрарсен «нун»ни кўж.

Юзи маҳтобида мушкин қрши невчун кўж эрур,
Ўғрилиқ гар қилмади ул ҳиндуйи мавзунни кўж.

Эгриликка шуҳра бўлмоқ истамассен, айлама
Аҳли исён хизматида қадди беқонунни кўж.

Гар Навоий кўж эрур шаҳ хизматида, не ажаб,
Чунки қилмиш қуллуғи Жамшиду Афридунни кўж.

257

Даҳр судидин тамаъ узким, зиёне беш эмас,
Умрни тутқил ғаниматким замоне беш эмас.

Уй бино айлаб ажабдур элни меҳмон айламак,
Улки бу уй ичра беш кун меҳмоне беш эмас.

Қўй тавонолиқ сўзин, ёд эт ажал хоринки, пил
Пашшалар ниши қошинда нотавоне беш эмас.

Кир фано дайридаким, ҳар шайху юз савдо анга,
Улки отин хонақаҳ қўймиш, дўконе беш эмас.

Эйким, ўлмиш хилъатинг зарбафт, бори билким, ул
Маъни аҳлин кулдурурга заъфароне беш эмас.

Меҳр тожу чарх тахтинг бўлса ғофил бўлмаким,

Меҳр бемеҳру фалак номеҳрибоне беш эмас.

Шаҳға иш эл фикрини қилмоқдур улким, зебким,
Бир сурук қўйдур раоё, ул шубоне беш эмас.

Гар Навоий истади оворалиғ, эи аҳли ҳуш,
Ғам еманг, девонайи бехонумоне беш эмас.

Авжи давлат узра бўлсун доимо Билқиси аҳд,
Ким Зуҳал қасринда ҳар тун посбоне беш эмас.

258

Не ажаб, гар нуқл тухми ғам қушин ром айламас,
Маст чун бир дам овуч қоқмоқдин ором айламас,

Тун қуёшқа ёвуй олмасдеқдур улким, май сари
Тийралик шахси азимат бир-ики гом айламас.

Фикру ғам қочмоққа майдин истасанг равшан далил,
Шайх ё зоҳид недурким бода ошом айламас.

Айни нозу шевадин кофир қўзунг, эй муғбача,
Турфатул-айни эмаским қасди ислом айламас.

Жисм аро пайконларинг сув қилди қўнглум оҳ ила,
Бодайи шавқин, ажабким, ичгали жом айламас.

Воизо, айлаб тамаъ қон ютмағилким, пири дайр
Лаълидин ўзга савол аҳлиға инъом айламас.

Дема, ишқ ўйнаб Навоий оқибат не бўлғуси?
Ким бу иш оғоз қилғон фикри анжом айламас.

259

Кийик чарми заиф эгнимга мажнунлуғ нишони бас,
Жунун тоши синуқ бошим уза қуш ошёни бас.

Дамингни асра, эй Исоки, ранжим дафъиға ҳар кун,
Ғизо ул ой қиличи захмининг бир қатра қони бас.

Сену ҳайвон суйи, эй Хизр, тутқил тарки жонимким,
Манга ёр оллида ўлмак ҳаёти жовидоний бас.

Шаҳу иззат саририким, агар будур жаҳон жоҳи,
Манга идбор кўйида мазаллат хокдони бас.

Ғанию кўнглида пинҳон дирам фикрию ишқ ўти
Менинг кўнглумда куйдургон неча доғи ниҳоний бас.

Санга кавсар суйию лаҳни Довудийки, дайр ичра
Муғанний нағмаси бирла манга жоми муғоний бас.

Ҳаводис дафъиға шаҳ кўк ҳисори узра гар чиқсун,
Ки фақр аҳли учун дайри фано дорул-амони бас.

Фигонким, лутфу қаҳриға тафовут йўқни ҳам англаб,
Фано аҳлиға жаврин қилмади бу дайри фоний бас.

Навоийдек ўлар ҳолимда деманг хуру жаннатни,
Сизинг барчаки бу овораға бир кўрмак они бас.

260

Нафис кийгулук ўлса яланг танимға ҳавас,
Ҳасир нақши ҳасири либос ўрниға бас.

Сиришк йўлини хас бирла туттилар, ёхуд
Кўзумни йўлига суртарда мунча тўлмиш хас.

Бир ўт димоғима ҳажр урдиким, нафас андин
Чиқар самум ўлуб, ар худ бўлай Масиҳнафас.

Азим анингдек эрур ишқ маҳмиликим, анга
Қазо фалакни икки бўлса, бўлғай икки жарас.

Танимға чоклар очти, не айб, агар ўлсам,
Ки руҳ булбулининг лойиқи эмас бу қафас.

Кўнгулки, кофири ишқ ўлди, ор эрур зуннор,
Нединки, муғбача зулфин белига қилди марас.

Фано ҳавас қилу фақр эт ҳаво Навоийдек,
Вале ҳавову ҳавас қилмағил ҳавову ҳавас.

261

Даме эрмаски, лаълингдин кўнгул юз лахт қон эрмас,
Доғи ҳар лахт қон ёшим била кўздин равон эрмас.

Юзунг меҳри ичинда кўз солиб оғзингни кўрмасмен,
Агарчи зарра хуршид оллида кўздин ниҳон эрмас.

Ушалғон ҳар сўнгах жисмимда гўё каъбатайнедур,
Ниҳоний доғи зойд нуқтасидурким, аён эрмас.

Эрур дардимға таскин бу кеча, лекин тўшук кўксум,
Ажаб гар новаки кўнглумга киргандин нишон эрмас.

Мени ўлтургали ғамзанг ўқи умредурур, лекин
Тирик лаълинг хаёли бирламен, жисмимда жон эрмас.

Лаҳад кунжин ватан айлаб минибтур умридин Мажнун,
Не бўлса, мен киби оворайи бехонумон эрмас.

Бу давр ичра қачон жоми фароғе етгай, эй соқий,
Чу бир дам дарду меҳнат заҳри чекмақдин амон эрмас.

Агарчи қон ютар булбул, вале не ғам анга, чунким
Навола ғунчадин айруву гулдин ўзга хон эрмас.

Навоий ўлди, гар парвона куйди, булбул ун чекти,
Булар гар яхшидурлар, ишқ аро ул ҳам ямон эрмас.

262

Сунбулин Лайли очибтур — ел абиросо эмас,
Доғини Мажнун қонатмиш — лолайи ҳумро эмас.

Настаран кўзгусида бир сори мен, бир сори ёр
Чехра аксин кўргузубтур бир, гули раъно эмас,

Гулни ўхшотқон учун ёрумға гўё боғ аро
Музтариб кўнглум қушидур, булбули шайдо эмас.

Сунбул устидин насим эсгач, нигорим туррасин
Ёд қилдимким, димоғ ошуфтадур, савдо эмас.

Наргис олтун жомининг оллида кофурий ҳарир
Пардаи жонимдурур, марҳун қадаҳполо эмас.

Дема, афғонимда булбул ноласидек йўқ нишот,
Бу ҳам андуҳзо эмас, гар гул нишотафзо эмас.

Гулни сарв узра хаёл эттим кўнгул бўстонида,

Рост айтай, сарви гулрўюм киби зебо эмас.

Бўлмангиз мағрури ҳусн, эй шўхларким, боғ аро
Сиз киби билтурғи гуллардин бири пайдо эмас.

Манга гулрух соқию булбулға гул тутти қадах,
Маст эрур ул ҳам, Навоийдек вале расво эмас.

263

Демаким, нўши лабидин қути жон қилдим ҳавас,
Оби ҳайвондин ҳаёти жовидон қилдим ҳавас.

Лаъли нўшидин гар ўлсам ҳам эмастур айбким,
Ҳазм эта олмас ғизо мен нотавон қилдим ҳавас.

Тош ебон, атфол гоми бирла жон берсам, не тонг,
Ким пари васлиға жони комрон қилдим ҳавас.

Остонинг истадим бош қўйсам, эрмас айбким,
Салтанат тахтин мени бехонумон қилдим ҳавас.

Ҳар фатила захм ароким эрди, чектим жон аро,
Кўнглума қўймоқ неча доғи ниҳон қилдим ҳавас.

Зухд ила йўл топмадим мақсадға, май тут, пири дайр,
Ким ўзумни эмди расвойи жаҳон қилдим ҳавас.

Эй Навоий, тоғу водий тутмоғим айб этмаким,
Ёшурун дардим демак тортиб фиғон қилдим ҳавас.

264

Бас недур, кўз гар хаёлинг хайлиға манзил эмас,

Ҳар қаро бир ўт ери давринда кирпик хору хос.

Жаннат аҳлига эрур ҳар лаҳза кўюнг орзу,
Дўзах аҳли уйлаким жаннатни қилғайлар ҳавас.

Новакинг пайкони то чектилар, нолон кўнгул
Айламас афғон кўнгулсизликдин андоғким жарас.

Дема мен мажнунға, эй носихки, бас қил оҳни,
Ким манга иш ул пари ишқида бўлмиш оху бас.

Заъфдин беҳуд кўруб, оғзимға ул юз кўзгусин
Кўйсанг ул дам урмағаймен, биллаҳ, ар ўлсам нафас.

Дайри пири хизматиға чекмайинму белни чувт,
Ким неча зуннордин тонгмиш белимга бир марас.

Соқиё, даврон агар будур, Навоий ҳар замон
Жомиға беҳушдору қотмоғ айлар мултамас.

265

Оҳ ўқин жон ичра асраб, кўнглум изҳор айламас,
Йўқса бир дам бормуким, юз жонни афғор айламас.

Ваҳ, не юздур улки, тақлидин қилиб наққоши Чин
Чекса юз сурат, бирин юздин намудор айламас.

Ишқдин чун мункир ўлмиш кўнглум, ўлтурмак не суд,
Ҳажр ила то они кўрқутмассен, иқроп айламас.

Кўйдунг, эй ақл, очқали юз пора кўнглум зулфини,
Ҳар бири бир риштасин қондинки зуннор айламас.

Жон фидо қилғумдурур, лаълинг қабул этсун десам,
Дерки: «Рухуллаҳ бу навъ ишларга бегор айламас».

Не осиф, ҳар зарраға оҳим қуёшдек солса ўт,
Ул қуёш кўнглига чунким заррае кор айламс.

Соқиё, давр ичра ул юз акси кўргузган қадах,
Фитна айларким, сипехру меҳри сайёр айламас.

Фоний ўл, гар истар эрсанг васлким, қилмас насиб,
Кимни бир давлатғаким тенгри сазовор айламас.

Демангизким, бархабар бўл телба кўнглунгдин, чу ул
Қайдаким борса Навоийни хабардор айламас.

266

Мени мен истаган ўз суҳбатиға аржуманд этмас,
Мени истар кишининг суҳбатин кўнглум писанд этмас.

Не баҳра топқамен ондинки, мендин истагай баҳра,
Чу улким, баҳрае ондин тилармен, баҳраманд этмас.

Нетай ҳуру пари базминки, қатлим ё ҳаётимға
Аён ул захрчашм айлаб, ниҳон бу нўшханд этмас.

Керакмас ой ила кун шакликим, ҳусну малоҳатдин
Ичим ул чок-чок этмас, таним бу банд-банд этмас.

Керак ўз чобуки қотилваши Мажнуншиоримким,
Бузуғ кўнглумдин ўзга ерда жавлони саманд этмас.

Кўнгул уз чарх золидин, фирибин емаким, охир
Ажал сарриштасидин ўзга бўйнунгға каманд этмас.

Ул ой ўтлуғ юзин очса, Навоий, тегмасун кўз теб,
Муҳаббат тухмидин ўзга ул ўт узра сипанд этмас.

267

Дам- бадам лаълинг хаёлидин ичим қонму эмас?!
Қатра-қатра кўз йўлидин юзга ғалтонму эмас?!

Гаҳ ўлуб, гоҳи тирилсам, тонг эмас, ваҳ, ғамзаси
Қотил эрматурму ё нўши лаби жонму эмас?!

Не ажаб, ишқ офатидин чиқса жон тан мулкидин,
Шаҳнайи золимму эмас ё мулки вайронму эмас?!

Новаки зулм урмоғингдин тонмағил, эй қоши ё,
Танда захм эрмасму ё кўнглумда пайконму эмас?!

Телба кўнглумни дема кўп вола эрмас ишқ аро,
Шухрайи офоқ ё расвойи давронму эмас?!

Даҳр шўхиға кўнгул гар бермадим, айб этмангиз,
Ишваси чинму эмас ё аҳди ёлғонму эмас?!

Дашт аро кўрсанг Навоийни эмас Мажнун, дема,
Тошму урмас кўксига ё жисми урёнму эмас?!

268

Зулфидин айру жунунимға десам тадбир эмас,
Телба итга чора дерким қатл эрур, занжир эмас.

Оразин кўрсам, недур деб сўрма кўнглум ҳолатин,
Чехра тағйиридин англа ҳожати тақрир эмас.

Ҳар тун анжумдин менинг ҳолимға гардун ашки бил,
Чарх уза оҳим бухори тафидин таъсир эмас.

Зулфи печу тобиға бориб келур шайдо кўнгул,
Бовужуди тийралик, кўргилки, кўп дилгир эмас.

Истасанг қатлим чиқарғил тийғу ихмол этмаким,
Не десанг мендин бўюн сунмоқда худ тақсир эмас.

Дайр аро усрук кўруб, зоҳид мени айб айламиш,
Билмамиш мискинки, ҳеч иш хорижи тақдир эмас.

Ул пари қилмиш мени мажнуну расво шаҳр аро,
Эй Навоий, гўша тутким, ҳожати ташҳир эмас.

269

Гар менингдур ёр лўли бўлса шоҳ этмон ҳавас,
Найлай ул шаҳники, ҳар лўлиға бўлғай ҳамнафас

Шиква қилмон гар жафодин бошима ёғдурса тош,
Тоқатим йўқ элга қилса барги гул урмоқ ҳавас.

Ёрдин ҳар неча бедод ўлса айлармен қабул,
Лек бўлса ғайр бирла мултафит, мақбул эмас.

Жонни қўймасмен чибиндек лаъли узра рашқдин,
Ул шакар узра чибин қилсам тахайюл — хол бас.

Бу балони кўрмасун ошиқки, қилғай илтимос
Васлин онингим, биров бўлғай анга ҳам мултамас.

Ўз нигори маҳмилидин қилмасун деб кўз хато,

Ишқ дашти аҳлиға ҳар дам нидо айлар жарас.

Эй Навоий, ишқ атворида будур зулким,
Гул мақоми базм ўлуб, булбул ери бўлғай қафас.

270

Чок бўлғон кўнглума қилмоқ илож осон эмас,
Ғунчаким очилди, буткармак они имкон эмас.

Кўнглум ичра гулбунни дард узра ҳар ён ғунчадур,
Эй муолиж, дафъиға саъй этмаким, пайкон эмас.

Меҳрим ўтин ҳушу ақлу фаҳму ҳис ёшурмади,
Меҳри ломуъ тўрт бурқаъ кейнидин пинҳон эмас.

Оташин лаълинг ғамидин кўнглум эрур пистае,
Ким куюбон чок ўлубтур, ғунчайи хандон эмас.

Ишқ ичинда, эйки, юз муҳлик балоға учрадим,
Бор санга минг шукр вожиб, гар ғами ҳижрон эмас.

Зоҳидо, манъ айладинг кўнглумга майдин, билмадинг,—
Ким самандарға ёлиндин суд эрур, нуқсон эмас.

Енгса дайр ичра мени ҳайрат, не тонг, эй муғбача,
Кимдурур бу коргаҳ вазъиғаким ҳайрон эмас?

Дарди ҳажрингдин Навоий кўкси узра доғу наъл,
Тан ҳаримиға ажаб гар шамсаву девон эмас.

271

Зиҳи камол ила кавнайн нақшиға наққош,

Мукавванот вужудин вужудунг айлаб фош.

Вужудунг айлади мавжуд улусниким, бўлмас
Вужуд зарраға мавжуд бўлмағунча қуёш.

Санга етишмаса, тонг йўқ, бу ақли зулмоний,
Ки меҳр шамъиға парвона бўлмади хуффош.

Қаю париғаки қилдинг юзин қуёш, бердинг
Кўнгул жунуни учун анбарин ҳилол ила қош.

Ангаки, бўлди жунун ишқ ичинда, ёғдурдунг
Хирад қушини учурмоққа тифллардин тош.

Анингки, кўнглида ишқ ахгарини ёшурдунг,
Ниҳоний ўтин улуг тинмоғидин эттинг фош.

Муҳаввесеки, маошини ақл ила туздунг,
Фано йўлида аядинг берурга ақл маош.

Ҳакими қудратинг илкинда чарх ила анжум
Муҳаққар уйлаки хашхошу донайи хашхош.

Йўлунгда ўлди Навойио бўлди туфроғ ҳам,
Ёпушса эрди бу қуй итлари аёғиға кош.

272

Жамоли юзини чеккан тарозу ою қуёш,
Магар бу бирида нур эрди, ул бирисида тош.

Гар ойда тош эмас эрди, қуёшда нурундин
Қудурат ичра қолиб ой, мунаввар ўлди қуёш.

Қуёшға нурки юқмиш, ҳануз эрур ул нур,
Ҳануз ой ичра ҳамул тош эрурки бўлмиш фош.

Уруж ақшоми тегрангда ою кавкаблар,
Масиҳ гирдида андоқки бир неча хуффош.

Юзи тубон тушубон маркабинг изиға малак,
Ер узра курсни қилғон киби гадой талош.

Чу қурб Қофиға еттинг, етишмади Жибрил,
Не навъ худхуд симурғ ила бўлур йўлдош?

Аёғиға чу малойик бошин қўя олмас,
Навоийе, қўяқўр итлари аёғиға бош.

273

Ёзуқсиз, журмсиз бедод этар фош,
Манга ул сурмасиз кўз, вўсмасиз қош.

Фиғонким, бу тараф боқмай ўтарсен,
Нечаким кўзларим юмай тўкар ёш,

Сиришким сейли ҳар ён уйла сурди,
Ки топмон кўксума урмоқ учун тош.

Илигинг ўпгали очмиш оғизлар
Қиличингдин саросар захмлиқ бош.

Ҳамоно қолмас ўз ҳолида ранги,
Сизарда суратингни кўрса наққош.

Баҳодур нақди дин, эй дайр пири,
Карам қил майки, борбиз асру қаллош.

Демиш, келсам Навоий қатли айлай,
Келиб, не қўнгли истар, айлағай кош.

274

Мени саргашта жисмин доғ ила қон лолазор этмиш,
Қуюн ёхуд тўкулган лолазор ичра гузор этмиш?

Танимдин қон чиқорғон ҳар тараф пайконларинг гўё
Эрур ёмғурки, туфроғдин чечаклар ошкор этмиш.

Қўнгул бирла сўнгат манқал аро ўту ўтундектур,
Маломат тошларин то чарх теграмдин ҳисор этмиш.

Юзин май гул-гул этгандин харош эрмас унум, балким
Қўнгулда хор-хори нолам андомин фиғор этмиш.

Лабинг жонимға солған шуълалар ичра қазо гўё
Улуғроқ лаълдин аҳгар, кичикракдин шарор этмиш.

Бўла олсам улусқа ул қуёшни кўргали мониъ,
Не ғамдур, гар йўлида чарх жисмимни ғубор этмиш,

Ҳалоким билгай улким, бордур ул янглиғ жафокори,
Ки таврин ҳусн бепарволиғи олуфтавор этмиш.

Кабутар қаср буржида эмас шаҳ шастидин эмин,
Хушо ул чуғзким, вайрона кунжин ихтиёр этмиш.

Маоф эрмас қаён гом урса раҳрав ноқайи жисми,
Нафас торин қазо чун бурниға онинг миҳор этмиш.

Муғанний нағмаси жон берса базм аҳлиға, тонг йўқким,

Навоий риштайи жонин эшиб, чангига тор этмиш.

275

Манга эмди сарз ила гул муддаоси қолмамиш,
Сарв бўйлуғ гулжабинликлар ҳавоси қолмамиш.

Уйла тутмиш меҳнату ғам хайли кўнглум кишварин.
Ким нашот онда сиғинғуча фазоси қолмамиш,

Мен балият ичрамен, эл шод, гўё чархнинг
Эмди дард аҳлиға еткунча балоси қолмамиш.

Ёрким қилмас жафову жавр эрмас раҳмдин,
Ким манга кўргузмаган жавру жафоси қолмамиш.

Баски ҳар торин бало атфоли уздилар чекиб,
Ваҳки, урён жисм уза меҳнат палоси қолмамиш.

Гул чоғи боғингғаким йўл бермадинг, эй боғбон,
Чинмудур дай бўлғали дерлар сафоси қолмамиш.

Эй Навоий, гар вафоси қолмамиш онинг санга,
Ғам емаким, анга ҳуснининг вафоси қолмамиш.

276

Кўнгулким зарнишон пайконларингдин нотавон бўлмиш,
Магар бу боғ аро ул барглар бирла хазон бўлмиш.

Гули раъно киби коғаз уза номингнн ёзмаймен,
Сариғ эрди юзи, хуноби ашким бирла қон бўлмиш.

Юзумни ашкму йўллар қилибтур ё назар пайки —

Сени истарга кўп ҳар ён югурмакдин нишон бўлмиш.

Қуруқ шохедурур жисмимки, кўз даврида кирпикдин
Хаёлинг қушлариға анда икки ошён бўлмиш.

Кўзум хуноб аро бўлмиш биайних уйлаким, кўнглум
Қароси қон аро кўнглумдаги доғи ниҳон бўлмиш.

Сиришк оллида мужгон шохи санчиб, боғлайн дермен
Йўлин бу селнингким, элга андин кўп зиён бўлмиш.

Юзунг ҳажрида, билким, қон ёшим оқмиш, чаман ичра
Қачон кўрсангки, ҳар бир шох уза гул арғувон бўлмиш.

Мурассаъ қилма чатринг ложувардий атласин, эй шаҳ,
Гадо оллидаким бу навъ чатри осмон бўлмиш.

Навоийға деманг ул тифл ишқин асрағил махфий,
Бу дамким ҳоли шаҳр атфоли ичра дoston бўлмиш.

277

Суроҳий то майи лаълинг висолин орзу қилмиш,
Ани бу мастлиқ девонайи жўлидамў қилмиш.

Чибинлар шаккари лаълингда йўқ жон қушларидурким,
Сув ичмакликка ҳайвон чашмаси узра ғулу қилмиш.

Адамдур ул оғизким, хурдабини ақл топмайдур
Вужудин гарчи ул қатлим ишида гуфтуғў қилмиш.

Ғаминг жон пардасин чок айлагач, гардун, не янглиғким
Лабинг ориртинг анинг риштаси бирла руфу қилмиш.

Кўнгулким, ташнайи лаъли лабингдур, ваҳки, сув этмас,
Анга гарчи висолинг ваъдаси бағримни су қилмиш.

Лабинг етган қадаҳ тарёқидин еткургил, эй соқий,
Ки ҳажр аччиғлиғи жомим аро майни оғу қилмиш.

Висолинг нўши бирла ўзгаларга нўши жон бўлким,
Навоий жони муҳлик ҳажр неши бирла хў қилмиш.

278

Зарра-зарра жисмим ўртади ғамингдин, эй қуёш,
Ваҳки, сендин бўлмади меҳру вафо бир зарра фош.

Ҳар неча қилсам вафо, сендин вафодин йўқ асар,
Тош экин бағрингму ёхуд боғладинг бағрингға тош?

Кўз ёшим дурри яtimi қўйдилар йўлингда юз,
Ваҳки, раҳминг йўқ аёқ остинда кўруб мунча бош.

Гар кенгаш бошлар кўнгул сайдини қурбон қилғали,
Қошларинг ёси недур келтурдилар бир ерга бош?

Эй Навоий, жонға ул кўздин не еткай ғайри захм,
Ўқу ё олдинда қўймиш хосса ул мужгону қош.

279

Чиқти ёрим кеча йўл азмин қилиб ул бағри тош,
Бас ажойбдур қаронғу кеча чиқмоқлик қуёш.

Гар қуёшға эл назар қилса кўзига ёш тўлар,
Ул қуёш борғач назардин, кўзларимга тўлди ёш.

Захмидин қон кўп борурдин қолди чок ўлғон кўнгул
Зангдек афғон чекиб хайлида бўлғай эрди кош.

Фурқатингда йиғлабон ҳақдин висолинг истарам,
Гаҳ сочармен бошға туфроғ, гаҳ қўярмен ерга бош.

Қатра қонлар гар томар кўксумга урғон тошдин,
Захмдиндур демаким, қон йиғлар аҳволимға тош.

Чун тўшарлар оқибат устунга хоро бирла фарш,
Не осиф, остингда гар чарх атласидиндур фиरोш.

Фош этар меҳрин Навоийнинг сариғ рухсораси,
Субҳдекким, сорғориб рухсори айлар меҳр фош.

280

Қатиқ дардим зулоли ашк этар фош,
Сузук сув ичра қолмас ёшурун тош.

Ҳалоким васл аро мингдин бир эттинг,
Ки бергай тенгри бир ёшингға минг ёш.

Демакка фитна таълимин бўлуб хам,
Қулоғинг сори бош элтибтур ул қош.

Магар сочингни тийдинг фитнадинким,
Паришонҳол аёғингға қўяр бош.

Ясар чоғда лабинг рангини гўё
Эзибтур оби ҳайвон бирла наққош.

Қадаҳ, эй муғки, жон айлай нисоринг,
Неча бўлсам харобот ичра қаллош.

Навоий жони сенсиз дардисардур,
Борурда они ҳам олғай эдинг кош.

281

Оразин кўрдум ниҳон, ашк айлади сирримни фош,
Ёшурун қолмас ўғурлуқ уй ароким бўлса ёш.

Зулфи саркашлик қилур ҳар неча ул ой чекса қад,
Соя гарчи қисқарур доим бийик бўлғач қуёш.

Ҳар сари мў ул пари ҳижронида бир ёрадур,
Баски атфоли жунун бошим уза ёғдурди тош.

Айлагил нолам харошидин ҳазар, эй сиймбар,
Ким бу суҳон бирла ногаҳ топмағай сийминг харош.

Каъбадур кўнглум уйи, айланг тавоф, эй дарду ишқ,
Анда меҳроб ўрнига ер тутқали ул эгма қош.

Даҳр боғи ичра чун бир гулга йўқ бўйи вафо,
Қилмағай эрди ҳаво кўнглум қуши ул гулга кош.

Эй Навоий дайр аро тутса аёғ ул муғбача,
Нўш этиб олма аёғидин анинг ўлгунча бош.

282

Чу билди шамъким, ғам шоми кўнглумни ҳалок этмиш,
Танин ашк этмади йўлким, яқо ҳолимга чок этмиш.

Чаманда йўқки булбул, зоғ ҳам ун чекса заъф айлар,
Ҳазин кўнглумни, кўрким, фурқатинг не дарднок этмиш.

Кўнгулдин ғайр ёди чиқти етгач тийрборонинг,
Қудурат нақшидин ёмғур суйи бу уйни пок этмиш.

Куюн янглиғ гузар кўйига қилмоқ гар эрур мумкин,
Ғам эрмас, водийи ҳижрони гар жисмимни хок этмиш.

Сув ичмай кўнгли зуҳдумдин агар кетмиш эди, соқий,
Вузу ибриқида майдур, тўла келсун, не бок этмиш.

Фалак пайкони зулми, ваҳки, тешмиш хаста кўнглумни,
Нечукким томчи бир ер узра кўп томиб, мағок этмиш.

Қадаҳ тутким, қизортай чеҳра, эй соқийки, ҳижронинг
Юзумни асфар андоқким хазони барги ток этмиш.

Балодур нафс ширки фақр йўлида, хуш ул фоний,
Ки бир раҳравға жисми туфроғин гарди широк этмиш,

Навоийни дедингким бир жафо бирла ҳалок айлай,
Вафо қил эмдиким; бу орзу они ҳалок этмиш.

283

Кўз кўтармен ул қуёшдин гар кўзум қилмоққа реш,
Пашшалар янглиғ ҳаво узра чекар ҳар зарра неш.

Телбалик боғи гули нилуфари эркин буким,
Ҳам кўкарди халқ тошидин таним, ҳам бўлди реш.

Хуштурур кўнглумда зулфу қаддидин наълу алиф,
Ким бу қурбондек топилмас андоқ ўқу ёға кеш.

Бели тори ҳажридин жисмим бўлубтур тордек,

Эй фалак, раҳм эт, бу икки риштани бир-бирга эш.

Турфа кўрким, кўнглума ишқинг кирарга йўл бўлур,
Нечаким, ишқ имни тарк этгил, дебон кўксумни теш.

Истасанг дайри фано тавфин, белингдин, эй фақиҳ,
Қайд зуннорин узуб, зуннор қайдин доғи еш.

Таън қилмангким, Навоий бекасу бекор эрур,
Ким анга оламда ошиқлиқ йш ўлмиш, ишқ эш.

284

Не хам қошлардурурким, ҳайрати қаддимни ё қилмиш,
Не кирпиклар ўқиким, рўзгоримни қаро қилмиш.

Не печу тоби ҳадсиз доми зулф эркинки, очилғач,
Демай кўнглум кушиким, уйла юзни мубтало қилмиш.

Не кўзлардурки, олмиш кўз юмуб-очқунча кўнглумни,
Қилиб ҳар гўшада бемору қисми юз бало қилмиш.

Не ораз лоласидурким, кўнгулни қон этиб дарди,
Туган қўйғон била дафъиға ул қоннинг даво қилмиш.

Не нозук хўй эрурким, айламиш ўтруда юз дашном,
Гадоеким онинг зулфу кўзу қаддин дуо қилмиш.

Биравким, жаннату дўзах сўзин шарҳ айламиш, гўё
Киноят важҳи бирла васлу ҳижронни адо қилмиш.

Ажаб кўр ишқ ароким, мўр этарга аждаҳоларни
Фусундин мўрхатлар қайди зулфин аждаҳо қилмиш.

Қазодиндур манга ишқ ўйнамоқ, эй носихи нодон,
Кўрубсенму киши ҳаргизки тағйири қазо қилмиш?

Навоийдек халосим йўқ эди ул ғамза куфридин,
Хусусан, зулфи зуннори доғн бўйнулумға тоқилмиш.

285

Оразин ёпқач кўзумдин сочилур ҳар лаҳза ёш,
Уйлаким пайдо бўлур юлдуз, ниҳон бўлғач кўёш.

Қут бир бодому ерим гўшайи меҳроб эди,
Ғорати дин этти ногаҳ бир балолиқ кўзу қош.

Бу дамодам оҳим ифшо айлар ул ой ишқини,
Субҳнунг бот-бот дами андоғки айлар меҳр фош.

Бўсае қилмас мурувват, асру қаттиқдур лабинг,
Десам оғзи ичра айтур: лаъл ҳам бор навъи тош.

Новакинг кўнглумга киргач, жон талашмоқ бу экин,
Ким қилур пайконини кўнглум била жоним талош.

Умри жовид истасанг фард ўлки, бўстон Хизридур
Сарвким, даъб айлади озодалиқ бирла маош.

Коши оллинда Навоий берса жон, айб этмангиз,
Гар будур меҳроб, бир-бир кўйғусидур барча бош.

286

Сориғ гул демаким, чун сарвинозим боғ аро бормиш,
Юзин кўргач қизил гул заъф этиб, ул навъ сорғормиш.

Кўнгул атрофида очқон учун ҳижрон ўқи йўллар,
Бало хайлини ишқинг шаҳнаси ул сори бошқормиш.

Ғаминг миннат қўюб жон олди, ваҳ, жонимға юз миннат,
Ки худ бори тириклик миннатидин жонни қутқормиш.

Каломинг гавҳаридек топмамиш, гарчи сабо илги
Яқосин ғунчанинг йиртиб нечаким қўйнин ахтармиш.

Кўнгулни чок-чок этгач, етишти ўқи ҳар ёндин,
Ўтун қўймоққа гўёким бу ўтнинг тўш-тўшин ёрмиш.

Нечаким қад чекар, саркашлик айлар анбарин зулфи,
Агарчи кун бийик чиққонда: доим соя қисқормиш.

Илик бўғзига элтиб, шиша тўкмиш қон ёшин мендек.
Магар соқий аёғин ўпкали ўл доғи ёлбормиш.

Югурма ризқ учун, не етса ҳақдин англаким, комил
Не келтургил демиш, не ғайбдин етганни қайтормиш.

Фироқу зуҳд дафъиға Навоий ишқ саҳбосин
Магар тўққуз тутуб, тўққуз фалак жомини сипқормиш.

287

Тузмагай эрди қазо бу жисми вайронимни кош,
Чунки тузди, солмағай эрди анга жонимни кош..

Тан уйига жонни солғач, қилмағай эрди муқим,
Ул уй ичра кўнгул отлиғ зори ҳайронимни кош.

Бўлди чун жону кўнгил бори назар шамъи била,
Қилмағай эрди мунаввар чашми гирёнимни кош.

Чун адам сахросидин келдим вужуд айвониға,
Бузғай зрди марг селоби ул айвонимни кош.

Чун тузалди жисм уйи, қовғай эди ондин равон
Йўқ кўнгул — девонайи расвойи нодонимни кош.

Чун ани ҳам қовмади, кўр этса эрди тиғ ила
Кўз деган қон ёш ила олудадомонимни кош.

Чун бу доғи бўлмади, қилмаса эрди жонима
Мунча зебову малиху шўх жононимни кош.

Чун бу янглиғ бўлди жонон кўйса эрди марҳаме
Гаҳ-гаҳи кўргач кўнгулда доғи ҳижронимни кош.

Ишқ ичинда чора ўлмақдур Навоий дема, ҳақ
Рўзи этгай лаъли жонбахш оби ҳайвонимни кош.

288

Порсоваш дилситоним бўлган эрмиш боданўш,
То бошим бўлғай аёғинг бўлғуси, эй майфуруш.

Ичганин кўрган замон-ўқ маст бўлғунгдур, деманг,
Ким эшитган лаҳза мендин зойил ўлмиш ақлу хуш?

Базми васлидин йироқ оғзимда хумдек муҳр эрур,
Тонг эмас, қонимға майдек шавқ ўтидин тушса жўш.

Жону кўнглум қон ютуб афғон чекарлар ҳажридин,
Ишрат аҳли май ичиб базмида қилғондек хуруш,

Чок кўнглак бирла то усрук чиқибсен, оҳким,

Кисватин майхона раҳни айламиш юз хирқапўш.

Субҳидамул бут сабуҳий базмин эттим орзу,
Чиқмағил дайри фанодин деб нидо қилди суруш.

Эй Навоий, қору эрмас бўлса юз минг жон фидо,
Гар қадаҳнўшум ики лаъли майидин тутса қўш.

289

Сени кўргач, дер эдим бир меҳрибоним бор эмиш,
Оллоҳ-оллоҳ, не бало ботил гумоним бор эмиш.

Оразинг моҳияту оғзинг сўзин шарҳ айларам,
Ваҳ, не табъи поку зеҳни хурдадоним бор эмиш.

Чок қил кўксумни, эй бадмеҳр, токим билгасен,
Тиғи ҳажрингдин не навъ, озурда жоним бор эмиш.

Не ҳаёт эрди, ўлар ҳолимдаким кўргач мени,
Ноз ила деди: ҳануз ул нотавоним бор эмиш?

Жавҳари ишқин олурға халқ махфий нақдидек
Жон ичинда бир неча доғи ниҳоним бор эмиш.

Юз ғамим бор эрди, муғ кўйига киргач бўлди дафъ,
Ваҳки, мен ғофил, ажаб дорул-амоним бор эмиш.

Дерки, ёлқибмен Навоий унидин, ваҳ, яхшидур,
Ким тирикликдин нишон тек бир фиғоним бор эмиш.

290

Ошиқ ўлдум, билмадим ёр ўзгаларга ёр эмиш,

Оллоҳ-оллоҳ, ишқ аро мундоқ балолар бор эмиш.

Қаддиға эл майли бўлғондин кўнгул озурдадур,
Ул алифдин зорларнинг ҳосили озор эмиш.

Элга новак урди, мен ўлдум, эрур бас турфаким,
Жоним эткан реш эл бағриға кирган хор эмиш.

Риштаким муҳлик ёрам оғзини тикти, англадим,
Ким кафан жинси қироғидин сувурғон тор эмиш.

Кўйи деворидин оғриқ танға тушган соядек,
Сели ғамдин эмди соя ўрниға девор эмиш.

Жонға тахвиф айладим тийғи ҳалокидин онинг,
Билмадим, бу ишдин ул ўлгунча миннатдор эмиш.

Эй Навоий, хўбларни кўрма осонлиғ била,
Ким бировким солди кўз, узмак кўнгул душвор эмиш.

291

Вўсма бирла қошин ул маҳвашки рангин айламиш,
Кўзи жаллоди қиличиға яшил қин айламиш.

Кўнглум ўтин демаким, тортар забона зулфидин,
Ким ул афъи тил чиқармоғлиғни ойин айламиш.

Сунбулунг афъисидин захме емиш гўё тароғ,
Йўқса, невчун оразин бошдин-оёқ чин айламиш?

Титрагучдин қилмиш ул кирпик ясолиға алам,
Ваҳ, яна то не кўнгул яғмосиға кин айламиш.

Уйладурким илгини ҳино уза қилмиш нигор,
Улки гулгун кўнглак узра тўнин эпкин айламиш.
Раз қизидин, соқие, бир дам мени шод айлаким,
Чарх золи ғуссаси кўнглумни ғамгин айламиш.

Гар Навоийға Сулаймон мулкича бордур, не тонг,
Буки Билқиси замон назмини таҳсин айламиш.

292

Не абрашдурки, секретмиш яна майдонға ул маҳваш,
Қизил, оқ гул била елдин магар халқ ўлди ул абраш.

Жаҳон майдонида то шўх чобуклар қилур жавлон,
Киши кўрмайдур андоқ абраш узра ул сифат маҳваш..

Эмас абраш, сипеҳредур, шафақдин кўргузуб анжум,
Қуёш турки анга рокиб, тонг эрмас, гар эрур саркаш.

Нечук ўлмай ул абраш узра ул маҳвашни кўргачким,
Ҳамул абраш эрур саркаш, ҳамул маҳваш эрур сархаш.

Мени мажнун йиқилсам кўргач-ўқ, ҳайрат ери эрмас,
Ки ақли кулга ҳар соат эрур наззорасидин ғаш.

Париваш рахш уза сархуш пари жавлон қилур, нетсун
Жунун жомига қилмай бодаполо аҳли тақво фаш?

Қуюн янглиғ эгарса абрашин ул шўх, дам урмон
Навоийдек, нединким ушбу сўз бор асру кўп чирмаш.

293

Ул сарв узори гули серобдек эрмиш,

Лаъли лаби гул узра майи нобдек эрмиш.

Кўрдум қоши аксини кўнгул кузгуси ичра,
Бу қибланома, ул мунга меҳробдек эрмиш.

Кўрдум кўнгул аҳзолини кўксум тўшугидин,
Лаълинг ғамидин қатрайи хунобдек эрмиш.

Девона кўнгул қайди жунундин не қутулсун,
Ким ҳар хама зулфунг анга қуллобдек эрмиш.

Хусн анжумани ичра юзин кўрмамиш эрдим,
Анжум аро хуршиди жаҳонтобдек эрмиш.

Тут фақр этагин, атласи зарбафт сўзин қўй,
Ким ул доғи тан ҳифзида мошобдек эрмиш.

Бир йўли Навоийни йироқ солма назардин,
Ким ул доғи бир кун санга аҳбобдек эрмиш.

294

Не ажаб, гар бор эсам девонавашлиқ бирла хаш,
Ким кўнгул олғон парирўйум эрур девонаваш.

Манъ этарсиз ҳуши йўқ кўнглумга лаъли бодасин,
Айтинг, эй ҳуш аҳли, келгайму бу сўз усрукка хаш?

Софи васли бўлмаса гар барча захри ҳажридур,
Соқие, бир журъа тутким, олди жонимни аташ.

Солди кўнглумни ғами ҳижрон гудози ичра ёр,
Гўйиеким ишқ аро ул қалба бор эрди ғаш.

Вах, не янглиғ соғ ўлай мен телба бу ҳолатдаким,
Ул пари ҳам бордурур девонаваш, ҳам журъакаш.

Шайх бошиға бало эркандурур дасторким,
Ишқ асрорин эшитмакликка мониъ бўлди фаш.

Демаким, бир яхши сўз бирла Навоий жонини
Олсам, ул бўлғайму рози, яхши сўзга не кенгаш?

295

То кўз била кўнглумни ул ғамза мақом этмиш,
Қонимни ҳалол айлаб, уйқумни ҳаром этмиш.

Сарв ўлмади боғ ичра оҳим ели бирла хам,
Боқ кўз учи бирланким, қаддингға салом этмиш.

Ҳайвон суйидур шудрун, Исо дамидур салқин —
Бўстон сари жононим гўёки хиром этмиш.

Ҳажр ўқлари захмидин жисмим била ашкимни
Тутмоққа бало сайдин ғам донаву дом этмиш.

То ошиқу шайдомен қатлим қилур ул кўзлар,
Мажнунға кийикларни ишқ улфати ром этмиш.

Маъшуқ қилур жилва, ҳар кимки анинг кўнглин
Дард ўти кули бирла ишқ ойинафом этмиш.

Искандару Жамлиқдур ишқингда Навоийға,
Ким рахшинг изу наълин кўзгу била жом этмиш.

296

Борғонингдин жон талашмоқ эрди мен маҳзунға иш,
Келдингу жонимни олдинг: ул боришға — бу келиш.

Васл ошиқ жонидур, мен жон талоштим ҳажр аро,
Ҳажр бориб, васл етгач, ўлмак эрур турфа иш.

Тиғи то кўксумни ёрди нола қилмон заъфдин,
Рост андоқким, қўяр афғонни чок ўлғон қамиш.

Қиймамиш ул сарв гулгун тўнки, тонг эрмас, бу ранг,
Нахлким кўз боғида қон бирла топти парвариш.

Иътидоледур ҳавойи ишқ ароким хуш кечар
Совуғ оҳим бирла ёзу кўнглум ўти бирла қиш.

Жисмим узра бор янги бутган кўкумтул доғдек,
Сўзи ҳажрингдинки урдум ғуссадин ҳар ерга ниш.

Кишу синжобини, тонг йўқ, кийса музий бозгун,
Ким чиқармиштур кишилиқдин ани синжобу киш.

Туз бўл ўқтек гар тиларсен авж, ёким эGRIDУР —
Давр ҳар бир гўшадин бўғзиға солибтур кериш.

Эй Навоий, ҳар дам ул ой меҳри ортар кўнглума,
Гарчи йиллардурким, ул тарки муҳаббат айламиш.

297

Олур жонимни ишқу манга дам урмоқ маҳол ўлмиш
Бировдекким, тили онинг ўлар ҳолатда лол ўлмиш.

Эрур ҳар сори кесган наъл ё рахшинг изи, билмон,
Таним туфроғи то жавлонгаҳингда поймол ўлмиш.

Ичиб қонимни ул кўзким қизармиш, нотавонедур,
Ки ҳам беморликда май чекиб, рухсори ол ўлмиш.

Таним то риштайи зулфунг хаёли бирла чирмашти,
Бияйниҳ риштайи зулфунгға чирмашқон хаёл ўлмиш.

Қошинг ҳажрида тишлар бирлаким жисмимни нақш эттим,
Назора айлаким, ҳар бири бир мушкин ҳилол эрмиш.

Кўнгил боғида оҳим ўқлари қаддинг фироқидин
Бари ғам бергали ҳар қайси бир раъно ниҳол ўлмиш.

Фано кўйига кирким, Жам ила жоми жаҳонбиндур
Гадоким, жом анга бу дайр аро синғон сафол ўлмиш.

Сен уйқу ичрасен, хуршиди авжи давлатинг тушдур,
Ҳам ушбу тушда ул хуршидға доим завол ўлмиш.

Юзунг кўргач Навоий кўнгли озди, зулфдин банд эт,
Ким ул мажнун баҳори васлдин ошуфтаҳол ўлмиш.

298

Дема, не суд эрур ўлмоқ фано ҳаримиға хос,
Яна не суд керак ўзлукунгдин этса халос.

Авомдин, демаким, ўзни қутқарай, эр эсанг,
Ўзунгдин ўзни қутулмоққа жаҳд қилғил хос.

Кўнгул алил эса фориг эмас хавотирдин,
Жароҳат узра йиғилмоқдурур чибинга хос.

Ажаб эмастур, агар топти гавҳари мақсуд,

Бировки бўлди фано ашки баҳрида ғаввос.

Овуч қоқармен ўз аҳволима таҳайюрдин,
Рамида кўнглум эрур бу усул ила раққос.

Десанг, бу йўлда ўлай, нафсни бурун ўлтур,
Ки ишқ шаръида гўё бу навъ келди қисос.

Ризо йўлида Навоий борур қаён чексанг,
Чу ишқ боғлади бўйнига риштайи ихлос.

299

Гулрухум ёди била кўнглум эрур гулга ҳарис,
Ким берур Юсуф иси қон аро юз пора қамис.

Лутф вақтида ул ой оллида элдур махсус,
Ваҳки, бедод қилурда мени айлар тахсис.

Эй ажал, келмак эмиш бошима ул умр, манга
Раҳм қил, жонинг учун берма замоне танқис.

Бода кўнглумни халос айлади даврон ғашидин,
Гўйи ул ўт била бу қалбга бўлди тахлис.

Ишқим айлар сени қон тўккали ҳар дам тарғиб,
Ҳуснунг айлар мени жон бергали ҳар дам таҳрис.

Банд этибтур жадал аҳли ишин ишкол, андоқ,
Ким не «Мифтоҳ» анга суд қилур, не «Талхис».

Васл ҳирмони Навоийга эмас ҳеч ажаб,
Чунки маҳрум бўлур ҳар кишиким бўлса ҳарис.

300

Жон етиб оғзимға, топмон дарди ҳижрондин халос,
Жонни ҳижрондин халос эт, ё мени жондин халос.

Андоқ очти сунбулин гул узра елким, бўлмағай
Бир кўнгул оламда ул зулфи паришондин халос.

Дема, нолангдин учар ҳар шом элдин уйқуким,
Туннинг ул бошида эл эрмас бу афғондин халос.

Гарчи ер топтинг кўнгулда, ваҳм эт оҳу ашқдин,
Ким кириб вайронға, бўлмас кимса тўфондин халос.

Ёғса мажнун кўнглум узра шўхлар дарди, не тонг
Телба атфол ичра бўлмас сангборондин халос.

Истамас бир-бирни сенсиз жону тан, тенгри учун,
Ким они мундин халос этгил, мунди ондин халос.

Ҳажр уйи ичра қоболмиш ёр ҳажридин кўнгул,
Ваҳ, қачон бўлғай бизинг тутқун бу зиндондин халос?

Жом давридин халос ўлмоқни зинҳор истама,
Эйки, бўлмоқ истадинг андуҳи даврондин халос.

Банди зулфунгдин Навоийни халос этгил десам,
Дерки: бўлмас, бўлмағунча ҳукм султондин халос.

301

Бировки амр хилофидин айлагач иъроз,
Агар улус шаҳидур, йўқ онинг киби муртоз.

Риёву ужбу ҳасад дафъин эт фано билаким,
Кетар бу дору ила мунча мухталиф амроз.

Амалға боқмаки, бебахри фазл эрур яксон,
Ғузайл Бармакий ўлсун, вагар Ғузайл Аёз.

Замона аҳлини бу коргоҳ аро билгил,
Зуруфким тўладур анда мухталиф ағроз.

Ҳалоки нафс вали нутқи, билки, риштайи куфр
Кесар ишига Али зулфиқоридур миқроз.

Замона мушкунгга кофур қотти, кўз очғил,
Ки чун кўз оллидадур бўлмас айламак иғмоз.

Савод жаҳлини юб, вақт эрурки уйғонсанг,
Ки умр шомига субҳи ажал кетурди баёз.

Ғақир яшурун оҳиға боқмаким, ўртар
Жаҳонни, гарчи эрур бу чоқин иши ийғоз.

Бўлур ўлукка Навоий ҳадиси жон берса,
Нединки файз эшигин боғламайдурур файёз.

302

Ичиб ул шўх гул-гул қилди лаъли ноб ила ораз.
Мени маҳзун нечукким дам-бадам хуноб ила ораз.

Магар симоби ашким қилғали шиягарфгун ул шўх
Қилур шингарфдин гулгуна, юб симоб ила ораз.

Ҳам ул кун меҳри иқболимни шоми ғам ниҳон қилди
Ким ул гул қилди пинҳон сунбули сероб ила ораз.

Қуёшнинг партави бирла агар ул юзни тенг тутса,
Эрур андоқки тенг тутқай қуёш маҳтоб ила ораз.

Магар занжири зулфунг шомида мотам насибимдур,
Ки ҳар соат харош айлармен ул қуллоб ила ораз.

Қоши бирла ишорат саждага айлар, хуш ул давлат.
Ки айлаб сажда равшан қилсам ул меҳроб ила ораз,

Дема, қиш совуғ оҳимдин дурурким, чекти ул чобук
Қоши устида қиш бўркин ёпиб синжоб ила ораз.

Талаб йўлинда юз қўй ҳар эшик туфроғиға, яъни
Бир аҳли дил аёғиға етур ҳар боб ила ораз.

Навоий орази сорғорди ғам еб беҳуд ўлмоғдин,
Нечук сорғормағай бу навъ, хўрду хоб ила ораз?

303

Жонға зулфунг тобидин ул лаъли хандондур ғараз,
Хизрға зулмат тилардин оби ҳайвондур ғараз.

Шавқ ўтиға урмасам сув, куйдурур кўнглумни пок,
Истагандин ўқларинг кўнглумга пайкандур ғараз.

Невчун, эй ҳижрон, азоб айларсен онсиз жонима,
Истагилким, топшурай гар ҳуд санга жондур ғараз.

Юз туган қўйдум эмас қонъ, кетинг, жону кўнгул,
Гўйиё ул бевафоға доғи ҳижрондур ғараз.

Ол этар бўлсанг кафингни даҳшат этма, тиф сур,

Мен бихилдурмен санга гар бир овуч қондур ғараз.

Оламу одам фидонг ўлсунки борсен, эй ҳабиб,
Сен ғараз инсондин, ар оламдин инсондур ғараз.

Эй Навоий, воқиф ўл ҳолинггаким, ёр оллида
Бас фаровондур ғаразгў, асру паррондур ғараз.

304

Эй сабо, жоним ҳалокин айла жононимға арз,
Йўқки, жисми нотавон аҳволин эт жонимға арз.

Оҳ дудин, ашк қонин, нола маддин айлагил
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви хиромоимға арз.

Куфри зулфи дину имонимни барбод айлабон,
Қилганин жон қасди этғил номусулмонимға арз.

Ваъдаи васлиға етмай ўлганимни, эй рафиқ,
Қилғасен ҳар ерда кўрсанг аҳди ёлғонимға арз.

Ошиқ ўлтурмакка чиқмиш маст, ваҳ, ишқим сўзин,
Эй рақиб, этсанг не ул бебоки нодонимға арз?!

Васл шавқи ғолибу мен гунгменким, айламак
Ҳожат эрмас қошифи асрори пинҳонимға арз,

Эй Навоий, ҳажр зиндонида жоннинг хавфи бор,
Қилғасен топсанг маҳал, албатта, султонимға арз.

305

Нафс қуттоъут-тариқн манзилидур бу работ,

Нақди дин ҳифзиға қил ўтгунча андин эҳтиёт.

Манзил этсанг бу работ ичра иқомат қилмаким,
Ҳар кун ўзга карвон оромгоҳидур работ.

Не тўшарсен тахти жоҳинг фаршин олтун хишт ила,
Ким сенингдек шоҳни кўп ўтқарибтур бу бисот.

Тавқи лаънат десалар бўйнинда тасбиҳин, не тонг,
Макру ҳийла узра шайх эл бирла қилса ихтилот.

Зарқ жоми бирла важд этган эрур ул тифлким,
Май дебон рангин сувни қилғай ичиб умда нишот.

Шайхи жоҳил бўлмоқ ўз асрори бирла мунбасит,
Ғафлат аҳли банг ила қилғон кибидур инбисот.

Фақр кўйи итларидин кимки кам кўрди ўзин,
Топсанг они итлари силкида топқил инхирот.

Васлға йўл ҳажридин фақр ўлди, кўргил, турфаким,
Бирдин учмоғдур хижил, бирдин томуғ, бирдин сирот.

Эй Навоий, ишқ аро берабт агар сурсам ҳадис,
Анда мазмун бил ғараз, мақсуд кўрма иртибот.

306

Юзда холингдурму ё таҳрир этар ҳолатда хат
Томди қудрат килкидин кўн сафҳасиға бир нуқат?

Сабзайи хаттинг кўзумни ёрутур боққан сайи,
Кўп назар қилеа агарчи тийра айлар кўзни хат.

Ойни рухсоринг дедим гўё қаронғу эрди тун,
Ким манга асру йироқтин воқиб ўлмиш бу ғалат.

Жон аросиға кирар ҳар дам хиромон қоматинг,
Гарчи сокиндур алифким жонға бўлмишдур васат.

Турки анжум шоми ҳажримни ёрутмас, гўйиё
Новаки оҳимдин ўлмиш тавсани гардун сақат.

Масканинг май ўтидин, эй муғ, эрур оташкада,
Анда бир ўтлуғ самандар май тўла ҳар сори бат.

Зоҳид ўлдум деб, Навоий, ишқни тарк этмаким,
Бўлмаса ул шўр тузсиз луқмадур зухд фақат.

307

Тариқи ишқдин ўлмиш манга бало малхуз,
Нечукки фақр тилардин эрур фано малхуз.

Агарчи дардсиз ўлмас даво, валек менинг
Бу дард истаганимдин эмас даво малхуз.

Аёққа кирса не бўшқай бало муғилони,
Гар ўлса бодиядин Каъбайи сафо малхуз?

Эрур мулоҳазам ул ой ризоси ишқ ичра,
Агарчи элга висол ўлди ишқ аро малхуз.

Фириб берма манга интиҳодин, эй зоҳид,
Ки бордур аҳли ҳақиқатқа ибтидо малхуз.

Ниёзинг ўлса етар дайр пиридин қадаҳе?
Йўқ эрса, базмида эрмас шаҳу гадо малхуз.

Май ички, халқ гуноҳин юмоққа абри карам
Ёғар маҳалда эмас ринду порсо малхуз.

Ажабки, файз чароғи ишига солғай нур,
Биравки бўлғай анинг зуҳдидин риё малхуз.

Навоий, эмди қадаҳ шамъини ёрутқилким,
Ёруғлуғ ўлмади тақво била манго малхуз.

308

Риштайи диққатдур каломингда дури шаҳвор лафз,
Риштаға дурлар чекарсен чун топар такрор лафз.

Лаъли жонбахшинг эрур гўёки Рухуллоҳким,
Сочилур жон ҳар тараф қилғон сойи изҳор лафз.
Гўйиё ҳайвон суйидин қатра секрир ҳар сори,
Чун такаллум вақти лаълингдин чиқар дурбор лафз.

Гар ўлукни тиргизур, ваҳким, тирикни ўлтурур,
Лаълидин қилғач аён ул шўхи ширинкор лафз.

Дема, лафзинким тили эврулмагондиндур синуқ,
Ким топар тор оғзидин чиққунча кўп озор лафз.

Сирри ишқимни тилармен шарҳ қилмай англасанг,
Ким эмас ишқ оятиға маҳрами асрор лафз.

Эй Навоий, чун гуҳар беқадр эрур шоҳ оллида,
Не ажаб, гар бўлса назмингдин қошида хор лафз.

309

Истасангким, урғасен давронға тиғи инқитоъ,
Ул видоъ этгунча сен қилғил бурунроғ алвидоъ.

Жон бериб ширину муҳлик жоҳ учун илгингда тиг,
Назъ вақти шарбати марг истаб айлайсен низоъ.

Асрадинг каттон кафан қилмоқ учун, не судким,
Ҳашр бозорида беқийматдурур мундоғ матоъ.

Масканинг охир чу туфроғдур, не ўткармакдурур
Мадфанинг айвониға кўк гунбазидин иртифоъ?

Сандалогин уй ясаб, элдин кўрарсен сарзаниш,
Ким бу янглиғ кўрди сандалники, еткургай судоъ.

Ер ўпарсен ризқ учун миннат юкидин хам бўлуб,
Тенгри ёрингким, қилибсен хуш намозе ихтироъ.

Дур қулоғингда момуқдин бир чигитдур, эл сўзин
Бу момуғ бирла чигитдин. айламассен истимоъ.

Беша шерин гар забун қилсанг шижоатдин эмас,
Нафс итин қилсанг забун, оламда йўқ сендек шужоъ.

Эй Навоий, тенгри асрориға тил маҳрам эмас,
Чок кўнглунг ичра тутким «жовазал-иснайни шоъ».

310

Жисми васлин қилдим ул зулфи сумансодин тамаъ,
Ул киши янглиғки қилғай сийм савдодин тамаъ.

Лаълидин тиргузмак этсам орзу, айб этмангиз,
Ҳеч ким ўлтурмак этмайдур Масиходин тамаъ.

Заррани хуршиддек равшан тамаъ қилғонча бор
Заррача меҳр этмак ул хуршидсиймодин тамаъ.

Не ажаб, қилсам тамаъ овора кўнглумдин жунун,
Қилса бўлмас ақл худ Мажнуни шайдодин тамаъ.

Доғ этиб кўнглум таваққуъ қилди сабрим нақдини,
Аҳли зулм андоқки қилғай нақд тамғодин тамаъ.

Гулханийдин гулхан олотин тамаъ қилмоқдурур
Ҳар киши дунёлик этса аҳли дунёдин тамаъ.

Сарву гулдин кўп деманг сўзким, Навоий айламиш
Барги гулдин хилъат этган сарви озодин тамаъ.

311

Кўзумни токи қилмиш ул саодат ахтари матлаъ,
Қаро эрмаски, шабгун ҳулладин қилдим анга бурқаъ.

Лабинг ҳажринда қон ёшим келур бағрим шикофидин,
Ажаб эрмас, бу янглиғ сувға бўлса ул сифат манбаъ.

Қилурлар қасди жоним келтуруб бир-бирга бош, гўё
Буким, пайконларинг кўнглум ҳаримин қилдилар мажмаъ.

Бу не рокибдуру маркабки, жавлон вақти бор эрди
Қуёшдин пояда аъло, фалакдин пўяда асраъ.

Тушар кўнглумга ул юз партави кўксум шикофидин,
Бу равзани не бўлғай қилсанг, эй тийғи қазо, авсаъ?

Не тонг, ҳар кун агар бар берса юз офатки, анжумдин

Сочибтур юз мухолиф хосиятлиғ тухм бу мазраъ.

Навоий, воқиф ўл гардун арусидинки, қасдингга
Очар гаҳ шомдин гису, кияр гаҳ субҳдин миқнаъ.

312

Учуқ эрмаски чун бўлди Суҳайли оразинг толиъ,
Ақиқинг ранг олурда бўлди холинг сояси мониъ.

Гулистон демаким, чеҳранг очарда сунъ наққоши
Қилурға имтиҳон ул рангларни айлади зойиъ.

Чу ҳар ён тиғ солдинг ул ҳасаддин йиғладим, лекин
Нетайким, барқ ўтиға бўлмади ёмғур суйи дофиъ.

Кўнгул қасдиға ёлғуз тийрборон қилмади ғамзанг,
Балову фитна хайли келгали ҳам айлади шориъ.

Ҳалоким қасди воқиъ бўлмади ул ғамзадин, лекин
Лабингдин элни тиргузмак мени ўлтурди фил-воқиъ.

Чу тиғинг кирди қонимға, фараҳ бўлди манга афзун,
Нечукким майға сув мамзуж ўлур, кўпрак бўлур нофиъ.

Лабингға жон бўлур мойил, таним хоки раҳинг бўлса,
Ажаб эрмас, бўлур чун барча ашё аслиға рожиъ.

Нечук зуннор боғлаб, бода ичмай, эй мусулмонлар,
Ки пири дайр ҳар ишким қилур, бормен анга тобиъ.

Навоий, фақр кўйида тааллуқ куфри маҳз эрмиш,
Бир оллоҳ дўстдин неким насибинг бўлса, бўл қониъ.

313

Доғ уза доғдин овора кўнгулдур зойиъ,
Не қаро кунлар анга воқиъ эрур фил-воқиъ.

Тийрборони ғаминг қилди зириҳ жисмимни,
Гар зириҳ бу эса, кўп бўлғуси ўқдин монийъ.

Даҳр ўти дуди кўзумдин, не ажаб, тўкса сиришк,
Чунки тун хайлиға анжум сипаҳидур тобийъ.

Лаъли шавқида сариф юзни ёшурди қон ёш,
Гарчи сафроға чучук шарбат эмастур дофиъ.

Ўртанур ишқда парвона, чекар ун булбул,
Ул гули шамъжабин ишқида менмен жомийъ.

Эл насиби чу азал қисматида топти рақам,
Сенки саъй ортуқ этарсен, нечук ўлғай нофиъ?

Ул қуёш ҳар кишига толийъ эрур, ваҳ, нетайин,
Ким Навоийға бу савъ ўлмади бир кун толийъ.

314

Васл шоми хилватимда ёқсалар ногоҳ шамъ,
Рашқдин жонимни гоҳи соя ўртар, гоҳ шамъ.

Равшан этса уйни дилхоҳим, ёрутманг шамъким,
Шамъи базмим бўлди чун дилхоҳ, змас дилхоҳ шамъ

Урмасун кўп лоф куймакдинки, ҳижрон тунлари
Тузмас эрди оллида тортай десам бир оҳ шамъ.

Риштайи жони куяр ашки оқиб, жисми эриб,
Тийра шомим зулмидин бўлмиш магар огоҳ шамъ.

Оҳим андоғ тийра қилди кўкниким, тонмас ўзин
Гар қуёшдин ёқмаса Исойи Рухуллоҳ шамъ.

Топса ҳирмон зулмати ичра, не тонг, ҳайвон суйин,
Кимгаким бўлса ҳидоят нуридин ҳамроҳ шамъ.

Ҳажр аро иитар жамолинг ҳам Навоий, ҳам кўнгул,
Ким тиларлар тийра тунларда гадову шоҳ шамъ.

315

Кўзум ёшарди аён бўлғач ул жамоли бадиъ,
Булутға сув тўлар ул дамки, бўлди фасли рабиъ.

Тасаввур этса қошинг тоқини кўнгул титрар,
Қазо муҳаддиси баским чекибтур они рафиъ.

Недия аёғингга тушгай бошингга эврулубон,
Қуёш гар ўлмаса ҳусн ичра куллуғингга мутиъ?

Қошинг хаёли ториқмай кўнгулда эврулсун,
Эрур чу қибланамо пўясиға ҳуққа васиъ.

Не навъ барқни дейким, буроқ янглиғ эрур,
Ки ул батедурур музлам, бу бир муниру сариъ.

Навоий, уйла тирилким, уятдин ўлмагасен
Агар расули алайҳис-салом бўлса шариф.

Қилурни айла риоят, демакта асра адаб,
Ки дўст феълингу қавлунггадур басиру самиъ.

316

Юзига кўзгуни ҳар дам қилур ул сиймбар моний,
Онингдекким қуёш рухсориға бўлғай қамар моний.

Жаҳонни ул қуёшнинг барқи ҳусни ўртагай эрди,
Каронсиз баҳри ашким бўлмаса эрди агар моний.

Қуруқ жисмимни ғам тиғидин асрар дард ила шавқунг,
Йиғочға кесмагидин уйлаким бўлғай самар моний.

Қабул этмон қанот эгним уза чиқса оғир дебким,
Йўлунгда барқдек пўямға бўлғай болу пар моий.

Кўзум узра ҳубоби ашк ул юз монийи эрмас,
Бийайниҳ шишадекким, бўлмас айларга назар моний.

Дема, зоҳидки, тақвоға не монийдурки, бордурлар
Шабобу бодаву ишқу жунуним сарбасар моний.

Оғиз бирла қаду қошу кўзунг зуҳдумға қўймаслар,
Нечук қилғай киши бир ишки, бўлғай бу қадар моний.

Кўнгул байтул-ҳарами тавфиға моний хавотирдур,
Сафарға Каъба сори уйлаким бўлғай хатар моний.

Навоий жониға тан гарди эрмиш монийи мақсуд,
Насими васл эсгач файз боғидин, кетар моний.

317

Меҳрсизликдин фалак эл қатлин айлар бедариғ,
Йўқса, невчун дафн этар ҳар кун қуёштин ерга тиг?

Тиғи зулми захмидин ҳар шом андоққим шафақ,
Қону туфроғ ичрадур хуршид оразлар, дариф.

Кун эмас — олам кўзига мунташир айлар баёз,
Тун эмас — балки чекар хуршид рухсориға миғ.

Кимгаким дўлоби чархидек солур саргашталиқ,
Бўғзин ип бирла бўғар қилғон сойи фарёду жиғ.

Нечаким йиғса ўзин шаҳрар боши узра чекар,
Чатрдек кимни сарафроз айламаклик қилса биғ.

Гўйиё они сабаб қилди мусаббиб не учун,
Ким анга бу қилмоғидин не зиёндуру, не осиф.

Эй Навоий, бил неким бўлғанни ҳақ тақдиридин,
Мундин ўзга амрдин кўнглунгни уз, илгингни йиғ.

318

Заиф танда ғамингдин юз эски бўлғон доғ,
Ҳар эски доғ бу шох узра бир қуруқ яфроғ.

Юзунгга ҳусн фузун бўлди нил зийнатидин,
Магарки ёруди гугирд ўтидин бу чароғ.

Қадинг чу айлади гулгашт сарву гул демаким,
Бўялди қонға алифлар кесиб ғамингдин боғ.

Сочи асиримен ўпмай ҳануз холин, ваҳ,
Ки донаға оғиз урмай насибим ўлди тузоғ.

Илож силсилаи зулфидур жунунумға,

Агарчи мушк исидин эмганур заиф димоғ.

Чу бўлса ғайр ҳужуми, висол мумкин эмас,
Шухуд ўлурму хавотирдин ўлмағунча фароғ?

Агар Навоий ики наргисинг хаёли била
Маризу маст жаҳондин ўтар, сен ўлғил соғ.

319

Соқийё, ҳажр илгидин кўп тортадурмен зорлиғ,
Май кетурким, маслаҳат эрмас манга ҳушёрлиғ.

Қасдим этмиш ҳажру беҳудлуғ, иложимдур даме
Майға афюн ёр қил гар айлар эрсанг ёрлиғ.

Маст қил андоқки, бош қўйсам магар бўлғай манга
Маҳшар аҳли «ё раб»у ғавғосидин бедорлиғ.

Чораси ё бодадур, ё васл, ё марг, эй табиб,
Ҳар кишиким топса ҳижрон дардидин беморлиғ.

Бар егил, ё раб, ҳаётинг боғидин, эй муғбача,
Ким майи лаълингдин ўлди бизга бархурдорлиғ.

Зухд, эй соқий, бало эрмиш, хуш ул майхораким,
Ичгали жом, бале, бўлмиш иши хамморлиғ.

Эй Навоий, зуҳддин юз қатла ортуқ, дарбадар
Бир сафол илгимда муғ кўйида қилсам зорлиғ.

320

Ул суманбар қаддининг сарвиға кўнглум бўлди боғ,

Оташин гуллар анга ҳар янғи қонлиғ тоза доғ.

Ҳажр аро ул шўх кўнглум сайд этар рухсор очиб,
Тифл оқшом қуш тутарға равшан этгандек чароғ.

Мужиби кўп йиғламоқ эрмиш назар пок ўлмоғи,
Ўйлаким айлар суйин афзун оритмоғдин булоғ.

Эй ҳаким, олғил суроҳий лўласидин пахтаким,
Суд эрур қонин неча дафъ этса маҳрури димоғ.

Ғунчадин то чиқти гул маст ўлди булбул, соқиё,
Май суроҳидинки чиқмас даҳрдин топмон фароғ.

Хатту холи нуқтаси юз чоклик кўнглумдадур,
Бир қафасда турфадур, ваҳ-ваҳ кўрунг тўтию зоғ.

Неча рангин ашк тўксам кўзда ул юз нақшидур,
Лоладин ўзга не гул бергай суйи қон бўлса боғ?

Ёғмағунча ашк дафъ ўлмас кўнгулдин тийралик,
Бу ёғинни гўйиё дебтур қазо ул ўтға ёғ.

Фақр йўлинда, Навоий, айлагил боштин қадам,
Ким бу йўл қатъида бош қўймоқдурур қўймоқ аёғ.

321

Ўртанурмен кечалар ҳажрингда андоғким чароғ,
Равшан айлай: ришта жисмимдур, кўнгул ўт, ашк ёғ.

Сарву сунбул лоладек қад зулфу юзунг ҳажридин,
Ҳам алиф, ҳам наъл кестим куйдуруб юз ерда доғ.

Бир кўзумга сарв ўқдур, бир кўзумга гул тикан,
Сенсизин, эй сарви гулрух, ногаҳ этсам гашти боғ.

Жоним ичра ўтдурур бир лаъли майгун ҳажридин
Соқие, навбат манга еткач лаболаб тут аёғ.

Соғ бўл, девона этсанг мени бир май бирлаким,
Ҳажрдин девонамен бўлдум эса бир лаҳза соғ.

Истарам оғзин қилиб лаълу хату холини васф,
Халқ ғойибдин нишонлар айтиб этгандек сўроғ.

Ул фароғу бу тараддуд этти мақсуд ўртада,
Ким бўлуб мақсуд ўтти ҳам тараддуд, ҳам фароғ.

Рўзгори тийра, нутқи лол булбулдур, магар
Ким хазон фаслида айларлар тасаввур они зоғ.

Телба деб қилма Навоийнинг иложин, эй ҳаким,
Ким мушаввашдур анга бир ўзга савдодин димоғ.

322

Гарчи мен ҳажрингдин ўлдум тортибон кўп зорлиғ
Сен ҳаётингдин топ, эй бадмеҳр, бархўрдорлиғ.

Хаста эрдим кўзидин, еткурди лаълин оғзима,
Тенгри жон берди, вале чектим баса беморлиғ.

Кечаеким тушга киргай ул саодат ахтари,
Бермагил, ё раб, манга ул уйқудин бедорлиғ.

Бодайи лаълинг била мундоқки усрукмен мудом
Кофири ишқ ўлғамен гар истасам ҳушёрлиғ.

Бу кўнгул озоридин безормен, бор муддате
Бўлғали бизлар аро озорлиғ безорлиғ.

Не бино эркин буким, бир пора коши тушмади,
Қилғали бу тоқни сунъ илги мийнокорлиғ.

Эй Навоий, суҳбатингдин қилса ор ул кўркабой,
Йўқ ажаб, невчунки сенсен бир гадо, ул борлиғ.

323

Неча, эй ороми жон, ҳажрингда беоромлиғ?
Дўстлуқ кўргузки, ҳаддин ошти душманкомлиғ.

Шукр шамъин ёқмадим, васлингда етти доғи ҳажр,
Бизни бу ўтларға куйдурган эрур ул хомлиғ.

Эрмас ўтлуғ кўнглум оғзинг нақшидур кўксум аро,
Қатрае қон оташин гул ғунчаси андомлиғ.

Деб эмишсен тарк этиб ишқу муҳаббат шевасин,
От чиқармишсен салоҳ ичра, зиҳи бадномлиғ.

Лаълидин заъф этти қон бўлғон кўнгул, ваҳ, бодадин,
Нафъ топмас эрмиш улким, қилса хуношомлиғ.

Кўз ёшимдин нам топибдур, гарчи меъмори қазо
Боғлади кўк гунбази тоқини истехкомлиғ.

Зулфида дарду бало истар Навоий ишқидин,
Ул гадодекким тилар аҳли карамдин шомлиғ.

324

Лолагун бўлмиш сурарда қатлима дилдор тийғ,
Ё бало тоғидин этмиш лолазор изҳор тийғ.

Гул тани юз чок ўлуб буким бўялмиш қон аро,
Тегди ғамзанг хайлидин гўё анга бисёр тийғ.

Тийғ тортиб етгач-ўқ қилдим фидоси жонниким,
Бўлмағай озурда қотил, кўрмағай озор тийғ.

Жисм пайкониинг била тўлдию жондур ғамдаким,
Айласанг қатлимға рағбат бўлмағай ноқор тийғ.

Ишқ дашти сабзасидин лола ҳар ён сочилур,
Яъни ул саҳро гиёҳи бор; эмиш хунбор тийғ.

Олам аҳли қатлини бир дамда қилсанг орзу,
Юздин ол бурқаъни, қиндин чекмагил зинҳор тийғ.

Назм мулкин тил чекиб олмиш Навоий уйлаким,
Чекса оламини олур шоҳи фалакмиқдор тийғ.

325

Кечти умрум нақди ғафлат бирла нодонлиқда ҳайф,
Қолғани сарф ўлди андуху пушаймонлиқда ҳайф.

Жонға бир душворлиқ қўймай риёзат ранжидин,
Сарф бўлди нақди авқоним тан осонлиқда ҳайф.

Боғладим паймонадин паймон, фиғонким, ақлу дин
Бўлди бу паймонаву ул сустпаймонлиқда ҳайф.

Эй мусулмонлар, билингим, бўлди умрум ҳосили

Нафси кофир фитнасин номусулмонлиқда ҳайф.

Ҳайфким, нафъ айламас ҳар нечаким тортиб илик,
Десам ўз аҳволима бу навъ ҳайронлиқда ҳайф.

Андоқ иш қилким пушаймон бўлмағайсенким, эмас
Ҳеч осиф чун иш хато бўлди пушаймонлиқда ҳайф.

Ҳар не ўтган сўзларим чиндур десам ёлғон эрур,
Чин будурким, дегамен умр ўтти ёлғонлиқда ҳайф.

Чун енгилракдур ҳисоб ўлғанда султондин гадо,
Ҳайфким, бўлғай гадо авқоти султонлиқда ҳайф.

Эй Навоий, воқиф эрмон халқдин, бори менинг
Кечти умрум нақди ғафлат бирла нодонлиқда ҳайф.

326

Зор жисмимда қиличинг захми ҳар ён мухталиф,
Ҳар биридур сарв қаддинг ҳасратидан бир алиф.

Тол ниҳолида эмас яфроғки, тиллар тортибон
Сарви озодим учун қуллуққа бўлмиш муътариф.

Қошу кўзин кўргали, эй шайх, билдим макри бор,
Ҳар сияҳпўшеки мехроб ичра бўлғай муътакиф.

Анбарин хат бирла ул юз бўлди олам офати,
Олам офатсиз эмас хуршид бўлғач мункасиф.

Соқийё, ул кавсаросо бодадин бир журъа тут,
Ким мени ҳайронға бўлғай кашф сирри «лав кашиф».

Бодайи мақсуд жоми завқидин табъим юзин,
Вах, неча доим хумори жаҳл тутқай мунхасиф.

Жон бериб олсанг, Навоий, бок эмас ул бодадин,
Ким эрур «юҳйил-изом» авсофи бирла мутгасиф.

327

Ёшурун ғамзанг қиличиким қилур кўксум шикоф,
Буки махфийдур анга гўё қошинг бўлмиш ғилоф.

Қошларингни саф чекиб, бўлмиш қаровул кирпикинг,
Ким кўнгул султони хайлиға эмас ҳожат масоф.

Меҳр англаб ошиқ ўлдум сўнгра етса кўҳи ғам,
Не ажаб, ишқ ибтидоси айн эрур, поёни қоф.

Қоши кўнглум ўғрисидур, рокиъ ўлмоғлиғ не суд,
Ўғри бош солғоч қуйи, бордур далили эътироф.

Ишқ аро Мажнунни дер баъзи фузун, баъзи мени,
Лек ҳолим англағон топмас маҳалли ихтилоф.

Бўл сафо аҳлиға ҳамдам ёр васлин истасанг,
Аксини солғайму соқий бўлмағунча бода соф?

Эй Навоий, гар қилур кўнглунг ҳарам тавфини қасд,
Қатъ этиб дашти фано, мақсад ҳаримин қил тавоф.

328

Кўргузур ҳижрон ҳуруфи нуқтасин жон ҳар тараф,
Сенсизин, яъники кўймиш доғи ҳижрон ҳар тараф.

Уйла шиддат бирла чарх айлар мени саргаштаким,
Захми кўп тандин ёғар шудрун киби қон ҳар тараф.

Кўнглум аҳволин не дейким, шарҳиға бир тилдурур
Кўкрагимдин бош чиқорғон нўги пайкон ҳар тараф.

Ташладим етгач жунун хайли туганлар тахтасин,
Яъни очтим меҳмонлар оллида хон ҳар тараф.

Ашк қонлиқ кўзни элтур уйлаким сув лолани,
Бўлмаса йўлинда моний хори мужгон ҳар тараф.

Рашкдин кўп музтариброқдур кўнгул ул гўйдин,
Ким кесиб бошимни ул шўх урса чавгон ҳар тараф.

Кўй башарни, гар малоийик доми эрмас яхшидур,
Ул пари мундоқки зулф этмиш паришон ҳар тараф.

Нетиб ўлмайким, яна ул шўх усрук отланиб,
Тер суйи маркаб елидин солди тўфон ҳар тараф.

Кўр, не ҳайратдур мангаким, бордурур бу дайр аро
Дониши юз менчалар юз менча ҳайрон ҳар тараф.

Шишадек кўнглумни пайдо ўртади соқий, валек
Доғин этти май хубоб остида пинҳон ҳар тараф.

Эй Навоий, навҳайи ҳижрон тузуб ун чекма кўп,
Ким киши қолмас тирик, етқач бу афғон ҳар тараф.

329

Зиҳи азалда карам айлабон санга халлоқ,
Карими хилқат ичинда макорими ахлоқ.

Сипехр гунбазини равшан этгали зотинг
Чароғ ўлуб, анга қандил арсайи офоқ.

Нужум кўзларини гарди маркабинг ёрутуб,
Гаҳики секритибон чарх соҳатида Буроқ.

Рикобинг ўпмагининг орзусида ою кун
Бериб Буроқинг учун ўзларига шакли чаноқ.

Ҳилолу меҳру шиҳоб ўлди наълу доғу алиф,
Фалакка бўлғали сендин насиб дарди фироқ.

Сипехр ҳар кеча юз минг кўзин недин юммас,
Висолингга яна бир кеча гар эмас муштоқ?

Мақомингга етайин деб Навоий айлар сайр,
Гаҳи Ажам била Неруз, гаҳи Ҳижозу Ироқ.

330

Чарх дард аҳлиға ҳар дам ёғдурур гарди фироқ,
Ўт равонроқким, хатарлиқдур баса бу эски тоқ.

Аждаредур ҳалқа урган песа кавкаб холидин,
Жуз ажал заҳрини ком ондин топа олмас мазоқ.

Ҳазм этар фикрин ҳам этгил, фарз этай нонинг учун
Қилди чарх анжумни дона, ою кунни ёрғучоқ.

Чарх бир уйдур, иши бўлмоқ онинг ҳар дам нигун,
Тушмаган яхши иқомат мундоқ уйда иттифоқ.

Сунъи баҳридин хубобе англағил кўк гунбазин,

Сиймгун гунбаз деб ўлмас айламак они висоқ.

Истасанг беш кун фароғат гарчи кобин умр эрур?
Даҳр золин тўрт мазҳаб бирла қилғил уч талоқ.

Эл нифоқин кўрмайин десанг, Навоий, фоний ўл,
Чунки сен чиқсанг ародин, кимга қилғайлар нифоқ!

331

Ёрдин айру кўнгул мулкедурур султони йўқ,
Мулкким султони йўқ, жисмедурурким жони йўқ.

Жисмдин жонсиз не ҳосил, эй мусулмонларким, ул
Бир қаро туфроғдекдурким, гулу райҳони йўқ.

Бир қаро туфроғким, йўқтур гулу райҳон анга,
Ул қаронғу кечадекдурким, маҳи тобони йўқ.

Ул қаронғу кечаким йўқтур маҳи тобон анга,
Зулматедурким, анинг сарчашмайи ҳайвони йўқ.

Зулматеким, чашмайи ҳайвони онинг бўлмағай,
Дўзахедурким, ёнида равзайи ризвони йўқ.

Дўзахеким, равзайи ризвондин ўлғай ноумид,
Бир хуморедурки, анда мастлиқ имкони йўқ.

Эй Навоий, бор анга мундоғ уқубатларки, бор
Ҳажрдин дарди, ва лекин васлдин дармони йўқ.

332

Бўлмас эрмиш дилраболар аҳди маҳкам, эй рафиқ!

Гар киши дерким: бўлур, тутма мусаллам, эй рафиқ!

Ҳар паризодийки ўз мажнунига қилмиш вафо,
Билки, андиндурки эрмас насли одам, эй рафиқ!

Моҳвашлар шомии зулфи не учун ошuftадур,
Тутмамиш бўлса вафо аҳлига мотам, эй рафиқ!

Дард муҳлик умрининг таъжили кўп жонинг учун,
Ким Масиҳимни кетур бошимга бир дам, эй рафиқ?

Қўйди бир ўтлуғ фатила доғ учун ҳар ғунчадин,
Чарх то гулшанни кўрди сабзу хуррам, эй рафиқ!

Гул эмас гулбунда қонлиғ доғ эрурким настаран,
Теврук айлабдур момуқ қўймоққа марҳам, эй рафиқ!

Бу мунаққаш сақф тарихи ёзиғлиқ чун эмас,
Кўп машаққат чектим, аммо қолди мубҳам, эй рафиқ!

Мен худ эттим азм муғ кўйида расво бўлғали,
Сўз эшит, албатта, мендин қолма сен ҳам, эй рафиқ!

Ич, доғи тутқил Навоийга қадаҳким, арзимас
Бир нафас хушёр бўлмонлиққа олам, эй рафиқ!

333

Санга иш жавлон қилиб майдонда чавгон ўйнамоқ,
Манга оллингда бошимни гўй этиб, жон ўйнамоқ.

Бош овучлаб эгма қомат бирла қолмон рахшидин,
То тилар чобуксуворим кўнгли чавгон ўйнамоқ.

Кўз қаросин ўйнатур ҳар лаҳза ул мардумни кўр,

Ҳиндуедекким эрур ойини қалқон ўйнамоқ.

Ўйнай-ўйнай айладинг куфр ила динимни бадал,
Оллоҳ-оллоҳ, бумудур, эй номусулмон, ўйнамоқ?!

Жавр тошин ул пари ўйнаб отай дер эл сари,
Ваҳки, бу девонаға етгач, не имкон ўйнамоқ?

Ҳар сари ашким югурмак не ажабким, айб эмас,
Тийра уйдин чиққач-ўқ ёшларға ҳар ён ўйнамоқ.

Чарх ўюн бирла олур дин нақдин элдин, воқиф ўл,
Бу мушаъбид бирла бўлмас аҳли ирфон ўйнамоқ.

Ваъда кўп қилдинг Навоийға ва лекин ўйнабон,
Мунча бўлғай эл била, эй аҳди ёлғон, ўйнамоқ.

334

Эй, каломи жонфизойинг нақди жондин яхшироқ,
Лаъли жонбахшинг ҳаёти жовидондин яхшироқ.

Гарчи ҳажрингдин ёмон ҳолатдамен, лекин манга
Кимки ондин яхшироқ йўқ, сенсен ондин яхшироқ.

Халқ тарки ишқинг айларга биравни қатл учун
Гар тиларсен, топмоғунг мен нотавондин яхшироқ.

Ишқ саҳросида ёд этма ватандин, эй хирад,
Ким бу навъ оворалиқ юз хонумондин яхшироқ.

Истасанг, эй ишқ, Мажнун ўрниға саргаштае,
Билки, топқунг йўқ бу расвойи жаҳондин яхшироқ.

Дайр аро яхши-ямон оллида бош қўйсам, не тонг,
Кимки йўқ андин ямонроқ, мен ямондин яхшироқ.

Эй Навоий, хурдаи назмингға ислоҳ истасанг,
Кимса қилмас они шоҳи хурдадондин яхшироқ.

335

Оҳким, ғам тийғидин қўксумни қилди чок ишқ,
Дуди оҳимдин қўзумни айлади ғамнок ишқ.

Дард кирмак бирла жон чиқмоққа гар йўл қилмади,
Не учун ғам тийғидин қўксумни қилди чок ишқ?

Ул пари қўйидаким ҳар лаҳза юз минг бош борур,
Судрабон элтур мени девонани бебок ишқ.

Кўзума ҳар дам ёруғроқдур юзунгнунг кўзгуси,
Хосият мундоқ эмиш ҳар кимда бўлса пок ишқ.

Ошиқ ўлди хаста жон кўргач ул оташпорани,
Оллоҳ-оллоҳ, барқ ила ўйнайдурур хошок ишқ.

Ишқ водийсиға кирган ёнки, андин ҳар қуюн,
Ким чиқар саргаштаедурким қилибдур хок ишқ.

Эй Навоий, ошиқеким сен киби истар фароғ,
Гар эрур Мажнунки, ул қилмайдурур идрок ишқ.

336

Ваҳ, неча жисмимни ғамдин нотавон этгай фироқ,
Нотавон жисмимға ҳар дам қасди жон этгай фироқ.

Жисмим айлаб нотавон, жонимға қасд айлаб ниҳон,
Қасд қилғон жонни расвойи, жаҳон этгай фироқ.

Жонни расво айлагандин сўнг қаноат қилмайин,
Юз ғаму андуҳ хадангига нишон этгай фироқ.

Эмдиким андуҳу меҳнат ўқиға қилди нишон,
Ҳар жароҳат узра юз доғи ниҳон этгай фироқ.

Эй кўнгул, солма ўзунгни дард ила, мардона бўл,
Бизни, шоядким, бу янглиғ имтиҳон этгай фироқ?

Васлидин дам урмайин қилсоқ фироқ ила басар,
Шояд ўзин бизга бир кун меҳрибон этгай фироқ.

Куйди жоним васлида эл рашкидин, то етти ҳажр,
Васл мунглуғ жонима ўт солди, то нетгай фироқ?

Дўстдин истар ризо зинҳор они кўрмакин,
Васл қилғай комрон ё нотавон этгай фироқ.

Ич, Навоий, май бағир қонидину бехуд йиқил,
Неча васл уммидидин бағрингни қон этгай фироқ?

337

Қон ёшим сориг юз узра ошкор этти фироқ,
Заъфаронзоримни ғамдин лолазор этти фироқ.

То фироқ уйига кирдим, ваҳки, ашкимдин эди,
Гарчи юз гавҳар аёғимға нисор этти фироқ.

Дам-бадам оҳим чекарга сабр ила тоқатни ақл
Ихтиёр этти, вале беихтиёр этти фироқ.

Жон талошур элни марг андоқки айлар музтариб,
Лабларинг истар кўнгулни беқарор этти фироқ.

Деб эдук ишқ андуҳидин ҳар дам афғон қилмоли,
Ваҳки, бу даъвода бизни шармисор этти фироқ.

Кет, фараҳким, ғамни меҳнат тошин олиб кўнглума
Юз туман мисмор бирла устувор этти фироқ.

Эй Навоий, васл аро бўлғайки боқиб кўргамен
Доғларниким, кўнгулга ёдгор этти фироқ.

Демангиз нетти фироқ охирки бўлдунг душмани,
Манъи васли хусрави Жам иқтидор этти фироқ.

338

Жунун тошин харобот ичра ҳар дам кўксума урмоқ
Эрур тақвию дониш бутларин тош бирла синдурмоқ.

Кӯёшким зарра кўзғаб кирса вайронимға ҳажрингда,
Кўзумга кул совурмоқ бил ани кўнглумга ўт урмоқ.

Чу пири дайр тақво хирқасин куйдур деди, гар худ
Анинг ҳар торидур жон риштаси, бўлмас боқиб турмоқ.

Лабинг ҳажринда хокий тан аро кўнглумни ҳибс эттим,
Нечукким жонсиз элни расм эрур туфроққа топшурмоқ.

Дема, ул дилрабоға не учун кўнглунгни олдурдунг?
Ўз эрки бирла не мумкин киши ўз кўнглин олдурмоқ?

Агар оҳимдин айлаб жилва ёғдурди жафо тошин,

Не тонг, гулбун сабо таҳрикидин гулбарги ёғдурмоқ.

Бинафша солхўрд элдекки бош солди қуйи, гўё
Яқин англаб хазони умр анга даъб ўлди қайғурмоқ.

Қадаҳ ичмак ёзуқ деб асру мардуд этмагил, эй шайх,
Бу қисм эрса азалдин, бежиҳатдур бизни ёзғурмоқ.

Қароғлардин пўлак, жон риштасидин чиллавор этмиш,
Қошинг ёсин Навоий қасдиға гар истасанг қурмоқ.

339

Кўнглум бўлур ғаминг туни ҳар лаҳза қайғулуқ,
Чун шом бўлди, ҳар нафас ортар қаронғулуқ.

Ул кўзки олам аҳлидин олмишдур уйқуни,
Бахтим киби, не айб, агар бўлса уйқулуқ.

Сабру қарору ҳушни олмоғлиғинг недур,
Эй жонлар офати, санга жонимдур олғулуқ.

Дашти фироқ ичра тирик йўқ чу ваҳшу тайр,
Гўё ели самуму гиёҳидур оғулуқ.

Муғ дайри азмидин мени манъ этма, эй рафиқ,
Бу йўл эрур чу аҳли маломатқа борғулуқ.

Ойдин фалакни илмас экан кўзга пири дайр,
Ким бу эрур ҳақиру жаноби онинг улуқ.

То ғамдадур Навоий, анга даҳр тийрадур,
Шод англамас улусни бирав бўлса қайғулуқ.

340

Ёр чун истарки, бўлғаймен мудом ондин йироқ,
Ул жиҳатдин барча васл истар, мени маҳзун фироқ.

Яхшиларға бас ёмондур ҳолким, ёр оллида
Тенгдурур яхши-ёмон, балким ёмонроқ яхшироқ.

Шаҳ ёнин фарзин киби кажлар мақом этмиш, не тонг,
Ростравлар арсадин гар чиқсалар руҳдек қироқ.

Тоза ҳар ён доғ эмас жисмимда ул юз ишқидин,
Ким бу кавкабларға бўлмиш ул қуёшдин ихтироқ.

Бу йироқликдин яқиндур ўлгамен, ваҳ, ёрнинг
Истабон ройин бўлубтурмен яқинликдин йироқ.

Маҳжабинлардин сияҳдиллик не тонгким, оининг
Ботинин кўрсанг қародур, гар кўрунур зоҳир оқ.

Кўп Ҳижоз оҳанги тузма, ёр ила бўл барча вақт,
Эй Навоий, гар Ажам бўлсун мақоминг, гар Ироқ.

341

Чиқса жоним, айб қилма, жисми беморимға боқ,
Куйса жисмим, ҳайрат этма, нолайи зоримға боқ.

Ҳажр даштининг гули гар лола бўлса, сели қон,
Қилмағил, эй гул, таажжуб, чашми хунборимға боқ.

Эйки, кўрмайсен қуруқ шохе безалган гул била,
Ҳажр тошидин саросар жисми афгоримға боқ.

Зулфин очти ул санам, эй шайх, бовар қилмасанг,
Ким асири куфрмен, бут бирла зунноримға боқ.

Ер била тенг қилди хокий тан уйин ашким суйи,
Ишқ селидин йиқилғон эски деворимға боқ.

Қилмасанг тавбамни синдурғонни бовар, эй фақиҳ,
Хирқайи чокиمني кўр, ошуфта дасторимға боқ.

Бош кўтармай майдин, эктим журм тухми барча умр,
Эй Навоий, умр этиб зойиъ, сару коримға боқ.

342

Демангиз, аҳбобким, қилмасмусен бас йиғламоқ?
Ким манга тенгри насиб этмиш туганмас йиғламоқ.

Асрай олмон ўзни, ашким тутти дашту тоғни,
Нечаким Фарҳоду Мажнун дедилар бас йиғламоқ.

Масту ошиқмен, доғи кўнглумда айрилғон кишим,
Эй мусулмонлар, не тонг, мен зори бекас йиғламоқ?

Тонг эмас, жисмим оқизурғунча кўз гар тўкти ашқ,
Не ажаб, абри баҳорий оққуча хас йиғламоқ?

Тийра ҳажринг шомида гар жон талашмоқ тонгғача,
Бошима шамъу суроҳий недурур, бас йиғламоқ.

Даҳр боғидин вафосизлиғ агар фаҳм этмади,
Нега шабнам ашкидин фан қилди наргис йиғламоқ?

Эй Навоий, тоқини мен доғи ашкимдин йиқай,
Чун манга қисм этти бу чархи муқарнас йиғламоқ.

343

Ғамим кўп — айта олмасмен, не тонг, кўнглум ҳалок ўлмоқ,
Ичимда юз килич, не айб, кўксум чок-чок ўлмоқ.

Ўлар деб шод ўлур кўп кўрса дардим муддаи билмас,
Ки ишқ ичра ҳаётим боисидур дарднок ўлмоқ.

Агарчи ҳусн ичинда сенча пок ўлмоқ эмас мумкин,
Ашк ҳам, кўрки, ишқ ичра бўлурму менча пок ўлмоқ?

Агар захр ичсам илгингдин таажжуб қилма, эй соқий,
Ки бўлмиш масту ошиқ шеваси беваҳму бок ўлмоқ.

Чу мен бир жом учун деҳқон асиримен, ажаб эрмас,
Либосим ток барги, ришта бел боғларга ток ўлмоқ.

Жаҳондин силкиниб чиққан этак топиб ёпишмоғлиғ
Муяссар бўлса не ишдур, талаб йўлинда хок ўлмоқ.

Навоий кўксида ишқ этмас ўлса дафн ғам нақдин,
Уюлуб тоза доғи ҳар тараф недур мағок ўлмоқ?

344

Зиҳи секрибон чарх узра раҳнавардинг,
Назар топмайин тўтиёликқа гардинг.

Кўрунуб кавокиб раёҳини шабнам,
Чу кўк гулшаниға етиб тоза вардинг.

Учуб етти дўзах ўти, чунки уммат
Ғуноҳин тиларда чиқиб оҳи сардинг.

Изингдин қуёш чехра ёрутмагондин,
Қилиб заъфарон кун узорини зардинг.

Раёҳин аро сарви озод янглиғ
Кўрунуб русул хайлида зоти фардинг.

Русул сўрмади ломакон ура маркаб,
Сен эрдинг бу майдондаким от чиқардинг.

Навоий, наби наътидин жамъ қилғил
Паришон эса хотири ҳарзагардинг.

345

Бўлур гаҳики ғамим шуъшасин аён қилсанг,
Шарарни шуъла уза нуқталар гумон қилсанг.

Кўзум ёруқ талар эрсанг, ёшурма холингни,
Ки кўр ўлур кўз агар нуқтасин ниҳон қилсанг.

Хаданги оҳим ила, эй фалак, хато қилмай,
Қаронғу тунда не кавкабниким нишон қилсанг.

Илож қилмаки, ботроқ куярга ансаб эрур,
Таним хасин неча ҳажрингда нотавон қилсанг.

Кўз ичра ҳалқа урубтур сиришк, ўлур, эй ишқ,
Кўзум қаросини ул ёшлар ичра хон қилсанг.

Чу жаврунг ўртади парвонани, не суд, эй шамъ,
Кесиб сочингни, азоси учун фиғон қилсанг?

Кўзунгни кўнглума андоқки мезбон қилдинг,

Юзунгни кўзума ҳам кош меҳмон қилсанг.

Бу боғ гуллари баргида топмас, эй булбул,
Димоғи меҳр иси юз қатла имтиҳон қилсанг.

Навоий, айлагасен васл кишварини ватан,
Фано йўлиға кириб, тарки хонумон қилсанг.

346

Қаро-қаро мижа ханжарларин ититмак ишинг,
Ҳаёт нахлини кесган қиё-қиё боқишинг.

Ишинг бу эрдик, жонимни олғасен, танни
Ки судратурсен эшиктин, гар туганди ишинг.

Зулоли Хизр лабинг, ул зулол қатралари
Ки жола бўлди узоринг баҳори ичра тишинг.

Не ғунчасен, кўнгул, охирки елу сув ерига
Бўлубтур оху бағир қони бирла парваришинг.

Кўзумга қўйди қадам, ваҳ, ўтар хаёл айлаб,
Олай деса аёғ, эй кўз қаролари, ёпишинг.

Эрур чу даҳр бузуқ гулхан, ушбу авлоким:
Бузуғда кечса ёзинг, гулхан ичра ўтса қишинг.

Навоий, истама элдин жунун иложинким,
Бу телбалик аро йўқ ул паридин ўзга кишинг.

347

Ишва айлаб элга, оҳимдин таваҳхум қилмадинг,

Тишлабон лаълингни, жонимға тарахҳум қилмадинг.

Лаълинг ичра дурларинг шавқида сарғарди юзум,
Оқким, бу заъфарондин бир табассум қилмадинг.

Орзу қилдим ҳадисинг, айладинг қатлимға ҳукм,
Ул доғи эрди ишоратким такаллум қилмадинг.

Элга жон бермак санга душвор келса, тонг эмас,
Сенки то жон олмадинг, элдин танаъум қилмадинг.

Эй кўнгул, олдинки аввал дуд эрур, андин сунг ўт,
Ишқ аро Фарҳоду Мажнунға тақаддум қилмадинг.

Эй қазо ҳукмиға ожиз, бу сифат маҳкум ўлуб,
Фақр атворида ҳеч иш жуз таҳаккум қилмадинг.

Тушгали ул гулдин, эй булбул, Навоийдек йироқ,
Ғайри дилкаш лаҳну жонпарвар тараннум қилмадинг.

348

Кулмадинг, то кўзларимни кавкабафшон қилмадинг,
Тўкмадинг қонимни, то бағрим тўла қон қилмадинг.

Тифлдекким ғунча очқай, қилмадинг, эй бағри тош,
Хотирингни жамъ, то кўнглум паришон қилмадинг.

Элга айтур заҳра йўқ, ваҳ, иуқса, қай бир турктоз
Айладингким, юз кўнгул мулкини вайрон қилмадинг.

То куёшдек жилва қилдинг, қўймадинг бир зарраким,
Офариниш ичра рухсорингға ҳайрон қилмадинг.

Юз бало тошини ишқ атфолидин ёғдурмадинг,
То жунун торожидин жисмимни урён қилмадинг.

Эй фалак, қайси қуёш юзлукни бир кун чарх уза
Жилвагар қилдингки, оқшом ерга пинҳон қилмадинг?

Демаким, қўйдум Навоий жониға доғи ажал,
Шукр бори мубталойи доғи ҳижрок қилмадинг.

349

Ваҳ, недур майдонда ҳар ён азми жавлон айламак,
Бизга етгач ўзга ён оҳанги майдон айламак.

Зулфдин чавгон чекиб эл бошини гўй этгали,
Кўз ёшимни гўйдек ҳар сори ғалтон айламак.

Қон аро жисмим бўяб, дерсенки, ишқим таркин эт,
Бу экин оламда кофирни мусулмон айламак?!

Тан ғуборинда ёшурдум доғи ишқинким, эмас
Айб муфлисдин дирам туфроққа пинҳон айламак.

Кўкда гар анжум эмас оҳим ўқининг ёраси,
Шомлар недур шафақдин кўнглагин қон айламак?

Чарх сидқ аҳли ғамин истарки бўлмиш субҳ иши
Ашқдин кавкаб сочиб, чоки гирибон айламак.

Гар Навоий жисмини ишқ истамас тошдин фигур,
Бас, недур они жунун кўйида урён айламак?!

350

Бу не ҳусну ноз эрурким, интиҳоси йўқ анинг,
Бир нафас йўқким, кўнгулда юз балоси йўқ анинг.

Холи ҳижронида тим-тим ерга томғон қон ёшим,
Ҳар бири бир лолаедурким, қароси йўқ анинг.

Кўнглум андоқ тўлди қон бирлаки, чиқмас ноласи,
Бода тўлғон жом янглиғким, садоси йўқ анинг.

Зоҳир этти хаста кўнглум ёраси оғзида қон,
Ким бағир хунобидин айру ғизоси йўқ анинг.

Қуллуғунг доғин кўюб, кўнглумни ғамдин сотқун ол,
Ким бу нақди қалбдин ортуқ баҳоси йўқ анинг.

Ганжи ишратдур аруси даҳр васли, оҳким,
Анбарин зулфидин ўзга аждаҳоси йўқ анинг.

Ҳажр ўқи захмин Навоий боғламиш боштин-аёқ,
Йўқ эса, жисмин ёпар чоғлиқ либоси йўқ анинг?

351

Тоза доғ атрофида жисмимда тим-тим қон кўрунг,
Дарду ғам тоғида, ваҳ-ваҳ, лолайи нуъмон кўрунг.

Нафй қилғонлар қуруқ жисмим ҳалоку заъфини,
Танға кўнглумдин тиралғон ҳар тараф пайкон кўрунг.

Халқ йиғлаб туфроғим бошида юз ҳасрат билла,
Ўқларин ҳар ён таним омочида хандон кўрунг.

Ғам туни юммас кўзум давринда кирпик хайлини
Саф чекиб, кўзнунг қарорғон ҳолиға ҳайрон кўрунг.

Ишқин этганлар ҳавас, ийнак бу тухматдин мени,
Боғлатиб бўйнуи фано бозорида, урён кўрунг.

Чарх баҳри қаърини қилғон таманно зарравор,
Меҳр ғаввосин бу ишқим ичра саргардон кўрунг.

Ўқларидиндур Навоий жисми меҳнат гулбуни,
Гуллар ийнак тоза қонлиғ доғидин ҳар ён кўрунг.

352

Гар жафо қил, гар вафоқим, дилситоним сен менинг,
Гар мени ўлтур, агар тиргузки, жоним сен меннинг.

Хоҳ раъно қад била борғил ёнимдин жилвагар,
Хоҳ кел қошимғақим, сарвиравоним сен менинг.

Кўнглум ичра сенсену ишқинг, не дей ҳолим сенга?
Чун бу янглиғ маҳраи рози ниҳоним сен менинг.

Жилва айлаб ҳар замон, афғону оҳим қилма айб,
Ҳам сен-ўқ чун боиси оҳу фиғоним сен менинг.

Лаълидин бир-икки сўз мазкур қил, эй хаста жон,
Бори бу бир-икки дамқим меҳмоним сен менинг.

Телбалардин гарчи рад қилдинг мени, лек англағил,
Ким пари рухсоралардин танлағоним сен менинг.

Ўлди меҳрингдин Навоий, бевафо дебсен ани,
Эртаки нозукмизожи бадгумоним сен менинг.

353

Мутрибо, ғам базмида то навҳа оҳанг айладинг,
Заъфлиғ жисмимни тору қоматим чанг айладинг.

Бўлди бўстони узоринг бодадин афрухта,
Майни гўё бўстонафрўз ила ранг айладинг.

Чок этиб эл кўнглин, эттинг ғунчадек кўнглум гирих,
Очтинг эл кўнглин, агарчи бизни дилтанг айладинг.

Буки ташбиҳ эттинг, эй кўз, хоки пойин сурмаға,
Билки, жавҳарни қаро туфроғқа ҳамсанг айладинг.

Ишқ сирри маҳмилин кўк пили чекмас, эй қазо,
Гар ҳилолидин гажак, хуршидидин ранг айладинг.

Не қатиқ водий экин, ё раб, санга, эй ишққим,
Ақли саркаш тавсанин қўйғач қадам ланг айладинг.

Қил Навоийи вужуди нангидин, ё раб, халос,
Чун вужудин барча олам аҳлиға нанг айладинг.

354

Оразинг субҳидин эл айшини жовид айладинг,
Субҳи васлингдин менинг шомимни навмид айладинг.

Лаъли серобин тила, қўй Исову ҳайвон суйин,
Эй кўнгулким, орзуйи умри жозид айладинг.

Қошу юзи акси кўк жомиға тушгач, эй қазо,
Бу бирин қилдинг ҳилол, уд бирни хуршид айладинг.

Эй муғанний, Зухрасидин кўкни қилғунг мунфаил,

Сенки ҳар тер қатрасин бир турфа Ноҳид айладинг.

Эй кўнгул, охир қиличи хаттиға қўйдум бўюн,
Ваҳки, сайфи ҳирзини бўйнутумға таъвид айладинг.

Васл саркаш қаддин қилдинг таманно, эй кўнгул,
Ул «алиф»ким «яъс» ародур, нахли уммид айладинг.

Итлари синғон сафоли ичра чектинг дурди шавқ,
Эй Навоий, они жом, ўзунгни Жамшид айладинг.

355

Оразинг гулдур, гул узра сабзайи тар кокулунг,
Оллоҳ-оллоҳ, гул юзун қилмиш муанбар кокулунг,

Қоматингдур шамъу рухсорингдур онинг шуъласи.
Шуъланинг дудидур, эй шўхи ситамгар, кокулунг.

Очқанингда нега ҳар тори ародур юз гириҳ,
Гар кўнгуллар нақд қилмайдур саросар кокулунг?

Не ажаб, ҳусн аҳлининг султони бўлсанг, хоссаким,
Мушқдин қўйди қуёш бошиға афсар кокулунг.

Сунбуледурким, саросар чирмашибтур сарв ила,
Нахли қаддинг бирлаким бўлмиш баробар кокулунг.

Истасангким, бўлмағай ошуфтазу дарҳам, дегил,
Қилмасун бизки паришонҳолу абтар кокулунг.

Гар Навоийға димоғ ошуфта бўлса, тонг эмас,
Чун сепар ҳар дам юзунг ўтиға анбар кокулунг.

356

Ишқ аро васлинг тилаб, ҳажрингда бўлдум дарднок.
Хаста янглиғким ҳаёт уммидидин бўлғай халок.

Йўқ ажаб, гар ул қуёш навҳангға боқмас, эй кўнгул,
Ўтқа не ғам, гарчи куйган нола айлар дарднок?!

Тикканин етгач очар пайкони қўксум чокининг,
Ул калид ўлмиш, ажал дарвозаси гўё бу чок.

Айлар эрдук пок ишқ ўтиға куймак орзу,
Шукрлиллаҳ, оқибат куйдурди ишқинг бизни пок.

Солди май ул ҳур шавқин кўнглума, эй боғбон,
Бердинг ўхшар парвариш кавсар зилоли бирла ток.

Ишқ аро дўзахдин, эй зоҳид, мени қўрқутмаким,
Ҳажр ўтин кўрган самандарға шарардин қайда бок?!

То танинг авжи ҳаёт устидадур сен хок бўл,
Истасангким авж тутқайсен танинг бўлғанда хок.

Эй Навоий, шоми ғамдин айру йўқтур субҳи васл,
Оқ эрур, лекин қарортур ҳар нени ранг этса зок.

357

Ишқим ортар хатти зоҳир бўлғали жононанинг,
Шамъ дуди шуъласин афзун қилур парвонанинг.

Ҳар дам ашким келтурур юз таън мажнун кўнглума,
Жисми ёшлардин ҳамиша тош эрур девонанинг.

Оразингнинг нақшидин бутхонадур кўнглум уйи,
Ишқ бўлмиш барҳаман ичинда ул бутхонанинг.

Шоми ҳажрим шарҳи элни беҳуд этса, не ажаб,
Уйқу келтурмакдурур хосияти афсонанинг.

Сувдурур бағримки, пайкони кўнгулдин чекти бош,
Нам ҳавода сабза чиққандек учидин донанинг.

Йиқмади кўк гунбазин ёғиб ҳаводис ёмғури,
Ким сузар эркин чиқиб томини бу кошонанинг?

Ўқларинг чок эттилар ҳар ён Навоий кўнглини,
Ўўллар этгандек ёгин деворини вайронанинг.

358

Қуюндек васл даштидин гар, эй Лайли, мени сурдунг,
Дегач саргашта Мажнунум, бошимни кўкка еткурдунг.

Сотарлар дашт уза мен телбани ким тутса ҳинду деб,
Танимни ҳажр дуду шуъласиға баски куйдурдунг.

Тегиб туфроққа андин секраган тошлар ҳалок этти,
Неча бошимға қалқон тутқунг, ар ғам тоши ёғдурдунг.

Ҳазин кўнглум қушининг парлари чурканди ул кунким
Бузуғ тан ошёнин шуълайи ҳажрингға куйдурдунг.

Негиб нахли умидимдин гули васл орзу айлай?
Ки ҳажринг илгидин они кўнгардинг, йўқки синдурдунг.

Бошимға келди ғам тийғи, бало тоши, ажал захми,
Кўр, эй ҳижрони золимким, нелар бошимға келтурдунг.

Яса, эй дайр пири, бодаким, келгум кафоратға,
Эшиттимким, мени айлабдурур деб тавба, ёзғурдунг,

Бу гулшан гулларининг чун вафоси йўқтур, эй булбул,
Не очилғай тутайким, сен фиғонинг кўктин ошурдунг.

Навоий, йўл йироқ, мақсуд нолайдо, қадам урғил,
Ки қолдинг карвондин, гар тинарға бир нафас турдунг.

359

Келгусн ул сарви сийминбар гули серобдек,
Ким танимда ҳар замон титрар кўнгул сиймобдек.

Ваҳ, не янглиғ ахтари Саъд эрдиким, қилғач тулуъ
Тун кеча кўзум ёрутти меҳри оламтобдек.

Қучқамен белин камар занжир ила деб бўлди хам
Нотавон жисмим муталло алагон қуллобдек.

Сажда ул чобуксувор оллида андин айларам,
Ким аёғи узра нақше кўрмишам меҳробдек.

Ақл саррофи лабин рангину нозик сўз била
Топти гулгун ришта ўткарган ақиқи нобдек.

Силк этак зарришта бирла гул тўқулғон жинсдин,
Ким эмас тори чу бўлғон вуслалиғ мошобдек.

Кўр Навоий маснадин ишқ ичраким, гулхан аро
Шуъла олтойию куллардур анга синжобдек.

360

Тилагим сенинг хузурунг, талабим сенинг жамолинг
Неча кун тириклигимдин ғаразим сенинг висолинг.

Чидай олмасим фироқинг, ўпа олмасим аёқинг,
Кўра олмасим назиринг, топа олмасим мисолинг.

Манга даштдин фараҳ йўқ, манга боғдин тараб йўқ,
Фараҳим сенинг ҳадисинг тарабим сенинг хаёлинг.

Ажал ушбу дамки, кўюнгадамен олса жонки, бори
Бошим ўлса хоки пойинг, таним ўлса поймолинг.

Юзида урубсен, эй меҳр, камоли ҳусндин дам,
Манга равшан ўлди бу дамки етибтурур заволинг.

Нега таркинг этмай, эй чарҳки, шому ахтарингдин
Қародур юзунг, ва лекин оҳ эрур юзунгда холинг.

Майи ишқ чун Навоийни жаҳонда қилди расво,
Бу қадаҳни, дўстлар, эмди онинг қошидин олинг.

361

Тийра қилмиш тун киби офоқни оҳим менинг,
То эшиттимким қилур шабгардлик моҳим менинг.

Тун қаросидек каро пашминадурму сайрида,
Ё тутубтур ул жафогар шўхни оҳим менинг?

Учрамас ҳар кўй бошида туруб йўл асрасам,
Равшан эрмас ваҳки, шамъи бахти гумроҳим менинг,

Ё қочар мендин халойиқ тониғай деб ногаҳон,

Ёрутур чун тунни ҳар дам оҳи ногоҳим менинг.

Хизматида нега йўл топмон экин мен тийрарўз,
Шом мулкин чун мусаххар айлади шоҳим менинг.

Мен доғи аҳбобдек мақбули эрдим, оҳким,
Жоҳи идбор ўлди ул иқбол ила жоҳим менинг.

Элга ҳар лутфи Навоий жониға бир доғ эрур,
Неча қўйғай бағрима доғ ул юзи моҳим менинг?

362

Тонг насимин сойир этган гулғузоримдур менинг,
Секритиб майдонға кирган шаҳсуворимдур менинг.

Гард эмас гирдинда, балким кўрмасун деб эл кўзи
Волаву саргашта жони хоксоримдур менинг.

Маркабининг наълидин ҳар дам чоқилғон ўт эмас,
Ким кўнгул отлиғ заифи беқароримдур менинг.

Баски, телмурди кўзум киргайму деб майдон аро,
Кўз қароси йўқки, доғи интизоримдур менинг.

Ул баҳори ҳусн минган қатраафшон бодпой
Гулшани айш очқали абри баҳоримдур менинг.

Чобуки меҳр ўлди бемеҳру ҳарун кўк тавсани,
Тутманг отинким, эшитмак они оримдур менинг.

Йўлида айлай фидо кўз гавҳарин, жон жавҳарин,
Эй Навоий, етса ул чобук нисоримдур менинг.

363

Кўрагимдур субҳнинг пираҳанидин чокрок,
Кирпиким шабнам тўкулган сабзадин намнокрок.

Бу кўнгул ғамнокидин то шодмон кўрдум сени,
Истарам ҳар дамки бўлғай хотирим ғамнокрок.

Лайли андин қўйди Мажнун кўнглида рахти ғамин,
Ким йўқ эрди манзил ул водийда андин покрок.

Уйла мужгон ханжариға ёпишибдур дурри ашк,
Ким магар ондин ятиме йўқтурур бебокрок.

Жон олурда лабларингдин барча эл қулдур санга,
Жон берурда бир қўлунг йўқ бандадин чолокрок.

Одабийлиқ туфроғин берса фано елига чарх, оқким,
Йўқтур киши аҳли вафодин хокрок.

Неча ўқласанг Навоий кўнгли захминроқ бўлур,
Кўрмадук захмеки, теккан сойи бўлғай чокрок.

364

Коғаз уза қаламни фусунсоз қилмадинг,
Бир руқъа бирла бизни сарафроз қилмадинг.

Жонсиз таним ҳаёти учун нома ёзмадинг,
Килкинг учини мўъжизапардоз қилмадинг.

Васлинг кунию шоми фироқинг баёнида
Кофур бирла мушкни ҳамроз қилмадинг.

Бир меҳр номаси била саргашта заррани
Кундек жаҳонда мужиби эъзоз қилмадинг.

То рўзгорим айламадинг дудадек қаро,
Бир номанинг саводини оғоз қилмадинг.

Эй кўк Дабири, кимсага бир нома ёзмадинг,
Ким хома янглиғ ани сарандоз қилмадинг.

Раҳмат, Навоийе, сангаким, ёр ҳар неча
Зулмин кўп этти, меҳру вафо оз қилмадинг.

365

Бир ўт эсаки, манга журмсиз вафони кам эттинг,
Юз ўтдур улки, жиҳатсиз улусни муҳтарам эттинг.

Бошимға тиг урубон нақди дард кўнглума солдинг,
Вафо тариқида тақсир қилмадинг, карам эттинг.

Юзумни нақш этибон ашк тийра қонидин, эй ишқ,
Тошимда қонлиғ ичим ҳоли шарҳини рақам эттинг.

Фасонайи ғаму меҳнат буюрдунг айламак азбар,
Қаноат этмай, улусқа мени фасона ҳам эттинг.

Кўнгулда ишқим ўти чун фалакка тортти шуъла,
Бало ливоси бошиға бу шуъладин алам эттинг.

Дедингки, фақр йўлинда топилди мақсади аслий,
Вужуд нақшини жон лавҳидин магар адам эттинг.

Магарки ёр сени истар, эй шикаста Навоий,
Ки нақд жонни қилиб тухфа, фарқдин қадам эттинг.

366

Ғам хазонин зоҳир этмиш чеҳрайи зардим менинг,
Борғали елдек баҳори нозпавардим менинг.

Телбалардек сўзлашурмен ўзум бирла мудом,
Чун ўзумдин ўзга йўқ оламда ҳамдардим менинг.

Туфроғ ўлсам кўйида, эй абри раҳмат ёмғури,
Қил мадад ончаким, андин чиқмағай гардим менинг.

Чиқти жон билмай мақомин, муждае бер, эй Масих,
Ким қаю манзилдадур меҳри жаҳонгардим менинг.

Ҳар неча кўнглум совуғ оҳидин айтур, оҳким,
Ёрға ёқмас неким айтур бу дамсардим менинг.

Ризқ чун мақсум эрур, бир курс учун ҳар кун недур
Чархдек саргашталик кўйида новардим менинг?

Эй Навоий, токи урди меҳр нақшин тоси чарх,
Бу бисот ичра ажаб шашдардадур нардим менинг.

367

Ҳар кўнгул ороми чун бўлмиш дилоромим менинг,
Ул сабабдин йўқтурур кўнглумда оромим менинг.

Дуди оҳим сарвдек чиқтию гулгун бўлди ашк,
Қилғали тарки вафо сарви гуландомим менинг.

Нега кўргузди шафақдин шуъла, кавкабдин шарор,
Гар эмас ғам дўзахи бу субҳи йўқ шомим менинг?

Дилраболар аҳдиға ҳеч этмасунлар иътимод,
Эй сабо, ишқ аҳлиға еткур бу пайғомим менинг.

Ошиқ отиға кирибтур кўнглуму топмас висол,
Фосиқи маҳрумдек бўлмиш бу бадномим менинг.

Донайи тасбиҳ майли айламас кўнглум қуши,
Риштайи зуннори зулфунг бўлғали домим менинг.

Эй Навоий, мендек ул бут кўйи сори кирмаким,
Куфр ила бўлди бадал бу йўлда исломим менинг.

368

Не ажаб, сарв сихийга инмаса бошинг сенинг,
Ким эмастур қадди раъноликда бўйдошинг сенинг.

Гар нихоний фитна таълим айламас, бас, не учун
Бошини чекмиш баногўшунгғача қошинг сенинг?

Сангборони ғамингдин бош не янглиғ ёшурай,
Ким саодат гавҳаридур бошима тошинг сенинг.

Оби ҳайвон бирла гўё қилди лаълий ранг ҳал,
Суврат ичра чун лабингға етти наққошинг сенинг.

Ўта олмас хонақоҳи қудс эли, эй муғбача,
Дайр эшигинда чу тузгай базм авбошинг сенинг.

Дема, эй носихки, қилмайсен сўзум бирла амал,
Хотиримда қайда қолмиш онча қўлмошинг сенинг?

Эй Навоий, бўлди қонлиғ душманингким, ёшурур

Ёрдин сориг юзунг рангини қон ёшинг сенинг.

369

Не лутф эдики, мени нома бирла ёд эттинг,
Не нома эрдик, ғамгин кўнгулни шод эттинг.

Тилим қалам тилидек шукрдин эрур ожиз,
Бу нома бирлаки бу нотавонни ёд эттинг.

Ўқурда оқти ёшим ихтиёрсиз, гўё
Қи ҳажр дудасидин номағ мидод эттинг.

Етурди жисмима рух, эй қуёш, магарки Масих,
Муаллим эрди дамеким ани савод эттинг

Жавоҳиреки йибординг бу номуродинг учун,
Кўнгул харобасини махзани мурод эттинг.

Не суд бўлса амал номаси қаро, гар худ
Отинг нишон узра Жамшид ё Қубод эттинг.

Навоий, жисмингга рух ул қуёш ҳадиси эмиш,
Масих нутқиға йўқ ерда эътиқод эттинг.

370

Эй ишқ, яна фурқат ўтин жонима урдунг,
Жисмимни кул айлаб, кулини кўкка совурдунг.

Анжум дема, гўёки малоикка туташти,
Оҳим ўти учқунлариким, кўкка етурдунг.

Қайд этмадингу бас хама зулфунгни кўнгулга,

Ким ғайр хаёлин ҳам онинг бирла супурдунг.

Побўсини истаб магар, эй шодлиғ ашки,
Бу зор ила дилбар кўрунур чоғда югурдунг.

Фурқат кунни бас тийрадур, эй ишқ, ҳамоно,
Ким сарсари оҳим била кўкшамъин ўчурдунг.

Ҳижрон тунни, эй чарх, мушаъбид гар эмассен,
Не навъ куёш тосини хирқангда ёшурдунг?

Тарк этмади бош кўймоқ эшигингда Навоий,
Бу кўйдин ит деб они ҳам нечаки сурдунг.

371

Не хаёл эди янаким, кўнгул қуши сайдини ҳавас айладинг,
Баданимға ҳар соридин хаданг урубон, анга қафас айладинг.

Кўнгул ичра шуълайи ишқким, етадур фалакка забонаси,
Таниму сўнгаларим ул ўтунгни ёқарға хору хас айладинг.

Кўз ичиндаким тўла қон эди, оғиз ичра дағи тутундек оҳ,
Они дам-бадам қилибон фузун, муни ҳам нафас-нафас айладинг.

Етиб эрдим ўлгали ҳажр шоми анинг жафоси ҳадисидин,
Нега уйкудин бурун ул фасонани, эй рафиқ, бас айладинг?!

Манга ишқ ранжи аро ўлум эрди чора, ваҳ, бу не ранжким,
Ани дафъ этарга фироқ дарду ғамини чорарас айладинг.

Чу гум ўлди чоку ҳазин кўнгул ғами ҳажр даштида, эй фалак,
Йўл озарға. аҳли саломат ул кўнгул уйини жарас айладинг.

Чу фироқ шиддати, эй кўнгул, ғами ишқ лозимаси эмиш,
Не етишса чек, чу ўз.унг бурун бу балони мултамас айладинг.

Туну кун сабу чекиб, эгнингга сол ўзунгни ҳалқайи дайр аро,
Чу белингга муғбачалар каманди хаёлини марас айладинг.

Чу замона аҳли аро вафо тиладинг, чек эмди, Навоийё,
Аламу-бало, не учунки эл аро йўқ нима ҳавас айладинг.

372

Неча жаврин тортайин ул сарви хуризоднинг?
Йўқмудур поёни, оё, зулм ила бедоднинг?!

Ақл дер: сол кўнглунгга зуҳду вараъ бунёдини;
Ишқ айтур: йўқтурур бунёди ул бунёднинг.

Тош эритти, ваҳки, Хусрав кўнглига кор этмади,
Шуълаларким тешасидин секреди Фарҳоднинг.

Кўнгли меҳр айлар аён, кўргач рақиби юзини,
Кўрмагунча зок, чиқмас жавҳари пўлоднинг.

Токи сайдингмен, ишинг невчун ғазабдур, чун мудом
Қуш гирифтор ўлса кўнгли хуш бўлур сайёднинг.

Ўлмагимни ёқма ҳижронингға, эй султони ҳусн,
Қатл ҳукми қилса шаҳ не эрки бор жаллоднинг?

Рокиъ эрдим, чанг уни келди саҳаргаҳ, оҳким,
Борди мутриб нағмасиға ҳосили авроднинг.

Йўл қоронғудур, талаб ноқис, қадам не навъ урай,
Ёрумай комил дамидин машъали иршоднинг.

Эй Навоий, неча булбулдек фиғон ул гул учун,
Йўқ анга таъсири чун бу нолаву фарёднинг.

373

Кўнгуллар қути ширин достонинг,
Бағирлар қони лаъли дурфишонинг.

Ниҳону ошкоро мен санга ёр,
Сенинг ағёр ила рози ниҳонинг.

Муҳиблар бирла ҳар тун биздин айру
Қадаҳларким чекарсен, нўши жонинг.

Вале ваҳм айла андинким чекиб вой,
Дамодам қон ютар бир нотавонинг.
Ажаб лаълесен, эй ашки жигаргун,
Ажаб йўқким, эрур ғам тоғи конинг.

Кулар, эй боғбон, ҳар ғунча, гўё —
Ки ғофилдур хазондин гулситонинг.

Навоий ишқ водийсиға кирди,
Хатарлиқ йўлдурур, аҳбоб, ёнинг.

374

Раҳм этиб, эй дўстлар, мажруҳ кўксумни ёринг,
Қўл ёланг айлаб солиб, ҳар ён ичимни ахтаринг.

Учраса юзи қаро кўнглум тутуб, тортиб, уруб,
Ўтқа солиб, ўртабон, жонимни андин қутқаринг.

Кетган эрса чоклик кўксум тикиб, воқиф бўлуб,
Келса бу жониб, синонлар бирла санчиб қайтаринг.

Чун ўлармен — ёрни истанг, бошимға келмаса,
Бош ёланг айлаб, кўюб туфроғ уза юз, ёлборинг.

Келса, айтурда ошуқмангким, фараҳдин ўлмайин,
Нуктадонлиғ бирла ул сўзни қошимда ўтқаринг.

Бошима етса, чу ўлгумдур неча фарёд этиб,
Бир нафас тенгри учун ҳар қайсингиз бир ён боринг.

Гар муяссар бўлмаса бу иш, Навоий хастанни
Қўлдабон ё судрабон майхона сори бошқоринг.

375

Рафиқларни борин ёру муътамад қилдинг,
Арода тек мени мардуд эдимки, рад қилдинг.

Фалак жафоси, улус таънию фироқинг ўти
Бас эрмас эрдик, сен ҳам яна мадад қилдинг.

Кечиб жаҳон била жондин сени дедим, жоно,
Магарки қатлима бу журмни санад қилдинг.

Гараз чу ўлмагим эрди, бар эрди лутфунг ҳам,
Ғазаб не эрдик, эй шўхи сарвқад, қилдинг?

Ғамингни чеккали ёлғуз кўнгул эди ожиз,
Ки тиғи фурқат ила они юз адад қилдинг.

Чу бахт ахтари Саъд ўлмади, не суд, эйким,
Сипеҳр зижини ҳал қилғали расад қилдинг.

Навоий, ёр не жавр этса, жонға миннат қўй,
Азалда чунки бу даъвони то абад қилдинг.

376

Бир хабар бер, эй сабо, сарви равонимдин менинг,
Ким куяр жон лоладек сарви равонимдин менинг.

Ногаҳон фикр айласамким, не кишидин айрумен,
Мен билурмен не кечар ул лаҳза жонимдин менинг.

Заъфидин, войким, унумни фаҳм қилмайдур табиб,
Гар бурун бемор эдн хулқи фиғонимдин менинг.

Бир насимеким келур ул соридин, сўрдум хабар
Кўнгул отлиғ бир ғарибе нотавонимдин менинг.

Носихо, куйган юрак исланғали қилмас ниҳон,
Худ сабо англатмиш элни достонимдин менинг.

Санчилур ҳар соридин ёнимға ҳижрон ханжари,
Ўқ киби ул қоши ё то борди ёнимдин менинг.

Эй Навоий, мақбаримдин бош чиқорғон лоладек,
Доғи кўнглумдин менингдур, ранги қонимдин менинг.

377

Басе дард бердингу даво қилмадинг,
Ғаму ранжим англаб, шифо қилмадинг,

Басе ваъда бердинг қилай деб вафо,
Хамин ваъда қилдинг, вафо қилмадинг.

Гунаҳсизки, ҳажр ўқи оттинг менга,
Хато эрди, аммо хато қилмадиинг.

Висолингда кўнглумни тиндурмадинг,
Фироқингда то мубтало қилмадинг.

Кўнгул бирла жонни ҳам эттинг асир,
Бу шиддатни ёлғуз манго қилмадинг.

Яқин истамак даст агар бермади
Йироқтин доғи марҳабо қилмадинг.

Наво бирла гарчи ҳеч кимсани
Навоий киби бенаво қилмадинг.

378

Юзунг оқ, эй ғамки, ашким рангини ол айладинг,
Жон фидонг, эй дардким, жисмимни поймол айладинг.

Ҳолатим халқ англамас, ё раб, сен-ўқ раҳм айлагил,
Чун ғаме бердингики, айтурдин тилим лол айладинг.

Сен тараҳҳум қил, худоё; бу қотиғ ҳолатдаким,
Мени зору дилбаримни фориғул-бол айладинг.

Сафҳайи рухсор уза хатким чиқардинг— фитнадур,
Фитна узра нуқталардурким, отин хол айладинг.

Шарҳи ишқинг ёзғали жисмим қуруттунг хомадек,
Ҳар тараф жон риштасин ул хомаға нол айладинг.

Ваҳ, не ҳол эрдик, мажлис ичра лаълинг жомидин

Элни хушқол эттинг, аммо бизни беҳол айладинг.

Элга жавлон ичра солдинг тийғ, юз минг войким,
Ҳар қачон еттинг Навоий сори, ихмол айладинг.

379

Не хуш уммидеким, урён нигун қад бирла урсам так
Париларға жунун туморидур бўйнумда силкинчак.

Тери жисмимда ҳар ён тоза доғу қон ила гўё
Қазо Мажнунға тикмиш лолалар яфроғидин кўнглак.

Яро кўзлар бўлуб танда ру бўлди хира ул юздин,
Ясабмен ҳар тараф эски фуганлар шаклидин айнак.

Юлуб пар жон қушидин, оҳ пайконин йиғиб кўнглум,
Ўқунг синғанларин гўё ясар афғон учун новак.

Назар солса юзунгдин ўзига юзга кўзни кўр айлай,
Қилибон тийғ ила мардумни онинг нуқтасидек ҳак.

Ҳаво қилғонда зулфунг ҳалқа домидин кўнгул билдим,
Бу қушнинг ҳам аёғ, ҳам бўйнида маҳкам эмиш илмак.

Изин ердин кетар деб асрадим раглар киби кўзда,
Олиб жон риштаси бирла аёғи ўрнидин ўлчак.

Фалак зарфин тўла берди қазо ул ой майи ишқин,
Бу майдин бизга, ваҳким, тегмади бир қатрадин кўпрак.

Лиқо мумкин эса учмоқ-томуғдин қочмаким, бўлмас
Кишига ҳеч мақсуде муяссар чекмайин эмгак.

Чу бўлдум ишқида фоний, ҳадисин сўрмангиз мендин,
Ки қолмас зикри зокир бўлса мазкурунда мустаҳлак.

Тиларсен ўзлукунгнинг Жузв-Жузвин мунфак эткайсен,
Навоий назмининг жузвини қилғил жузви лоянфак.

380

Ҳажрдин кўзумга оламини қаронғу айладинг,
Умрдин кўз юмғаним ул тунда уйқу айладинг.

Жону кўнглум муддате саргаштадур кўюнг аро,
Бошларин айландурурға буйла жоду айладинг.

Ҳолима қолур таажжубдин эл оғзи очилиб,
Йўқса аҳволим жаҳон ақлиға кулгу айладинг?

Ашки сиймобиймудур ҳажрингда ё кўз оқини
Ҳал қилиб, кўздин равон ул навъким су айладинг.

Қолди маҳмизингдин ой юзинда, эй чобук, нишон,
Гўйиё жавлон куни они тепингу айладинг.

Шоҳиди давронға гўё, эй тараб машшотаси,
Бодани гулгунаву соғарни кўзгу айладинг.

Эйки, айтуреен замон ақлиға йўқ эрмиш вафо,
Они маълум, эй Навоий, бу замонму айладинг?!

381

Юзунг очиб, не ажаб, юз хонумонни ўртамак,
Ким бўлур бир шамъ ўти бирла жаҳонни ўртамак.

Чун кўнгул сайд айладинг, жисмимға ўт солмоқ недур?

Расм бўлмас қушни олиб, ошённи ўртамак.

Заъфлиқ жисмимни ўртаб бўлма оҳимдин малул,
Хосият жуз дуд не бўлғай самонни ўртамак?

Бил шафақ ўтию анжум учқунидин ғам туни,
Ким қилибтур майл оҳим осмонни ўртамак.

Ўртади кўнглум тан ичра ўқларингни уйлаким —
Тушса ўт-ул навъ бўлмас найситонни ўртамак.

Халқ ўлуб ошиқ санга, мен ўртанурмен, ваҳ, неча
Элга солган ўт била мен нотавонни ўртамак?!

Чарх оҳим ўқидин юз минг тўшукдур, эй кўнгул,
Ўртамак жони ҳамулдур парниённи ўртамак.

Не учун кул бўлди ўт, ашжор ўтун, сунбул тутун,
Истамайдур гар фалак бу бўстонни ўртамак?

Солма ўт ушшоқ жониға Навоий борида,
Не учунким яхшидур аввал ямонни ўртамак.

382

Ё раб, ул ойники эл кўнглига марғуб айладинг,
Гарчи ишқидин хароб эттинг мени — хўб айладинг.

Шоҳ эсам ишқ аҳлиға, тонг йўқким, эй гардун, мени
Ул жамол аҳли шаҳи ишқига мансуб айладинг.

Не ажаб, боштин-аёғим дард бўлса, эй қазо,
Ким нигоримни қадам то фарқ маҳбуб айладинг.

Телбараб эрмишден, эй роқим, ҳамул кундин бери,
Ким жунунумни паризодимға мактуб айладинг.

Туҳмати зуҳд айлабон, эй шайхи козиб, не учуи
Бегунаҳ бизни харобот ичра маъюб айладинг?!

Жон бериб ўлсам ажаб йўқ толибинг, эй ишқким,
Ҳар не матлубидур онинг, бизга матлуб айладинг.

Эй Навоий, ўзни солдинг итлари хайли аро,
Итни гўё одамий хайлида маҳсуб айладинг.

383

Истаб ул бутни хирад белида зуннорин кўрунг,
Бир калоба ип била Юсуф харидорин кўрунг.

Лаълу холи нақши жонда, танда қону тоза доғ,
Зоҳиримда ботин аҳволи намудорин кўрунг.

Зор жисмим чирмашур ул ойға ёзған номаға,
Васл умидидин битикка чирмағон торин кўрунг.

Заъфлиқ жисмим эгилди касрати пайконидин,
Бу йиғочнинг, шохини хам айлагон борин кўрунг.

Умр даврининг бақосин билмаганлар, ҳар тараф
Сувда ёмғур нуқтасининг даври паргорин кўрунг.

Эйки, кўрмайсиз бино аҳли фано туфроғиға,
Соясида мен бўлур вайрона деворин кўрунг.

Демангиз, ҳажр асру захм этмиш Навоий жисмини,
Жисмида захмича юз жонида озорин кўрунг.

384

Раҳмсиз бўлғай кўнгул куффори Хайбар кўнглидек,
Мумкин эрмас бўлмоқ ул шўхи ситамгар кўнглидек.

Кести атфоли ғаминг кўнглум уза наъл узра наъл,
Ончаким бўлди ҳазин кўнглум санубар кўнглидек.

Кўнглум ул хат шавқидин юз заҳмлик жисм ичра бор
Ўт ичинда анбар этган дуди мижмар кўнглидек.

Неча захм этсанг қизиқ кўнглумни, ўтгур — қон эмас
Ҳумратеким анда зоҳир бўлса ахгар кўнглидек.

Гарчи Лайли маҳмилидин нола кўп чеккай дарой,
Савти муҳлик бўлмағай Мажнуни музтар кўнглидек.

Мужда, дайр аҳлики, соқий акси эрмиш жилвагар,
Дар киши берса сафо кўнглига соғар кўнглидек.

Ҳажр тийғидин Навоий қору захмин, кўрки, бор
Кўнгли мамлу жисмидек, жисми саросар кўнглидек.

385

Саманди ноз уза ул чобуки балоға боқинг,
Пари бошинда малак парридин ўтоға боқинг.

Нечукки қавси қузаҳ даври меҳр акси эрур,
Топиб ҳам эғнидин айланғон икки ёға боқинг.

Садоғи жонибиким илгига синон тутмиш,
Юз ўқ йилонию бир қотил аждаҳоға боқинг.

Агар бу ўқу синон урмоғин инонмасангиз,
Очиб танимни, ададдин фузун яроға боқинг.

Бу шакл бирла жаҳон бузмоғи яқин гар эмас,
Улусда ҳар тараф ошубу ибтилоға боқинг.

Бу боғ гулларини ерга сочмайин кўймас,
Хазон елини кўрунг, чархи бевафоға боқинг.

Навоий ўлди жамол аҳлидин вафо топмай,
Не бўлди бир назар ул зори бенавоға боқинг.

386

Хаёлинг хусниға кўнглумда зийнат берса ҳижронинг,
Эрур гулгуна қон, машшота ишқу кўзгу пайқонинг.

Жафо сарлавҳида қилди алиф машқи кўзунғ ёхуд
Алифдек жонға неш урмоққа сафлар чекти мужгонинг.

Лабинг хат зоҳир этти, Ҳизр умри берсалар ўлгум,
Хусусанким, Хизрға ҳамдам ўлғай оби ҳайвонинг.

Тушумда васли эрди, эй кўнгул, ё раб, бало урсун
Сангаким, мени уйғотти ажаб ҳолатда афғонинг.

Димоғи йўқ мушавваш бўлмағин, гўёки бутратмиш
Жаҳон боғида савдо сунбули зулфи паришонинг.

Неча ёғдурса ғам тошин фироқ атфоли, эй Мажнун,
Не ғам бош узра Лайли боргоҳи бўлса қалқонинг.

Қафас қайдидадур булбул, буким вайрона тутмиш чуғз,

Вафоси йўқ эканни билди гўё аҳли дунёнинг.

Бу базм аҳли нифоқидин ториқмиш кўнглум, эй соқий,
Эзиб беҳушдору, тут манга етганда давронинг.

Навоий, ҳажрида не навъ сели ашк оқиздингим,
Висоли бўлди чун мумкин, ўтарга йўқтур имкониинг.

387

Шикоф эмас буки кўксамга солди тийғи ҳалок,
Ки жони хаста ғамингдин яқосин айлади чок.

Улусға ўт солур эрсанг мени бурун ўрта,
Нединки ўтни туташтурғали керак хошок.

Неким бошимда эди учти, етгач ул чобук,
Ёниға боғласа бори узилмағай фитрок.

Ғамингни элга бериб, йўқки бизни шод эттинг,
Ки элни шод этибон, бизни айладинг ғамнок.

Ғамингдин оҳим ўқи етти чархдин ўтти,
Нишон эрур ети кавкабки кўргузур афлок.

Кўнгул ўти била захмин кўруб не раҳм этгай,
Ўзин чу доғу алифдин аёмас ул бебок.

Тиканда гул очилур, андалиб янглиғ анга,
Ки ишқи ўлса табиат хиёнатидин пок.

Ич ул биҳишт суйин муғ сафолидинким, ақл
Томуғ ўтидин анинг рангин этмағай идрок.

Навоий ичти маю фориг ўлди ўзлугидин,
Кўрунг, не захрни дафъ айлади ичиб тарёк.

388

Кўнгулки, ҳажр туни қўймади қарорин анинг,
Мунунг ҳам оҳи қаро этди рўзгорин анинг.

Висол гулшани бирла кўп ўлмағил машъуф,
Хазони ҳажр чу барбод этар баҳорин анинг.

Тутуб нишоту тараб чанг зулфин этма суруд,
Ки бир-бир узгуси ғам чанги тор-торин анинг.

Қадаҳ нишоти учун давр ичинда қон ютқон,
Чекарга, билки, гарм айламас хуморин анинг.

Сипеҳр ком ила эврулмаса, ҳазин бўлма,
Кишига бермадн чунким ҳақ ихтиёрин анинг.

Агар бақойи абад истасанг, фано йўли тут,
Ёрут кўзунгни қилиб тўтиё ғуборин анинг.

Навоий, ул киши топти фароғ оламдин,
Ки ҳиммати кўзи тенг кўрди йўқу борин анинг.

389

Кўнгулким, ҳар ёниға наъл кестим бўлғали зоринг,
Қушедур талланинг чанбарлари ичра гирифторинг.

Улус қатлидин ул кўз нотавонроқдур, не ҳол эркин,
Ки жон олған била майл айламас сихҳатқа беморинг.

Юзу зулфунг чу дин қасдиқилур, кофир десам тонма,
Демон юз узра зулфунг, балки мусҳаф узра зунноринг.

Кўзи оллида, эй бодом, қилдинг ишва даъвосин,
Магар кирпикларидиндур нишони жисми афгоринг.

Ўзунгни сотмоғингда хусн савдосидин, эй Юсуф,
Ҳабибим етса эрди, не ушалғой эрди бозоринг.

Юзунг гулгун бўлубтур бодадин, ваҳ, кўзгуга боқким,
Не янглиғ тоза-тоза гуллар очмиш боғи рухсоринг.

Ғамим айтурға ёре топмағондин, соқиё, ўлгум,
Манга бир журъа бирла ёрлиқ қилсанг, худо ёринг.

Агар рангин май ичсам, эй қазо наққоши, ёзғурма,
Иҳота қилмағон иш қўймамиш чун даври паргоринг.

Навоийни адам водийсиға солди фано сели,
Итурганлар ани, ул селнинг, хошокин ахторинг.

390

Элга ишқидин ғараз меҳру вафосидур анинг,
Гар мени ўлтурса, мақсудум ризосидур аинг.

Бўлмас ул бегонаваш чун ошно, бўл, эй кўнгул,
Бир кишига ошноким — ошносидур анинг.

Новаки завқи кўзумдин чиқмасун деб, захмини
Қийр ила туттум, соғинмангким, қаросидур анинг.

Ўқи суфори кўнгулда гар қизарди, не ажаб,
Ким бағир парголаси ҳар дам, ғизосидур анинг.

Сабр хайлин кўнглум ўз гирдинда қўймас, гўйиё
Кирпику қошинг хаёли ўқу ёсидур анинг.

Даҳр бўстонида буким чок эрур гул кўнглаги,
Булбул аҳволиға гўёким азосидур анинг.

Шод ўлубтур фақр куйида Навоий уйлаким
Салтанат фарши гадолиғ бўрёсидур анинг.

391

Кимга бир мажлисда оху дард ила сўзе керак,
Мундоқ ўт ёқмоққа аввал мажлисафрўзе керак.

Мажлисафрўзе агар ҳам бўлса, мажлис аҳлининг
Бағрини куйдурғали оҳи жигарсўзе керак.

Субҳи васлинг ичра тиргуз хайли ушшоқингниким,
Шоми ҳажр, ўлтурғали мендек сияҳрўзе керак.

Кўюнгга ҳар кун бориб ҳар дам кўрай дермен сени,
Менга ҳар кун байраму ҳар лаҳза наврўзе керак.

Яхши асра ғам туни оҳим ўқин, эй чархким,
Сен иваз отмоққа ҳам чун тийри дилдўзе керак.

Бир Хизрваш ҳимматин берма илиқдин, негаким
Дашти ҳирмон қатъига охир қаловузе керак.

Ишқ таълимин Навоийдин олурлар аҳли дард,
Уйла дарс аҳлиға мундоқ донишомузе керак.

392

Яна, эй ишқ, гули рухсорин ошуби чаман қилдинг,
Ҳазин булбул таниға ҳар паридин бир тикан қилдинг,

Кўнгулни телба айлаб, қайдиға ҳар ён оқар сувдии
Чаман занжири гисусинда юз чину шикан қилдинг.

Саҳоб атфоли жола тошларин ёғдурғали, эй гул,
Пари янглиғ зухур айлаб, жунун булбулға фан қилдинг.

Раёҳин хайлини чекмакка ер зиндонидин гўё,
Булут айёридин ҳар қатра торин бир расан қилдинг.

Ниҳоли гул нишиман гулшан эттинг гўйи, эй булбул,
Фироқ ичра тикандин бистару хасдин ватан қилдинг.

Юзунг шамъида шабнам, йўқса тердур, соқие, ваҳким,
Ул анжумдин шабистон ичра қатли анжуман қилдинг.

Чаманда маст елдин, ваҳки, ҳар ён хам бўлур гулдек
Замоне жилва айлаб, бизни расвойи заман қилдинг.

Ўлук деб уждин зоҳид анга хилватни гўр айлаб,
Ҳамоно пардаи пиндорин, эй гардун, кафан қилдинг.

Навоий қайда ғам сейли яка кўнглунг уйин бузғай,
Ки айларда иморат анда балчиғ дурдидан қилдинг.

393

Шоми ҳажрим кўрдунг, аммо зулм таркин тутмадинг,
Ваъдаи шамъи висол эттинг, вале ёрутмадинг.

Гавҳари васлинг илик бергай деб ашким бўлди баҳр,

Чунким ул дарё аро ғарқ ўлдум — илгим тутмадинг.

Васл нўшидин кўнгулни қилмадинг бир лаҳза хуш,
Ҳажр заҳри биймидин юз катл то қўрқутмадинг.

Донайи ашкимгаким ром ўлди ҳижрон қушлари,
Эй кўнгул, бир кун фиғонингдин они ўркутмадинг.

Оташин гул ғунчасидек ўртадинг кўнглумни, лек
Очибон, они насими васлдин совутмадинг.

Хаста кўнглумким ғаму хуноба қилдинг қисмати,
Бу ғизову шарбат ул бемордин ўксутмадинг.

Бодайи васлин ғанимат тут, Навоий, зинҳор,
Ким не қонларким, бу гулгун сувни истаб, ютмадинг.

394

Чаманда чехра фуруғи учун қадаҳ олдинг,
Не ачиғ эрдик гул хирманиға ўт солдинг.

Ажаб йўқ, ашкинг агар юмайин оқар, эй кўз,
Ки ёр боқмайин ўттию сен боқиб қолдинг.

Саманди пўясидин сарсар урғон ўт янглиғ,
Не ҳолат эрди санга, эй, кўнгулки, кўзғолдинг.

Ғамим юкин кўтариб, эй сипеҳр, ҳажр туни
Чу қилмадинг ҳаракат гўйи асру тавшолдинг.

Дедим таронае жонбахш, мутрибо, сен худ
Фироқ сози тузуб, ўлтурур кўки чолдинг.

Висол гулшанин, эй жон қуши, кўп истарсен,
Бу домгаҳ аро гўёки асру қийнолинг.

Фано йўлида Навоийға бўлмадинг ҳамрах,
Бу дашт пўясидин, зоҳидо, магар толдинг?!

395

Донайи холинг била кўнглум қушин ром айладшг,
Гарди Яздий меъжаринг дин қасдиға дом айладинг.

Сабзаву гул истамон то вўсмаву гулгунадин
Қошни айлаб сабзагун, оразни гулфом айладинг.

Хусн боғида қадинг бўлмиш латофат гулбуни,
Тўнни гулгун, тугмани то ғунчаандом айладинг.

Қоматим долу ёшим гулранг эрур, то ноз ила
Долугул етган ниҳоле узра ором айладинг.

Юз уза очтинг сочинг зуннорин, эй кофир, магар
Фош этиб куфрунгни қасди аҳли ислом айладинг.

Тонгла жаннат хуридин кеч, эй кўнгул, ноком ила
Гар бу кун дунё аруси васлини ком айладинг.

Эй Навоий, зулфиға бўлдунг паришон оқибат,
Яхши жамъият бу савдодин саранжом айладинг.

396

Зулфеким, боғлиқдурур ҳар жонга бир тори анинг,
Тандин эл жонин, ажаб йўқ, чекса рафтори анинг.

Тийғи захминким тикармен, сихҳатим эрмас ғараз,
Чиқмасун дермен ҳазин кўнглумдин озори анинг.

Дона-дона хол ила ғунчангни истаб, кўрки, бор
Тоза-тоза доғ ила кўнглум намудори анинг.

Лабларинг шавқида ўлган ҳалқдин кўюнда зоғ
Тўъма айлабдурки, бўлмиш лаъл минқори анинг.

Мумкин эрмас ул пари мажнуниға ҳуш, эй ҳаким,
Ким жунун хаттидурур бўйнинда тумори анииг.

Эй мусулмонлар, фиғонким, кофире кўнглумдадур,
Ким эмас жон риштасидин ўзга зуннори анинг.

Ташнамен, соқий шафақгун май тўла тут соғаре,
Ким фалакни нуқта қилғай давр паргори анинг.

То қуюб оғзимға андоқ сипқорай ул майниким,
Қолмасун ул навъ соғар ичра осори анинг.

Айта олмон, асрай олмон ишқ сиррин, оҳким,
Саъб эрур ихфосию мушкилдир изҳори анинг.

Эй Навоий, фард бўл васл истасангким, халқдин
Ҳар кишиким ёрлиғ узгай, худо ёри анинг.

Мужда, эй толибки, ердин олмоғи мумкин эмас,
Бир қадам матлуб бошқармай талабгори анинг.

397

Дуди оҳимнинг қуюндеқ печ ила тобин кўрунг,
Тийра ҳажрим оқшомининг баҳри гирдобин кўрунг.

Қушким ул ойдин келтурмиш нома, ҳар тирноғидин
Чоклар бўлғон кўнгул элтурга қуллобин кўрунг.

Ҳиндуйи соҳирдурур даври занаҳдонида хол,
Тавқи ғабғаб шаклидин бир акси меҳробин кўрунг,

Ишқ ўти туғёнидин жонимки булмиш ташналаб,
Дафъиға ул ойнинг икки лаъли серобин кўрунг.

Олмағон бўлса чучук жоним лаби бирла кўзи,
Ҳам шакархандиға боқинг, ҳам шакархобин кўрунг.

Солики маҳрумким, матлубидин тўлмиш жаҳон,
Оллоҳ-оллоҳ, жонин ўртар дарди ноёбин кўрунг.

Ёр кўйин истай ўзлукдин Навоий бўлди фард,
Каъба ихромиға истеъдоду асбобин кўрунг.

398

Латофат оий ул юз шоми савдо сунбули тобинг,
Соч узра гарди Яздий меъжар ул шом ичра маҳтобинг.

Кўнгуллар хайлиға хуш-хуш кирарга шоҳроҳ ўлмиш
Тароғ чеккан замон йўл-йўлки бўлди сунбули тобинг.

Безарда оразинг машшота ҳайвон чашмаси ичра
Тушуб гулгуна гулгун қилмиш, эрмас лаъли серобинг.

Ипакларким эшипсен жисмлар захми учун гўё,
Муқайяд қилғали жонлар қушин ҳам улдур асбобинг.

Улусни саждаға тарғиб этарға Хизри раҳ бўлди,

Демасмен вўсмалиқ қошингки, мийноранг меҳробинг.

Учи хам игна бирла кўз дуоси бошқа осқондин,
Ёмон кўз тегмасун, ул бўлди мен чекмакка қуллобинг.

Кетургил раз қизи. соқий, муғанний, нағмае тузгил,
Ки ул кўктин кетургай Зуҳрани афғанға мизробинг.

Туну кун жилва қилма, эй аруси даҳр, билмишмен,
Ки меҳнат субҳи ўлмиш қоқумунг, ғам шоми синжобинг,

Навоий, офият истар эсанг, қўй даҳр золинким,
Ҳариф эрмасдур ул маккораға бу жисми бетобинг.

399

Зиҳи қути ҳаётим ҳажр муҳлик дардида ёдинг,
Агар лутфунгға лойиқ бўлмасам, йўқтурму бедодинг?

Манга лаззат сенинг зикринг, манга қувват сенинг фикринг,
Манга ишрат сенинг васлинг, манга тоат сенинг ёдинг.

Агар хуршиди рахшон орзу қилсам — гули рўюнг,
Магар тўбийи жаннат майли этсам — сарви озодинг.

Бағир қонин лаболаб айлаган ошом ики лаълинг,
Кўнгул сайдин дамодам бисмил этган икки сайёдинг.

Улусни тиргизур қатл айламакдин оби ҳайвонинг,
Ва лекин ўлтурур қатл айламасдин бизни жаллодинг.

Муҳиқдур, эй кўнгул, буким ул ой фарёдингга етмас,
Ки ёлқибдур нединким, етти кўп ул ойға фарёдинг.

Демон девона, балким дев ўлубмен ул пари рухдин,
Не тонг, эй шайх, акс этсам тахайюл барча иршодинг.

Улусқа софийи ишрат тутуб, эй соқийи даврон,
Ҳамоно захри меҳнатни менинг жонимға асродинг.

Навоий, Каъбайи мақсуд сори гар қадам қўйсанг,
Тажарруд басдурур ҳамроҳингу бетўшалиғ зодинг.

400

Чаманда сарвинозим жилва қилмоқ айламас оҳанг,
Жаҳон бўстонидин, биллах, бўлубмен ғунчадек дилтанг.

Мизожиким тилар хилват, худоё, бўлмасун офат,
Биҳилмен гар қилиб ишрат, ичар маҳфий майи гулранг.

Яшил яфроғлиқ ашжор эмас ҳажрингда, эй дилдор,
Ки оҳим тафидин гулзор миръоти тутубтур занг.

Солибтур чорболиш гул, тутубтур чоргаҳ булбул,
Не суд, ул шаҳ ичай деб мул мушарраф айламас авранг.

Малолат бўлса жононда тиканча бордурур жонда,
Агар ҳар гул гулистонда кўрунса бир ҳарифи шанг.

Бу гулшанда гули раъно тўкулмак ваҳмидин гўё
Жамолин кеч қилур пайдо дема, булбулдин айлар нанг.

Навоий кўрмайин они етибтур оғзиға жони,
Магарким қилғай афғони гаҳи ул гул сори оҳанг.

401

Чаманда сабза манга ханжар ўлди, сарв — хаданг,
Кўнгулни олғали ул сарвқадди сабзаранг.

Агар гул исламас ул кўркабой, ҳайрат эмас,
Ғанийдурур, тўни юз пора элдин айлар нанг.

Кўтарса маҳмили ҳуснунгни чарх бухтиси
Ики ёнида муносибдур ою кундин занг.

Нафас-нафас қадаҳ ичмасни жазм этармен, лек,
Нетайки, ишва қилур лаҳза-лаҳза соқийи шанг.

Синуқ сафол нла вайрон аро гадо Жам эрур,
Ул анға жому бу Жамшид боғлаған авранг.

Бу базм ичинда наво ул топарки, хизматда
Қади хам ўлса доғи кўнгли ҳоли уйлаки чанг.

Бадан аносиринаинг чоргоҳин эт хориж,
Навойиё, десанғ айлай фалак сари оҳанг.

402

Май била майхонанинг хиштня тош узра ҳал қилинг,
Чун хуморидин судоъ ўлеа, ани сандал қилинг.

Ҳар не қолса суда бўлғон хиштдин таъзим учун,
Ип тоқиб ҳар жонибидин бўйнума ҳайкал қилинг.

Эй харобот аҳли, соқий орази акси учун
Соф қилмоғлиғ била май кўзгусин сайқал қилинг.

Муғбача оллида чун бўлди сужуд этмак ишим,

Майға мархун қилсангиз, сажжодани аввал қилинг.

Саҳл эрур жон нақдини соқий учун қилмоқ нисор,
Лек бир паймона тўлдурмоқ била асҳал қилинг.

Масту мажнун чиқмишам майхонадин, эй шўхлар,
Комингиз гар ҳазл эса, ийнак мени маҳзал қилинг.

Кўйидин қувлган ҳавору ақлни» эй дарду ишқ,
Анда саргардон Навоийни вале анкал қилинг.

403

Ғам тошин жисмимға пайкониинг била банд айладинг,
Ул самарн бу йиғочқа паркпайванд айладинг.

Чун шакар ширинлик изҳор этти лаълинг оллида,
Демайин, қилдинг табассумким, шакарханд айладинг.

Элга ишрат бодаси туттунг ёйиб хони висол,
Ваҳки, бизни қон ютуб ғам ерга хурсанд айладинг.

Истамас бўлсанг мени булбул киби шайдо, недин
Юзни гулгун бода бирла гулга монанд айладинг?

Қилдинг ул юз жаннатидин айру бу кўз мардумин,
Одаму ҳар сори ёшин анга фарзанд айладинг.

Даҳр боғининг гулида йўқтурур бўйи вафо,
Ўзни, эй булбул, агар парканд-парканд айладинг.

Эй пари, дебсен Навоий бор эмиш Мажнун киби,
Бир йўли ул телбани қайдга хирадманд айладинг?

404

Эй муғанний ёр базмида наво соз айласанг,
Жон фидонг ўлсун ғамим шарҳидин оғоз айласанг.

Уддек куймаклигим шарҳ эг лисони ҳол ила,
Нағмада удунг лисонин сеҳрпардоз айласанг.

Ўзга оламдин хабар деб бизни тиргуздунг, не тонг,
Бу рисолат бирла гар изҳори иъжоз айласанг.

Розим ар созинг лисонидин баъидул-фаҳм эса,
Анга руҳафзо унунгни доғй ҳамроз айласанг.

Отланиб, бошимни рахшингнинг аёғи остиға
Тийғ бирла солғудек масти сарандоз айласанг.

Парда ёп роз узраву дохил бўл ушбу базм аро,
Ким эрур хориж агар бепарда овоз айласанг.

Чекмадинг лаҳне Навоий кўнглун истаб, айб эмас
Англаб ўзунгни наво аҳлиға шаҳ, ноз айласанг.

405

Ишқ ўтидин қисматим дарду балому қилмадинг?!
Дуди бирла хонумонимни қарому қилмадинг?!

Куймагимга барқн офат қилмадингму оҳни?!
Ўлмагимга ашкни сели балому қилмадинг?!

Зулм тиғидин танимни этмадингму банд-банд?!
Фурқатингдин банд-бандимни жудому қилмадинг?!

Дема, эй кўзким, не қилдим, гар сени кўр истасам,
Бир боқиб, юз минг балоға мубталому қилмадинг?

Эй кўнгул, ҳолимни қилдинг арзу афзун қилди зулм,
Билмадингму, ё билиб яхши адому қилмадинг?!

Шиква қилсоқ сендин, эй гардун, раво эрмас дема,
Бизни беком айлаб, эл комин равому қилмадинг?!

Баҳри ишқ ичра, Навоий, ошнолиғ топмадинг,
То бу бир кўзни Арас, ул бирни Ому қилмадинг!

406

Эй кўнгул, ер-кўк асосин асру бибунёд бил,
Ул кесакни сувда кўр, бу сафҳани барбод бил.

Жисм уйи чунким эрур фаний, тафовут йўқ, ани
Гар фано селобидин вайрону гар обод бил.

Тўрт унсур қайдидин то чиқмағайсен, нафъ эмас
Осмоний тўрт дафтарни тутайким ёд бил.

Эйки дебсен, ҳақни не таърифу васф ила билай?
Васфдин мустағнию таърифдин озод бил.

Тенгри зикриким, малойикка ғизойи руҳ эрур,
Бу ғизони ҳақ йўлиға кирган элга зод бил.

Гар ҳабибим қилса изҳори калом, эй пири дайр,
Исийи Марямни ул дам гунги модарзод бил.

Мантиқи ишқ ичра ошиқил тасаввур айла навъ,
Фард бўлгонларни бу йўлда анга афрод бил.

Эл оёғига тушардин бошқа чиқмоқ расмини
Май куҳанпиридин ушбу дайр аро иршод бил.

Эй сулук аҳли, қачон мақсуд топқумдур десанг,
Мосиваллоҳни фано кўрган кунин мийод бил.

Эйки дебсенким, билай тавҳид сирридин хабар,
Шаръдин неким тажовуз айлади, илҳод бил.

Дўст васлин топмоғон дунёву уқбодин кечиб,
Ушбу дардингға Навоий ҳолин истишҳод бил.

407

Оғзидин чиққан ҳадиси нфуку рангинни бил,
Лаъл суфтидин чиқорғон риштадур ранги қизил,

Бир забона ҳар ярамда сўзи ишқингдин эрур,
Кўнглум ўти шарҳига очқон оғизлар ичра тил.

Эй ажал, кўйида бошим қил оғирким, айламиш
Ҳажр ашким селин илдам, заъф жисмимни енгил.

Қон ёш ичра ғарқадур жисмим, чиқар, эй муғбача,
Кўрсанг андоқким олурсен лаългун май ичра қил.

Хўблар ҳар дам ўтар сенсиз қошимдин, ваҳки, бор
Ҳар нафас ҳажринг манга бу ойлар ўтган бирла йил.

Сарсаредур ҳар дамнинг мақсуд изин гум қилғали,
Гар бу водий ичра ғафлат бирла юз минг йил тирил.

Эй Навоий, фақр туфроғига кўп тўктунг сиришк,

Гар тилар бўлсанг фано ҳам анда-ўқ эмди йиқил.

408

Анингдек мастмен дай субҳиким, бу мушкил эрмас ҳал,
Ки майлиқ шиша қўйғон ширадур ё шуълалиқ манқал.

Қуёшдек титрамак дафъин саҳаргаҳ орзу қилсанг,
Қуёшдек жомни титраб сумурмак фарз эрур аввал.

Мунунгдек фаслким, тун мушкини чарх этти кофурий,
Сабуҳий майдин улким бўлса лояъқил эрур аъқал.

Судоъим ғолибу гулгун майимни муҳтасиб тўкмиш,
Топиб олдимға ул балчиғдин-ўқ суртай қизил сандал.

Совуғ ё тийра эрса дай сабуҳи, иста равшан май,
Нетарсен меҳр ўтидин шуъла ё ой нуридин машъал?

Хуш ўл махмурлуғдин тийра кўзким, очқач-ўқ бўлса
Ўшул кўзгуга соқийнинг ҳилолий қошидин мисқал.

Маҳосин субҳдин боғлаб, сочар ўт оғзидин гардун,
Сабуҳ аҳли, нишот айлангки, топмишсиз ажаб маҳзал.

Май ичра акс эрур соқий юзидин, англамон, ёхуд
Кўзум наззорадин тўрт ўлди, ёхуд бўлмишам аҳвал.

Қулоқ ҳар сўзга солма истасанг ишқ ичра расволиқ,
Ки воиз кўп чекиб фарёду носиқ кўп дегай муҳмал.

Муяссардур, Навоий, ёр васли хилвате топсанг,
Ки яъни бўлмаса ул хилват ичра ўзлукунг анкал.

409

Юзунгни кўрдум, эмди кўзларимни боғла, эй қотил,
Ки ногаҳ бўлмағайлар ўзга юзни кўргали мойил.

Китоб авроқидек бўлғай мусаттаҳ қолмайин даври
Ғамим тошиға бўлса бир нафас тўқуз фалак ҳомил.

Мени бедилнинг оҳин ўкмаким, оламини кўйдурди,
Ҳануз эрмас кўнгулнинг шуъласи бу ўт аро дохил.

Танимда кул эмас гулхан нишони телбаликдинким,
Кул ўлдум ўртаниб ишқинг ўтидин, лек сен ғофил.

Лабинг шавқи кўнгулдин халқ таън айлаб қачон кетсун,
Сабодин ғунчанинг ҳаргиз бўлурму хумрати зойил?

Недур ой сафҳаси бўлғон қародин доғлиқ, гўё
Жамолинг дафтарин ёзғонда бўлмиш бир варақ ботил.

Менинг журм ичра узрум шайхнинг зуҳд ичра ужбидин
Батардур, дўст лутфи ҳолима гар бўлмаса шомил.

Фиғони ўқидин булбулнинг, эй гулбун, ҳазар қилким,
Тикан пайкониға гул жавшани ҳаргиз эмас ҳойил.

Навоий қуллуғин фақр аҳлининг пири қабул этса,
Эрур бир банда озод айлаган янглиғ шаҳи одил.

410

Ҳажр ўтиға истасанг ёқилмағайсен, эй кўнгул,
Ёрдин зинҳорким айрилмағайсен, эй кўнгул.

Ваҳ, не толийдурки топмай умре истаб ёрни,
Чун сени ёр истагай, топилмағайсен, эй кўнгул.

Буки қон бўлдунг десангким, ошкоро бўлмасун,
Майл этиб ёшлар сари қотилмағайсен, эй кўнгул.

Десалар: Лайлиму ортуқ ҳусн аро ё ул пари?
Гарчи Мажнунсен, керак ёнғилмағайсен, эй кўнгул.

Қилди чун соқий лаби етган қадаҳ ҳушунгни маҳв,
То абад зинҳорким ойилмағайсен, эй кўнгул.

Гунчасин ғамдин вале соқий баҳори оразин
Очса, билмонким, недин очилмағайсен, эй кўнгул?

Давлати боқий Навоийдек эрур топмоқ маҳол,
То тамом ўзлукни фоний қилмағайсен, эй кўнгул.

411

Чаманда қонини баским оқизди зор кўнгул,
Соғинма гунчаки, гулбун кетурди бор кўнгул.

Не гуллар очқай алам гулшанида гунча киби,
Ниҳоний захмларин қилса ошкор кўнгул,

Тўнунгда тугма эмас барча лаъл пайкони,
Лабинг ҳавоеиға борур тузуб қатор кўнгул.

Чаманда қон ёғар ўтсанг магар санубар уза,
Очар жароҳати оғзини ҳар фиғор кўнгул.

Туташқон ўтдурур ўтун аро буким топмас
Фироқнинг ўқлари бирла даме қарор кўнгул.

Фатилаларни ярамдин чекиб туташтурди,
Магар ғамингда кўяр доғи интизор кўнгул.

Фироқ захмида очмиш оғиз, кетур, соқий,
Қадаҳқи, истамас ўлмоғни ҳушёр кўнгул,

Не меҳр иси, не вафо ранги топқунг, эй булбул,
Бу боғ гулларига берма зинҳор кўнгул.

Навоий этғай онинг таркин ихтиёр, валек
Қачон берур анга бу ишда ихтиёр кўнгул?

412

Мен жаҳондин кечтиму кечмас менинг жонимдин эл,
Мек илик жондин юдум, чекмас илик қонимдин эл.

Тўш-тўшумдин баски расволиғ ўти лов-лов ёнар,
Ҳар тараф йўлдин чиқарлар ўтсалар ёнимдин эл.

Бахтим уйқусиға гўёким сурудедур ҳазин,
Кўйида буким уюмас ҳар тун афғонимдин эл.

Тонимаслар бир-бирин ёққон мазаллат гардидин,
Сўрғали ҳолим кириб чиққунча вайронимдин эл.

Менда тумори жунундек печ, ваҳким, беҳабар
Ҳар тараф кўнглумда қонлиғ доғи пинҳонимдин эл.

Истарам, эй Хизр, келгаймен қилиб жон бирла тавф,
Каъбайи кўйин хабар топқунча борғонимдин эл.

Эй Навоий, қилмағайлар айб агар девонамен,

Ул пари васфин ўқуғон сойи девонимдин эл.

413

Қаро кўзум, келу мардумлуғ эмди фан қилғил,
Кўзум қаросида мардум киби ватан қилғил.

Юзунг гулига кўнгул равзасин яса гулшан,
Қадинг ниҳолиға жон гулшанин чаман қилғил.

Таковарингға бағир қонидин ҳино боғла,
Итингға ғамзада жон риштасин расан қилғил.

Фироқ тоғида топилса туфроғим, эй чарх,
Хамир этиб, яна ул тоғда кўҳкан қилғил.

Юзунг висолиға етсун десанг кўнгулларни,
Сочингни боштин аёғ чин ила шикан қилғил.

Хазон сипоҳиға, эй боғбон, эмас монеъ,
Бу боғ томида гар игнадин тикан қилғил.

Юзида терни кўруб ўлсам, эй рафиқ, мени
Гулоб ила юву гул баргидин кафан қилғил.

Навоий анжумани шавқ жон аро тузсанг,
Анинг бошоғлиғ ўқин шамъи анжуман қилғил.

414

Номаси қўйнулда, баским изтироб айлар кўнгул,
Ўпгали чиқмоққа гўёким шитоб айлар кўнгул.

Тоза бутмиш эрди кўксум чоки, ваҳким, толпиниб

Чиққали ул рахнани ҳар дам хароб айлар кўнгул.

Ўқи захми йўлидин солсам ичимга номасин,
Бир фатила марҳам ўрниға ҳисоб айлар кўнгул.

Чирмабон жон пардасин маншур уза воло киби
Кўрмасун деб ғайр они, гўр ниқоб айлар кўнгул.

Ғунчадек қат-қат бўлуб қон ул мусофир шавқидин,
Номаси янглиғ дамо-дам печу тоб айлар кўнгул.

Мубҳам эрмиш руқъаси давроннинг асру ёваким,
Жонға бу андишадин ҳар дам азоб айлар кўнгул.

Эй Навоий, очти кўксумнинг тикилган чокини,
Номаси қўйнумда, баским изтироб айлар кўнгул.

415

Ёрдин келмиш манга бир турфа мактуб, эй кўнгул,
Ким эрур ҳар сатри, бал ҳар лафзи марғуб, эй кўнгул,

Лафз йўқ, ҳар ҳарфи жон ҳирзи, доғи ҳар нуқтаси
Мардумак янглиғ биайниҳ кўзга матлуб, эй кўнгул.

Айладим тумор, агар тумор этар дафъи жунун,
Бу мени қилмиш жунун илгида мағлуб, эй кўнгул.

Сафҳада эрмас муҳаббат шарҳиким, келмиш кийиб
Ҳуллайи кофурғун бир турфа маҳбуб, эй кўнгул.

Асру кўп такрор этардин ул париваш номасин
Бўлмишам эл ичра мажнунлуққа мансуб, эй кўнгул.

Ғайрдин сафҳангни қилғил пок, яъни айлама
Хотиринг лавҳини ҳар хат бирла маъюб, эй кўнгул.

Ғамдин озод ўлди хаттидин Навоий, бермаса
Бегиға қуллуққа хат бўлғайму маҳсуб, эй кўнгул?

416

Эй кўнгул, бир навъ ўлубмен аҳли даврондин малул,
Ким эрурмен кимки ондин яхши йўқ, ондин малул.

Ҳажр агар будур, нетай мен жонни, жон нетсун мени,
Ким эрур ҳар лаҳза мендин жону мен жондин малул.

Тенгри халқ этмиш мени гўё малолат чеккали,
Ким даме йўқким, эмасмен халқи нодондин малул.

Неча диним узра титрай дилраболар кўйида,
Эй мусулмонлар, бўлубмен кофиристондин малул.

Истасанг мақсад, қадам қўй, таън тошидин не бок,
Каъба топти бўлмағон хори муғилондин малул.

Эй кўнгул, фикрингни қилким, дўсту душманлар юзин,
Кўрмас эрди, бўлмаса сен зори ҳайрондин малул.

Эй муғанний, тут «Ироқ» оҳангию кўргуз «Ҳижоз»,
Ким Навоий хотири бўлмиш «Хуросон»дин малул.

417

Ул париким банди зулфиға мажониндур укул,
Мен киби девоналар қайдин қачон қилсун қабул.

Зарра эрмаским қуёш ажзоси нур айларга касб,
Ул пари қасрига равзандин қилур ҳар дам нузул.

Оламоро ҳусн ила жонбахш нутқунгму экин,
Ё Масиҳо руҳи Юсуф жисмида қилмиш ҳулул?

Эйки дерсен, келдингу шод ўлғуси васлингга ёр,
Шод бўлғай эрди бўлғон бўлса ҳажримдин малул.

Мусҳаф авсофингда эрмиш, оллоҳ-оллоҳ, мужмале,
Сура-сура ҳар карашманг шарҳида ийнак фусул.

Ерга сочинг судралур кулбамга кирсанг хам бўлуб,
Меҳр паст ўлғон замон андоқки топқай соя тул.

Икки зулфунг тўлғонур ҳар дам сабо таҳрикидин,
Икки ҳинду нағма бнрла зоҳир этгандек усул.

Ростликдин дайр тоқиға мадор ўлмоқ, не айб,
Соликеким бўлса хизматда сутун янглиғ ҳамул.

Бўлмаса эрди Навоий сирри ишқингга амин,
Не залум этгай эдинг онииг хитобин, не жаҳул.

418

Қон тўкар кўз оразинг гулгуналиқ кўрган маҳал,
Не учунким суйи онинг қон ила бўлмиш бадал.

Тоқи ахзар қотти барча фитнаву бедодини,
Қошингга машшота гўё вўсма айлар чоғда ҳал.

Нилдин гулгун узоринг боғида ҳар сори хол,
Нилуфар гулшан аро ҳар ён очилмиш фил-масал.

Кечрак очмоқ бурқаъ эрмас эл ўлар деб раҳм учун,
Балки айларсен улус кўпрак йиғилсун деб ҳаял.

Боғ аро ҳар ранг тўн эғнида чиқмиш уйлаким,
Ҳур жаннат сайриға чиққай кийиб турлук ҳулал.

То юдунг зуннори зулфунгни, сочилғон суйидин
Кишвари ислом аро юз минг бино топмиш ҳалал.

Даҳр шўхидин, Навоий, тут қироқким, боғласанг
Бир аёқ сув бирла ақдин, улдурур жоми ажал.

419

Ёр ҳижронида сарвақтимға еттинг, эй ажал,
Жон фидонг этсам ҳануз оздурки, келдинг дармаҳал.

Жон талашмоқликқа қўйма лаъли ҳажридин мени,
Чун эрур таъхир аро офот, кўп қилма ҳаял.

Жонни бот олмоқ санга мушкул эса, жон чекма кўп,
Қўйки, бу мушкулни бот айлар анинг ҳижрони ҳал.

Ҳажридин ўлмай висоли нўшидии топсам умид,
Айлагувдур саъй ўлмақдин тирилмак фил-масал.

Ҳажр бемориға қотил заҳр эрур ҳайвон суйи,
Эй Масих, асра нафас, бу нуқтада қилма жадал.

Сўнгғи кундин ҳалқ тарсон, мен бурун кундин ваҳим,
Элга ғам шоми абад келди, манға субҳи азал.

Ич Навоий, ғусса таҳлилиға гулгун бодаким,

Бир пиёла лаъли маҳлул ўлмади андин бадал.

420

Кўзумда ҳажр ўтининг ҳумратин кўр, дема қондур ул,
Қаро соғнима, пайконинг суйи томғон нишондур ул.

Лабинг холики хат ёшурди жонни ёшурун ўртар,
Ҳамоно ишқдин жонимдағи доғи ниҳондур ул.

Кўнгул боғи аро ҳар ён ўқунг захми эмас, гўё
Ниҳоли меҳринг экмаклик учун қозғон макондур ул.

Кўзумнунг мардумиким, то саҳар кавкаб санар ҳар тун,
Ул ойдин уйқу айёрин қоварға посбондур ул.

Кўнгулдин келган оҳим хайлини манъ этмасам авло,
Ки меҳнат кишваридин азм қилғон корвондур ул.

Қадинг сарвидадур кўнглум қуши, ваҳ, сунбулунг эрмас,
Ким ул сарв узра қуш қасдиға чирмашқон йилондур ул.

Суроҳий оғзида қил шаклидин хушдилмен, эй соқий,
Магар айшу фароғат тойириға ошёнду ул.

Эмас бўлсанг таайюн хонақоҳи шуғлидин эмин,
Фано дайриға кир фил-ҳолким, дорул-амондур ул.

Навоий заъфин англаб, ўзгага ҳамл этма жаврунгни
Ки йиллар ушбу оғир юкни чеккан нотавондур ул.

421

Қуруди чеккали қондин кўзум ниқоб қизил,

Бале, ёгинсиз ўлур чин бўлур саҳоб қизил.

Кўзумда лоладек ул юз ғариб эрур қон ёш,
Ки бўлса гул қизил, ўлмас анга гулоб қизил.

Бошим сипеҳрдек эврулди, қон ёшим сари боқ,
Ки ҳар замон югурур анда бир шиҳоб қизил.

Кўзум қизарди қизил ашк рангинин, гарчи
Қизил бўлур суву бўлмас анга ҳубоб қизил.

Кўнгулии чуркади ишқинг, валеқ эрур тўла қон,
Ёлинда куймишу кессанг эрур кабоб қизил.

Бу қонки, водийи ишқ ичра оқти, борса, не тонг,
Самум рангидек ул дашт уза сароб қизил.

Не жилва эрди қизил тўн билаки, қон ёшдин
Либосин айлади ишқингда шайху шоб қизил.

Лабинг ғамида Навоий ўзин тилар бехуд,
Не тонг, май ичса анингдекки, лаъли ноб қизил.

422

Эй мусаввир, дилбаримға суврате монанд қил,
Кўрмагинин хотиримни гаҳ-гаҳе хурсанд қил.

Ул ҳарир узраки тарҳ этгунгдурур тимсолини,
Сиғмаса, зайлиға жоним пардасин пайванд қил.

Бўлмасун бу тўмадин маҳрум ул куй итлари,
Эй ажал, тақсим учун бағримни юз парканд қил.

Ул париваш чиқти усрук секретиб кўнглагча, вой,
Носихо, девона бўлдум, эмди тарки панд қил.

Лаъли шириндинки қилдинг айшни жонимға талх,
Неча ачиғ сўз демак, бир қатла шаккарханд қил.

Жоми Жамнинг роҳи Афридун йилони захридур,
Эй кўнгул, ўзни сафоли фақр ила хурсанд қил.

Ҳожати будур Навоийнинг, худоёким, ани
Муғбача ҳусниға муғ дайрида ҳожатманд қил.

423

Қани бир чехраки, майл этгай анга хаста кўнгул,
Қани бир зулфки, бўлғай анга вобаста кўнгул.

Заҳми оғзида лабинг зикрию аҳволи қатиқ,
Жон етиб оғзиға ҳол устидадур хаста кўнгул.

Ғусса тирноғи билаким қилур атрофини реш,
Нақш этар эгма қошинг шаклини пайваста кўнгул.

Ғам емон бузди эса кўнглум уйинким, қўймас
Махзани ишқини то бўлмас, шойиста кўнгул.

Таҳ-батаҳ қон демаким, икки юзунг шавқидин
Дард боғида қилур лолаву гул даста кўнгул.

Кўнглум ар бўлмаса вобаста, тонг эрмас, эй шайх,
Борму охир бори олам аро вораства кўнгул?

Зулмидин деса Навоийки қилай ишқин тарк,
Манъ этиб, ичкаридин ёлбарур оҳиства кўнгул.

424

Қасди жоним қилди ҳажр, эй қотили хунхор, кел,
Қон тўкуб жонимни олмоқ истасанг, зинҳор кел.

Ашк дуррин кўзда, жон нақдин овучда асрадим,
Ким қачон келсанг, йўлунгда қилғамен исор, кел.

Рухум айрилмиш бадандин гар тиларсен, эй ҳабиб,
Айламак Исойи Рухуллоҳ дамин изҳор, кел.

Айтмон келгил, доғи қилғил таваққуф лаҳзае,
Келгач-ўқ борғил, вале жонимни олғоч, бор, кел.

Жон етибтур оғзима, дермен лабингға топшурай,
Лутф этиб қилғил мени жон бирла миннатдор, кел.

Дайр аро май ичкали келгум, десам дер муғбача,
Бут қошида бош қўюб боғлар эсанг зуннор, кел.

Жон Навоийни, Навоий жонни сенсиз истамас,
Они жоннинг, жонни онинг ранжидин қутқор, кел.

425

Юзи ойна қилди кўзгуни ул сиймбар ҳойил,
Анингдекким қуёш рухсориға бўлғай қамар ҳойил.

Ул ўтлуғ юзни қилмоқ зарварақ пинҳон эмас мумкин,
Не имкондур кўрарда шуълани бўлмоқ шарар ҳойил?

Кўрунмас зор кўнглум жаҳд этиб пайканларинг ичра,
Магар ул қушқа бўлмиш касрати барги шажар ҳойил.

Суни андоқки ёпқай сафҳа-сафҳа барги гул тушгач,
Ёшимға пора-пора бўлмиш ажзойи жигар ҳойил.

Сочингға гарди Яздий меъжаринг ҳойил бўла олғай,
Бўла олса саводи шом уза шабнам агар ҳойил.

Сафардур мужиби ҳирмони дийдор аҳли шавқ ичра
Ҳамонно васл хуршидиғадур гарди сафар ҳойил.

Юзунгни оч, агар худ риштайи жондин дурур бурқаб,
Бериб жон истамас дийдорға аҳли назар ҳойил.

Дема, соликка ҳойил не экин мақсуд васлидин,
Эрур ақлу ҳису дунёву уқбо сарбасар ҳойил.

Десангким, ўзлугумдин, ўзга ҳойил борму жононға,
Бўлурму, эй Навоий, ишқ аро мундин батар ҳойил?!

426

Ҳар киши кўрса қизил хорода ул маҳваш жамол,
Қон ёшим мавжи аро қилғай қуёш акси хаёл.

Новакин чекмангки, чирмалмиш анга жон риштаси,
Куч била чиқмоқ не имкон реша беркитган ниҳол?

Ул қуёшнинг маркаби кўк тавсанидур, не ажаб,
Гар рикоб ўлмоққа бош бир-бирга еткургай ҳилол.

Нун бошинда шамра янглиғдур қошинг узра гирих,
Ораз узра нуқта мислидуф узоринг узра хол.

Гўйиё қилғай қуёш бирла шафақдин ранги ҳал,

Сунъ наққоши тасаввур қипса чеҳрангдин мисол.

Майда соқий аксини кўрган эгилдим ўпгали,
Бош кўтармон эмди, яъниким топибмен инфиол.

Эй Навоий, ўлгил ондин бурнаким, етгай ажал,
Ким ажал етгач ўларга бурмагай шояд мажол.

427

Сарвдек хазро либосинг бирла, эй нозик ниҳол,
Тўтиесен жилвагар, шаккар санга ширин мақол.

Оғзингу белинг ҳадису рамзини билмай яқин,
Эл аро пайдову пинҳон мунча тушти қилу қол.

Билгурур юзунг тиҳидин турфа хатти мушкбў,
Сабзадекким, бўлғай анинг устида равшан зулол,

Ишқ аро топсам малолат сабрдин, йўқ ҳайрате,
Дарддин беморға парҳез эрур кўпрак малол.

Эй кўнгул, гар тори жисмимда наво йўқ, не ажаб
Нола қилмас гарчи печу тоб урар саргашта нол.

Ҳасрат оҳидин фалакка ўт солурмен ҳар нафас,
Не экин ҳикмат буқим, топмас асоси ихтилол.

Бегунаҳ тўксанг Навоий қонини, йўқтур ғами,
Ким сени кўрган дами қонин санга қилмиш ҳалол.

428

Ким деди меҳринги ул маҳвашқа равшан айлагил

Куч била жонингға жононингни душман айлагил.

Ул пари чун борди, хоҳи телбалардек дашт тут,
Хоҳ зухду офият кунжини маскан айлагил.

Чун бўлур ул турфа қуш кўпрак рамида, не осиф,
Ҳар замон юз қатла гар фарёду шеван айлагил?

Эй қуёш, ишқингда гар саргашта бўлди заррае,
Гарм ўлуб куйдурма, балким меҳр анга фан айлагил,

Бўлмаса ул сарви гулрух ҳамраҳинг, дўзахча бор
Хоҳ азми дашт, хоҳи майли гулшан айлагил.

Ҳар не даврондин келур, таслим хуштур, эй рафиқ,
Нафъ чун йўқ, ўзни гар юз қатла тавсан айлагил.

Ғам сипоҳи дафъиға майхонадур дорул-амон,
Эй Навоий, зинҳор ул уйин маъман айлагил.

429

Гулбун ишратдин узгил барги пайванд, эй кўнгул,
Ғунчадек бўл қон ютуб кулмакка монанд, эй кўнгул.

Қилма тарк эврлмак ул гул гирдиға булбул киби,
Қилсалар гар ғунчадек парканд-парканд, эй кўнгул.

Оразу лаъли хаёли бирла сен то хастасен,
Нафъ этар гўёки бу заъфингға гулқанд, эй кўнгул.

Лаъли не кондиндурур, невчун ҳадис этмас дема,
Не ато бордур Масиҳоға, не фарзанд, эй кўнгул.

Оразинг очқач, демаким, ошиқ этма халқни,
Ўтқа бермаклик дурур куйдурма деб панд, эй кўнгул.

Бисмил этти сайд кўнглидек сени тийғи қазо,
Ёхуд ул лаб шавқндин қилдинг шакарханд, эй кўнгул?

Эй Навоий, боқма тун-кун холию рухсориға,
Донаву сув бирла сайд ўлмас хирадманд, эй кўнгул.

430

Қилди овора мени хастани овора кўнгул,
Хонумонимни қаро этти юзи қора кўнгул.

Итларинг оллида юз пора кўнгулни солдим,
Муна кўр, ҳар бирининг оллида бир пора кўнгул.

Ёр юз пора қилиб борди ҳазин кўнглумни,
Ҳеч ўсанмай яна ҳар лаҳза борур ёра кўнгул.

Ёш тўкар кўнглум анинг васлиға майл айласа кўз,
Қон ютар кўз, юзини айласа наззора кўнгул.

Ноз ўқин жон била жисмимға уруб худ ўттунғ,
Боқки, қолди боқибон ёлбора-ёлбора кўнгул.

Луъбати даҳр фириби била бозий емаким,
Бермади кимсага бу шоҳиди маккора кўнгул.

Кўнгли истарки, синуқ бўлса Навоий кўнгли,
Бўлмасун шиша кўнгул қасдида, ваҳ, хора кўнгул.

431

Эй, жамолинг равзаси фирдавс боғидек жамил,
Лабларингнинг кавсари айнан тусаммо салсабил.

Истамас бўлса муҳаббат аҳли ёшин Дажладек,
Не учун чекти қазо машшотаси оллингға Нил?

Кўзума йўлунгда туфроғлиғ тиканким санчилур,
Бор бияйниҳ сурма ул туфроғ, тикан андоқки мил.

Барги гулдек ҳулла жисмингда сабо таҳрикидин
Титрар андоқким кумуш устида бир муфлис бахил.

Эй кабутар, восил ўлдум, нома келтурмакни қўй,
Ким ҳарими ломаконда маҳрам эрмас Жабраил.

Оразинг ойина юз маҳваш сафодин урса дам,
Кўзгу олким, кўргузур юз важҳдин равшан далил.

Эй Навоий, бода ол, ич хосса бу шукронаға,
Ким саломатдур асолат гавҳари сайид асил.

432

Ул қуёш оғзи уза мушкин ҳол,
Зарранинг нуқтасидин келди мисол.

Гар равондур, не тонг, ул қадки, эрур
Руҳ сарчашмасида тоза ниҳол.

Рахш ҳар ёнки сурар ул чобук,
Югурур теграсида пайки хаёл.

Чобукумнинг отининг наъли эмас,
Тушти шабранг аёғиға ҳилол.

Ғунча оғзики такаллум қилмас,
Ул оғиз ғунчаси қилмиш ани лол.

Ҳажрнинг чораси беҳудлуғ эмиш,
Соқийё, жом кетур молломол.

То Навоийдек ўлай они ичиб,
Масту Мажнунсифату шифтҳол.

433

Не қошу юздурур санга, эй ҳусни лоязол.
Бир ой бошида кўрмади ҳеч ким ики ҳилол.

Оғзи сўзин демакда бели ёдима келур,
Оре, дақиқ нуқта аро юз берур хаёл.

Кўзу қошинг биайниҳ наргиз бошинда «нун»,
Зулфунг аёғинг остида чун вард аёғи «дол».

«Хат» лафзи кимки ёзса кўяр нуқта юқори,
Мушкин хатингнинг устида андоғ кўрунди хол.

Сарсабз эрур ҳамиша бу гулшанда сарвдек,
Озодаеки бўлса мизожида иътидол.

Васл истарам аён қилибон ашк дурларин,
Сойил ятимлар йиғиб этган киби савол.

Ул чобук оллида бошин этти Навоий гўй,
Чавгони саргузаштима басдур гувоҳи ҳол.

434

Ё раб, ул ой хуснин эл фаҳмиға номафҳум қил,
Буйла мавжуд этмасанг, аввал мени маъдум қил.

Барча юздин уйлаким кўзумни маҳрум айладинг,
Барча кўзни ул париваш юзидин маҳрум қил.

Бўлса ишқимда қусуре, кўнглини мендин совут,
Ишким ар пок ўлса, тошдек кўнглин онинг мум қил.

Қилса зулм ул золим элни қилмағил, ё раб, забун,
Чун тазаллумдур ишим, доим мени мазлум қил.

То кўзум қутлуғ юзидин ўзга сори тушмасун,
Ҳар не кўз кўргай, менинг бахтимға они шум қил.

То тирикмен ишқи ҳарфидур ичимда, эй рафиқ,
Ўлсам они-ўқ мазорим тошида марқум қил.

Демаким, борму экин меҳрим Навоий кўнглида?
Анда сенсен, бир тааммул айлабон маълум қил.

435

Қон ёшим ичра таним тўлғанғанин наззора қил,
Лолазор ичра йилон гар кўрмадинг, ўт узра қил.

Бодадинму эркин усрук кўзларингнинг ҳумрати,
Ё узоринг ўти тобидин бўлубтурлар қизил?

Кўнглум ичра ҳар яра оғзида пайконинг учи,
Келди дардинг лаззатининг шукрини айтурға тил.

То тушубмен ул узору икки гису ҳажриға,

Эй қуёш, раҳм айлаким, бўлмиш бир ою икки йил.

Доғима андоза марҳамлик момуғдин истаган,
Кўнглум ичра буйла ҳар ён доғи беандоза бил.

Даҳр бўстонида чун йўқтур вафое, эй кўнгул,
Лоладек гулгун қадаҳ тут, ғунчадек бир дам очил.

Илтифотинг озидин итти Навоий телбараб,
Эй пари, бир ҳам бу мажнунунгға парво айлагил.

436

Нолани ҳар нечаким элдин ниҳон айлар кўнгул,
Сени соғинғоч, яна беҳуд фиғон айлар кўнгул.

Ҳар нечаким рози ишқинг яшурурмен халқ аро,
Бир маҳалсиз оҳ ила борин аён айлар кўнгул.

Май тарашшуҳ айлагандек чок бўлғон шишадин,
Захмидин хунобасин ҳар дам равон айлар кўнгул,

Қасд этар кўнглумки, олғай лабларингдин коми дил,
Эмди таҳқиқ айладимким, қасди жон айлар кўнгул.

Кўз кўрар юзунгнию кўнглум мени расво қилур,
Зор этар кўнғлумни кўз, бағримни қон айлар кўнгул.

Шуълайи гугирд кўргузди қазо куйдурғали,
Дард ишқ аҳлин буким гардун гумон айлар кўнгул.

Эй Навоий, аввал ул номехрибонға учратур,
Кимниким мен бенаводек нотавон айлар кўнгул.

437

Зулфини очмиш сабо, юзига чиқмиш тоби мул,
Зулфу юзи аксидин тўниға тушмиш долугул.

Қон ютуб кўнглум тилар ҳар лаҳза ишқинг доғини,
Курси лиму истагандек аҳли ишрат ичса мул.

Пар эмас булбулда, балким оташин гул шавқидин
Гулханий девонадурким, юқмиш аъзосида кул.

Юзу холинг ўти то доғ этти, бўлмиш лоладек
Кўҳи ғам тиғи жафодин чок-чок этган кўнгул.

Борғуси гардинг фалакка бодполар сайридин,
Бодпойингға, не осиг, атласи афлок жул.

Гар бинафша хатингга қуллуғ қилурдин қочмади,
Эл аро невчун эрур боши қуйи, бўйнида ғул?

Кирпик эрмаским, Навоий ўтгай ул чобук дебон,
Кўз қаро суйиға боғлайдур қамишлар бирла пул.

438

Қасди жон айлар дамодамким анга юз жон туфайл,
Тифл учун гўё қилур ҳар дам чучуклик сори майл.

Гул юзунгдин келса ашким лолагун, йўқтур ажаб,
Ким баҳор айёмида рангин келур, албатта, сайл.

Тушта кўз суртар эдим юзунга гўё хат эмас,
Бўлди мужгондин тикан бирла тўла ҳуснунгға зайл.

Варқдин бир ламъаву хошоку хасдин кўҳ-кўҳ,
Ишқ ёлгуз зуҳду тақзо черигидин хайл-хайл.

Ул саодат ахтарин кўргач сиришким қон бўлур,
Чун ақиқеким они раигин қилур тоби Суҳайл.

Мазраъи ишқ ичра сочмоққа балият донасин
Айлади кўк тосидин гўё қазо деҳқони кайл.

Зулфу юзи фурқати аёмидин сўрманг ҳисоб,
Ким Навоий кўзига бирдек бўлубтур явму лайл.

439

Кўнглунг истар ёрлар бирла ҳамиша шод бўл,
Мендину кимдинки кўнглуну истамас, озод бўл.

Гарчи сабрим уйи янглиғ айладинг вайрон мени,
Доимо, ё рабки, хуснунг мулкидек обод бўл.

Мен чекиб андуҳ, ўлай, эл жони бўлсун ул Масих,
Совурул, эй чархи нигун, эй даҳри дун, барбод бўл!

Бевафолар зулму бедодиға эрмассен ҳариф,
Эй синук кўнглум, агар худ шиша, гар фўлод бўл.

Туттум ўлмакдин тирилмак, ҳажр, ваҳ, тенгдур манга
Эмди гар бергил зилоли Хизр, агар жаллод бўл.

Чекма бошким, эмин эрмассен хазон яғмосидин,
Бу чаман ичра агар савсан, агар шамшод бўл.

Эй Навоий, олам аҳлиға чу йўқ эрмиш вафо,
Келу мундин нори бекаслик била муътод бўл.

440

Гар етар ағёрдин юз минг жароҳат, эй кўнгул,
Чунки эрур ёр учун бор айшу роҳат, эй кўнгул.

Каъба истарсен, муғилон чекса тил қайғурмағил,
Бемаломат топмади ҳеч ким саломат, эй кўнгул.

Менмену ул ой ғами сен ҳам агар мардонасен,
Дарду ғам чек, истама кому фароғат, эй кўнгул.

Кимга етгай васл иқболи, агар ҳижрон аро
Сенда бўлса ғам чекарга сабру тоқат, эй кўнгул.

Хурдаи розингни асра ғунча янглиғ қон ютуб,
Ҳар неча қилса жафо ул сарвқомат, эй кўнгул.

Дема, ишқи сўзи кам бўлғай бошимға урса тийғ,
Ким бу сувдин сокин ўлмас ул ҳарорат, эй кўнгул.

Ўртадинг охир Навоийни шарори оҳ ила,
Анга невчун мунча кўргуздунг шарорат, эй кўнгул?!

441

Қоматингға ҳар замон юз жилва, эй зебо ниҳол,
Нотавон кўнглумга ҳар бир жилвасидин ўзга ҳол.

Эврулур кўнглумда ул чобук хаёли ҳар кеча,
Шуълалиқ кўнглумни қилди ишқ фонуси хаёл.

Бош қўяй дедим оёғи туфроғиға, деди: «қўй»,
Бўса истаб лаъли рангин сўрдум, эрса деди: «ол»,

Гунчайи хандонки дерлар мунфаилдур оғзидин,
Лек кулмак бирла истар қилса дафъи инфиол.

Хатту холи ҳасратидин онча ашким оқтиким,
Бир кўзум тутти ғубору бир кўзумга тушти хол.

Давр ҳам қилди қадингни, ушак тут, йўқ асо,
Негаким дард-ўҳ бўлур зоҳир алиф ёндошса дол.

Эй кўз, онсиз ўзга юз кўрмакни қилмишсен ҳавас,
Ҳажр тиғидин ўюл, ёхуд Навоийдин уёл.

442

Англадинг ё йўқмуким айлар сафар ёр, эй кўнгул,
Ваҳки, бўлдуқ ёна ҳажри илкидин зор, эй кўнгул.

Ул худ айлар азм, мен ҳам хастадурмен, ҳам ғариб,
Гоҳ-гоҳи бўлғасен мендин ябардор, эй кўнгул.

Не борурға қувватим бор, не турарға тоқатим,
Бизни бу ҳолатқа сен қилдинг гирифтор, эй кўнгул.

Бора худ олмон туруб ҳам чун тирилгум йўқтурур,
Бас видоъинг қилдим, ондин қолма зинҳор, эй кўнгул.

Маҳрами гар бўлмасанг хуштур бу ҳамким, бўлғасен
Итларига ҳамнишину соҳиб асрор, эй кўнгул.

Гар бўлубон ногаҳон толиъ мусоид, бахт ёр,
Топсанг ул ой бирла сўзлашгунча миқдор, эй кўнгул.

Илтимосим будурурким, барча элдин ёшурун

Қилғасен мискин Навоий дардин изҳор, эй кўнгул.

Бўлса сенлик, васл йўқтур ҳар неча қилсанг талаб,
Бўлмаса, матлуб эрур ул дам талабгор, эй кўнгул.

443

Эй кўнгул, ҳижрон кунидур, тортиб афғон йиғлағил,
В-эй кўз, айрулғунгдур ул гулчеҳрадин, қон йиғлағил.

Кўз тутармен, эй булутким, ўтсанг ул гулшан сари,
Чун соғинсанг бизни, ун тортиб, фаровон йиғлағил.

Ростлиқ ҳаққи учун, эй шамъ, бир тун базмида
Чиқса сўз мендин, куюб беҳадду поён йиғлағил.

Эй қадах, қон ютмоғимни мажлисида соғиниб,
Чекса гулгун бода ул гулбарги хандон, йиғлағил.

Кўнглум олғон чоғда, эй кўз, манъи ашк эттим, валеқ
Қасди жон ҳам қилди чун ул кўнглум олғон, йиғлағил.

Йўл қотиқ, мақсуд мубҳам, яъс ғолиб, эй кўнгул,
Ун чекиб бу ҳолингга, то бордур имкон йиғлағил.

Эй Навоий, белу оғзидин санга йўқтур насиб,
Хоҳ пайдо нола чеккил, хоҳ пинҳон йиғлағил.

444

Боғ мендек сорғориб, булбул менингдек бўлди лол,
Гўйиё мундоғ эмиш бир гулдин айрилғонга ҳол.

Ердаги яфроғ ғарибу хоксор ар бўлмаса,

Мен киби не важҳдин юзи соригдур, ашки ол?

Сувғаким тушмиш қизорғон барглар, кўрган киши,
Кўз ёшим ичра бағир парголеси айлар хаёл.

Шох Мажнундурки, урён бўлубон айлар фиғон,
Барг Лайлидурки, нилу игна бирла қозди хол.

Ҳажр аро оҳимға боқмай борди, лекин шукр эрур
Ким хазонда сарвға осийб еткурмас шамол.

Бу сориг рухсор уза ҳар сори ашким ўхшашур
Бир хазонлиғ боғ ичинда ҳар тараф равшан зилол.

Васл англа ишқ боғининг баҳоридин нишон,
Ҳажр билгил гар тилар бўлсанг хазонидин мисол.

Бу чаман раънолари саркашлик этгандин не суд
Ким хазон торожидин эмин эмастур бир ниҳол.

Эй Навоий, бу хазон ўлғай баҳор ила бадал,
Келса давлат гулбуни шаҳзодаи соҳиб жамол.

445

Эй, латофат касбида ҳуснунга ҳожатманд гул,
Юз гулистон ичра йўқ юзунгға бир монанд гул.

Хилъати хазро била ул қомату рухсор эрур
Рост бир сарвеки, қилғайлар анга пайванд гул.

Юзу ғамзангдин мужам қон ёш аро зояндадур,
Йўқ ажаб, чун бор тиканга доимо фарзанд гул.

Жолалар эрмас гули садбарг узаким, айламиш
Жисмини тишлар била ҳажрингда юз парканд гул.

Қайси важҳ ила юзунгга даъво этгай, чун эрур
Ганжи ҳуснунгдин муҳаққир важҳ ила хурсанд гул.

Сарвсен, эй гулғузор, ар бўлса хушрафтор сарв,
Гулсен, эй сарвиравон, гар ҳилса шаккарханд гул.

Эй Навоий, гар сўзунгни ёр эшитмас, айб эмас,
Турғони бирла қулоқдур, лек эшитмас панд гул.

446

Сарвинозим, йўқ ажаб, гар рўзадин топмиш малол,
Ким сув ичмасдан топар пажмурдалик нозик ниҳол.

Йиллар оғзимким қурутмишсен зилоли васл учун,
Билдинг эркин шаммаеким саъб эркандур бу ҳол.

Кун туш ўлмай рўзаву иссиғдин ул ой қилди заъф,
Не ҳарораттур, қуёш, ё рабки, топқайсен завол.

Рўза заъфидинки чиқмас уйдин ўлмиш моҳи нав,
Заъф, кўргилким, тўлун ойимни айлабтур ҳилол.

Рўза муҳри соғиниб дерменки олсам тишлабон
Ҳар қачон кўрсам анинг ширин дудоғи узра хол.

Шарбатин дермен эзай жон ширасидин, ҳил мадад
Зулматингдин тийралиқ, эй Хизру чашмангднн зилол.

Элга шом ўлмиш, Навоийға юзунгдин субҳ эрур,
Ким соғинсун рўза шомин бор экан субҳи висол?

447

Эй, манга сенсиз баҳору боғу бўстондин малол,
Қайси бўстону баҳору боғким, жондин малол.

Сенсизин кўнглум, тонг эрмас, бўлса жаннатдин малул,
Не ажаб, булбулға гулдин айру бўстондин малол.

Бўлмаса кофир кўзунг шайдоси мажнун кўнглума,
Ақлу донишдин танаффуру, дину имондин малол.

Ишқи туғёнида юз кўрсатса гулрухлар, не суд,
Ким топар муҳриқ иситғон меҳри рахшондин малол.

Куйдурурлар доғ дафъ ўлсун малоли ҳажр деб,
Вой ангаким, воқиъ ўлғай доғи ҳижрондин малол.

Касрати пайконидаи кўнглум торикмас, гарчи бор
Иътидолидинки ўтгач оби ҳайвондин малол.

Базм аро ҳар дам қадаҳ кўнгли тўла хуноб эрур,
Мен киби гўё анга ҳам етти даврондин малол.

Қиблайи мақсад тиларсен, дард ўқидин ғам ема,
Истаган тавфи ҳарам кўрмас муғилондин малол.

Чарх анжумдин қулоққа пахталар тикти, магар
Ғам туни топмиш Навоий чеккан афғондин малол?

448

Уйғониб субҳ уйқусидин, меҳр шамъин тор қил,
Кўз очиб, ҳар гўшадин бир фитнани бедор қил.

Кўзни афсунсоз этиб жонбахш лабдин нукта айт,
Сомирий сеҳрин, Масиҳо мўъжизин изҳор қил.

Кўз тўла уйқу оғирлиқ солмоқ учун қўл очиб,
Ул маҳол уммед бирла бизни миннатдор қил.

Сеп қаро ер узра хоболуд кўзга сув уруб,
Кўз етарча ерни ул сув бирла наргисзор қил.

Лаб этиб нукта, хоболуд кўзга чин солиб,
Жон бериб ўлганга, жонли халқни бемор қил.

Уйқудин ул гулни кўрмак гар муродим бўлмаса,
Кўзума, ё рабки, ҳар бир кирпичин бир хор қил.

Дўст матлуб эрса, ғафлат уйқусидин кўз очиб,
Учмоқ уммеди, томуғ биймидин истиғфор қил.

Эй Навоий, тушта ул ой дедиким васл истама,
Акс эрур тош, сен талабни улча мумкин бор қил.

449

Кеча ул ой бирла эрдим, ваҳ, бу тушдур ё хаёл,
Туш эмас, чун йўқтурур уйқу хаёледур муҳол.

Ишқин изҳор айлабон васлин тилар мунглуғ кўнгул,
Бир гадо янглиғки, айбин кўргузуб айлар савол.

Ораз узра айн янглиғдур узоринг узра кўз,
Наргиз узра нуқта янглиғдур кўзунг устида хол.

Эгма қаддим заъфи ҳаддин ошти ул юз қошида,

Нотавон бўлгон киби хуршид васлидин ҳилол.

Йиғлабон ул сарвнинг йўлиға тушсам ноз этар,
Сув била туфроғдин бош тортқон янғлиғ ниҳол.

Ҳажр тиғидин қуруқ жисмим қаламдек бўлди шақ,
Лек печон нолалар кўнглумдадур андоғки нол.

Ком эрур жонимға ул олудалиғдин пок лаб,
Эй Навоий, ўлсам ичмон Хизр нўш этган зулол.

450

Ул мукаҳҳал кўз жафосидин агар бўлсам қатилу
Сурма тошидин ясаб қабрим, қўюнг бошида мил.

Лаъли жон олғон далили улки, йўқтур элга жон,
Буки элга жон бағишлайдур, бу доғи бир далил.

Рашкдин ҳар сори ишқинг доғин айлармен ниҳон
Боғлабон марҳам дирам ҳар ён ёшурғондек бахил.

Юзда йўллар шакли тутмиш қон ёшимнинг хатлари
Келки, келмиш кўз хаёлинг хайлиға қонин сабил.

Оразингдин хай манга томғайму деб туфроғмен,
Ул киши янглиғки бўлғай обрў истаб залил.

Соқиё тут бир қадаҳ майким, эритгай тошии,
Ким ғаму андуҳ ғизосидин эрур кўнглум сақил.

То ани ичгач Навоийға очилғай гулситон,
Гар сабук руҳона кирса ўтқа андоғким Халил.

451

Бўлмиш андоғ мунқатиъ аҳли замонднн улфатим,
Ким ўзум бирла чиқишмас ҳамзамоне суҳбатим.

Эй хуш улким, тутмиш эрди ваҳш ила саҳрода унс,
Муҳиш аҳволе мангаким, бор ўзумдин ваҳшатим.

Истарам қочмоқ адам водийсидинким, киргали
Вомиқу Фарҳоду Мажнун бас ғулудур хилватим.

Тўлғанурмен ўзлугумдин чиққали, буким зрур
Дард водийсида саргардон қуюндек ҳайъатим.

Эй ажал, тан хирқасин куйдурки, бўлмиш бас оғир
Бу маломат ўқлари бирла тикилган кисватим.

Эй фалак, анжум ушоқ тошин йиғиб бошингга ур,
Чун фано майхонаси хиштидин ўлди турбатим.

Етти кўкни кўк варақлардек совурғай ҳар тараф,
Тоқи мийнойи аро чирмашса оҳи ҳасратим.

Кўй дуру феруза баҳсинким, нужуму чархни
Нилуфар барги уза шабнамча кўрмас ҳимматим.

Лаълдек бошим осилсун ғарқайи хуноб ўлуб,
Лаъл тиккан салтанат тожиға бўлса рағбатим.

Турфа кўрким, халқ коми бирла умрум бўлди сарф,
Турфароқ буким, бировга ёқмади бир хизматим.

Эй Навоий, икки оламдин кечиб топтим висол,
Бу ики бутхонадин эрмиш бу йўлда офатим.

452

Ул пари наззорасиға, ваҳки, йўқтур тоқатим,
Ким қачон қилсам назар, девона айлар ҳайратим.

Бас, не навъ айлай таманноким, висоли шамъидин
Ҳажр шоми гаҳ-гаҳи бўлғай мунаввар суҳбатим.

Суҳбатида бор ҳам топсам бу толиъ қайдаким,
Бир нафас маҳрамлари силкида бўлғай хизматим.

Хизматиға маҳрам ўлсам ҳам қачон имкони бор,
Ким дегай бир лаҳзае бўлғил ҳарифи хилватим.

Бўлса ҳам хилват муяссар, ваҳки, ҳаргиз йўқтурур
Пойбўси давлатин зоҳир қилурға журъатим.

Гар аёқ сунса кўзумга ҳам кўнгулни, войким,
Ул замон кўз рашкидин куйдургусидур ғайратим.

Васл умидин қўй, Навоийким, хаёледур маҳол,
Бу маҳол уммед ила ҳар лаҳза берма заҳматим,

453

Чаманда мунисим не сарв зрур, не гул, не сунбул ҳам,
Манга сарве керакким, сочи сунбулдур, юзи гул ҳам.

Ажаб йўқ, тўлғаниб жисмим, қорорса субҳи айшимким,
Тушуб ул кокул узра чин, юзига тушти кокул ҳам.

Деманг, ул шўх ила асҳоб базмин қил тафарружким,
Талаффуз айлай олмон бу ҳикоятни, тахайюол ҳам.

Юзунг бирла қуёш таърифида гар давр эрур ҳосил,
Келур занжири зулфунг васфида лозим тасалсул ҳам.

Юзу қаддиға хуру тўби ўхшар дебсен, эй воиз,
Йироқ эрмас сўз айтурда гаҳи қилсанг тааммул ҳам.

Чекиб кўҳи фироқин сабр қилдим васлиға етгач,
Фиғон чексам, ажаб йўқ, мунча-ўқ бўлғай таҳаммул ҳам.

Юзунг шавқида кўнглум оҳи шамъу гулға ўт солди,
Ки куйди нотавон парвонаву кул бўлди булбул ҳам.

Ғанимат англасун булбулни гул етгачки, бўстондин
Учар гул яфроғи ҳам, қолмас учмай гарчи булбул ҳам.

Хумор ўлтурмиш эрди бўлмасанг муғ дайриға озим,
Бу ишга, эй Навоий, айлади тенгри сени мулҳам.

454

Урармен кўксума тошлар ғам этгач қасди жон ҳар дам,
Қоқармен бу эшикниким, етар бир меҳмон ҳар дам.

Улук топиб бузуғ ичра мени мажнунни гўё чуғз,
Навоҳий аҳдин оғаҳ қилғали тортар фиғон ҳар дам.

Ҳамоно туфроғимни лаългун қилмоққадур буким,
Келур бағрим шикофидин лабинғ шавқида қон ҳар дам.

Магар мажнун кўнгулға ҳар дам айлар ул пари жилва,
Йўқ эрса, невчун ўздин борур бу нотавон ҳар дам?

Очар гўё сабо ул гул юзидин ҳар замон бурқаъ,

Буким бир фитна бирла қўзғалур аҳли замон ҳар дам.

Совуғ оҳим бурудат солди олам ичра, ҳиш эрмас,
Булут йўқ— дуди оҳимдин кўрунмас осмон ҳар дам.

Керак ҳар дам қадаҳким, май суйи ҳар лаҳза қайтарғай,
Буким даврон жафосидин етар оғзимға қон ҳар дам.

Бу манзилдин санга йўл азмиға боисдурур буким,
Етар бир карвон ҳар дам, ўтар бир карвон ҳар дам.

Дамодам жавр ила буздунг Навоий кўнглин андоғким,
Бузулғай мулки бир зулм этса шоҳи комрон ҳар дам.

455

Не итни ул бути бегонаваш итики соғиндим,
Ит ошноға ёлинғон киби ул итга ёлиндим.

Юзи назораси дафъ айлади совуғ нафасимни,
Еланг гадой киби офтобрўда исиндим.

Жунун йўлида бу расвоға ёпма пардаи исмат,
Ки йўл қолур агар андоғ оғир либос ёпиндим.

Чу тиф чекти манга бўлди қатл давлати рўзий,
Ки эл қочиб, анга-ўқ мен заиф хаста сиғиндим.

Ўчурди шуълайи оҳимни тийғи, шукрки, бори
Гудозу сўздин андоғки шамъ ғам туни тиндим.

Бурунқи кам ажаб йўқ гар ўлса Каъбайи мақсад,
Талаб йўлинда бу дамким фано самандиға миндим.

Сочи кўнгул қушининг ҳар париға боғлади торе,
Навоий, эмди сен ўтгилки, мен бу навъ илиндим.

456

Ҳажр тошининг кўкумтул доғидин куйди таним,
Оҳким, гугирд ўти бирла туташти хирманим.

Тийра кулбам ичра ўт солди фироқинг, войким,
Ёруди куймак ўти бирла қоронғу масканим.

Нилдин холу алиф юз узра то нақш айладинг,
Доғ куйдурмак ишим бўлмиш, алиф кесмак фаним.

Ишқ аро бўлдум ғани, кўнглум аро пайконидин,
Ким тўлубтур ул жавоҳир бирла ушбу махзаним.

Зарварақ бирла безабдур гул юзин, ваҳ, турфа кўр,
Ким баҳор ичра хазон зоҳир қилибтур гулшаним.

Эмин ўлмон хонақоҳу хилват ичра уждин,
Зоҳидо, майхона, балким куп ичидур маъманим.

Эй Навоий, ул хат этмиш рўзгоримни қаро,
Тонг эмас, йиртуқ яқо бирла қаламдек шеваним.

457

Ўртанур эл фурқатингдин навҳа бунёд айласам,
Кўзғалур олам ўкурмак бирла фарёд айласам.

Емрулур бошимға гўёким фалак ғамхонаси,
Ул қуёш ҳамхонам эрканни қачон ёд айласам.

Ҳажр бийми чун етар ғамгин қилур беихтиёр,
Васл умиди бирла кўнглумни неча шод айласам.

Чарху анжумдин куюбмен, айб эмас, гар оҳ ила
Бу неча ахгар била ул кулни барбод айласам.

Дафъ этай дермен жаҳондин ашк ила ғам туфроғин,
Бу бузугни сел ила истармен обод айласам.

Салтанатдин бода ортуқдур манга юз қатлаким,
Хушроқ эл бедодидин ўзумга бедод айласам.

Эй Навоий, ҳажр аро етти ажал, қилғайму сабр
Ул Масихо ваъдаи васлини мийод айласам?

458

Қилғали юз тил киби кўнглумни чок ул қотилим,
Тиғи ишқи лаззатин айлар ҳикоят ҳар тилим.

Ҳар кеча ғам тоғи ичра жон етиб оғзимға, бор
Мушфиқим бош узра буму кўзи шамъи маҳфилим.

Йиғлағон сойи сариғроғдур юзум, толиъ кўрунг,
Ким сочармен донаву андин сомондур ҳосилим.

Ҳалқа-ҳалқа зулфи доми ичрамен, ваҳким, келур
Тўш-тўшумдин неши ҳажру бу зирихдур ҳойилим.

Ғам сипоҳи оллидин қочмоқ не имконким, берур
Оҳ ўтию ашк қонидан нишон ҳар манзилим.

Нега даҳр, оё, вафо аҳлининг истар ўлмагин?
Оҳким, ўлгумдурур ҳал бўлмаин бу мушкилим.

Эй Навоий, қилма кўп Мажнун ҳадиси нақлини,
Ким мен этсам нақл, Мажнун бўлғусидур ноқилим.

459

Бу кун аҳли жаҳондин хастахотирмен, жаҳондин ҳам,
Демон аҳли жаҳон бирла жаҳон, биллаҳки, жондин ҳам.

Мени жону жаҳондин ҳажр вақтиким малул этгай,
Ватан ё мулкдин худким десун, бал хонумондин ҳам.

Кўнгулдин жонға еттим, эй ажал, нетгай халос этсанг
Мени ул телбадин, ул телбани мен нотавондин ҳам.

Не айрилмоқ дурурким ёр то айрилди, айрилмиш
Кўнгул мендин, фиғон кўнглумдину ўтлар фиғондин ҳам.

Манга жононсиз ўлмак яхшироқ, эй Хизр, юз қатла
Қетурсанг мужда ўлмоқ бирла умри жовидондин ҳам.

Нафас қатъ ўлди ул юз фурқатидш, кўзгу келтурманг,
Ки мен эмди қутулдум ибтилоксиз имтиҳондин ҳам.

Ямон-яхшиға кўп зулм этмагилким, гар будур даврон
Қутулғунг кимки андин яхшироқ йўқ, мен ямондин ҳам,

Итига тўъма, дарбониға бўлсун муттако, ўлсам,
Таним ул кўйдин олманг, бошим ул остондин ҳам.

Фақиҳу Каъба, ринду майкада, хушдур Навоийким,
Сенинг ёдинг била мундин эрур озоду ондин ҳам.

460

Баҳор бўлдию гул майли қилмади кўнглум,
Очилди ғунчаву лекин очилмади кўнглум.

Юзунг хаёли ила вола эрди андоғким,
Баҳор келгану кетганни билмади кўнглум.

Гум ўлди боғда оғзинг хаёлидин, юз ваҳ,
Ки ғунчалар аро истаб, топилмади кўнглум.

Кўзумда жилва қилиб, кўнглум олмоқ истади гул.
Итинг изича ани кўзга илмади кўнглум.

Юзунг назорасида маҳву маст эди, яъни
Ки гул чоғида замоне ойилмади кўнглум.

Замона гулбунида ғунчадекдур эл кўнгли,
Аларға, шукрки, бори қотилмади кўнглум.

Навоий, ғунча тилаб кўнглум оғзин этти ҳавас,
Агарчи топмадн, лекин ёнгилмади кўнглум.

461

Лоладек юзунг хаёлидин тўла қондур кўзум,
Балки лола жомидек қон ичра пинҳондур кўзум.

Ичида сув теграсида ёш қоборғон шакл ила
Сенсизин бир тоза қўйғон доғи ҳижрондур кўзум.

Ел хам этган шамъ ўти андоми бирла ўртанур,
Йўқ ажаб, гар кеча тонг отқунча гирёндур кўзум.

Шохи маржондур қизил раглар, дури ғалтон сиришк,

Бу зарофатдин биайниҳ баҳри Уммондур кўзум.

Ҳар ёрам жисмимда бир ҳайрон кўз ўлмиш ҳолима,
Турфа кўрким, мунча ҳайрон кўзга ҳайрондур кўзум.

То тўкар жонбахш лаълингнинг хаёлидин сиришк,
Баҳри ашк эрмаски, айни оби ҳайвондур кўзум.

Кўз назар йўлин тилар, тутқай видоъ ашкин тўқуб,
Кўз юмуб-очқунча юз кўргузки, меҳмондур кўзум.

462

Магарки, кўз йўлидин оқти қон бўлуб юрагим,
Ки тоғ этакларидек лолагундурур этагим.

Не тушки, ҳажри балосин кўрарда сескансам,
Дукулдамак била қўшнини уйғотур юрагим.

Раминг бўғун-бўғунумни ойирди, ҳам хуштур
Итингга ташламоқ учун бирин-бирин сўнгагим.

Эмас бу холки, кўз оразиға етганда
Қолибдурур ёпишиб айни шавқдин нинагим.

Не базм эрур майи ҳажринг сумурмагим, ҳайҳот,
Ки ҳасрат илги овуч қоқмоқимдурур газагим.

Демангки, қошлари меҳробида тилак тилагин,
Манғаки қошлари меҳроби-ўқдурур тилагим.

Чаманда савсану раъно қадиға мойилмен,
Ки савсаний тўн ила жилва кўп қилур мирагим.

463

Қадингга тўби ўлубтур мутиъу чокар ҳам,
Бу ишга адл тонук сарв эрур, санубар ҳам.

Бир учиғаки, момуқ чирмалибтурур бошоғинг,
Кўнгул яросиға бўлмиш фатилалиқ марҳам.

Кўнгулки, оҳи тафидин қорорди пайконинг,
Мени ул этти сияҳрўзу тийра ахтар ҳам.

Ёпишти қонима ҳажринг палоси, уйлаки бор
Шаҳидлиқда кафан, хасталиқда бистар ҳам.

Ишимни муғбачалар ишқи ичра сўрса фақиҳ,
Денгизки, боғлади зуннору чекти соғар ҳам.

Кўнгулга шамъи жамолинг солибдурур бир ўт,
Ки тўзмагай анга парвона, бал самандар ҳам.

Хумор заъфида май баҳри ичра гар тушсам,
Ғариқ мумкин эрур бўлмоғим шиновар ҳам.

Ғадойи васлинг эрур булбул, айла раҳм, эй гул,
Ки бир қарор ила қолмас гадо тавонгар ҳам.

Навоий айтса гаҳ ёва, гоҳ лол ўлса,
Не тонгки, музтариб айлабсен ани, музтар ҳам.

464

Кўнгул жон бирла борди ҳамраҳинг, мен дард ила турдум,
Санга жон бирла кўнглумни, сени тенгрига топшурдум.

Нишондур тийра бўлғон ахтари бахтим саводидин
Туганларким, фироқинг ўтидин ғам шоми куйдурдум.

Йиғоч бирла бошоқким, танда қолмиш улдурур марҳам,
Жунундинким, фироқинг ўқларин жисмимда синдурдум.

Туташти шамъдек ҳар бармоғим ҳижрон шароридин,
Илик марҳам қўяй деб чун кўнгул чокига еткурдум.

Чу ул кофир чиқар кўз солмағайсиз, эй мусулмонлар,
Ки мен бечора кўнглумни боқиб турғунча олдурдум.

Қотибдур кўзларимки, не ёпилмоқ, не таҳаррук бор,
Қиё боққайму бир деб, азм этарда баски телмурдум.

Юзин кўргач бошимға тушти мушкин зулфи савдоси,
Фиғонким, бир боқишда юз бало бошимға келтурдум.

Кўйгул тинмасқа қолмиш эрди ҳар навъ орзу бирла,
Ризо кўйида то кўйдум қадам, кўнглумни тиндурдум.

Макон гулхан кулин қилдим, Навоий, телбадек, яъни
Жунун торожидин охир қаро туфроққа ўлтурдум.

465

Чу ёпса наъшим уза муғ палоси идборим,
Белин тонгорға палос узра яхши зуннорим.

Чекиб май аҳли хароботу хирқа чок айлаб,
Кўтарсалар йиғилиб наъш ила тани зорим.

Муғона навҳа била дайр сори азм айлаб,
Чекиб суруди вафо ёр, балки ағёрим.

Ясарда дайри фано даргаҳида қабримни,
Борисиға будурур илтимосу зияҳорим.

Ки дайр пирининг оллида бош қўюб, ер ўпуб,
Ниёзлар била арз этсалар бу гуфторим:

Ки мен худ англамай иш сирридин хабар, ўттим,
Иш улдурурки, гаҳи бўлмасанг хабардорим.

Қадам агар лаҳадим узра қўйсанг, эрмас тонг,
Ки бўлса равзайи жаннат бу кулбайи торим.

Умидим охир эрур дайр пирининг карами,
Гар эмди муғбачалар бирладур сару корим.

Навойиё, боқибон фазл баҳри мавжи сари,
Худой учун тилама тавба бирла озорим.

466

Айни заъфимдин қўлум чун қўлдадинг, эй дилбарим,
Қўйма илгимники, қўрқармен тўкулгай пайкарим.

То жунун беморимен, гулханнинг ўтлуқ куллари
Бўлди гулгун риштадин гуллар тикилган бистарим.

Совуғ оҳимдин зарар топқай эдим ғам базмида
Жисм уйида бўлмаса ўтлуғ кўнгулдин мижмарим,

Қатра хўйлар ичра ул оразни кўрдум, эй рафиқ,
Ўлмагим эрмас ажабким, сувга тушмиш ахтарим.

Дема, лаълим шавқидин сипқормадинг қон бир қадах,

Мен ичармен, кўз тўкар, нетиб тугансун соғарим?

Гулшани фақр ичра-то кирдим эрур, балким эмас
Гулбази нилуфарий гулшанда бир нилуфарим.

Ҳажр тиғи кўп учун жисмимда ҳар ён чекти бош,
Эй Навоий, мен мазаллат тойири, будур парим.

467

Кўнглума ёр истабон, меҳнат келурни билмадим,
Жонға етмай ул ҳануз офат келурни билмадим.

Суратин кўрмак таманно айлабон, кўрмай ҳануз,
Оллима юз минг ажаб сурат келурни билмадим.

Мен юзин кўрмай ҳануз эл васл этар эрмиш тамаъ,
Кўнглума мундоқ қотиқ ҳолат келурни билмадим.

Кўрмай охир таркин эттим, ваҳки, мунглуғ жонима
Васл етмай, жовидон фурқат келурни билмадим.

Ишқ кўйида бало кўп кўрмагин билдим, валеқ
Ёр таркин тутқуча ғайрат келурни билмадим.

Реш этиб жонимни улким, деди марҳам келтурай,
Марҳам андин ништари ҳасрат келурни билмадим.

Ул рафиқеким анга дедимки, жон айлай туфайл,
Мунча ондин жонима ваҳшат келурни билмадим.

Кўнглума асҳоб зулми жунбида «во ҳасрато»,
Чарх нешин марҳами роҳат келурни билмадим.

Ишқ шахроҳиға кирмаши хаёл этмак била
Оллима юз водийи ҳайрат келурни билмадим.

Эй Навоий, қилмағунча мосиволлоҳ таркини,
Комим ичра журъайи ваҳдат келурни билмадим.

468

Тун оқшом келдию келмас менинг шамъи шабистоним,
Бу андуҳ ўтидин ҳар дам куяр парвонадек жоним.

Не ғам, кўргузса кўксум порасин чоки гирибоним,
Кўрунмас бўлса кўксум ёрасидин доғи пинҳоним.

Ғамидин дурри макнундек сиришким оқти Жайхундек,
Музайян қилди гардундек жаҳонни ашки ғалтоним.

Фалак ҳам тўлди кавкабдин, қуёш ҳам тушти ашҳабдин
Келиб тушмасму маркабдин менинг хуршиди рахшоним?

Жаҳонни зулмат этти чаҳ, бу зулмат ичра ўлгум, ваҳ,
Манга бўлсанг не Хизри раҳ, етиб, эй оби ҳайвоним.

Дема кўқдин қуёш кетмиш, фалакка тийралик етмиш,
Ул ой ҳажрида тор этмиш фалакни дуди афғоним.

Қуёш қочиб юзин уйди, шафақ ўтқа тушуб куйди,
Фалакка доғлар қўйди ғамингдин сўзи пинҳоним.

Навоий киби ҳижрондин бу оқшом ўлдум афғондин,
Ғамим йўқ буйла юз жондин, етиб гар келса жононим.

469

Зулмати ҳижрон қилур қатъи ҳаётим дам-бадам,
Эй Масиҳи Хизрпай, бошимға еткур бир қадам.

Новакинг кўнглум аро синғай дебон пайванд учун,
Кўз қароси обнўсу қон ёшим бўлмиш бақам.

Бошда тийғинг, жон аро новакларингнинг шарҳини
Ёзарам доимки, бор бу ишда ҳамдардим қалам.

Ёр келмиш қабрима, ҳар ён соғинманг лолаким,
Ғайрини ўртарга ғайрат ўтлари урмиш алам.

Руҳ учар ул ён, вале ўртар парин ҳижрон ўти,
Оҳ, агар ул тойири давлат бу ўттин қилса рам.

Эйки, шоҳид кўзу зулфу оғзиға ошуфтасен,
Бир тааммул айлаким, бордур бу мақсудинг адам.

Гар Навоий ишқи ортар, оҳидин сен ваҳм қил,
Ким ўчурур шамъни гарчи ёрутур ўтни дам.

470

Ишқ ила бўлдум масал савдо била афсона ҳам,
Шукрилиллоҳким, яна ошиқмену девона ҳам.

То унутди ошнолиғ расмин ул бегонаваш,
Ошно йиғлар менинг ҳолим кўруб, бегона ҳам.

Ғам туни мендурмен оҳу ашқдин шамъим ўчуб,
Бошима емрулғали турмиш бузуқ кошона ҳам.

Элга меҳринг бор, бузуқ кўнглумга ҳам бир зарра боқ,
Ким қуёшнинг тобидин маҳрум эмас вайрона ҳам.

Эй малоҳат шамъи, ҳар соат мени куйдурмаким,
Кўп ёрумас шамъ агарчи ўртанур парвона ҳам.

Йўқ, бу дайр ичра берур жоми ажал таъмини май,
Ким эрур паймона тўлмоқдин нишон паймона ҳам.

Эй Навоий, гар десанг ул турфа қушни сайд этай,
Риштайи жисмингни дом эт, кўз ёшингни дона ҳам.

471

Лаълингки, соғиндим ани жон розиға маҳрам,
Билмонки. недин хат чиқарур қонима ҳар дам?

Терлаб гул уза сабзанг ўлубтур тару тоза,
Хат гарчи ҳамиша бузулур бўлса варақ нам.

Бош саждаға роғибдуру кўз сурмаға толиб,
Йўлунгда, ажаб эрмас, агар бўлса қадим ҳам.

Эл панд берур кўнглума, сен новак отарсен,
Нетгак эдим ул захмға бўлмаса бу марҳам.

Билгинки, кўнгул шуъласин изҳор қилибмен,
Ул кунки, туташқай ғам ўтидин бори алам.

Гар оқибат аҳволиға мен воқиф эмасмен,
Кимдурки анга қолмади бу масъала мубҳам.

Гар итти эса хаста кўнгул ғам ема, эй ақл,
Ғам егали бордур чу Навоий, санга не ғам?!

472

Кеча ул маҳвашни ёд айлаб фаровон йиғладим,
Меҳрим ошти субҳдек ҳар нечаким қон йиғладим.

Шамъ аввал оқшом-ўқ куйди фиғоним ўтидин,
Ким мен ўт сочқон булутдек, тортиб афғон йиғладим.

Тун қоронғу, кулба хилват, ҳажридин кўнглум тўла,
Тош уруб кўксумга то бор эрди имкон йиғладим.

Ёр ҳажридин кишига айта олмас ғуссани
Кўнглум этти шарху мен маҳжуру пазмон йиғладим.

Чарх ҳам тўкти қуёшнинг ҳажридин кавкаб, вале
Йиғламоқ ул эрдиким, мен зор гирён йиғладим.

Субҳдек хуршид васлидин агар кулсам, не тонг,
Менки субҳи васл учун кўп шоми ҳижрон йиғладим.

Эй Навоий, тош эшитса навҳа қилғай ошкор,
Йўқ ажаб, гар бир тун ўз ҳолимға пинҳон йиғладим.

473

Соқийё, кечаги май нашъасидин жон топтим,
Зулмат ичра масалан чашмайи ҳайвон топтим.

Оғзингга олма олибким, манга тишлаб бердинг,
Ҳам ўшул оғиз ила, гўйи занаҳдон топтим.

Бода тобию юзунг партавидин тийра кеча
Тўлун ой кўрдуму хуршиди дурахшон топтим.

Меҳрдин кўп нафас урма дер эдим тонгға боқиб,

Ким мен ушбу кеча хуршидни меҳмон топтим.

Мен тўқуб ашк фалақдек, вале беҳудлуғума
Дам-бадам ёрумағур субҳки хандон топтим.

Телба кўнглумки, лабу зулфунғ учун итмиш эди,
Кеча майхона аро масту паришон топтим.

Чархдин меҳр тамаъ туттуму офат кўрдум,
Ёрдин васл талаб қилдиму ҳижрон топтим.

Зулфи фикрида Навоийни лаби тиргузди,
Соқийё, кечаги май нашъасидин жон топтим.

474

Битигингдинки, саводини кўруб жон топтим,
Зулмат ичра масалан чашмайи ҳайвон топтим.

Баҳрдин қатраға таъзим ила таҳсин кўрдум,
Меҳрдин зарраға эъзоз ила эҳсон топтим.

Ҳар «алиф» сарв эди, «ҳе» ғунчаву «дол»и сунбул,
Демайин номаки, бир тоза гулистон топтим.

Анбарин мадлариким меҳр эди мазмуни анинг,
Ҳар узун кечада бир меҳри дурахшон топтим.

Қатра қонларки, кўзум сочти ўқур ҳолатида
Ҳар шабиҳ устида бир лаъли Бадахшон топтим.

Не шабиҳ эрдик мазмуни била ашкимдин
Тошида лаъл, ичида гавҳари Уммон топтим.

Гаҳ-гаҳи хаста Навоий таниға жон еткур,
Битигингдинки, саводини кўруб жон топтим.

475

Висол тухмини эктим, фироқ бар топтим,
Вафо ниҳолини тиктим, жафо самар топтим.

Муҳаббат ўтики ёқтим висол шамъи учун,
Узумни оқибат ул ўтда-ўқ шарар топтим.

Мен ашк бирла юдум ғайр нақшини кўздин,
Валек ғайрға-ўқ ёрдин назар топтим.

Умид баҳрида ҳар неча ғўтаким урдум,
Садаф кўзумдину кўз ёшидин гуҳар топтим.

Дедим, бу рамзни англай, вале хирад пирин
Бу нукта кайфияти ичра беҳабар топтим.

Чу дарди ишқ биёбонларини қилдим қатъ,
Адам вилоятидин нори юз хатар топтим.

Навоийё, кеча-кундуз хату юзини тилаб,
Шабона навҳа била нолайи саҳар топтим.

476

Васл баргин узки, мен ҳижрон гулин бўй этмишам,
Меҳр таркин тутки, мен меҳнат била ҳўй этмишам.

Нахли қаддингғаки бердим кўз ёшидин парвариш,
Эмди бош тортарки ёшдин юз сори жўй этмишам.

Ҳар сори жавлон қилиб етгач манга чектинг инон,
Бу экин журмумки йўлунгда бошим гўй этмишам?

Нома ичра чирмашибон санга етгайменму деб,
Оразим қаҳбаргу жисмим риштасин мўй этмишам.

Май бўлуб ашким, ғизо бағрим, суруд афғонларим,
Келинг, аҳли ишқким, ғам хайлиға тўй этмишам.

Шайх боқий бўлсуну зарқ ичра тинмаслиқки, мен
Тинмишам, токим фано дайри сари рўй этмишам.

Топмадим гулчехралардин шаммае бўйи вафо,
Эй Навоий, нечаким елдек тақу пўй этмишам.

477

Тирик юрурмену бор мендин айру жононим,
Бу умр бирла юруб ўлмаган менинг жоним.

Бағирда юз халаву, ваҳ, демакка йўқ заҳрам,
Кўнгулда қон тўлаву йўқ дам урмоқ имконим.

Не бир аниски, оритса лолайи ашким,
Не бир рафиқки, англаса доғи пинҳоним.

Кўруб қошида муҳибларни жамъу мен мардуд,
Мункайибон бузулур хотири паришоним.

Кўнгул худ итгию жон ҳамдами бўла олмон,
Бир-икки лаҳзаки бор ул заиф меҳмоним.

Азимат этгали ул ганжи ҳусн андоқдур,
Ки чуғз ор қилур кўрса эмди вайроним.

Навоийё, бу наволарки кеча тортармен,
Зухал эшитуру хуршид эшитмас афғоним.

478

Эй, қадинг сарви равон, кўюнг баҳору гулшаним,
Меҳнату афғон сенинг ҳажрингда кўрган-билганим.

Қабр тошидур безаклик сарбасар гул баргидин,
Тоза-тоза доғ ила кўҳи бало бўлғон таним.

Чарх меҳнат тошидин то равзан очти ҳар тараф,
Мен маломат булбули, гўё қафасдур масканим.

Меҳнату ғам ўқлариға, ваҳки, юз минг захмлиқ,
Ашки сиймандуд қилғон ҳайъат ўлди жавшаним.

Тиғиким кўксум уйин очти, эшикдекдур анга
Очилиб ёпилса ҳар дам чоклик пироханим.

Дўстлар, мени кўнгулсиз деб сўрарсиз, шодмен,
Бўлмайинму шодким, дафъ ўлмиш андоғ душманим?

Ишҳ нақди доғи ғам кирмиш Навоий кўнглига,
Ваҳки, бир дам аждаҳодин холи эрмас махзаним.

479

Эйки, аввал қоматинг васфини шамшод айладим,
Сарви жаннат бўлки, эмди сени озод айладим.

Ўзгаларни давлати васлингда хуш тут, чунки мен
Хаста кўнглумни ғами ҳижрон била шод айладим.

Хоҳ сен ёр ўл манга, хоҳ ўзгаларнинг ёри бўл,
Чун мен ўз таъбимни бекасликка муътод айладим.

Мужда бер, эй шайхким, тортиб надомат оҳидин,
Булъхаваслиқ жузви авроқини барбод айладим.

Неча мен маҳрум ўлуб, бўлғай анга маҳрам рақиб,
Шукрким, ғайрат тариқин оқибат ёд айладим.

Ул вафосиз ишқини тарк этмагунча тинмадим,
Не ёмон соатда бу шум ишни бунёд айладим?

Эй Навоий, ҳеч билмонким, унағайму кўнгул,
Онга мунча ажнабий сўзларки иршод айладим.

480

Жунундин уйла туфроғ ўлди жисми ранжпарвардим,
Ки ҳар тош урсалар атфол жисмимға, чиқар гардим.

Неча ҳажринда ўлгум оху ашкимдин солиб тўфон,
Вале қўйманг, кўрарга келса сарви нозпарвардим.

Йўлида баски қўйдум чехра сончилғон хасу хошок,
Сомонлар билки чекмиш қаҳрабодек чехрайи зардим.

Паёпай не экан абри баҳорийдин чоқин тушмак,
Булут узра бир учқун солди гўё шуълайи дардим.

Қуюндек гар талаб даштида йўқ мен етмаган водий,
Не ғам, саргашталиқда учраса моҳи жаҳонгардим.

Вафо бўстонин ашким бирла сероб айладим умре,

Эрур ғам новаки сарвим, бағир парголеси вардим.

Муҳиқдур, эй Навоий, ул пари мендин малул ўлмоқ,
Нединким, кўйида девоналиғни ҳаддин ўткардим.

481

Меҳр кўп кўргуздум, аммо меҳрибоне топмадим,
Жон баса қилдим фидо, ороми жоне топмадим.

Ғам била жонимға еттим, ғамгусоре кўрмадим,
Ҳажр ила дилхаста бўлдум, дилситоне топмадим.

Ишқ аро юз минг маломат ўқиға бўлдум нишон,
Бир камон абрўда тузлукдин нишоне топмадим.

Кўнглум ичра сарв ўқдур, ғунча пайкон, гул тикан,
Даҳр боғи ичра мундоғ гулситоне топмадим.

Ҳусн мулки ичра сендек шоҳи золим кўрмадим,
Ишқ кўйида ўзумдек нотавоне топмадим.

Кўп ўқудум Вомиқу Фарҳоду Мажнун қиссасин,
Ўз ишимдин булғажаброқ достоне топмадим.

Ул амон ичинда бўлсун, эй Навоий, гарчи мен
Бир замон ишқида меҳнатдин амоне толмадим.

Табъ ганжидан маоний хурдасии, юз қатла ҳайф,
Ким нисор этмакка шоҳи хурдадоне топмадим.

482

Етти сўзи ҳажру чектим оҳи дардолуд ҳам,

Хаста жоним куйдию бошимға чиқти дуд ҳам.

Ким вафо аҳлин синуқтурса, билурмен ончаким,
Кўп зиён қилмаса, боре қилмағай кўп суд ҳам.

Истаган Мажнун мазорин, келки, андин кам эмас
Телба кўнглумни ёшурғон жисми ғамфарсуд ҳам.

Анжум эрмас, ғам туниким ишрат айвонин сипехр
Михдўз айлаб, саросар қилди қийрандуд ҳам.

Муддаий, кўп кулма идборимғаким, ёр оллида
Сен киби мақбул эдим бир чоқ мени мардуд ҳам.

Кўп ториқма, эй кўнгул, ул шўх ҳижрони аро,
Шояд ушбу ишда-ўқ эрди экин беҳбуд ҳам.

Эй Навоий, ўлмаса бори фироқингдин малул,
Айрилурда яхшироқким қилмасанг падруд ҳам.

483

Ёғлиғинг илгимда, ашкимни равона айларам,
Кўзга суртуб ашк аритмоғни баҳона айларам.

Ул кўзумга чум етиб, таскин топиб гирёнлиғи,
Кўздин олғач, ёна ашкимни равона айларам.

Ёна етгач, кўзга ашким турса олурмен они,
Ёна борса, чорасин бу навъ ёна айларам.

Кўзда кирпикларни тиллар айлабон ҳар ториға,
Заъфи ҳолим кўз тили бирла фасона айларам.

Балки ҳар ториға жоним риштасин чирмаштуруб,
Жонима касби ҳаёти жовидона айларам.

Бир қадаҳ қуйсангки, тутса муғбача, эй пири дайр,
Нақди дин сармойи жоми муғона айларам.

Эй Навоий, токи бўлмишмен фано дайрида маст,
Ақлу дин ташвишидин фориг тарона айларам.

484

Оқизди лимуйи бўркунгни кўргач онча қон кўнглум,
Ки заъф этти сориг гул ғунчасидек нотавон кўнглум.

Кўнгулда баски ғуячанг фикратидин хурдайи маъни
Йиғибмен, ғунча кўнглидек бўлубтур хурдадон кўнглум.

Санубар кўнглига кўнглумни ўқшатмангки, ўртабдур
Ниҳон ҳар тухм уммедига бир доғи ниҳон кўнглум.

Бадан вайронида ул хусн ганжи ҳажридин гоҳи,
Гаҳ ўз ёлғузлуғидин чуғздек тортар фиғон кўнглум.

Дури ишқингни то топмиш, агар чок ўлса сар-тосар,
Гуҳар ютқон балиғ янглиғ дам урмас безабон кўнглум.

Анингдек топти сиймин сойидинг ёди била улфат,
Ки дастомуз қушдек онсиз ўлмас бир замон кўнглум.

Мақоми гаҳ бало тоғидурур, гоҳи фано дашти,
Ки ишқ ичра берур Фарҳоду Мажнундин нишон кўнглум.

Фалак золи ғаму дардин чекардин ўлдум, эй соқий,
Кетургил раз қизин ботким, тилар бир н-авжувон кўнглум.

Навоий, дерки, кўнглунгни кетургил ишқ кўйидин,
Бағоят яхшидур, гар бўлса рози ул ёмон кўнглум.

485

Яна фиरोқ ўтиға тушти тоблиғ кўнглум,
Тарахҳумеки қиладур хароблиғ кўнглум.

Соғинса ғунчанг учун қонға эврулур ҳар дам,
Бу юз жароҳат ила печу тоблиғ кўнглум.

Фироқу дард қачон тузса базм кулбамда,
Берур кўзум майи лаълу кабоблиғ кўнглум.

Эрур шарораки хуршид сори борғай тез,
Юзунг висолиға жаҳду шитоблиғ кўнглум.

Юзунгаи кўрдум эса сув била балиғдек ўлур,
Қарорсиз таниму изтироблиғ кўнглум.

Фано ели қониким очса чеҳрайи мақсуд,
Ки тан ғуборида бўлмиш ҳижоблиғ кўнглум.

Навоий ғам едию ўлди, доғи топти висол,
Не топмасун бу сифат хўрду хоблиғ кўнглум?

486

Не кун келгайки, келгай нозаниним,
Не хуш бўлғайки, бўлғай ҳамнишиним.

Саодат хатлари қилмиш хувайдо
Отинг чангига суртулган жабиним.

Эрур ул шўх отқан каж гуруҳа
Кўнгул ганжи аро дурри саминим.

Недин ул кўз чекар ўқ гўшалардин,
Гар ўлтурмакка қилмайдур каминим?

Тегурма оташин лаълингға бода,
Ким ул ўтдин куяр жони ҳазиним.

Кетур, эй муғбача, жоми муғона,
Эрур олсанг баҳоси нақди диним.

Навоий, не осиг, жононға етмас,
Наволарким чекар жони ҳазиним.

487

Не айб, агар майи софий ғамидадур кўнглум,
Ки чанги ҳалқайи зулфи хамидадур кўнглум.

Фалак ҳақиқати фикрида куйди эрса, ие тонг,
Ки аждаҳойе дамоннинг дамидадур кўнглум.

Муғанниё, келу тузгил харошлиқ унума
Ҳазин таронаки, рудунг базмидадур кўнглум.

Нишотдин дема сўз, навҳа бирла бошла суруд,
Ки дарду ғамзадалиқ оламидадур кўнглум.

Фироқ ўтиға тушуб дам-бадам тўкар қон ёш,
Ки охир ўлгуси ўз мотамидадур кўнглум.

Не айб, васлидин ар марҳал ўлса кўнглумда,

Ҳамиша чунки анинг марҳамидадур кўнглум.

Май ич, Навоийю, аҳли замондин айлама ёд,
Ки ушбу хайлдин асру рамидадур кўнглум.

488

Вайранаедур масканим, андин манга бисёр ғам,
Оҳим била эшикда ўт, ашким била девор нам.

Нўшидин элда гуфтуғў, эй ҳажр, ичармен мен оғу,
Кош ўлсаму кўнглумни бу андуҳдин қутқорсам.

Қил ишқ дайрида мақар, суккониға солғил назар,
Ким бор бу мажмаъ ичра ҳар бир дурдкаш хуммор Жам.

Ҳар ерки анда бир нафас ишратқа топсам дастрас
Юз қатла айлармен ҳавас, ким бўлса эрди ёр ҳам.

Соқий, бугун майин унут, мендек даме хуноба ют;
Мутриб, навое навҳа тут, созингға боғла тори бам.

Десамки, эй бадмеҳр ўғул, юзунг кўруб ой тутти йўл,
Дер: «Ер қуйи гар борди ул, бир шабрави айёр кам».

Мискин Навоий берса жон, эй дийда, ҳар дам тўкма қон,
Ул ҳар неча қилса фиғон, сен асрағил зинҳор дам.

489

Чун ўлармен бир нафас ул дилрабони кўрмасам,
Не ҳаёт имкони бўлғай бир кун они кўрмасам.

Кўнглум ичра топилур ғам новакидин юз нишон,

Ўқидин ҳар кун танимда юз нишоне кўрмасам.

Кўнгул итти, кўзни доғи истарам ашк этса кўр,
Ким тилармен ҳаргиз ул юзи қарони кўрмасам.

Соғинурмен куфр зулфи можаросидин баса,
Гар даме ул шўхи кофир можарони кўрмасам.

Ким вафо гулчехралардин кўрдиким, мен кўрмамен,
Бўлмас ушбу айб ила ул бевафони кўрмасам.

Ҳар бири юз миннат айларлар, эрур бу ҳам жафо,
Олам аҳлидин не кунким минг жафони кўрмасам.

Эй Навоий, не балодурким, ўлармен қайғудин,
Гар даме оллимда ул шўхи балони кўрмасам.

490

Онча кавкаб тўкти шоми ғам хаёлингдин кўзум,
Ким ёруди оқибат субҳи висолингдин кўзум.

Холдин кўз тийра бўлмоқ расм эрур, бу турфаким,
Ёруди кўз мардумидек турфа холингдин кўзум.

Қуй ақиқи май суҳайли жом аро, эй муғбача,
Ким ёрур ул ахтари фархундафолингдин кўзум.

Васлингга еттим, бихамдиллаҳки, зойиъ бўлмади,
Улки қон йиғлар эди ҳар дам хаёлингдин кўзум.

Бу сабабдинким недин сенсиз қолиб кўр ўлмади,
Боқа олмайдуру юзунгга инфиолингдин кўзум.

Янги ой кўргач халойиқ кўзни юммоқ расм эрур
Лекин очилди кўруб мушкин ҳилолингдин кўзум.

Шукрлиллаҳким, Навоийдек мунаввардур яна
Хоки пойингдин юзум, шамъи жамолингдин кўзум.

491

Ер юзини тутти ашким, кўкка етти нолишим,
Юқори тенгрию қуйи сендин ўзга йўқ кишим.

Ложарам девонаву расвойи олам бўлғамен,
Чун тушубтур, эй пари пайкар, сенинг бирла ишим.

Тиш қадабмен лаълингга узмасмен андин бу тамаъ
Анбури ҳижрон ила бир-бир суғурсалар тишим.

Ҳар бири юз миннат айларлар, эрур бу ҳам жафо,
Юзу зулфунг даврида мундоқ кечар ёзу қишим.

Тийралик дуду шафақдур шуълаву анжум шарор,
Гўйиёким солди ўт ҳижрон тунига қарғишим.

Меҳри йўқлуғдин зрур ҳар тун синони оҳ ила
Кўк ҳисори хайли бирла тонгға тегру сончишим.

Эй Навоий, гар сенинг нолангға йиғлар андалиб,
Бир кун ул гул кўнглига ҳам кор қилғай нолишим.

492

Не учун тарки муҳаббат қилди моҳим, билмадим,
Бу ғазабким айлади моҳим, гуноҳим билмадим.

Ошиқ ўлдум ёрдин топқай дебон кўнглум висол,
Ҳажр бу янглиғ бўлурни кийнахоҳим билмадим.

Ёр кўйи ичра итти зор жисмим оҳдим,
Қайда тушганни бу елдин барги қоҳим билмадим.

Ишқ бўстониға кирганда ҳавойий қуш киби,
Сунбули зулфи бўлурни доми роҳим билмадим.

Ақлу ҳушу сабрим итти кўргач ул кирпик сафин,
Бир-бир ўлмоғни ҳаро кўргач сипоҳим билмадим.

Кирмагунча дайр аро тинч ўлмадим, тут бодаким,
Ғуссадин бу қалъа эрканни паноҳим билмадим.

Эй Навоий, буйла қилғон рўзгоримни қаро
Ҳажр шоми эрди ёхуд дуди оҳим билмадим?

493

Лаълинг ғамидин дийдаи гирён била бордим,
Кўрмай сени юз нолаву афғон била бордим.

Васлингға етай дедиму ҳажрингға йўлуқтум,
Уммед ила келдим, вале армон била бордим.

Васлингға шитоб айлаб ўкуш ғам била ёндим,
Ўқдек келибон бир неча пайкон била бордим.

Оламға видоъ эттим ўшул юз ҳавасидин,
Юз шукрки, охир даме имон била бордим.

Умре тилаб иш сиррини кетмак керак охир,
Ким шаммае андин мени ҳайрон била бордим.

Оламға видоъ эттим, оч ул юзни дамеким,
Зоди абад этай, чу бу борғон била бордим.

Дедимки: Навоийдек ўлай меҳринг ила-ўқ,
Юз шукрки, ул ваъдаву паймон била бордим.

494

Водийи ҳажрингда бир дам қон ютардин қонмадим,
Ушбу ўтлуғ водий ичра тинмадим, то ёнмадим.

Ўлганимдин сўнгра келди сўрғали дардимни ёр,
Уйқу, кўрким, бошима етиб қуёш, уйғонмадим.

Оразим сорғорди олтундек сочинг савдосидин,
Мундин ўзга нақд ул савдо аро қозғонмадим.

Кўйига айландурунг наъшимки, ҳижрон заъфида
Ўлтуруб ҳайрат мени бир уд тараф айлонмадим,

Нол янглиғ гарчи хаттинг шавқидин бўлдум заиф,
Лек жаврунг тиғи бошимға келиб тўлғонмадим.

Салтанат, кўрким, ниҳоли меҳрдин арз эттилар,
Жуз фано майхонасининг кирпичин ёстонмадим.

Ишқиди иқроп кўп чекма мени ўлтурғали,
Эй Навоий, чунки мен ҳаргиз бу ишдин тонмадим.

495

Саҳар кўрдум юзин, оқшомғача куйди ҳазин жоним,
Бу эрди субҳи васлим, то не бўлғай шоми ҳижроним?

Қуёш кулбамға ингандин манга юз қатла хушроқдур
Қаро шомимни равшан айлаган шамъи шабистоним.

Не янглиғ ёшурай ҳижрон ғаминким, фoш этар ҳардам
Оғиздин шуълалиқ оҳим, назардин ашксиз қоним.

Ажабдур тойири васл истамак кулбамға қўнмоқким,
Яқиндур насри воқитъни учурғай кўкдин афғоним.

Қадинг нахли хаёли кўздадур, эй навбаҳори хусн,
Маозоллоҳ, агар они қўнғарғой сели мужгоним.

Дедим: сўзон кўнгулдин чекмагил бир дам хадангингни,
Дедиким: қолса бир дам сув бўлур ул ўтта пайконим.

Баляят тоши ёғдурғон киби вайронима гардун,
Мазаллат гарди ҳар дам ёғдурур бошимға вайроним.

Қадаҳ даврин эвур, эй дайр пири, токи мумкиндур,
Ки даврон ранжини тортарға эмди йўқтур имконим.

Дема, жоми фано ичра эзилмишдур ажал захри,
Навоий, жон бериб, ул жомни чекмақдур армоним.

496

Мувофиқ кийдилар, бўлмиш магар наврўз ила байрам,
Чаман сарви яшил хилъат, менинг сарви равоним ҳам.

Чаман сарви қолиб ҳайрон, менинг сарвим қилиб жавлон,
Анинг шайдоси бир деҳқон, мунга шайдо бари олам.

Чаман сарви қолиб бебар, менинг сарвим бўлуб дилбар,

Ани ел айлабон музтар, бу елдек секратиб адҳам.

Қўнуб ул сарв уза булбул, чекиб гул шавқидан ғулғул
Бу сарв узра очилиб гул, анга тердин тушуб шабнам.

Қилиб оҳим сари парво, бу ён майл этмадинг қатъо,
Сабодин, эй қади раъно, бўлур ҳам сарв гаҳ-гаҳ хам.

Бу боғ ичра май, эй соқий, ки бормен асру муштоқий
Ки анда сарв ҳам боқий эмас, гул аҳди ҳам маҳкам.

Навоий, қўйин эт манзил, юзу қаддиға бўл мойил,
Ки боғ этмас сени хушдил, тулу сарв айламас хуррам.

497

Жонға кўксум чокидин жононни меҳмон айладим,
Гавҳаре топтим, они қўйнумда пинҳон айладим.

Кавкаб эрмас, пахталар тикмиш қулоғиға сипеҳр,
Ул қуёш ҳажрида тунлар баски афғон айладим.

Жонға, эй гул, хори ғам кўп урдунг, эт ваҳм эмдиким,
Ҳар бирин бир новаки оҳимға пайкон айладим.

Кўксум узра неки марҳам эрди, ашк оқизди, вой,
Ким саломат тарҳин ул сув бирла вайрон айладим.

Фитна тоши ё саломат соҳили тенгдур манга,
Ким ҳубоби ашқдин бошимға қалқон айладим.

Боиси мақсуд зоҳид зуҳд қилди, мен фано,
Фақр иқболидин ул мушкулни осон айладим.

Эй Навоий, боғлаб эрди Каъба ихромин кўнгул,
Кўйидин бир нуқта шарҳ айлаб, пушаймон айладим.

498

Не тонғ, гар муҳлик ўлса дуди оҳим имтидоди ҳам,
Ки бир ҳижрон тунича бор анинг қадди саводи ҳам.

Лаби бирла менги васфин ёзай десам, муносибдур
Варақ жон сафҳаси, доғим қаросидин мидоди ҳам.

Агар бир дам унутсам они, ҳақдин истарам ўлмак,
Агарчи ўлтурур ҳар дам мени бедилни ёди ҳам.

Тутулмиш зулфунга, лекин юз очсанг очилур кўнглум,
Сенинг илкингдадур ул телбанинг банди кушоди ҳам.

Ҳаётим нахлини ҳажрингда ашким сели чун йиқти
Мадад қилди нигун айларда оҳим тундбоди ҳам.

Уқубатлар била ҳажрида ўлтурсанг мени, эй ишқ,
Жаҳон аҳли аро ибрат ўчун еткур мунодий ҳам.

Керакмас ғарра бўлмоқ шоҳиди давлат бош индурса,
Ки пурхамлиқ эрур онинг салому хайрбоди ҳам.

Мени зуҳди риёий сори тарғиб эттинг, эй зоҳид.
Салоҳи бор эса, зоҳирдурур онинг фасоди ҳам.

Навоий эгнига қўйдунг сабу ичмакка дайр аҳли,
Бу эрди умрлар, эй муғбача, онинг муроди ҳам.

499

Ақлу жон қасдида кўрдум ул кўзу мужгонни ҳам,

Чектим ул мужгону кўз оллида ақлу жонни ҳам.

Новакинг етгач қизиқ кўнглум йиғочин куйдуруб,
Қатрайи сув янглиғ ошом айлади пайконни ҳам.

Кўз ёшимни қон қилиб, бағрим сув эттинг, эй фироқ,
Йўқки ёлғуз сувни қон қилдинг, сув қилдинг қонни ҳам.

Ишқ даштида қуюндек хоксорингмен, гаҳе
Истасанг ушшоқни, ёд эт бу саргардонни ҳам.

Гўйдек бошим неча рахшинг аёғи зарбидин
Пўя қилғай; гаҳ-гаҳи еткур анга чавгонни ҳам.

Эй тавонгар, нечаким қасрингни қилдинг заркигор,
Асру холи кўрма дарвеш ўлтурур вайронни ҳам.

Кўнглум олиб бордингу қомиш манга бир хаста жон,
Ҳар қачон келсанг Навоий топшурур қолғонни ҳам.

500

Ажойиб тийрадур ҳажрим туни, эй меҳри йўқ моҳим,
Магар совурди ишқинг ўртаганларнинг кулин оҳим.

Вужудум ул қуёш ҳажрида андоқ муртафиъ бўлди,
Ки мумкин йўқ ани истарда бўлмоқ соя ҳамроҳим.

Юзумнинг акси коҳий қилди кўюнгниг ушоқ тошин
Камоли ишқ, кўрким, қаҳрабо ижод этар гоҳим.

Кўкгул ҳам ғамзаси ўқинки бордур орзу қилди,
Биҳамдиллаҳки, еткурди неким бор эрди дилхоҳим,

Ясай дард ўқларидин бир оқ уй жон гулшани ичра,

Ки кўнглумда ториқса, анда киргай моҳи хиргоҳим.

Кўнгул афсонасин гоҳи десам, элни тутар уйқу,
Ва лекин ҳар замон сескандурур афғони ногоҳим.

Қилиб майхона туфроғин ватан, қон ютмоғим, кўргил,
Ки бу бир бодайи айшимдурур, ул маснади жоҳим.

Эрур бир муғбача илгидин ичмак орзусидин
Фано дайрида ҳар дам бир эшикдин шайилиллоҳим.

Умид улким қадам сарвақтима еткургай огоҳе,
Навоий, гар талаб йўлида бўлса жони огоҳим.

501

Баҳору боғ сайридин не гул, не сарвдур комим,
Будур комимки, шояд учрағай сарви гуландомим.

Ўқунг кўп захмидин дом ўлди жисмим, захмлар эрмас,
Чиқарға жон қуши йўллар ясабтур ҳар тараф домим.

Жамолинг кўзгуси чун элга рўбарў бўлур ҳар дам,
Не тонг, гар кўзгу аксидек замоне йўқтур оромим.

Хушо Мажнунки, маънуси эди бошиға кўнғон қуш,
Жунун тоши ёғардин бошима ул ҳам эмас ромим.

Мангаким ҳажр заъфидин нафас маълум эмас келмак,
Не имкон бас етишмак ул Масиҳодамға пайғомим.

Фироқим кечаси бас муҳлик ўлмиш, гар саҳар бўлмас,
Нафас урмоққа гўё субҳни қўймас қаро шомим.

Анингдек ташнамен, эй муғбачаким, қўш тутар бўлсанг,
Фалакнинг ҳуққасин бўл икки, то бўлсин ики жомим.

Баҳо бу бенаводин гар қабул айлар эсанг, бордур
Бирига жавҳари жоним, бирига нақди исломим.

Ҳаром эттим Навоий, дунёву уқбо таманносин,
Нединким Каъбайи кўйи сари боғланди ихромим.

502

Тандин ўқунгни чексалар оғрирдин эрмас шеваним,
Аидин қилурмен навҳаким, айру тушар жондин таним.

Гулхан кули ичра ниҳон жисмим жунундиндур нишон,
То телбалик барқи аён бўлғач куюбтур хирманим.

То ишқ аро афсонамен, ўт ичраки девонамен,
Ул шамъ учун парвонамен, ким бўлмиш ўртанмак фаним.

Ул шўҳ секритти саманд, эрмас насиҳат судманд,
Ҳар дўст эмди берса панд, улдур улуғроқ душманам.

Май ичгали ул нўшлаб зоҳир қилур ҳар дам тараб,
Бу навъ очилмоқ, не ажаб, андоқ сув ичган гулшаним.

Чун одамийда йўқ вафо, кўр ул пари ишқи аро
Жавлонгаҳим дашти фано, вайронайи ғам масканим.

Ғам тиғидин қочмоқ ҳавас қилма, Навоий, ҳар нафас,
Ул тиғнинг дафъиға бас юз пора хирқа жавшаним.

503

Қуруқ танимға туган куйдурурда бебоким

Фатила ўти етишгач туташти хошоким.

Тан ичра телба кўнгул изтироб этар асру,
Тикиб не навъ ўнгалсун бу сийнайи чоким?

Ҳазин кўнгулни магар чок қилғасен, эй гул,
Ки ғунча янглиғ очилғай даме бу ғамноким.

Давойи ишқинг аро ўзга олашим бордур,
Ки ашким анжум эрур, оҳ—дуди афлоким.

Дедим: бошимни чопиб, элт тўъма итлариннга,
Деди: бу юкдин узулмиш яқинда фитроким.

Фиғонки, ишқ ҳадиси дақнқ эрур андоқ,
Ки қосир ўлмиш ани англамоқдин идроким,

Дединг, Навоий эмиш ҳушманд, бори дегил,
Жаҳонда кимдурур андоқ харобу расво ким?!

504

Нўши лабини ҳар неча сўрдум, ўсонмадим,
Ичмак била ҳаёт зулолини қонмадим.

Зоҳид дедики, раҳн этибон ҳирқа дайр аро,
Қилмишсен анда бутға доғи сажда, тонмадим.

Муғ пири май бориб, тилади жонни муғбача,
Ҳар неки дедилар, қилуридин тажонмадим.

Сархайл эдим бу кеча харобот аҳлиға,
Ул салтанатни лек ўзумга инонмадим.

Ақл этти манъ муғбачаву дайрдин бaсе,
Кўп ўқди хуру равзани, лекин бегонмадим.

Шукр, эй кўнгулки, бўлмадим афлок жавридин
Ошуфтаҳолу жоҳиға доғи қувонмадим.

Азм эттим, эй Навоий, ул-ой сори бу кеча,
Маҳвашлар очти шуълайи рухсору ёнмадим.

505

Висол ичра ул ойнинг фурқатин осон гумон қилдим,
Чу борди, войким, не навъ душвор эрканин билдим.

Дер эрдим ҳажрида шояд ўзумни асрай олғаймен,
Бу сўз ҳашв эрканин билдим, ҳамул соатки айрилдим.

Фиғонким, дарду ғам кирмакка хуш-хуш рахналар бўлди,
Кўнгулким тўш-тўшидин дарду ғам чиқсун дебон тилдим.

Ҳамул дам ишқ даштида мени гум қилди беҳудлук,
Агар хушу хирад саъйи била бир лаҳза топилдим.

Фано йўлиға туштум етгалй Фарҳоду Мажнунға,
Нечук йўл бормайинким, яҳши ҳамраҳларға қотилдим.

Чу ичтим ишқ жомин, беҳуд ўлдум тарки хуш айлаб,
Анингдек май ичиб, бу навъ усруклукдин ойилдим.

Фироқи мушкил эрмиш, билмайин мен ҳам Навоийдек
Висол ичра ул ойнинг фурқатин осон гумон қилдим.

506

Қироғ эрмаски, қилмишмен кўзум сели йўлин маҳкам,

Сиришк эрмаски, ул йўл беркимай қилмиш тарашшуҳ нам.

Итининг гар аёғи куйди ўтган чоғда қабримдин,
Сўнгаклар туфроғимдин куйдуруб, айланг анга марҳам.

Кўнгулдур ул паридин ишқ мулкининг Сулаймони,
Ки ҳам бор оҳидин, бил, ҳукмида, ҳам доғидин ҳотам.

Қуёшнинг қурбидин ойким ҳилол ўлғай эрур андоқ,
Ки бир маҳваш санга етқач, ер ўпмакликка бўлғай ҳам.

Париваш тифллардин ҳар замон ортар жунунумким,
Берурлар ҳушу ақлим қушлариға тош отардин рам.

Улусдин чиқтиму ҳар дам қочармен соядин ҳам, ваҳ,
Ки ногаҳ ул қуёш сиррин десам ул ҳам эмас маҳрам.

Шикоф эрмас қаламдаким, фироқим шарҳи ёзғандин
Яқо чок айлабон, чирмаб қаро, бўлмиш анга мотам.

Бу эрса майки куйдурди вужудум кишварин атри,
Яқин бил, соқиеким, жом сиррин билмай ўтмиш Жам.

Май ич даҳр ичраким иш сирридин англай десанг рамзе
Эрур ҳар зарранинг моҳияти хуршиддин мубҳам.

Саҳар кун ашҳабиға чун керактур поймол ўлмоқ,
Фалак майдониға ҳар тун қамардек сурди тут адҳам.

Навоий дарди ҳолидин дам очмас бўлса, айб этманг,
Не дам очсун бировким, топмади оламда бир ҳамдам?

507

Не ул қулоққа етар, арзи ҳол адо қилсам,

Не ул кўнгулга ёқар, нақди жон фидо қилсам.

Кўнгул шикофиға ул кўй туфроғи қаниким,
Бу хушк дору ила захмима даво қилсам.

Керак қуёш дирами танга ўлса байъона,
Чу Юсуфумни ики даҳрға баҳо қилсам.

Фиғонки, ишқ чекар боғлаб они бўйнуғма
Нечаки зуҳду вараъ пардасин ридо қилсам.

Кўзумга даҳрни ҳар лаҳза тийрарак айлар
Саводи холингга ҳар неча кўз қаро қилсам.

Ишим чу савмаа шайхи бкла тузолмади, кош,
Ки эмди майкада пириға илтижо қилсам.

Навоийиё, чу сабо ҳамнафасдур ул гулга
Не бўлди, сарсари оҳимни гар сабо қилсам.

506

Ҳажр ила кўрма раво жонимға бепоён ўлум,
Тиғ сурким, хушдурур оз оғриғу осон ўлум.

Жон бериб истармен ўлмаки, ўлум хушроқки жон,
Жоним ўлмақдур чу истайдур манга жонон ўлум.

Халқ душвор ўлмагим ҳайронидурлар, турфа кўр,
Ким эрур душвор ҳажрим оллида ҳайрон ўлум.

Ҳажр қолмас ёшурун, оҳу фиғон чек, эй кўнгул,
Ким яшурмоқ бирла ҳаргиз қолмади пинҳон ўлум.

Дарди ҳижрон саъбу етмас шарбати васл, эй табиб,

Гўйиёким ушбу дардимға эрур дармон ўлум.

Фоний ўлмай қилғон изҳори фано, билким, эрур
Ул гадоким, рнзқ учун зоҳир қилур ёлғон ўлум.

Эй Навоий, жаҳл ила ўлмак қатиқ ишдур, валеқ
Чун камоли маърифат касб ўлди, не нуқсон ўлум?

509

Сарви озодимни боғ ичра хиромон истарам,
Сабзаснн сарсабзу гулбаргини хандон истарам.

Дард жононимда, балким юз алам жонимдадур,
Йўққи жононимға, бал жонимға дармон истарам.

Тийрадур вайроним онсиз, ваҳ, яна бир қатла ҳам
Ул қуёшни байтул-аҳзонимда меҳмон истарам.

Нафъ этар бўлса ҳино янглиғ кафи пойинға қон,
Чок этиб кўксум, они бағримда пинҳон истарам.

Эй Хизр, ҳайвон суйи тут дам-бадамким ёр учун,
Садқа қилмоқлиқ учун ҳар лаҳза бир жон истарам.

Муждае бергил мизожи сиҳҳатидин, эй табиб,
Ким бу пайғоминг учун жонимни қурбон истарам.

Уқ киби қаддин кўруб афтода чун кўр ўлмадинг,
Эй Навоий, кўзларингда нўғи пайкон истарам.

510

Бўлмасун кўнглунг қушиға дурру гавҳар васли ком,
Ким қазо ул доналарға баҳр мавжин қилди дом.

Гар малак тасбиҳи дона хур зулфи дом эрур,
Ким бу дому донаға зийрак қуш эрсанг, бўлма ром.

Даҳр боғининг ҳавосидур самуму суйи захр,
Анда бўлмас бу ҳавову сув била қилмоқ мақом.

Боғким, нилуфари гугирд ўтидур, англаким,
Не муаттар бўлғай андин тарбият топқон машом.

Май ўти бирла димоғингни қизитмаким, бу ўт
Эл димоғида пиширмайдур бажуз савдойи хом.

То ўзунгни хасча кўргунгдур, эмассен одамий,
Гар ҳавода сайр қил, гар сув уза кўргуз хиром.

Кул қил ул хасни фано оташгаҳиға ташлабон,
То кўнгул миръоти ул кулдин жило топқай тамом.

Истарам, кўзгуда кўрсам ёр аксин бир нафас,
Соқие, майким, эрур ишқ аҳлининг кўзгуси жом.

511

Истарам юз манзил ўтгаймен адам саҳросидин,
То замоне тинғамен олам эли ғавғосидин.

Умр нақдин сарф этай дермен фано бозорида,
То қутулғай хотирим суду зиён савдосидин.

Хуштурур вайронае таскин учун, лекин йироқ
Юз минг иллик йўл фалақнинг гунбази мийносидин.

Чиқмайин бу дайрдин, мумкин эмас бўлмоқ халос
Ҳар кеча юз минг бути сиймин бадан яғмосидин.

Ҳар сўнгак ёнимда қасди умр этар, ваҳ, хўшае
Борму имконким, қутулғай мунча меҳнат досидин.

Заъфароний юзда гулгун ашк тўкмак не осиг,
Ишва кўрган даҳр боғининг гули раъносидин.

Ғарқа эл дафни учун сардобаедур ҳар хубоб,
Ишқ водийсинда ашким селининг дарёсидин.

Ишвагарлар доғидин жон пардасин кўр, оҳким,
Бу ҳарир эскирди золим шоҳлар тамғосидин.

Эй Навоий, даҳр боғидин қутулмоқ истаким,
Булбул учқон яхшироқ зоғу заған маъвосидин.

512

Кўнгулни айладим юз чок ишқингдан мени маҳзун,
Ки ҳуснунг васфи ёзғаймен китобе, қоғазини гулгун.

Кўнгулнунг мазраъиким новакингдин бўлди юз хирман,
Бошоқ термак учун келгай магар Фарҳод ила Мажнун.

Қабоб ҳар тун чекиб юз минг синон анжум шуоъидин,
Магар сабрим сипоҳиға шабихун келтурур гардун.

Лабинг шавқида кўнглум ҳар не борин бошидин қўйди,
Май истаб ринди муфлис айлади дасторини марҳун.

Кўнгулда шўхлар нозидин ортар ҳар нафас оҳим,
Ёнар ўтқа чу атфол эврушурлар, дуд ўлур афзун.

Майи лаълинг учун беҳудлуғум андоқдур, эй соқий,

Ки қотсат, тонг эмас, жомимға касби ҳуш учун афюн.

Улик зулфунгға элтур орзудин ёва айтурмен,
Бировдекким йилон тутмоқ учун оғзидадур афсун.

Тўкуб ферузагун кўк мотамингға гавҳари анжум,
Сени ферузаву гавҳар хаёли айлабон мафтун.

Навоий, назм лофин қўйки, кўз бир кунлуги эрмас,
Агар юз йил сочарсен табъ баҳридин дури макнун.

513

Булут ҳайвон зилоли бирла тиргузди ҳаво жонин,
Севунмак ашкидин шодоб қилди сабза мужгонин.

Эмастур сабзаву лолаки, жола тошидин гардун
Кўкартиб ер юзин, ҳар сори зоҳир айлади қоннн.

Ирик невчундурур шох узрна гулбун барги суҳондек,
Ититмас бўлса булбул жони учун ғунча пайконин?

Чаман Лайлисидин айру дегайсен лола Мажнуядур,
Ки гардун жола тошидин қонатмиш доғи ҳижронин.

Чаман баҳри латофат бўлди найсон дурлари бирла,
Қизил толдек муҳайё қилди ҳар ён шохи маржонин.

Бу фасл ичра маломат тошидин солим биров қолғай
Ки чеккай май сумурмакда юзига жоми қалқонин.

Майиким оташин чиқғай сариғ гуллар, агар деҳқон
Томизса қатрае андин суворур чоғда бўстонин.

Бировким даҳр боғиинг фирибин билди наргисдек,

Қадаҳдин бош кўтармай сурди ишрат бирла давронин.

Гули мақсуд ул қондур, Навоийким, аёғингдин
Чиқар чекканда мақсад Каъбаси хори муғилонин.

514

Муҳаббат риштасин уздики, ўлтургай бу ғамнокин,
Магар ул ришта бирла тикмиш эрди кўкрагим чокин.

Эмас гирён кўзум кирпиклариким, сарсари оҳим
Солиб мавж ул тенгизга, бир қироққа солди хошокин.

Мунажжим кўнглум ўти дафъиға деди топай соат,
Дамим дуди аро не анжумин топти, не афлокин.

Бошим чопқонда ул чобук ёшингни асрағил, эй кўз,
Ким ул сувдин ювғайсен, қон юқардек бўлса фитрокин.

Назар йўлин сиришким пок юб, кўз пардасин очти,
Ки чиққач пардадин кўргаймен онинг чехрайи покин.

Кўзин уйқуда кўргач, ўлдум, оё, ўлмаин нетгай
Киши гулшанда беҳуд кўрса турки маст бебокин?

Юзунг кўп очма, гоҳи сўз дегилким, ақл деҳқони
Не гул исрофини яхши демиш, не ғунча имсокин.

Ўкуб жаннат гулин воиз, тиларким, айласам савдо
Неча эски дирамға Юсуфум, ваҳ, кўргил идрокин.

Десам, ул ой бориб, чиқмас ғами кўнглумдин, айтурким,
Навоий, не ажаб, бўлмоқ қамар сойир, ҳажар сокин?

515

Баски қадди ғунчадек эл кўнглин олиб қилди қон,
Гулбуни ноз ўлмиш эл кўнглидин ул сарви равон.

Кўзларинг хунхоралиқдин доимо бемор эрур,
Бода кўп ичгандин андоқким бўлур эл нотавон.

Ёшурун хуснунгда парронедурурким жон аро,
Ҳам алиф, ҳам наъл уза доғим эрур андин нишон.

Юзидин бийномен арчи юз чиқармас пардадин,
Нурдин кўрмақдур, аммо нур эрур кўздин ниҳон.

Ишқи комил бўлса, меҳнат ўқларидин бок эмас,
Не зарур булбулғаким, бўлғай тикандин ошён?

Ишқ боғининг суйи қондур, не тонг, гар оху ашк
Анда ёхуд оташин гул очсалар, ё арғувон.

Субҳнинг ҳар тонг эрур эл ғафлатидин кулгуси,
Меҳр хонидин гумон қилмаки, ебдур заъфарон.

Топмадим бу дайр ҳолидин хабар, эй муғбача,
Беҳабар қил мени ўз ҳолимдин эмди бир замон.

Дард агар будур, Навоий чиқса оламдин, не тонг,
Масту урён кўкрагига тош уруб, тортиб фиғон.

516

Ишқида яхши-ямон бедодидин топмон амон,
Яхши то қилсам назар — йўқтур киши мендин ямон.

Лаҳза-лаҳза бош чекар ишқим шарори, эй рафиқ,
Алъямон шавқу муҳаббат шуъласидин, алъямон!

Юз адам мулкига қўйдум, келки, истайдур кўнгул
Бу узун йўл зоди кўз тикмак юзунгга бир замон.

Ўртабон ушшоқ жисмин, ғофил ўлма оҳдин,
Ким зарарлиқ дуд зоҳир айлар ўт тушган сомон.

Куймакимга новакинг пайкони бас, ҳижронни қўй,
Хасға ўт солмоқ учун учқун ҳамон, дўзах ҳамон,

Сен магар туққонда кун туққондурурким, заррае
Фарқ фаҳм ўлмас орангизда невчунким тавъамон.

Ул қуёш ҳажрида оҳим ўқидин ваҳм этмаса,
Кўк темур ичра ниҳон невчун бўлубтур осмон?

Вақтдин ол нақди айшингники, мундоқким эрур
Дам-бадам кўздин ниҳон бўлмас анга бўлмоқ зимон.

Эй Навоий, телба кўнглум дардини англай десам,
Онча айтур ёваким, бир лафз андин англамон.

517

Юзу зулфунгни соғиниб келмишам, эй маҳжабин,
Кечани кеча демай, кундузни кундуз демайин.

Оҳу афғон чекма деб, оғзимға, жоно, муҳр қўй,
Чунки лаълинг хотаму ёқути нобингдур нигин.

Лаълининг бир-бир ҳадиси шаҳддек ширин эрур,
Оре-оре, доимо гул баргидиндур ангубин.

Лаъл уза хат ичра холингдур ниҳон, ё ҳиндуйе
Сабзада ёшунди шаккар қасдиға айлаб камин?

Янги ой хуршид аро бўлмоқ аён маъхуд эмас,
Ваҳ, недур айлаб ғазаб, солмоқ жабининг узра чин?

Шамъни парвона куйдурмакдин, эй гул, қилма айб
Булбул эрмасдурму кул, ё сен эмассен оташин?

Эй Навоий, очмағай қонимдин ўзга лолае,
Ҳар гияҳ бу йўлдаким, қатлимға чекмиш тиғи кин.

518

Шикеб уйин бузадур бенаво кўнгул нетайин?!
Хароблиғ қиладур мубтало кўнгул, нетайин?!

Дедингки, асра кўнгулни ўзунгдаву сабр эт,
Чу менда турмасу борур санго кўнгул, нетайин?!

Кўнгулни қайди жунундин чиқар дединг, эй ақл,
Кетурса бошингга юз минг бало кўнгул, нетайин?!

Кўнгулни ўтға солиб, кўзни истарам ўйсам,
Балони кўз кетурур жонға, ё кўнгул, нетайин?!

Мен ул кўзи қаро ишқин қўюб эдим, биллах,
Таҳаммул этмади юзи қаро кўнгул, нетайин?!

Тағофул этсам итарсен, ўларсен этсам қайд,
Сенинг била дегил, эй бевафо кўнгул, нетайин?!

Навоийё, деб эдинг зуҳд тарҳи бунёд эт,
Шикеб уйин бузадур бенаво кўнгул, нетайин?!

519

Не тонг, сариғ юзумда ашки рангин,
Ки киймиш сабзи талх ул сабзи ширин.

Ўзи гавҳар, тўни дарёи офат,
Бўлуб мавжи бало ул тўн уза чин.

Санга ҳамранг тўнлуқ шўхлар бор,
Нечукким сарв аёғинда раёҳин.

Эрур жиёмингда ахзар хилъат ул навъ,
Ки гулбун баргидин тўн қилса насрин.

Дегайлар сарв қадду хилъатингни,
Ва лекин сарв ким кўрмиш гулогин?

Хатинг шавқида кўнглум тўтиедур,
Ки йўқ зикрингдин ўзга анга талқин.

Навоий, чархи ахзардур сияҳкор,
Тамаъ сарсабз бўлмоқ қилма андин.

520

Арғувоний тўнмудурким киймиш ул сарвиравон,
Ё магар сарвиравон қилмиш либосин арғувон?

Сарвининг ҳар барги бағрим қонидин сероб эрур,
Йўқса, бўлмас арғувоний барглик сарвиравон.

Сарвдин то топти зийнат арғувон юз шавқ ила,
Бошқа санчар арғувон ҳар зод сарви навжувон.

Арғувону сарв истармен чаманда, то мени
Арғувоний тўн била ул сарв қилди нотавон.

Кўргузур қадду либосинг шавқидин қонлиғ мижа,
Кўзда ҳар дам арғувону сарвдин бир карвон.

Арғувоний тўн била қатл айламас ул сарвким,
Қон ила қилмиш либосин арғувоний бир авон.

Арғувону сарвдин то даҳр боғи зебидур,
Бўлсун улким даҳр аро ҳам шоҳ эрур, ҳам паҳлавон.

521

Ишқ аро менмен даме бемеҳнату ғам бўлмағон,
Жонидин маҳрум ўлуб, жононға маҳрам бўлмағон.

Юз вафо айлаб, жафодин ўзга нафъе кўрмаган,
Минг жафо кўруб, вафоси заррае кам бўлмағон.

Минг қуёшча кўрган ўз ёрин, вале ёр оллида
Минг улушидин биринча зарранинг ҳам бўлмағон.

Олам аҳли ишқ аро расволиғим таън этмангиз,
Кимдурур ошиқ бўлуб, расвойи олам бўлмағон?!

Анжум эрмас, тердур оҳим ўтидин кўк сақфида,
Ваҳки, бу тердин бинойе қолмади нам бўлмағон.

Дастгире истаким ғамдин халос имкон эмас,
Илги бир заррин камар белига маҳкам бўлмағон.

Эй Навоий, билки, топмас лаълидин қути ҳаёт
Жонни таслим айламакликда мусаллам бўлмағон.

522

Хуршид тулуъ этса, қуёшинг соғинурмен,
Кўргач янги ой милини, қошинг соғинурмен.

Ҳар гулки жаҳон гулшанидин жисмима, эй шўх,
Етгач, мени савдозада тошинг соғинурмен.

Эй кўз, қурудунг, лек қаю сели балоким
Бир уйни хароб айлади, ёшинг соғинурмен.

Эй жисм, ажал чобуки ҳар гўйки ўйнар,
Майдони фано ичида бошинг соғинурмен.

Най шарҳин эшитгач қилиб, эй нола, сени ёд,
Кўз шарҳаларин кўрса, харошинг соғинурмен.

Эй хаста кўнгул, бўлғали сен ишқда Мажнун,
Кўргач сени саргашта, адошинг соғинурмен.

Ўлган итин, эй хаста Навоийю рақибин
Чун кўрсам ити оллида, лошинг соғинурмен.

523

Ҳар хазон барги эрур зореки даҳр озоридин,
Сарғариб мендек тушар айру сиҳий қад ёридин.

Ҳар қуруғон шох мажнундурки, туфроғ уйига
Топширур ҳар дам илик юб нозанин беморидин.

Боғ аро, деманг, хазонким ошиқ ўлмиш мен киби,
Билгурур совуғ нафас бирла сориг рухсоридин.

Ҳар оқар сувни хазон тиғи қилибдур зарнишон,
Кесгали меҳру вафо нахлин жаҳон гулзоридин.

Бу сориг юз бирла ўлсам кўйида, тобутума
Шохлар боғланг хазони ишқпечон торидин.

Кўйида куймиш кўнгул буким, хазондур боғ аро
Эсти бир ел гўйиё куйган ғарибим соридин.

Коҳий юз бирла ўлармен, Исавийдам соқиё,
Бода тут хуршид жоми қаҳрабо кирдоридин.

Бодаеким журъаси томғач, хазон яфроғлари
Ток баргидек қизарғай сарбасар ашжоридин.

524

Шавқдин ашк ичра ғарқ ўлуб, дей олмасмен ғамин.
Ким тенгизда гавҳар истар, асрамоқ керак дамин.

Айшу суҳбат хайлиға тушгай насимидин вабо,
Қайда солсам захме исланғон юракнинг марҳамин.

Пайкарим гардин совурғудфк эсар ҳижран ели,
Лутф этиб, эй гул, саҳоби васлнинг еткур намин.

Қолаб этти янги ойни тоқ учун меъмори сунъ
Қудрат илги боғлағон соат қошинг тоқи хамин.

Кўнглагидур чоку киз бўйнида фонус, ой, ажаб,
Тутти ул ҳам шамъдек ғам шоми кўнглум мотамин.

Шамъ чобуклук аро лўливашимға етмади,
Дудидин ҳар нечаким қилди мутарро парчамин.

Мотами ҳижронда созедур Навоий жисмиким,
Ноласидин зерини тоқмиш, ўкурмакдин бамин.

525

Мени бедил санга жон ўйнамоқ бирла ярайдурмен,
Бале, сен тифлни бу туҳфа бирла арғадайдурмен.

Лабинг кўргач, илигим тишларам ҳар дам таҳайюрдин,
Ажаб ҳолатки, болни тутмайин, бармоқ ялайдурмен.

Дедим: «кўнглумга ҳар ёндин хадангинг недурур ёро?»
«Муҳаббат ўтиға, — деди, — ўтундурким қалайдурмен».

Чу аҳли дард учун пайваста қош ёсини тортибсен,
Манга-ўқ новакингни хуш кушод этким, қулайдурмен.

Анга айтур сўзум кўп, оҳким, ул ҳусн миръоти
Чу қилди жилва, кўзгу акси янглиғ алдарайдурмен.

Магар элтур парилар, эй фусунгар, телба кўнглумни,
Ки турмайдур, нечаким жисмим уйинда қабайдурмен.

Навоий телбараб то ул пари кўйига юзланмиш,
Эшитурмен фиғон, лекин ҳадисин англамайдурмен.

526

Тикмишам мажруҳ кўнглум захмини ғам нешидин,
Чиқмасун деб ханжаринг завқи кўнгулнинг решидин.

Лаълдин маҳрур эди кўнглум, чу фасод очти қон,
Қатра қонлар йўқки, жонлар томди ул дам нешидин.

Қоши милин олмаса қурбон кўнгулдин, бас манга,
Йўқса, не ғам, чекса ё қатлимға ҳар дам кешидин.

Кўнглум андоғким, итиб Мажнун атодин, тутти тоғ,
Дарди ишқ истар қочиб ақли салоҳ андешидин.

Соқнё, чун давр иши маълум эмас, бир май била
Фориғ эт жонимни ақли хурдадон ташвишидин.

Ул майеким, тўлғуча паймона озод айлағай
Будни хумхона дурду софининг тафтишидин.

Асради мунглуғ Навоий риштайи жонин чекиб,
Асрағондек шоҳлар сарриштае дарвешидин.

527

Англамон сувдек юзунгдурму кўрунган кўзгудин,
Ё юзунгдин кўзгу сув бўлди юзунг зоҳир судин?

Рўбарў бўлғач юзунг ғам шоми оллимдин кетар,
Соя тушгандек кейин хуршид бўлғач ўтрудин.

Йиғламоқ чун айлади даъво кўзум бирла булут,
Барқ гўё муни фаҳм айлаб йиқилди кулгудин.

Тушта ул маҳваш юзига то кўз очтим, ҳар кеча
Истамасмен турфатул-айне кўз очмоқ уйқудин.

Ҳоли ул юз васли топқан важҳдин, бир гўшада
Зулфи янглиғ тўлғаниб, бошим қуйидур қайғудин.

Ком соқий лабларидин топтим, аммо олди жон,
Эйки, даврондин қўш ичтинг, ғофил ўлма қорудин.

Борған эрмишмен ўзумдин жилва қилған чоғда ёр
Сўрмай ўтмиш, эй Навоий, худнамойим бехудин.

528

Ёна не қад жилва қилдиким, демакдин лолмен,
Ёна қайси зулф очилдиким, паришонҳолмен.

Заъфдин қаддим «алиф» бўлди, ул икки «лом»и зулф
Ҳар ёнимдин жилвагар, ваҳ, не ажаб гар лолмен.

Итларингнинг изидин юз гул кўзум боғидадур,
Шукр эрур бу ҳамки ишқинг йўлида помолмен.

Жисмим андуҳ ичра дард остида қолмиш, не ажаб
Эгма қад бирла агар зулфунг ғамидин «дол»мен.

Итти ул кўнглумки, васл учун тилар эрди ҳаёт,
Шукр эмди, ўлгали ишқингда фориғболмен.

Ишқ ўти бу навъким урён танимни чуркади,
Аҳли дард учун фано юзига мушкин холмен.

Эй Навоий, не ажаб юзум уза югурса ёш,
Чунки Мажнун бўлғали бозичайи атфолмен.

529

Ваҳки, мендин айру юз жон, йўқса жононму экин?!
Манга онсиз минг ўлум ё дарди ҳижронму экин?!

Сўрғали заъфимни лаълидинму эркин бир ҳадис,
Ё бузуғ жисмимда мамлу юз туман жонму экин?

Равзанимни то ёруттунг, кулбам ичра ҳар тараф
Зарралар сойирму ёхуд меҳри рахшонму экин?!

Олам аҳлиға лабинг зикримудур ратбул-лисон,

Ё бори олам лаболаб оби ҳайвонму экин?!

Зулф аро қаддинг хаёлидин кўзум ёрутқали
Анбарин юз шамъ ёхуд хайли мужгонму экин?!

Кўнглума ул юзу лаб ёдимۇ эркин ғам туни,
Ё шабистоним тўла гулбарги хандонму экин?!

Ғайриға боққан учун кўз мардумин қатл айладим,
Ашки гулгун ёхуд онинг захмидин қонму экин?!

530

Ярамни тиккали бошинг уза бичакму экин?
Бичақда риштайи жонимму ё ипакму экин?

Кўз асру тиктим анинг ўймоғиға, билмонким
Кўзум оқиму экин анда, ё сўнгакму экин?

Тун узра ойдину ойдинда субҳ зркинму,
Ваё сочингда бурунчак уза лачакму экин?

Гул узра ҳар сори тоб урди сунбулунг, ёхуд
Юзунгда зийнат учун сончқон гажакму экин?

Лабингдин истади жоним ҳаёт, билмасмен
Ки бир сўкунчму ё қасди бир мучакму экин?

Бир усрук элни чиқиб қирғон эрмиш, эй Лутфий,
Сенингму бегинг экин, ё бизинг миракму зкин?

Навоий, ушбу паришон ҳадис ила ғаразинг
Авом хотирини сайд айламакму экин?

531

Юзунг ўтиға тутун зулфи муанбарму экин?
Оташин лаълинг ул ўт ичида ахгарму экин?

Меҳр сарчашмасидин қатраему томди, ёхуд
Оразинг бирла қулоғингдағи гавҳарму экин?

Ғам туни ҳар тараф оҳим ўқи ул ой ғамида
Чархдин ўтганининг ўрниму, ахтарму экин?

Музтариб кўнглум экинму қуядурган тан аро,
Ё бу оташкада кунжида самандарму экин?

Қон экинму янги доғим аро, ё ҳажрингда
Жоми гулнорий ичинда майи аҳмарму экин?

Зоҳид учмоғ тилади ёрдину мен ҳам ўзин,
Ё раб, ушбу ики матлуб баробарму акин?

Эй Навоий, дема Фарҳод паришонлиғидин,
Ул бу мажнунча бало тоғида абтарму экин?

532

Улки, ҳар тун уйғониб ёнида кўрмас ҳамдамин,
Йўқ ажаб, гар сояни ҳамдам қилиб айтур ғамин.

Қўйнида афъи, не мумкин кўзга уйқу кирмаги,
Улки, ҳар тун ёд этар бир зулфнинг печу хамин.

Тақя не имкон тушуб бистар аро юз минг тикан,
Улки, бир мужгон хаёли тийра қилмиш оламин.

Кеча афғон қилмасам, тонг йўқ, бировким кўнглига
Ҳажр ўқи теврулди, мушкилдур қатиқ урмоқ дамин.

Не ёруғ бўлғай ҳаёти шамъи улким, ишқ анга
Ғам шабистони аро ёғдурди ҳижрон шабнамин.

Захмингга сеп, эй кўнгул, навмидлиғ туфроғиким,
Топмади кўк ҳуққасинда кимса вуслат марҳамин.

Чарх анжум ашкини сочиб, недин киймиш қаро,
Ҳажр шоми тутмағон бўлса Навоий мотамин?

533

Порсо ёрим соғинмас масжиду сажжодадин,
Не учунким то май ичмиш, бош кўтармас бодадин.

Боқмаса тасбиҳу мусҳаф хаттиға, йўқ айбким,
Фориғ эрмас донайи нуқлу ҳарифи содадин.

Рўзасин се рўза май қилса, не тонгким, саъб эрур
Нася уммедиға кечмак ишрати омодадин.

Токим ул гулсиз булут янглиғ ҳавойий бўлмишам,
Базми айши ёдидин ашким қолинмас бодадин.

Майға жоним раҳн этай махмур эсангким, фарз эрур
Сарви озодийға қуллуқ ошиқи озодадин.

Ким қизитти ишқ ўти бирла кўнгул, майдин димоғ,
Не ғами бор носихи беақлу шайхи лодадин?

Заъфдин махмурлуғ йиқти Навоий жисмини,
Ёр базми айшида ёд айланг у афтодадин.

534

Чиқорғач ул маҳи маҳмилнишин ораз ниқобидин,
Жарасдек нола айлармен кўнгулнинг изтиробидин.

Эмас кўксумга эски доғлар, бал суқбалардурким,
Сувабмен то хаёлинг чиқмағай кўнглум харобидин.

Ҳавойи ишқинг асрарға эрур ҳар ён кумиш гунбаз,
Ки қилмишмен иморат баҳри ашкимнинг ҳубобидин.

Бағирда неши ғам ўлтурдию кўнғлумда юз ғамким,
Итинг қут этмағай ногаҳ куюк бағрим кабобидин.

Тану жон заврақин ғарқ этгали гирдоби офатдур,
Қуюнларким, югурур ишқ даштининг саробидин.

Қоши меҳробидин юз қиблаға қўй дерсен, эй носих,
Муважжаҳ дер экинсен, ваҳки, ожизмен жавобидин.

Хирад мулкени сабрим кишваридек буздунг, эй соқий,
Бу селиким равон қилдинг қадаҳполо саҳобидин.

Бу базм аҳлини бот йиқмоқдин ўзга соқийи даврон,
Не қилди қасд бу нилин қадаҳ даври шитобидин.

Навоий риштайи фикри чекар маъни суманбўйин,
Хуш ул тожирки, Юсуф чехра кўргузгай танобидин.

535

Субҳ еткурди сабо гулбарги хандон муждасин,
Ё кўнгул топти Масих анфосидин жон муждасин.

Ё фалак берди йиғи, кўр айлаган Яъқубнинг
Кўзлари очилмоқ учун моҳи Канъон муждасин.

Не гули хандон, не Исодур, не Юсуф муждаси,
Топти бир маҳжур ўлар ҳолатда жонон муждасин.

Гунча эрдим ғам елидин, тўнға сиғмон ғунчадек,
То сабо еткурди ул сарви хиромон муждасин.

Ҳажр аро, эй пайк, агар сен нома еткурсанг, не тонг
Тонг ели ҳар кун берур хуршиди тобон муждасин.

Нақди жон бердим, мусулмонлар, уятлиғмен ҳануз,
То эшиттим пайкдин ул номусулмон муждасин.

Эй Навоий, шоми ҳижрои йиғларим дафъ ўлдиким,
Субҳ еткурди сабо гулбарги хандон муждасин.

536

Ёнида бўлмасам нафасе, дарднокмен,
Кўрсам ёнида ғайр, худ ул дам ҳалокмен.

Жонимға юз ғам игнасини тикти ул Масих,
То билдиким, қуёш киби ишқида покмен.

Васлинг тахайюлию мен, инсофдин эмас
Ким, руҳи пок сенсену мен тайра хокмен.

Ваҳм айла, эй сипеҳр, бугун оҳим ўқидин,
Ким ҳажр дардидин яна беваҳму бокмен.

Жуз васл шарбати манга суд этмас, эй табиб,
Ким мен фироқ меҳнатидин дарднокмен.

Зотимда чун майи азалий чошниси бор,

Ҳар сори маст қўл солиб андоқки токмен.

Оҳим, Навоийё, нечук асрай кўнгул аро,
Чун мен фироқ тиғи била сийнайи чокмен.

537

Ул сабабдин тийрадур кўнглум уйи ҳижронидин,
Ким эмас тобон кўзум шамъй онинг тобонидин.

Бошиға десамки эврлуб ўпай тобонини,
Войким, ҳар дам аёғ тортар бу саргардонидин.

Чун тикандин айру эрмас дойимо гул яфроғи,
Не учун олур кафи пойин кўзум мужгонидин?

Кирпигимдин захм ўлуб гўёки ёқибдур хино,
Ё қизорибтур кафи пойи сиришким қонидин.

Қилмамиш тирноғларин рангинки, пайдодур асар
Кўз қароси ҳар бирига саждалар қилғонидин.

Чеҳрайи мақсуд кўрди улки қилди тўтиё,
Гармрў соҳибназарлар соҳати майдонидин.

Келмаса равшан зулол, албатта, бўлур чашма кўр,
Бас аёқ чекма, Навоий, дилдайи гирёнидин.

538

Кўнглум уйин ҳар нечаким, истасанг ғам топқасен,
Доғи ҳажру ғуссايи бесабрлиғ ҳам топқасен,

Ким эмас ошиқ санга солсанг мени кўздин, вале

Ошиқеким содиқ ўлғай мен киби кам топқасен.

Нўши васл, эйким, тиларсен неши ҳижрон кўрмайин,
Чун эмас бағринг жароҳатлиқ, не марҳам топқасен?

Не ғаминг юз зарра саргардонлиғидин, эй қуёш,
Сенки рифъатдин Масихо киби ҳамдам топқасен?

Кулма хам қаддимғаким, юкланса ишқинг Қоф аро,
Ишқ остида ёзилғон қофдек хам топқасен.

Мунча фурқат ашки бирла бўлса дўзах масканим,
Тўлғасанг юз қарн ўтуб, хирқам тегин нам топқасен.

Эй насиҳатгў, Навоий яхшидур деб истадинг,
Билмадингким, буйла бир!раевойн олам топқасен.

539

Юз бало ҳар дам топар ҳижрон бу маҳзун жон учун,
Тенгри гўёким яратмиштур мени ҳижрон учун.

Ҳажр уйида манъ ашкимга маломат тошлари
Фарш эрур, гўё йиқилғур кулбайи аҳзон учун.

Қоматинг ҳажринда кўнглум сўрғучи носих тили
Ништаредурким, ёрар ўқ захмини пайкон учун.

Ҳажр аро ҳолимни ёздим, ёд тут, эй навҳагар.
Ким базе лойиқдурур сен ёд этар дастон учун.

Ишқ ғам базмида згри қаддима жон риштасин
Тор этиб, соз айлади кўнглум чекар афғон учун.

Аждаҳо оғзи бил ўтлуғким очибтур қасдинға,

Мунчаким волиҳсен, эй булбул, гули хандон учун.

Чун Навоий номайи шавқин етурсанг, эй рафиқ,
Тенгри ҳаққи руқъае бу зори саргардон учун.

540

Фурқатингдин кечалар ўртар мени бахти забун,
Гўйиё мен бир ёнар ўтмен, қаронғулуқ тутун.

Ашк этиб ғаммозлиғ, кўнглум бузулса, не ажаб,
Ким топар озор ёшлардин мудом аҳли жунун.

Мен тилармен васлу онинг кўнгли ҳар ағёр ила,
Манга икки тош аросинда керак албатта ун.

Қаддингу ирнинг ҳавоси жондадур, айб этмагил,
Бўлса афғоним бийик, сели сиришким лаългун.

Ким кафанни ёд этар, андин ўлук огоҳроқ,
Гар либосин билсаким эрур катан ёхуд катун.

Сели ашкимдин фалак ғамхонаси вайрон эди,
Қилмаса эрди жафоси дуди оҳимдин сутун.

Кўрмасам қошинг бўлурмен турғоним бирла фиғон,
«Войий» эрур бас чу бўлмаса «Навоий» бирла «нун».

541

Сенсизин, эй умр, бир соат манга жон бўлмасун,
Сен бўлу бас, тўбию фирдавсу ризвон бўлмасун.

Деб эмишсен, куйдурай бир доғ ила кўнглин анинг,
Ҳар нечук доғ ўлса ўлсун, доғи ҳнжрон бўлмасун.

Қошиға қилғач сужуд, ўлтурди ул кофир мени,
Ҳеч мусулмон ёри, ё раб, номусулмон бўлмасун.

Ишқида жоним уқубатлар била ол, эй ажал,
То анинг ошиқлиғи ҳеч кимга осон бўлмасун.

Ул пари кўнглумда меҳмон бўлмиш, эй жон, воқиф ўл,
Оҳ ўти дуд этмасун, захм ичра пайкон бўлмасун.

Эй кўнгул, масте чиқиб шаҳр ичра солмиш рустахез,
Ваҳ, хабар тутким, бизинг бебоки нодон бўлмасун.

Дедиким, жон бер, доғи ўпгил аёғим туфроғин,
Эй Навоий, тезрак бўлким, пушаймон бўлмасун.

542

Васлингга етибон соғинурмен хаёл экин,
Ҳолимни англамон манга, ё раб, не ҳол экин?

Ушшоқ ашкидин сув ичиб, бар жафо берур,
Ё рабки, қоматинг не ажойиб ниҳол экин?

Зулфунгда хол «жим» аросиндағи нуқтадек,
Юзунгда зулф «вард» ёниндағи «дол» экин.

Ҳар нечаким куярмен, анинг зарра меҳри йўқ,
Оёки, толеъим қунига не завол экин?

Дерсенки, сени қайси пари телба айламиш?
Эй бағри тош, билиб яна бу не савол экин?!

Занбурнинг эви киби кўнглум тўшук-тўшук,
Лаълинг хаёли ҳар тўшук ичинда бол экин.

Мискин Навоий жониға кўюгда қилма қасд,
Сайд айламак ҳарам қуши охир вубол экин.

543

Ишқинг этагин жон илиги бирла тутубмен,
Сен киргали ёдимға ўзумни унутубмен.

Кўнглумга келур ҳар сори ўқ отса, нединким
Жон ширасидин оғзини онинг чучутубмен.

«Ёринг, — дедилар, — ғайр била бода ичибтур»,
Таҳқиқини билгунча не қочларки ютубмен.

Гарм ўлмангиз, аҳбоб тилаб васл чароғин,
Менким юрагим куйди, не чоғлиғ ёрутубмен.

Ҳажринг туни оллимға не меҳнатки етибтур,
Васлииг куни ёдидин ўзумни овутубмен.

Хилват асари ужб эканин англадим, эй шайх,
Айб этма, фано дайрида гар кулба тутубмен.

Ашк ила Навоий сув берур, сабр ниҳолин
Билмаски, они оҳим ўтидин қурутубмен.

544

Ўлгумдурур чу фурқат ила иштиёқдин,
Кел қутқар, эй ажал, мени ушбу фироқдин.

Тонг йўқ, қизорса лола киби кўз, чу мардуми
Ҳар дам ғамингда қон ютадур ул аёқдин.

Сен май ичарсен эл била, ул ғамза қон қилур,
Мен қон ютуб назора қилурмен йироқдин.

Атфол санг арбадаси ваҳмидин даме
Девоналар киби чиқа олмон висоқдин.

Ичтим итинг сафолида май, ваҳ, қачон ювғай
Ҳайвон зилоли завқини оннинг мазоқдин?

Майдин ҳаёт тутки, бегонмас Масиҳни
Ҳар шаппареки, учса бу эски равоқди.

Мутриб била не кўнгли очилсун Навоийнинг,
Ким мен фироқдин десам, ул дер «Ироқ»дин.

545

Эйким, танимға жон берасен ҳар тариқдин,
Ўлсам не айру тушгуча сендек рафиқдин.

Белингмудурки, анга қизил фўта боғладинг,
Ё риштаеки ўтқарилибтур ақиқдин.

Савдову ришта захматиға учради кўнгул
Зулфу белинг хаёлида фикри дақиқдин.

Ҳар дам демаки, кўз ёшидин саргузаште айт,
Дарё фасонасин не сўрарсен ғариқдин?

Оҳим кўнгулни кўюнг аро солса, не ажаб,
Гулзор аро Халил тушар манжаниқдин.

Зухд аҳли уjb тафриқасидин халос эмас,
Шарти фано фироқдурур ул фариқдин.

Талпинма ашкинг ичра, Навоийки, чиқмади
Ҳеч кимса ғўта бирла бу баҳри амиқдин.

546

Ғамингда ҳар кеча, эй гулъузур, йиғлармен,
Саҳарға тегру чекиб интизор йиғлармен.

Мену қаро кеча, йўқ нисбатим санга, эй субҳ,
Ки сен куларсену мен шамъвор йиғлармен.

Бурунғи меҳру вафо, сўнгғи жавру зулмунгни
Бирин-бирин соғиниб, зор-зор йиғлармен.

Куларлар эл манга беихтиёрким, ҳар дам
Эшитсам отини, беихтиёр йиғлармен.

Мунғайди кўнглум анингдек, ҳазл нағмасидин
Ки элга кулгу этар, ошкор йиғлармен.

Кулар сипеҳри даний изтиробига кўнглум,
Валек ўзумда кўруб изтироб йиғлармен.

Навоий, ашким оқизғай ғамим тунин мундоғ,
Ки чархдек кеча тутмай қарор, йиғлармен.

547

Лоланинг ғунчасидек кўнглум ўлубтур тўла қон,
Ваҳки, эл ғофилу куйдурди мени доғи ниҳон.

Заҳри ҳажр ичғали дерменки, қилай ишқинг тарк,
Айтқондек киши муҳлик мараз ичра ҳазаён.

Рўзғоримки қаро бўлди, эрур ишқ асари,

Қайда ўт тушса, қаролиғи қолур ерда нишон.

Ишқинг ўтинки ёшурдум, эл аро ёйди рақиб,
Ким иситмани ниҳон тутса, қилур марг аён.

Хатинг ичинда лабингнинг ики холи, не ажаб,
Икидур нуқта ёзилур эса хат ичида «жон».

Ҳажр чун қоним ичар ҳар сори қонлиғ туганим,
Хон эрур оллида, то кўнглума бўлмиш меҳмон.

Чархдин меҳр иси топқонға такаббур не ажаб,
Эл димоғиға чу гугирд ўти айлар нуқсон.

Халқ таън этса, Навоий эгилиб нола қилур,
Игри янглиғга қилур ел асари бирла фиғон.

548

Сафҳайи ҳуснунгда жонбахш ирнинг, эй сийминбадан,
Ўхшашурким айлағай Исо қуёш ичра ватан.

Йўқ ажаб, эй гул, кўнгул захми аро новакларинг,
Расм эрур чун рахна бўлғон ерга қўймоғлиғ тикан.

Ҳасратингдин, билки, ўлмишмен, агар кўюнг аро
Бир гадо ногаҳ тилар бўлса ғариб учун кафан.

Кўзунгу зулфу қошингдин инжудек бўлди ёшим,
Халқ ушбу важҳдин дерлар ани дурри Адан.

Воқиф, ўл, эй боғбонким, ҳар тараф пул шаклидин
Сендек элнинг қабридурким, зоҳир этмиш бу чаман.

Кўнглагининг атри жонсиз жисмима берди ҳаёт,

Гўйиё эл жонидин махлуқ ўлубтур ул бадан.

Чун Навоий назмининг ҳар ҳарфидур шарҳи ғаминг,
Деса бўлурким эрур ҳар байти бир байтул-ҳазан.

549

Фалак ситезасидин бўлма, соқиё, маҳзун,
Қадаҳ кетурки, эрур бесабот олами дун.

Манга тамаъ карам аҳлидин ўлди май важҳи,
Йўқ эрса, ер қуйи ул ганжким йиғар Қорун.

Мураққаъ узра дирам киби вуслалар не осиг,
Ки бир дирамға чоғир учун ўлмағай мархун.

Бу шукр учун гаҳи, эй шўх, бер назрки, худой
Сени азизу шариф этти, бизни хору забун.

Ема бу лавҳайи мийно рамузи ҳаллиға ғам,
Май ички, топмади ҳеч ким бу сафҳаға мазмун.

Хумор жонима қасд этти, соқиё, май бер,
Ки жонға солса бир ўтким, бошимға чиқса тутун.

Навоий назмидурур яхши гар қулоқ солсанг,
Тараннумеки қилур ўзи бирла аҳли жунун.

550

Ғам елидин, ё раб, ул гулга ғуборе бўлмасун,
Балки онсиз даҳр боғида баҳоре бўлмасун.

Қаддининг сарвиғаким, боғи латофат нахлидур,
Чашмайи ҳайвондин ўзга жўйборе бўлмасун.

Айшу ишрат жомидин бўлсун юзи гул-гул, валек
Кўнглига ғам гулбунидин хор-хоре бўлмасун.

Жилвасоз ўлғонда майдон ичра чобук шўхлар,
Шоҳу сархайл андин ўзга шаҳсуворе бўлмасун.

Гар буюрсанг садқа бошиға эвурмак, эй рафиқ,
Будур уммедимки, мендин ўзга боре бўлмасун.

Даҳр боғининг насими совурур гул хирманин,
Анга ул гул гулшани сори гузоре бўлмасун.

Эй Навоий, қил дуо жониғаву жаҳд айлаким,
Майлинг онинг қуллуғидин ўзга сори бўлмасун.

551

Эйким, нафасе ғойиб эмассен назаримдин,
Ваҳким, ғами ҳажринг оқизур қон жигаримдин.

Расволиғ ўти бирла туташиб келадурмен,
Эй аҳли саломат, қўпунгуз раҳгузаримдин.

Сен ғофилу мен ваҳм қилурмен кеча-кундуз,
Бу нолайи шабгир ила оҳи саҳаримдин.

Ғам елидин ул навъ ўтум ўрди аламким,
Юз барқ ясар абри бало ҳар шараримдин.

Белинг ғамидин мўя била йиғладим онча,
Ким ашк дуру гавҳари ўтти камаримдин.

Эй зуҳд, йўлум урмаки, бу марҳала ичра
Мақсадғача сенсен бири юз минг хатаримдин.

Эй ишқ, фано йўли сари бошлаки, тинмон
Гар топса Навоий хабар ушбу сафаримдин.

552

Не тирикмен, не ўлук; не соғ, не бемормен,
Айта олмонким фироқингдин не янглиғ зормен.

Нуқтайи оғзинг ғамидин тортибон жадвалдек оҳ,
Ашк селин оқизиб саргашта чун паргормен.

Дўстлар, кўнглум ҳадисин демангиз тенгри учун,
Ким мен ул девонайи саргаштадин безормен.

Кўнглагингдинким, топар жон дам-бадам Юсуф иси,
Эй Азизим, мен ҳам ул кўнглак аро бир тормен.

Бир қуёш ҳажринда тундеқ рўзгорим тийрадур,
Тонг эмас, гар тун киби мотам тутуб йиғлормен.

Майда афюн эзгил, эй муғким, бу эски дайр аро
Телбарармен ғуссадин гар бир нафас ҳушёрмен.

Невчун эл дашному таънидин бўлай ошуфтаҳол,
Эй Навоий, чун неким дерлар, юз онча бормен.

553

Васл этти ёр ваъда лаби жонфизосидин,
Гўё бу сўзни айтти жоним аросидин.

Гар кўрмадинг шафақ уза хуршид, эй кўнгул,
Иҳсос қил они юзу гулгун қабосидин.

Мунглуғ кўнгулнинг оҳидин этмас рақиб ваҳм,
Йўқ итга бок ишқ гадоси асосидин.

Ишқ ичра ўлдум, оҳки, қутқармади мени
Давр офати ул офати даврон жафосидин.

Оламни ҳажр зулмати тутқай, совурса ел
Куйган фатилани янги доғим қаросидин.

Чархи данийда бодайи ғам тўлмиш, эй рафиқ,
Жуз ҳажр заҳри қилма тамаъ давр косидин.

Сабт ўлмаса Навоий оти назми зайлида,
Фаҳм айлар аҳли дард каломи адосидин.

554

Сарвеки, нолишим бийик ўлди ҳавосидин,
Юз минг фиғонки, оғаҳ эмас мубталосидин.

Кўнглумни кўзларидин айирмангки, чиқмағай
Мажнун насиҳат ила кийиклар аросидин.

Мен тийра уйда беҳуду юз навъ гуфтуғў
Ҳар кў бошинда телбалигим можаросидин.

Кўнглумда тоза доғларинг шаклини истасанг,
Фаҳм айла ўтлуғ ики кўзумнинг қаросидин.

Қувват тутар лабинг ғамини еб ҳазин кўнгул,
Гўёки қон таваллуд этар бу ғизосидин.

Давлат либоси шаҳғаки, йўқтур шикоятим
Муғ дайри теграсида гадолиғ палосидин.

Ғам шомидин Навоийни нетгай халос этиб,
Ёрутсанг уйини шамъи жамолинг зиёсидин?

555

Дўстлар, бир чора мен девонае шайдо учун,
Ким ўлармен ул парипайкар малаксиймо учун.

Оташин гул теграснда лаългун юз барг эмас,
Балки юз наъл ўтқа солмиш булбули шайдо учун.

Хом кўнглумким, дудоғингни тилаб афғон қилур,
Бор дурур ул тифлдекким йиғлағай ҳалво учун.

Ашк ичинда ғарқамен зулфунгнн тутқайменму деб,
Уйлаким тожир тенгиз ранжин чекар савдо учун.

Турки мастедур кўзунг уйқуда, кўз кунжида хол
Ўғриким қилмиш камин ёнида қўйғон ё учун,

Гулханийдекдурки, истар ғулхану олотини,
Сифлаким меҳнат чекар дунёву мофиҳо учун.

Бу Навоий бандани, эй сарв, озод асраким,
Буйла бир булбул керак сендек гули раъно учун.

556

Ўртама кўнглумни комин ҳосил этмасдин бурун,
Қушни ким бирён этибдур бисмил этмасдин бурун?

Жисм аро ишқинг ватан қилмай, ҳануз олди кўнгул,
Ўт ёқар ер топти уйни манзил этмасдин бурун.

Ошиқ ўлдум, жонни осонлиқ била ол, эй ажал,

Ишқ дарди жонға ишни мушкил этмасдин бурун.

Эй кўнгул, ёр очти юз, ҳижронда ўлмак саъб эрур,
Жон фидо қил юзга бурқаъ ҳойил этмасдин бурун.

Пандлар берди хирад кўнглумга, юз шукр, эй пари,
Телба қилдинг носиқ они оқил этмасдин бурун.

Фоний ўлсунким, бақойи жовидон истар они,
Фоний ўлғанларға даврон дохил этмасдин бурун.

Эй Навоий, ғайр нақшидин орит кўнглунгниким,
Файз мумкин эрмас ўзни қобил этмасдин бурун.

557

Кўнгул олурда ажаб дилрабо эмиштуксен,
Не дилрабоки, балойи худо эмиштуксен.

Кўнгул берурда санга билмас эрдим, эй бадмеҳр,
Ки хаста кўнглума мундоқ бало эмиштуксен.

Табиб ожиз ўлуб оқибат деди, билдим,
Ки ишқ дарди била мубтало эмиштуксен.

Гадолиғ эттим эса бўсае, ачиғланибон,
Дедики: «Асру уятсиз гадо эмиштуксен».

Кўнгулни куйдурубон жон олурсен, эй янги доғ,
Фиғонки, бир йўли кўнгли қаро эмиштуксен.

Черик вухушу сенга, тахт — қулла, эй Мажнун,
Фано мамоликида подшо эмиштуксен.

Дедим: «камина итингмен», кулуб манга айтур:
«Навоийё, не бало худнамо эмиштуксен?!»

558

Лаълу ғамзанг бирла баским нуктадон устодсен,
Бир нафас борсен Масихо, бир замон жаллодсен.

Лаъли шавқидинки ғам тоғин қозарсен, эй кўнгул,
Не бало Ширин ҳаваслиқ нотавон Фарҳодсен.

Аҳли диллар чехраси олтун, сиришки сийм эрур,
Токи сийми ноб аро қилдинг ниҳон фўлод сен.

Наргисингдин бир назар қилғилки, асру бир йўли
Қулларинг ҳолидин, эй сарви равон, озодсен.

Найшакардек қаддингға, ваҳ барги най тўн демаким,
Ишқпечон баргида бўлғон ниҳон шамшодсен.

Хуррам ўлмассен сумурмай бир қадах, эйким, мудом
Чархдин кўнглунг бўлуб юз лахт қон, ношодсен.

Эй Навоий, жисминга пайконларидин лангар эт,
Йўқса, бу оҳинг елидин ногаҳон барбодсен.

559

Чок-чок эттинг кўнгул комини ҳосил қилмайин,
Кескулорттинг нотавон сайдингни бисмил қилмайин

Ҳажр ўқининг манзили бўлмоқ кўнгул, не судким,
Етгач-ўқ ўтти хадангинг анда манзил қилмайин.

Тушмасун ҳар кўз юзунгга, элга ҳам ўт тушмасун,

Чиқма уйдин парда ўтлуғ юзга ҳойил қилмайин.

Гарчи ҳажри рўзгорим тийра қилмиш, эй сипеҳр,
Маҳфилим ёрутма, они шамъи маҳфил қилмайин.

Ул пари мажнунидур, кўнглумни зинҳор, эй ҳақим,
Панд қилма зулфи қайдидин салосил қилмайин.

Даҳр иши олудалиқдур, эй хушо ул покрав,
Ким ўтар бу жийфаға кўнглини мойил қилмайин.

Эй Навоий, шарт қилдимким қутулсам ҳажридин,
Неча кўнглум десақим, ишқ орзу қил, қилмайин.

560

Ёридин ҳеч ким менингдек зору маҳжур ўлмасун,
Жумлайи оламда расволиққа машҳур ўлмасун.

Мен бўлай овора то ишқимдин айлаб гуфтугўй,
Оти онинг ҳар киши оғзиға мазкур ўлмасун.

Жонима бедоду зулмин, ё раб, ул миқдор қил,
Ким анинг ошиқлиғи ҳар кимга мақдур ўлмасун.

Мен худ ўлдум, лек ҳар ошиқки эрур покбоз,
Навҳа тортиб мотамим тутмоқда маъзур ўлмасун.

Панд ила кўнглум уйин қилма иморат, эй рафиқ
Бизни бузди, ҳаргиз ул, ё рабки, маъмур ўлмасун.

Кечалар ул гул чекар эрмиш қадаҳ, эй тонг ели,
Воқиф ўл, ҳолимни айтур чоғда махмур ўлмасун.

Ёр васлиға қувондим, қовди кўйидин мени,
Эй Навоий, ҳеч киши давлатға мағрур ўлмасун.

561

Ноумиде мен киби борму экин жононидин,
Жонға етган кўнглидин, кўнгли тутулғон жонидин?

Фард ҳушу сабридин, маҳжур зуҳду илмидин,
Айру шахру мулкидин, овора хонумонидии?

Танға меҳнат равзанин очқон яқонинг чокидин,
Жонға рихлат навҳасин тузган кўнгул афғонидин?

Ҳам салоҳ уйин қаро айлаб туганлар давридин,
Ҳам бало юзин қизил қилғон алифлар қонидин?

Мен доғи бир кун салоҳ аҳли эдим, эй порсо,
Бу укубатлар аро қолдим биров ҳижронидин.

Жомима ҳар давр қуй, соқий, ҳалоҳил захриким,
Таҳ~батаҳ қондур ичим тоси нигун давронидин.

Эй муғанний, туз мақоми навҳаким, чиқмоқтадур
Хаста жон жисм уйи отлиғ кулбайи аҳзонидин.

Жон берур ҳар дам Навоий, не ажаб, гар берса жон
Кулки айрилғай бегидин, бек неким, султонидин.

Ростлиқда сарви озодий йигитлик боғидин,
Поклиқда лаъли рахшоний эранлик конидин.

562

Ақлу жону кўнглум ул ой фурқати озоридин

Бори бир-бирдин малул ўлмишлару мен боридин.

Шоми ҳажрим тору бепоёнлигин англай десанг,
Фаҳм ўлур ялдо тунни янглиғ сочинг ҳар торидин.

Бордур андоқким, бузуғ кўнглумда қону ҳар ён доғ,
Лолаларким, чиқти вайрон масканим деворидин.

Ул пари кўнглум қуши қонин оқизғон фаҳм ўлур,
Очсалар бўйнутдағи дафъи жунун туморидин.

Ғунчайи васлим очар, шамъи фироқим тиндурур,
Ҳар насимеким келур гулрух баҳорим соридин.

Даҳр боғи лола бирла сабзасидин кечки, йўқ
Ғайри қону заҳр бу шингарф ила зангоридин.

Эй Навоий, нуқтайи айш истасанг майхонада,
Бош кўтарма май тағори даврайи паргоридин.

563

Ёр пайғоми не осиг ўзгалар таҳриридин?
Жон қачон берсун Масиҳ алфози эл тақриридин?

Руқъаси гар барчд қатлим ҳукмидур, хушдурки, бор
Қатл ҳукми ҳирзи жон Исодамим таҳриридин.

Кимки кўрса, ваҳки, махфий ишқим ўтин фаҳм этар,
Руқъасин очиб ўқурда ҳайъатим тағйиридин.

Номасин очқанда юз девоналик қилдинг, дема,
Ким хабар йўқтур манга, биллаҳ, аларнинг биридин.

Не фусун қилмиш эди, билмонки, йўқтур ақлу ҳуш

Нотавон кўнглум аро алфозининг таъсиридин.

Руқъаедур чарх чирмошлиқки, мазмун суратин
Ҳеч ким фаҳм этмади унвонининг тасвирндин.

Ҳар не ёзмиш оллингга килки қазо, кўрмак керак,
Эй Навоий, қочмоқ ўлмас тенгрининг тақдиридин.

564

Келки, васлингдин ҳазин жонимнн хурсанд айлайин,
Сен жигар парголасин бағримға пайванд айлайин.

Чок этиб кўксумни, маҳв айлай сени бағрим аро,
Неча бу уммед ила кўнглумни хурсанд айлайин.

Кўзда мардум бўл, кўнгулда жон ерин тут, ваҳ, неча
Кўзни муштоқу кўнгулни орзуманд айлайин.

Юз бало солди кўнгул бошимға, они, эй рафиқ,
Кўйки, тишлаб-тишлабон парканд-парканд айлайин.

Не ачиғланмоқдур андин, не чучук сўз, эй кўнгул,
Хоҳ аччиғ йиғлайин, хоҳи шакарханд айлайин,

Гулшани васлин тилар жон, ер қуйи, жисм заиф,
Неча қудсий қушқа мундоқ торни банд айлайин.

Дер, Навоий, Вомиқу Мажнундек ўлғил, ваҳ, не навъ
Куч била хуш аҳлиға ўзумни монанд айлайин?!

565

Масиҳодин лабинг афсаҳ, қуёштин оразинг аҳсан,
Қуёшингға фалак ҳайрон, Масиҳингға қуёш маскан.

Кўзумда гарди майдонинг, танимда нақди пайконинг,
Анга кўз мардуми хозин, мунга жон кулбаси махзан,

Ясармен юз мақолат, ваҳ, бўлур кўргач ани ногаҳ
Кўзум ҳайрон, таним ларзон, эсим вола, тилим алкан.

Шикебу сабр уйин бузди, ки рухсоринда кўргузди
Хатидин нур уза зулмат, юзидин ўт аро гулшан.

Тўкарсен қон кўзунг бирла, берурсен жон сўзунг бирла,
Ажойиб зуфунунесенки, ҳар фан ичра сен якфан.

Маломат тоши доғидин ёруди ишратим шамъи,
Ажаб гугирд ўтидин айладим бу шамъни равшан.

Ясарда сунъ меъмори фалак ғамхонаснн гўё,
Ки қилди дарду ғам кирмакка ҳар кавкабни бир равзан.

Сен истаб Хизр умри, турфа буким, гунбази хазро
Юзига тун қаросин суртубон, айлар санга шеван.

Навоий, асрабон тамкин, кишидин истама таҳсин,
Чу шаҳ кўргузди истиҳсон, кўруб назмингни мустаҳсан.

566

Азал наққоши тарҳ айларда гул барги намудорин,
Магар паргор ҳилди булбули саргашта минҳорин.

Қазо машшотаси парвоналар жисми кули бирла
Ҳамоноким ёрутди шамънинг миръоти рухсорин.

Дегин, Мажнун қаро жонининг узган риштасидиндур,
Ки сунъ илги мутарро қилди Лайли зулфи зуннорин.

Магар Фарҳод жонидин сизиб, қонидин этти ранг
Қадар суратгари Ширин лаби лаъли шакарборин,

Тарозу барги гул, ип риштайи жон, тош лаъл этти
Чекарда хозини ҳикмат лабинг ёқути миқдорин.

Қароғларим эмастур, балки топқач кўзга қоқмишмен
Итардин ваҳм этиб рахшинг ситомин, балки мисморин.

Аёғинг кирпигимдин оғриғон бўлса, ёриб кўксум
Исиғ қонимға қўйким, ул ҳино-ўқ чексун озорин.

Харобот аҳли авру доғ дерким куйдурунг, соқий,
Даво йўқ сирмабон қочмоқдин ўзга шайх дасторин.

Магар бўлди қуюн туфроғ ила ел, май сув бирла ўт
Ясарда масти саргардон Навоий хилқати зорин.

567

Рашқдин дерменки, меҳр итсун сипеҳр айвонидин,
Бори этгай соя айвон ичра онинг ёнидин.

Кўксума урмоққа олған тошқа ўқи тегди, лек
Қилди кул жисмимни ўтким, секриди пайкониднн.

Оташин очилди ичгач боғнинг оқ гуллари,
Ашк ила ҳар қатраеким, борди кўнглим қонидин.

Анжум эрмаским, фалак миръоти ичра тушти акс,
Баски дур сочилди ер узра кўзум уммонидин.

Дема, нолангдин юмулмас кўзларимким, тонг эмас,
Келмаса беморларға уйқу ит афғонидин.

Меҳрнинг эрмас шафақ ичра шуоъий хатлари,
Чарх зулми қон тўқар ҳар шом анинг мужгонидин.

Жон олур лаълим ҳадиси, деб мени қўрқутмағил,
Ким бу бир сўздурки, айтурсен Навоий жонидин.

568

Кўрубмен кирпигинг боштин-аёқ тешган қўнгул ҳолин,
Қушедурким, тириклай юлмиш ўлғайлар пару болин.

Экиб тухмшш андоғким очилғай бўстонафрўз,
Очар хуноба кўз боғида эксам донайи холин.

Жамолин ваъд агар дебмен, кўп этма, эй араб, ҳайрат
Юзи айнин кўруб ҳар ён назар қил зулфидин долин.

Танимкиким қурубтур хомадек нол ўқларингдиндур,
Қалам қилсанг қил, аммо ташлама ҳар ён чекиб нолин.

Бу мажнун қатлин ул тифли париваш истамас бўлса,
Недин тошлар била қасдимға солди шаҳр атфолин?

Ғамин кўрманг бало тоғида, лаъли шавқидин жонни,
Ки ҳар бир тошидин сотмас абад умриға мисқолин.

Чу бўлмас шамъсиз парвонаву гул бирладур булбул,
Фироқ ўртар қўнгулни чун кўрар васл ичра амсолин.

Сабухий жом ила хушмен, нечук хуш бўлмағай улким,
Мунингдек ахтари фархунда қилғай субҳ анинг фолин?

Жавод илгида пири дайрнинг май заврақин кўрсун,
Бировким, кўрмамиш дарё ичинда жунг тимсолин.

Шаҳ эғнида мурассаъ тугмалик хилъатға бермасмен,
Йиғочлар бирла оллин теврабон кийган фано шолин.

Навоий, истасанг кўйин, итига ошно бўлғил,
Ялинғон янглиғ ул ит ошноға, сен анга ёлин.

569

Шаҳид ўлсам либоси лолагун сарви равонимдин,
Ясанг қабрим уза миле, бўянг гулранг қонимдин.

Кўруб тумордек чирмонмоғим ҳажрида раҳм этмас,
Ки ғофилдур ичимда ҳар тараф доғи ниҳонимдин.

Қуруғ тандинки қилдинг шарҳа-шарҳа нола тортармен,
Не тонг, важд ўлса элга дам-бадам найдек фиғонимдин.

Алифсиз жон киби йўқ ул паридин ўзга мавжуде,
Ҳазин жонимда то ҳижрон хаданги чиқти жанимдин.

Кўрунуб зулфиинг тори, кўрунмас заъфлиқ кўнглум
Нединким ул тавонороқдурур бу нотавонимднн.

Кўнгул кўз ўту селидин келиб ҳолим кўра олмас,
Малойик равзанимдин, бал халойиқ остонимднн.

Эрур қотилдин этмак орзу жонбахшлиқ расми,
Умиди меҳрибонлиқ боғламоқ номеҳрибонимдин.

Мени уйқуға солмиш даҳр боғининг насими, ваҳ,
Не гул тергаймен ушбу тушта кўрган бўстонимдин?

Навоий, билки, топмишмен нишон мақсуддин бешак,
Ўшал кунким нишоне топмасанг истаб нишонимдин.

570

Соғинманг соя ғам шоми малул эрмас фиғонимдин,
Босиб ўлтурмасам юз қатла, қочқай эрди ёнимдин.

Учуқ захми лабида билгурур, билгурмасун, кўрунг,
Нишона кимки истар жон аро доғи ниҳонимдин.

Балият шоҳиди гулгуна қилса, бас муносибдур
Момуғларким, яро оғзида гулгун бўлди қонимдин.

Ичимда баски тўлди новакинг, ҳар ён алиф эрмас,
Ки рағлардек ўқунг билгурди жисми нотавонимдин.

Кўз ичра уйқу хайли гар кира олмас, ажаб эрмас,
Ки холи турфатул-айни эмас ашки равонимдин.

Дема, ровий, эрур Фарҳоду Мажнун қиссаси муҳлик,
Ани, алқисса, бир «долу алиф» бил достонимдин.

Юзумни, эй баҳори хусн, қон ёш ичра кўргулким,
Юзунг шавқида не гуллар зухур этти хазонимдин.

Улус таклифидин кўп хаста қилдим жонни, ваҳ, эмди
Яқиндур ўлгамен, баским хижилмен хаста жонимдин.

Навоий, вақтни тоатға ё ишратға сарф этким,
Соғинсам ўртанурмен тийра ўткарган замонимдин.

571

Тўла қондур кўзумнунг ҳалқаси то қолди ёримдин,
Магар тушмиш қароси тоза доғи интизоримдин.

Қавокиб демагил, гардун кўзи гўё ёшармишдур,

Тутундинким, чиқар гардун сари шамъи мазоримдин.

Ярамға ҳеч марҳамдин етишмас онча роҳатким,
Чиқориб тил, итинг қонин ялар жисми фигоримдин.

Мен ул ой рашкидинким эл кўрар туфроғ агар бўлсам,
Кўрар эл кўзларин кўр айла, эй гардун, ғуборимдин.

Эгармас кўк ҳисори давриға турки фалак кўргач,
Эвурмак ашҳабин бир хишт уза чобуксуворимдин.

Эрур қонлиғ кўнгулда кўзларинг, ваҳ, турфадур асру,
Ки чиқмаслар даме ул икки жайрон лолазоримдин.

Ичиб, гар тутмасанг эрди қадаҳ, эй нўшлаб соқий,
Не имкон эрди қутқармоқ мени муҳлик хуморимдин.

Мени ёзғурмангиз қилсам сабуҳийким, азал субҳи
Чиқибтур ихтиёр илгимдину иш ихтиёримдин.

Иноят ёмғури оллида дафъш саҳл эрур, гарчи
Ёғар идбор гарди, эй Навоий, рўзгоримдин.

572

Мени заифни саргашта айлади гардун,
Шитобу давр ила хошокни нечукки қуюн.

Туташти телба кўнгул ул пари узоридин,
Бу ўтни гул соғиниб, ваҳки, куйди ул мажнун.

Ҳубоб ончаки Жайхун уза эрур мумкин,
Тасаввур айла кўзумнунг ҳубобидин гардун.

Юзунг шаҳидлари туфроғин совурмиш ел,

Буким булут кўрунур кўкта ҳар тараф гулгун.

Не айб, шодлиғ ашким кўп оқса васлингда,
Баҳор фасли бўлур чашмалар суйи афзун.

Қадингға сарв бош индурмамиш эмас акси,
Ки даҳр адаб қилур они солиб сув ичра нигун.

Ушатиб ўқини, маҳзун кўнгулни синдурманг,
Ки уй шикаст топар ҳар қачонки синди сутун.

Ер остидин куп ила лаълни чиқар, эй муғ,
Ки борди ер қуйи, чун сўз эшитмади Қорун.

Ғам ўлтурур мени, қўй панду бир қадаҳ берким,
Қилур бу заҳрни тарёк дафъ, йўқ афюн.

Навоий, истар эсанг салтанат, фано бўлким,
Жаҳон забунунг эрур, бўлмасанг жаҳонға забун.

573

Елга берди куйдуруб ул гул таним хокистарин,
Оташин гул ҳажри совурғон киби булбул парин.

Англамон булбул қизиқ кўнглимудур ё атр учун
Ғунчасидин гул мураттаб қилди ўтлуғ мижмарин.

Барги гулдур, йўқса булбулнинг туташмиш ҳар пари,
Баски, ёрутди сабо гул мижмарининг аҳгарин.

Гул эмастур, балки булбул ошёнин ўртаган
Ишқ ўти бил, кўрсанг онинг давру лавни аҳмарин.

Қўй гулу булбулни, гулгун май тўла тут балбала,

То ўқуй булбул мақолотин очиб гул дафтарин.

Даҳр боғида гулу булбулға йўқ баргу наво,
Солмади бу ғуссадин наргис иликдин соғарин.

Соқийё, ҳайвон суйи мамзуж қилсанг ичмагай,
Гар Навоий топмаса май ичра лаълинг жавҳарин.

574

Ниҳон ишқингки, кўнглум ичра тушти юз шарор андин,
Ниҳоний доғлар қолмиш ичимда ёдгор андин.

Муқаввас қошларингнинг нақшидин гирён кўзум бўлмиш
Булутдекким, бўлур қавси қузаҳлар ошкор андин.

Бўлубтур сарвинозим ҳусн шамъи, бошида онинг
Барак зарриштаси улким, ёнар бир неча тор андин.

Бузуғ кўнглумки, атрофида ул юз шавқидин қондур,
Эрур вайронаеким лолалар бутгай баҳор андин.

Не кирпичлар экин улким, тахайюл айламак бирла
Бўлур жисм ичра ҳар дам жоним андоми фигур андин.

Қади нахлидин ўлсам, дўстлар, будур васиятким,
Бошим узра экиб сарве, қилинг мили мазор андин.

Жафодин юмса кўз, таскин топар кўнглум ўти, гўё
Қарори йўқ кўзи ҳар дам олур сабру қарор андин.

Жаҳон баҳри эмиш муҳлик, туман минг шукрким, гарчи
Кўп урдум дасту по, туттум валеқ охир канор андин.

Навоий янглиғ ўлмиш хонақаҳ аҳли сурук мажнун,
Магарким сархуш ўтмиш ул пари девонавор андин.

575

Дема, меҳнат тоғининг Фарҳоди саргардонимен,
Тоза юз минг доғ ила ул қулланинг қаплонимен.

Ламъайи рухсоридин парвонадек куйсам, не тонг,
Менки йиллар ул малоҳат шамъи саргардонимен.

Ҳуснунгга ҳайрон эсам, келмас улус ҳайронлиғи,
Кимки ҳайронинг эмастур, мен анинг ҳайронимен.

Мен ўлар ҳолатдаву жон қасди айлар ул пари,
Одамейлиқ кўргузурким, бир нафас меҳмонимен.

Гар кўнгул бузди мени, ёр эрди боис, шукрким,
Чуғзнинг йўқ, бир малоҳат ганжининг вайронимен.

Дайр пири тутса май, нўш этсам эрмас айбким,
Заҳр агар ич дерким, анинг бандайи фармонимен.

Телбалиқдин ақл сори истамиш зоҳид мени,
Эй Навоий, мунча нодон билмас эрдим они мен.

576

Кўрса не фикри таним захмию кўнглум куйганин,
Улки наълу доғдин ҳайф этмас ўз нозук танин.

Қайда кўрсун, кўрса не қилсун ёқам чоки асар,
Мастлиғдин улки ҳар дам чок этар пироханин.

Хирмани сабрим куярдин не ғам ул кофирғаким,

Ўт солибтур бодадин, кўргил, жамоли хирманин.

Гарчи ранжим саъб эрур, ваҳ, қайда парво айласун
Қотиле ким кўрди тиргузмакча ўлтурмак фанин?

Англағоч қатл айлар эрди, шукрким, билмас киши
Базми ғавғоси аро аҳли мусибат шеванин.

Неча тавсанлиқ суқун андин бурунроқ кўзлаким,
Олмағай коме, неча сурсанг йигитлик тавсанин.

Гулшани ишратқа сиз азм айлангиз, эй аҳли айш,
Ким Навоий бас оғир олмиш мазаллат гулханин.

577

Фироқингда кўзумдин йиғламоқ бўлғайму кам бир кун?
Кулуб киргайму вайрон кулбам ичра ул санам бир кун?

Малойик, тарқашингким, ул қуёш ҳажринда қўрқармен
Тешиб ўтгай фалакни оҳим ўтидин алам бир кун.

Ҳарими васлиға маҳрамлар охир шукр этинг, кулманг,
Мени маҳрум дебким, мен ҳам эрдим муҳтарам бир кун.

Фасонам ёзғучи, билким, битик узра сочар кулдек
Кууб сочилғуси коғазга илгингдин қалам бир кун.

Эмас ғам шоми анжум қатралар оҳим тафидин бил,
Не тонг, кун кўзгусин гар тийра қилса ушбу нам бир кун.

Эшнттим, телба ит кўйида қатл айлар эмиш, айтинг,
Ким ул кўй итларидин эрди бу девона ҳам бир кун.

Талаб даштида йиллар пўя айлаб, ваҳки, то еттим

Ҳарими васлиға, дерким, бўлур тавфи ҳарам бир кун.

Кўнгулдин тавба қайдин рафъ қилмас хонақаҳ шайхи,
Магар ҳам дайр пири зоҳир этгай бу карам бир кун.

Навоий, руҳпарвар нуктаву муҳлкн тажарруддин,
Ажаб гар қўймағай кўкка Масиҳодек қадам бир кун.

578

Юзинда май гулидур ё юзин кўргузди кўзгудин,
Ваё жаннат гули аксини зоҳир айладн судин.

Юзунгга чун таважжуҳ айладим, қолди қаро қайғу,
Кейин тушган киби соя кўрунғач меҳр ўтрудин.

Тушумда дедиким, кўксунгга бир ўҳ урсам, илгим ўп,
Кўрунг толиъким, ул ўқ етгач-ўқ сескандим уйқудин.

Дема, ҳижрон туни муҳлик ғамимдин субҳ сарғарди,
Ҳамоно булъяжаб ҳолим кўруб заъф этти кулгудин.

Бор эрди ҳуснунг афзун ғам туни чун чеҳра кўргуздунг,
Кўрунур шамъ равшанроқ зуҳур этгач қаронғудин.

Дема, менсиз нечукдурким сени ўлтурмади қайғу,
Санга йўқтур хабар, мен худ ўлубмен ушбу қайғудин.

Қадаҳ наззораси ҳушумни зойил қилса айб эрмас,
Ки шоҳид акси ҳар дам жилва айлар ушбу кўзгудин.

Бу гулшандинки, булбул зоғ ила тенгдур, фироқ авло,
Нетар ул ердаким, йўқтур арабға фарқ ҳиндудин.

Навоий Каъба қасдин айласун, эй шайх, дей олсанг,
Ким имкон йўқтурур топмоқ киши дайр ичра мақсудин.

579

Ёзарда ишқинг ўтин секрир оҳимдин шарар ҳар ён,
Варақда нуқталар ийнак шарарлардин асар ҳар ён.

Рақиб илги жафо тошин кўп отса, боис оҳимдур,
Анингдекким, итик ел шохдин сочқай самар ҳар ён.

Дам урмассен лабинг ширинлигин васф айласам, гўё
Ики лаълингни бир-бирига ёпиштурди шакар ҳар ён.

Кўқарган доғидур ғам тошларининг хаста жисмимда,
Қуруғ шоҳ узра чирмашиб очилған нилуфар ҳар ён.

Суда гулбарглар оққан масаллик лаъли ҳажринда,
Оқар ашким аро ҳар қатра қон бўлған жигар ҳар ён.

Кўнгулда ўқларингдин бар есам бир кун, ажаб эрмас,
Мунигдекким бу боғ атрофида эктинг шажар ҳар ён.

Белинг сарриштасиға мубтало бўлған кўнгул сайди
Кийикдекдурким, маҳкам айламиш йўлин камар ҳар ён.

Не муҳлик водий эрмиш Каъбайи мақсад биёбони,
Ки адно мўридин бор аждаҳоларға хатар ҳар ён.

Навоий риштайи зуҳди узулса, қилмангиз ҳайрат,
Мунигдекким они усрук чекар бир сиймбар ҳар ён.

580

Жамолинг шавқидин ғам шоми куймак ибтилосидин,

Кўзум шамъи кул айлабтур аён қонлиқ қаросидин.

Фироқингда туган узра туган қўйдум, не ҳосилким,
Манга ун бўлмади ҳосил бу икки тош аросидин.

Қуёшни Юсуфим байъиға бермак бор эса мумкин,
Дегаймен тангайи байъонадур эрмас баҳосидин.

Чекай ишқинг юкин деб хаста қўнглум қон ютуб, ғам ер,
Не қувват касб эта олғай бу шарбат ул ғизосидин?

Жафоси тиргузур элнию мен бу айшдин маҳрум,
Мусулмонлар, билингким, ўлгум ул кофир жафосидин.

Эрур мажнун қўнгулда юз гиреҳким, не сабабдиндур
Мусалсал қиссалар эл ичра зулфунг можаросидин.

Хумори ҳажрдиндур тийра кўзу қўнглум, эй соқий,
Ёрутқил ҳам жамолинг шамъидин, ҳам май сафосидин.

Гар ўлсам, дайр пири танг белнн зуннор нла маҳкам,
Манга тобутпўш айлаб фано дайри палосидин.

Адам фаршида то қўйди фано тоши уза бошин,
Навоий ор этар кўк наътию кун муттакосидин.

581

Гар мени ёд этмас ул ой зулм ила бедодидин,
Шукрким, ғофил змасмен бир дам онинг ёдидин.

Лутф ила гар ёд этар, ё зулм ила бедод этар,
Мен ризосин истарам ёдидину бедодидин.

Кеча айш аҳли муғанний лаҳнидин хушҳол эмас,

Ончаким мен тонгға тегру итлари фарёдидин.

Хотирим синмоқ тилар, кўнгли тилармен мен доғи,
Ҳар не бу шишамга келгай, хуштур ул пўлодидин.

Сабр тошидин кўнгулга кўп бино тарҳ айладим,
Кўз ёшим сели кўнғорди барчани бунёдидин.

Дайр пирк дедн: майдин бош кўтарма, эи рафиқ
Солик улдур, чекмагай бошини пир иршодидин.

Сўрма, эй ҳамдам, Навоийнинг ғаминким, оламе
Ғам била тўлғай дам урса хотири ношодидин.

582

Чоклик кўксум эшиқдур, жисм уйи байтул-ҳазан,
Ул эшикнинг ҳалқасидур наълу гулмихи туган.

Гул юзунг шавқида тийғи ишқ ила бўлсам шаҳид,
Бўлғусидур хурлар гулгунаси қонлиғ кафан.

Арғадол ичра қароқчи махфий ўлғандекдурур
Фитна хайлиға панаҳ зулфунгдағи чину шикан.

Чуғз ташбиҳин манга, эй ҳусн ганжи, қилмаким,
Мен ватан бузмишмен, ул қилмиш бузуғ ичра ватан.

Судраманг ул кўйдин юз захм ила мен хастани,
Ким ёпишмиш остони фаршиға қонлиғ бадан.

Уйла, эй булбул, баҳор ўлмиш хазон бирла қарин,
Ким дегайсен бир гули раъно бўлубтур бу чаман.

Юз ҳиял қилдинг Навоий қатлиға, фарёдким,

Айладинг бир таргузур учун юз ўлтурмакни фан.

583

Ичимдаги ёшурун ғамки, айта олмасмен,
Бир ўт солур манга ҳар дамки, айта олмасмен.

Ғамики, ўлсам эмас айта олмоғи мумкин,
Агарчи ўлтурур ул ҳамки, айта олмасмен.

Десамки, дардини дей, ишқ илги бўғзумни
Тутар анинг киби маҳкамки, айта олмасмен.

Не нуқта ншқидин айтай десам, мени ул шўх
Қилур анинг киби мулзамки, айта олмасмен.

Ғаминг ниҳон мени ўлтурди зулм тийғи била,
Эрур бугун манга мотамки, айта олмасмен.

Кетур пиёлаки, ишқ сиррини ҳакими азал
Анингдек айлади мубҳамки, айта олмасмен.

Навоий айтсун ўз дардиники, дард мени
Килибтур ул сифат абкамки, айта олмасмен.

584

Юз ўтида юз қатра сув, не тонг, ҳайи ғалтонидин,,
Кўнглум ўтида йўқмудур юз қатра сув пайконидин.

Қилғонда рахшин гармпўй ул шаҳсувори тундхўй,
Қилғай дебон оллида гўй олмон бошим майдонидин.

Бу дарду ғамдин лолмен майдон аро помолмен,
Ким кўргач-ўқ беҳолмен ул ишвагар жавлонидин.

Бошим сари наззора қил, эй чарху идборингни бил,
Доғи саодат англағил бир захм онинг чавгонидин.

Майдонға ул чобук суруб, бошимға чавгон еткуруб,
Саргашта жоним куйдуруб эл пўяси ҳар ёнидин.

Кўк мазрағидин хўшае касб айласанг қил тўшае,
Ком истабон тут гўшае гўйи фалак давронидин.

Гардун чекиб тийғин ниҳои, юз жавр бирла тўкти қон,
Охир Навоий топти жон, топқач вафо жононидин.

585

Қош кўнглумдин чиқорғай эрдим ул ой улфатин,
Васл айёмида-ўқ хўй этгай эрдим фурқатин.

Васлини зикр этмагай эрди тилим, бал ишқини,
Билсам эрди ҳажрида бу навъ кўнглум ҳолатин.

Кўрмамиш бўлсанг яғочким баргин ол этмиш хазон,
Жисмим узра кўр янги қонлиғ туганлар ҳайъатин.

Танда ҳар ён ҳажр тийғи захми тиктим, қилма чок,
Жоннинг, эй тийғи ажал, юз минг ямоғлиғ кисватин.

Тийғ ила ғамгин кўнгул ўтиға таскин бермадинг,
Элтқумдур, оҳким, туфроққа ул сув ҳасратин.

Демагил узр, эй муғаннийким, унум топмиш харош,
Қир ўшул суҳон била кўнглумдин андуҳ сувратин,

Эй Навоий, истасанг касб этмак ойини фано,
Хонақақ шайхин қўюб, қил дайр пнри хизматин.

586

Манъ қилмас ашк лаълингднн туташқон жон ўтин,
Паст не навъ айлагай дарё суйи маржон ўтин?

Улки, айтур ҳажр таскини учун доғ ўртагил,
Қўрмамиш боштин-аёғим ўртаган ҳижрон ўтин.

Ишқ даштининг самумидин гумон этгай қуюн,
Водийи ҳижрон аро кўрган бу саргардон ўтин.

Булъажаблиқ ишқ аро, кўргилки, кўнглум чекса оҳ
Захми оғзидин мушаъбиддек сочар ҳар ён ўтин.

Оташин гулдин қизармиш боғ ёхуд андалиб
Урди гулбунларға гул ҳижронидин афғон ўтин,

Чарх уза эрмас шафақким, ўртанурга аҳли дард
Тез этар ҳар тун қазо оташгаҳи даврон ўтин.

Эй Навоий, ҳар насим ул гул ҳарими тавфидин,
Ким етар равшан қилур кўнглумдаги ҳирмон ўтин.

587

Тушта лаълин кўрдум, уйғонмай дебон қайғудамен,
Урма дам, эй субҳким, бир дам чучук уйқудамен.

Кўзгуда то кўрдум они қилмағил аксим гумон,
Ким кириб қилмоққа васлин жустужў кўзгудамен.

Ногаҳ ул қотил нишон айлаб бир ўқ отқайму деб
Кўйида йиллар сўнгакдек жисм ила ўтрудамен.

Ишқ баҳрининг наҳанги деса бўлғай, негаким

Ашк дарёсин чекиб гардунға мен ул судамен,

Ҳолима кулмакка ҳар захмим бир очилғон оғиз,
Турфаким, мен ҳам алар кулгусидин кулгудамен.

Ҳар балият ўқиким чархи муқаввасдин келур,
Гўйиё менменки олам аҳлидин қобудамен.

Эй Навоий, ул пари ишқиға марҳам йўқидин
Телбалар янглиғ ўз-ўзум бирла гуфтуғўдамен.

588

Хаёлинг келса кўнглумга бўлур озурда мужгондин,
Ҳарамға азм қилған уйлаким хори муғилондин.

Ўқунг кўнглумга тегмасдин ғуборе эрди кўнглумда,
Ғубори ўлтурушмиш то сув септинг анда пайкондин.

Кўзум хуноби лаълинг шавқидин баҳр ўлди, тонг эрмас,
Чиқиб гулгун бу дарёнинг саҳоби, ёғса қон ондин.

Хатинг нақши бузуғ кўнглумда айлар қасди жон, ваҳким,
Бўлур неши бало ҳар сабзаким буткай бу вайрондин.

Жунун туфроғин, эй аҳбоб, аритманг зор жисмидин,
Либосин сўймангиз ҳазл айлабон мажнуни урёндин.

Лабинг васфида жонбахш ўлса анфосим, тонг эрмаским,
Дамим ул дам насимидурки, эсгай оби ҳайвондин.

Сочинг ҳар риштасидин бир гириҳ кўнглумда жамъ ўлди,
Бу жамъият эрур кўнглумга ул зулфи паришондин.

Буюрди шайх паймон майдину муғ тутти паймона,

Ризо йўлида не паймонадин қочтим, не паймондин,

На гулгун бодае мумкин, на гулрух соқие мавжуд,
Жиҳат будур, Навоий гар тилар кетмак Хуросондин.

589

Кўнгул тошлар қаросин доғларким қўйди ғам ҳар ён,
Жунун ифротидин девона сочқондек дирам ҳар ён.

Мен ашк ичра чўмуб, ҳар тун қилиб ҳамсоялар ошуб,
Менинг ҳолимға йўқ, ўтган учун уйларга нам ҳар ён.

Эрур ҳар сори ушшоқ оҳидин, майдин эмас буким,
Бўлур нахли қадиға жилва айлар чоғда ҳам ҳар ён.

Булутға ҳумрат эрмас меҳрдин, балким тутошибдур,
Момуқдек баски чиқти оҳим ўтидин алам ҳар ён.

Бўлур қон мушки, ишқинг мушкини қон эттиким, бўлмиш
Қаро шанжарф, ҳолим ёзғали қўйсам қалам ҳар ён.

Итибтур телба кўнглум ҳар тараф, эй ишқу дард, истанг,
Сўрайин ул париваш кўйида мен хаста ҳам ҳар ён.

Не водий қатъи қилмоқдур фано даврида сокин бўл,
Ки қай равзанға қўйсанг кўз, бўлур маръий ҳарам ҳар ён.

Даме ўқсутмагил, ё раб, харобот аҳли ғавғосин,
Қи ул ундин кудурат қушлариға бўлди рам ҳар ён.

Навоийдек қадам майхонага беркит сутун янглиғ,
Десанг оллингға юз ғам кекмағай қўйсанг қадам ҳар ён.

590

Лабларинг шарбатини чашмайи ҳайвонму дейин?
Демасам чашмайи ҳайвон, не дейин, жонму дейин?

Тун-кунумким ёруғ ул юздин эрур, ваҳки, ани
Моҳи анварму дейин, меҳр дурахшонму дейин?

Кулубон жилва қилур чоғда қаду оғзин анинг
Сарви раъному дейин, чунғайи хандонму дейин?

Ғамзайи қотил ила кофири хунрез кўзин
Душмани жонму атай, офг ти имонму дейин?

Ишқ дардини десам саъб, мрни айб этманг,
Ишки минг мушқил эрур, зимнида осонму дейин?

Ақл агар ишқ ўтидин қочса, нечук манъ қилай,
Шуъладин саъй қилиб чиқса бирав, ёнму дейин?

Ичмагим зоҳид агар билди, Навоий, найлай,
Сўрса сўз уйла киши оллида ёлғонму дейин?

591

Ишқ аҳли сотқун олса изинг тўтиёсидин,
Қилғил тарозу икки кўзумнинг қаросидин.

Қошингки жузв, жузвида бор қавс ҳайъати,
Ўқ ёғдурурға жонға отар барча ёсидин.

Кўрмак тилар юзунгни кўнгул, кош итларинг
Ёнимни қилса тўъма сўнтаклар аросидин.

Эй ноз шамъи, кокулунг эрмаски, дуд эрур,
Ким зоҳир ўлди шуълайи хуснунг зиёсидин.

Гар ўлтурур ҳабиб муродимға етмайин,
Истай десам ҳаёти Масиҳо давосидин.

Мендек қул ўлғай элга қўюб тенгри қуллуғин,
Мингдин бир эрмас эмгагим онинг сазосидин.

Дам урма бу чаманда, Навоийки, бир гуле
Билмас заған фиғонини булбул навосидин.

592

Сиришк қонин аёғинг учун ҳино қилайин,
Қабул тушса, қароғим эзиб қаро қилайин.

Ақиқ лаълингга жон жавҳарин нисор айлай,
Саводи холингға кўз мардумин фидо қилайин.

Қаро менгинг била қаддинг хаёли келса, ватан
Мунга кўз ичра ясай, анга жон аро қилайин.

Қадингки, соя солибтур, улай анга, яъни,
Ки ишқ илмин алифбедин ибтидо қилайин.

Лабини қасдима тишлар юрига телмурсам,
Боқиб туруб неча ўз жонима жафо қилайин.

Кўнгул қушиким, эрур жилвагоҳи гулшани қудс,
Бу домгоҳда недин они мубтало қилайин?

Навойиё, ғамим аҳли вараъдин ўлмади гум,
Қўй эмди майкада пирига илтижо қилайин.

593

Вафо йўлинда, эйким, топмадинг истаб асар мендин,
Дегайсен билганинг ул бевафо сўрса хабар мендин.

Танимда қаддингу лаълинг фироқи тийрборонин
Киши кўрса, гумон қилғайки бутмиш найшакар мендин,

Жигаргун бўлди қасринг тоши лаълинг ҳажрида баским,
Сиришк ўрниға ҳажр оқизди қон бўлғон жигар мендин.

Анингдек солди ишқинг шуъла жоним ичраким, шаксиз,
Малойик ошиқ ўлғай кўкка тушса бир шарар мендин.

Бўлубмен ул париваш фурқатидин телба ит янглиғ,
Қаён юзлансам, эй аҳли салоҳ, айланг ҳазар мендин.

Қилиб Фарҳоду Мажнун ишқи ўтин шарҳ, эй ровий,
Бўлуб гарми такаллум ғофил ўлмишсен магар мендин?

Не тонг, сиймоб янглиғ оқса кўздин сиймгун ашким,
Ки сиймоб айламиш, ҳушу хирад бир сиймбар мендин.

Амал сарриштасин қилма мутававал, келганин хуш кўр,
Тутунг, аҳбоб, ёд ушбу каломи мухтасар мендин.

Жаҳону жонни тарк айлаб, онинг кўйига азм эттим,
Навойи, бас муносиб эрди бу янглиғ сафар мендин.

594

Агар ишқинг ҳавосида ёғар ҳар жола тош ўлсун,

Нишона ҳар бирига дермен ушбу хаста бош ўлсун.

Юзунгнунг меҳридин бир зарра сотмон, гар фалак жавфи
Тўла бўлсун филурий, ҳар филурий бир қуёш ўлсун.

Ситам зангин темурдек кўнлидин, ваҳким, қира олмас,
Нечаким нолайи зоримда суҳондек харош ўлсун.

Қуёшни бўлмас, эй гардун, ул ойға айламак ташбиҳ,
Оғиз гар зарра, Чўлпон – кўз, янги ой анга қош ўлсун.

Агар пайконларин кўз истабон топти кўнгул, ғам йўқ,
Келиб йиғлар маҳал ул қатра сувлар кўзга ёш ўлсун.

Сипоҳи ҳуснунга бир маҳчаси рахшон алам бўлғай,
Қуёш кўзгусига оҳим сутуни гар тутош ўлсун.

Кўнгулда сирри ишқин асрай-асрай ўлдум, эй соқий,
Қадаҳ тутким, харобот аҳлиға фош ўлса фош ўлсун.

Чу сидқи ишқ ўлур, офат кетарким, гулдурур қолғон,
Агар булбул учун ҳар бир тикан бир дурбош ўлсун.

Кўнгулга жон била доғинғ оздур, қўй яна бир ҳам,
Неча икки гадоға бир дирам узра талош ўлсун.

Ўларда тенгдур ар шоҳ айласун гулшан гулин мафраш,
Вагар гулхан кули узра гадо соҳибфирош ўлсун.

Навоий ашк дурридек тиларким кўзда ер бергай,
Агар ишқинг ҳавосида ёғад ҳар жола тош ўлсун.

595

Аҳд қилдим: ишқ лафзин тилга мазкур этмайин,

Тил неким, хомам тилидин доғи мастур этмайин.

Барча элга фитна бўлган кўзга мафтун бўлмайин,
Ҳар киши наззора айлар юзни манзур этмайин.

Ишқ куфри бирла тақво хонақосин бузмайин,
Бут хаёлидин кўнгул дайрини маъмур этмайин.

Ҳар кеча бир лаб майи васлидин этмай жонни маст,
Ҳар кун онинг ҳажридин кўнглумни махмур этмайин.

Гар чидай олмай. кўнгул берсам биравга ногаҳон,
Бори эл ичра чидай олғанча машхур этмайин.

Ишқу май анжоми чун ҳажр ўлди, қўй, эй шайхким,
Ўзни бу иқболдин куч бирла маҳжур этмайин.

Зулм ила эл жониға ўт ёқма, эйким, шоҳсен,
Гар десанг дўзах ўтиға жонни маҳрур этмайин.

Гарчи маъзур ўлди маъмур, эй Навоий, ўзни мен
Дўст маъмур айлаган хизматда маъзур этмайин.

596

Кул ўлса рахши наъли барқидин ишқ ичра бир хирман,
Вафо аҳли кўзи ул кулдий ўлғай сурмадек равшан.

Хаёлинг ҳар кўнгулга киргач, они ўртасанг, тонг йўқ,
Анга невчунки ўтлуғ кўнглум оташгоҳидур маскан.

Чу кўнглум мазраёида хирмани сабримға ўт солдинг,
Янги доғим эмас, қолмиш қаро ўрни куюб хирман.

Ниҳон ишқинг агар қатлимға боисдур, бўйун сундум,

Кечар жон нақдидин улким, ёшурғай шоҳ учун махзан.

Фироқинг биймидин бир ерда йўқ ғам шомим,
Кеча ер кўп йивутгар кимки бор қасдида бир душман.

Бошинда савсаний белбоқ ила ул сарв этар жилва,
Назар айланг, очилғон боғ аро озода қад савсан.

Бузуғ кўнглумда равзан бўлди тийғинг захмидин ёхуд,
Бу вайрон уй, ҳамоноким ёрилмишдур, эмас равзан.

Сипеҳр ўлса санга маркаб, шафақ анжум билан ранги,
Кўп илдам сурмаким, сен маст эрусен, абрашинг тавсан.

Наво чек васл ғулзорида гул шавқидин, эй булбул,
Ки ҳижрон боғида бўлмиш Навоий шеваси шеван.

597

Билгасен, чекмас киши дарду бало андоққи мен,
Гар бировга мубтало бўлсанг, санго андоққи мен.

Ишқ дардиға давоким васл дебсен, эй ҳаким,
Бу балоға кимса эрмас мубтало андоққи мен.

Уйлаким йўқ сен киби ҳусн аҳли ичра бир пари,
Йўқтурур бир телба аҳли ишқ аро айдоққи мен.

Эйки қўймассен, танимни тўъма қилғай итларинг,
Итларингга жонни ким қилди фидо андоққи мен?!

Гарчи ўлтурдунг жафо бирла мени, лекин тилаб
Топмоғунгдур анда бир аҳли вафо андоққи мен.

Йўқтурур даврон жафосидин қутулмоқ, эй рафиқ,

Тутмасанг майхонанинг кўнжини то андоқки мен.

Гар берур хусни закотин, эй Навоий, йўқтурур
Хастае зори ғариби бенаво андоқки мен.

598

Етишти байраму дафъ этти рўза қайғусин,
Ҳилол муқили ёғутти бода кўзгусин.

Сипехр жоми ҳилолийға жилва берди магар,
Ки бода забт эта олмас нашот кулгусин.

Магарки қилди шабистонға азм шоҳиди ийд,
Ки тўкти чарх аёғиға ахтар инжусин.

Далил роҳи шафақ рангу жоми мийнони,
Шафақ майини кўру чарх жоми мийнусин.

Фароғате тилар эрсанг, куп оғзи хиштини ол,
Ушат бу хишт била зуҳд нангу номусин.

Саҳарки халқ Мусаллоға юз қўяр, хуш тут,
Борурға дайри фано сори тонг қороғусин.

Навоий, ич қадаҳу фоний ўлки, топти бақо,
Биравки, топмадилар эл сўроғу белгусин.

599

Чекканда наққоши қазо ул сарви гулрух суратин,
Гўё беганмай ташламиш тарҳ айлаб ой кун ҳайъатин.

То жилва қилди ул санам, Лайли сўзи бўлди адам,
Савдом ўти чеккач алам, паст этти Мажнун шуҳратин.

Рухсор очиб ул сиймбар, қоматни айлаб жилвагар,
Уздию кетти сарбасар гул рағбатин, сарв улфатин.

Кўнглум юзунг бечораси, жоним лабинг хунхораси,
Сўр, эй жаҳон айёраси, гоҳи аларнинг ҳолатин.

Тақво уйи ҳамвор зрур, субҳам ипи зуннор эрур,
Уй кулбайи хаммор эрур, то кўрдум ул Чин лўъбатин.

Жаннатға қилмасмен нузул ул кўй аро топсам вусул,
Дўзахни айлармен қабул, аммо йўқ онинг фурқатин.

Айлаб салосил орзу, ортар жунуним мўбамў,
Ногаҳ насими мушкбў еткурса зулфунг накҳатин.

Иш сиррин, оё, ким билур, кимдин бу мушкил очилур,
Ваҳким, бу ғам муҳлик қилур ҳар лаҳза кўнгдум ҳайратин.

Бўлғил, Навоий, рўбараҳ, қилғил фано кўйин панаҳ,
Тарк айла зуҳду хонақаҳ, қил дайр пири хизматин.

600

Хуққайи лаълингда кўптур хурдаи маъни ниҳон,
Ушбу маънидин ани гўёки дерлар хурдадон.

Хуш ила сабрим сипоҳи уйларин куйдурди ишқ,
Ҳар янги доғим ул уйлар ўрнидин қолмиш нишон.

Кўзда ашким қонидин ҳар сори кўргил қатралар,
Нуқталар янглиғки, қўйғайлар қачон ёзилса «қон».

Тийғ чун бошимға еткурдунг, таваққуф қилмаким,
Сув мақом этмас бийик ердин қуйи бўлмаи равон.

Бир момуқ тикқан қулоқдур ҳар ярам марҳам била,
Хаста кўнглум баски ўқи захмидин тортар фиғон.

Дурди жоми бирла йиқ, эй соқийи даврон, мени,
Ким ўлармен ишқ кўйида соғалсам ҳар замон.

Эй Навоий, эмин эрман зухд аро мундин нари,
Дайрни маъман қилай, гар умрдин топсам омон.

601

Базм ичинда андоқ ул маҳваш хаёли бирламен,
Ким хаёл андоқ қилурменким висоли бирламен.

Сўзлашурда ўз-ўзум бирла жунун аҳли киби,
Ул париваш белу оғзи қилу қоли бирламен.

Гаҳ кулуб, гоҳики йиғлармен хаёл айлаб ани,
Васли уммедию ҳижрони малоли бирламен.

Демагил, майдин юзум рангин, қулоғимдур қизиқ,
Ким бу янглиғ ҳажр кожу гўшмоли бирламен.

Оғзию зулфи ғамидинким эрур ноламда мад,
Буйла мад тортарда онинг «мим»у «дол»и бирламен.

Соқийё, бир жоми май бирла мени девона қил,
Ким мушавваш ақл савдойи муҳоли бирламен.

Эй Навоий, ақл сори эмди бўлма раҳнамун,
Ким бўлуб девонае, ишқ лоуболи бирламен.

602

Музайян қилма мрамар тоши бирла туфроғим бошин,
Ки кўнглум дуди Машҳад тоши айлар машҳадим тошин.

Булут бирла ёғин эрмаски, ул ой ҳажрида ҳар дам
Тия олмон дамим дудин, йиға олмон кўзум ёшин.

Азал наққошиким чекти янги ой шаклини, гўё
Қалам соф айлар эрди сизғали ул дилрабо қошин.

Қувонди шайх зикри ҳалқасидин, найласун мискин,
Алола ичра кўрмайдур маломат кўйи авбошин.

Халойиқ ўлганимни бахтим уйқуси соғинмишлар,
Нечукким тонимас эл тавъамоннинг кўрса қардошин.

Сочинг фикрига то туштум, мусалсал бўлди ул савдо,
Қачон билдим мен ул сарриштанинг бу навъ чирмошин.

Жаҳонни куйдурур, эй муғбачча, паймонойи лаълинг,
Магар кўнглум ўти бирла қизитмишлар анинг дошин.

Ажаб меҳру сипеҳр эрмасмудурким, топмади ҳаргиз
Хирад бу тоқ меъмороин, назар ул шамса наққошин.

Навоий, хонақаҳла хирқаву сажжоданг ўлмиш қайд,
Булардин махлас истарсен, фано дайри сори ёшин.

603

Борсанг ол жонимни, то сенсиз манга жон қолмасун,
Жон қолиб, жон ичра ногаҳ доғи ҳижрон қолмасун.

Чун ўлармен, чин дейин, ишқи бузуғ кўнглумдадур,
Мен ўлуб, ул ганж бу вайронда пинҳон қолмасун.

Эй кўнгул, дей кўзга бу дамким тирикмен, келса ёр
Оразидин баҳра олсун, асру ҳайрон қолмасун.

Ҳажрида онча бало еткур манга, эй чархким,
Ўзгалар ишқин ҳавас қилмоққа имкон қолмасун.

Муждаи васлин дебон, эйким, кўнгулдин ҳажр ўқив
Тортасен, ваҳ, онча воқиф бўлки, пайкон қолмасун.

Даҳр аро андоқ маош этгилки, сендин қолмаса
Тоат андоқким, керактур бор исён қолмасун.

Эй Навоий, собит ўлсун шоҳи Ғозий давлати,
Оллида қул бўлмағон оламда султон қолмасун.

604

Тилаб жаннатни ўтмон дўст кўйида гадолиғдин,
Муҳаққар боғ учун кечмак бўлурму подшолиғдин?

Бўлуб бегона майдин доғи то хирқамдадур билдим,
Ки доғи ҳажр эмиш охир натижа ошнолиғдин.

Фироқинг ичра қолғач, ўлганимга қилма ҳайратким,
Улумдин ўзга иш йўқ, жисмға жондин жудолиғдин.

Ажойиб ибтилодур банди зулфунг ичра жонларға,
Ки бор ўлмакча бир соат нажот ул мубталолиғдин.

Ёрут май ламъасидин хилватимни бир кун эй муғким,
Ёруғлуғ топмадим хилватда йиллар порсолиғдин.

Кўзум андоқ қорормиш тийра зуҳд ичраки, гар соқий,
Демон май тутса, заҳр ичгаймен они кўз қаролиғдин.

Бу гулшан ғунчасида жола эрмаским, тиш иржайтиб,
Кулар ошуфта булбул навҳасиға бевафолиғдин.

Жаҳон шўхинки, эл маҳбубидур ақд айладинг, лекин
Тааммул қилки, не лозим келур бу кадхудолиғдин.

Навоий, бенаволиқ шевасин берма илиқдинким,
Наво ҳар кимки истабтур, топибтур бенаволиғдин.

605

Вафо аҳлиға даврондин етар жавру жафо асру,
Жафосидин анинг озурдадур аҳли вафо асру.

Буким, аҳли вафо ноёб эрурлар, ондин эркинким
Бу эски тоқ аларға ёғдурур гарди бало асру.

Фалак дарди иложи чиқмай ондин кимса топмайдур,
Магар ноёб эрур ул ҳуққа ичра бу даво асру.

Гаронжонлиғни қўй, жон бер, тилар бўлсанг дури мақсуд,
Ки оламда оғирдур ушбу жавҳарға баҳо асру.

Фидо жонимни айлаб, олам аҳлидин тамаъ қилдим
Вафо, астағфируллоҳ, қилғон эрмишмен хато асру.

Ризо аҳлин сиёсат тиғидин қўрқутмағил, эй шах,
Ки қатлингдин сенинг қўрқарға ўлмайдур гадо асру.

Табиат комидин рухунгни қутқарким, хуш эрмастур
Қафас қайди аро булбулға бўлмоқ мубтало асру.

Чу кавсар жоми зикри қилмади рафъ ўзлугум қайдин,
Бу ранжимға ҳамоно нафъ этар жоми фано асру.

Ҳавойи гулшани қудс эт, Навоийким, хуш эрмастур
Зағанлар бирла бу гулханда бўлмоқ бенаво асру.

606

Ёр мустағнию муҳлик ғами ҳижрон асру,
Оҳким, қолмишам ўз ҳолима ҳайрон асру.

Раҳналар солди ўқунг касрати кўнглум эвиға,
Ул ёғин айлади бу кулбани вайрон асру.

Эй рафиқ, ўқини захмимдин агар чектинг, лек
Етадур жонима кўнглумдаги пайкон асру.

Шайх таклифи намоз этти, вале билмаским
Ишқ тиғи ярасидин борадур қон асру.

Ноз этиб ғамза ўқин гар отар эй жон, асра,
Ким отар ғамза ўқин ноз ила жонон асру.

Ғусса жомики бу давр ичра лаболабдур, они
Ваҳки, бот-бот тутадур соқийи даврон асру.

Эй Навоий, дема иқболи бақо мушкил эрур,
Фоний ўлғонға эрур ушбу иш осон асру.

607

Юзунгда май гули ё гул очилғон бўстондур бу,
Гулунгда қатра хай бўстондағи сувдин нишондур бу.

Кўзумда қатра қонлар боғлағон эрмас ҳамоноким,
Назар боғида шавқунгдин очилғон арғувондур бу.

Эмас васлинг тилаб учқон кўзум атрофида кирпик,
Ким ул дарёйий қушларға қамишдин ошёндуру бу.

Кўнгулдин чиққон оҳим айлар афзун халқ савдосин,
Ки шайдолиқ диёридин етишған карвондуру бу.

Қизил раглар кўзумда кўрган англари ашқ селинким,
Оқарға келган ул йўллар биладар сори қондуру бу.

Лабиндин хастадуру кўнглум, дам очмай, эй Масих, ўтким,
Иложин юз сенингдекнинг бегонмас нотавондуру бу.

Кўюндек дашт аро кўрсанг мени, кўп қочмаким, ҳар дам
Бошингға эврулуру саргаштайи бехонумондуру бу.

Кўнгул майхона роми, хотирим хуш май батидинким,
Мунга руҳул-аминдуру ул, анга дорул-амондуру бу.

Дема, ҳижрон туни ҳар дам етар ул ойға фарёдими,
Ул ой фарёдингга етмас, Навоий, не фиғондуру бу?!

608

Ёрдин айру май ичмак қиндуруру балким оғу,
Хоҳ оғизда талх сув, хоҳи бурунда шўр су.

Деб эдинг, эй ҳажр, ёринг келмаса, жон бергасен,
Чиқти жоним бирга, ваҳ, бу иккидин вақт ўтдиму?

Истасам ҳуснунг закотин, гар бўлуру моний рақиб,
Не ажаб, чун ит бўлуру доим гадо бирладу.

Невчун оғзингга етар деб жоми гулгун дам-бадам,
Хаста кўнглум ғунчадек қон боғланибтуру тў-батў.

Менки ўлдум кўйида, кўнглум ўтининг дудидур,
Зоғдин қилманг гумон, қонлиғ таним узра ғулу.

Зоҳиди худбинға хирқам зайли тегди, эй рафиқ,
Олиб эгнимдин, фано дайри аро май бирла ю (в).

Эй Навоий, кўргач ул қотилни, кўйдунг ерга бош,
Буйла бош кўйғач нафас ташвишидин фориг ую

609

Ҳажрида кўнглумга бор ул лаъли сероб орзу,
Не ажаб, махмур қилса бодайи ноб орзу.

Ул пари мажнуни ўлдум бу сабабдинким, эрур
Зулфининг занжиридин бўйнулма қуллоб орзу.

Лаълидин беҳуш бўлмоқлиқ ҳавасдур жонима,
Кимга, ваҳким, бўлмағай мундоқ шакархоб орзу.

Эттим оғзин истабон мен йўқ таманнолиғни, вой,
Ким адам йўлида гум қилди бу ноёб орзу.

Кўрдум ул бут қошлари, кофирмен, ар исломи бор,
Каъба аҳли қилмаса бу навъ меҳроб орзу.

Фақр кўйининг қаро шоли била гулхан кулин
Топқали, биллаҳки, қилмон кишу синжоб орзу.

Гар Навоий тарки ишқ этти ҳавас, ўлтурмаким,
Чин эмастур айламиш бу ишни ўйнаб орзу.

610

Ҳар ён ул юзда тер оқиздингму?

Ё оқар меҳр чашмасидин су?

Қолди холинг тер остида, ёхуд
Дамин асарар сувға чўмуб ҳинду.

Тердин ул юзга бўлмиш ўзга сафо,
Қатрадин гарчи тийрадур кўзгу.

Гулда шабнам ажаб худ эрмас, лек
Ойда анжум ғариб эрур асру.

Сенда тер, менда ашқдур юз уза,
Йиғласам мен, сенга келур кулгу.

Уёлиб тер оқизди анжум эмас,
Шоми ҳажримда торами мийну.

Дер Навоийки ғайр эмас мавжуд,
Турфа сўз «лоилоҳа иллоҳу».

611

Гул сочар ел боғ аро, сарви равоним келдиму?
Жон иси гулдин келур, ороми жоним келдиму?

Бехуд эрдим айтгали кўнглум, чу келдим ҳолима,
Айтинг: ул оворайи бехонумоким келдиму?

Қолмиш эрди хаста жон кирганда мен майхонаға,
Англамонким, ул заифи нотавоним келдиму?

Демангизким, келди маҳвашлар сени ўлтургали,
Муни денгким, қотили номехрибоним келдиму?

Ҳажридин ўлдум демангким, бошима келмиш Масиҳ,

Айтинг, ул осойиши руху равоним келдиму?

Кўюнгга ушшоқ келгандин хабар туттунг, валек
Демадинг ул зори беномунишоним келдиму?

Зухд кўйига кўнгул бирла, дедингким, келмадинг,
Эй Навоий, неча айтиб ул ёмоним келдиму?

612

Соқийё, мен ютмағон хуноби ҳижрон қолдиму?
Бермасанг май, эмди қон ютмоққа имкон қолдиму?

Эйки дерсен, истасанг васлимни жон қилғил фидо,
Муни сўр аввалки, ҳажрингдин манга жон қолдиму?

Ишқ махфий қолмас охир, эй кўнгул, кўп чекма жон,
Мен ҳам аввал кўп ёшурдум, кўрки, пинҳон қолдиму?

Чектилар мажруҳ кўнглумдин хадангин куч била,
Бори, эй жон, муждае бергилки, пайкон қолдиму?

Кўргач ул ойни, жунундинким йиқилдим, эй рафиқ,
Тенгри учун айтким, ҳолимға ҳайрон қолдиму?

Эй кўнгул, бу гулшан атрофиға боқким, ғунчае,
Ким кўнгул жамъ айлади, бўлмай паришон қолдиму?

Эй Навоий, қочмағил ҳамдамлиғимдин, кўрки, ёр
Гар санга меҳрин кам этти, бизга яксон қолдиму?

613

Белингу зулфунг хаёлин шарҳ этармен мў-бамў,
Ташнадурмен лаълингга то бордурур жонимда су.

Орзу айлар лабинг оллинда жон бермакни Хизр,
Хизр суйидин ўлук умр айлагандек орзу.

Шарбати лаълинг қўюб нўш айлаган ҳайвон суйи
Бўлғай андоқким қўюб ҳайвон суйин, ичгай оғу.

Сунбулунгни қилғали ошуфта йўл топмас насим,
Баски атрофидадур шайдо қўнгуллардин ғулу.

Терлаган юз қатрасидинким юзум қонин юдунг,
Ваҳ, не дейким, ишқ аро топтим не янглиғ обрў.

Қўнглакинг лавнидин ўлдум, атридин топтим ҳаёт,
Қайси гул баргинда бор эркин бу янглиғ рангу бў?

Эй Навоий, ёр сарвақтингға етмак истасанг,
Оҳу ашкингдаин супур вақтинг ҳаримин, балки ю(в).

614

Қаён қилса ҳаво ул турфа қуш уйқум олур қайғу,
Вагар кулбама бир тун қўнса худ кўздин учар уйқу.

Фироқинг шомида субҳи висолинг ёдима киргач,
Келур ҳар лаҳза тинмай йиғламоқ ичра манга кулгу.

Қуёшим сарвдек қад бирлаким ҳар ён қилур жилва,
Аёғи остида, ваҳ, соядур ё сунбули гису.

Янги жон топқамен бўлса лабинг оби ҳаётидин,
Ўларда оғзима чун томизурлар пахта бирла су.

Лабингнинг холидин жон истадим, ул олди жонимни,
Гунаҳ мендиндур, андин йўқ, чу ишни акс этар ҳинду.

Қул ўлдум холу зулфу қаддинга, гар жаврдин қочсам,
Эрур кўксумда ҳар ён доғ ила наълу алиф белгу.

Қадаҳ миръати руҳ, эй соқию махмурлуқ ранжи
Мени ўлтурди, бовар қилмасанг, қўй оғзима кўзгу.

Чу даврон бевафодур неча соҳибжоҳ эсанг, эй шах,
Гадолар хотирин асраву мағрур ўлмағил асру.

Ичар эрмиш ул ой ушшоқ ёди бирла соғарлар,
Сени ул эл туфайли, эй Навоий, ёд қилғайму?

615

Ул ойға не ғам тушса бу девонадин айру,
Бўлмас зараре шамъга парвонадин айру.

Холингни тилаб руҳум агар учса, эмас айб,
Бу қушқа таҳаммул қани ул донадин айру?

Меҳнат қуши кўнглум эвидин чиқмаса, тонг йўқ,
Ким кўргани бор чуғзни вайронадин айру?

Андуху хирад қасдим этар, войки, меҳнат
Ўздин манга айрудуру бегонадин айру.

Қиссамни эшитган ўладур ишқ аро, ваҳким,
Эрмас ул оғир уйқу бу афсонадин айру.

Туфроғ агар бўлса таним дайрда қилма,
Эй чарх, они соғару паймонадин айру.

Масжидда Навоий гар эмас, нукта будурким,
Нуқсон қилур ўлмоқ анга майхонадин айру.

616

Тутқали ламъайи рухсориға жонон кўзгу,
Сувдурур баски қолибтур анга ҳайрон кўзгу.

Чарх золи санга машшотадурурким, бўлмиш
Анга гулгуна шафақ, меҳри дурахшон кўзгу.

Не қатик қўнгли бор, оёким, ўшул маҳвашнинг,
Рўбарўйиға келур ҳар нафас осон кўзгу.

Жон эви ичра хаёлингни безар бўлса қўнгул,
Пари ўлур тароғ ўқунгнунгу пайкон кўзгу.

Ул пари юзига девона гар эрмас, не учун
Бўлди бозорда саргаштаву урэн кўзгу.

Соф қил сафҳайи хотирни тилар бўлсанг файз,
Акс топмоқ гар эрур тийра, не имкон кўзгу?

Кўзгудек борса Навоий ўзидин, не тонгким,
Айлади май қуёшин соқийи даврон кўзгу.

617

Хатинг эрмас, гул узра сабзайн боғи Ирамдур бу,
На сабза, кун юзида тун саводидин рақамдур бу.

Гар оҳим шуъласи ўтти қуёштин, тонг йўқ, эй маҳваш,
Сен аҳли ҳусн аро шаҳлиғ учун чеккан аламдур бу.

Латофат суйидин тўлмиш занахдонинг чаҳи гўё,
Тарашшуҳ айлаган кун чашмасидин барча намдур бу.

Жафо доғин қўйибким жоним олдинг, асрасам, тонг йўқ,

Нихон кўксум ароким, жон бериб топқон дирамдур бу.

Иложимдин бўлуб ожиз дедилар ҳикмат аҳликим,
Ғарибу хаста йўқким, ошиқу девона ҳамдур бу.

Бутеким куч била чекти бошимни саждаға, эмди
Вафодин бош чекар, кўргилки, не саркаш санамдур бу.

Олиб дин нақди пири дайрким, қилди мани сархуш,
Кўрунг, охир не камлик ўтрисида, не карамдур бу.

Қадаҳ даврини хуш тут, чарх жаврин боқма, эй соқий
Ки ул тутқач вужуд, албатта билким, калъадамдур бу.

Навоий ғофил ўлма, ул санамнинг қасрин айлансанг,
Самад зикрини мазкур айлаким, тавфи ҳарамдур бу.

618

Сочти тердин гул уза ул сарви гулрухсор сув,
Куймагим дафъиға қилди ўт уза изҳор сув.

Юзда хай туғенидин гар қулса оғзи, йўқ ажаб,
Ғунчаға бўлмас очилмоқ ичмайин гулзор сув.

Тиғи бот-бот захм урардин зор жисмим қилди заъф
Замзам ўлсунким, кўп ичса еткурур озор сув.

Ёр аёғи туфроғидин ўзга кўрмон доруйе,
Эй муолиж, кўзларимдинким келур бисёр сув.

Меҳрким ул чеҳра аксидур, недур гар бўлмамиш
Ўтлуғ оҳим шуъласидин гунбази даввор сув.

Ғам ўтидин, эй ҳақим, ўлмак тилармен, жомима

Заҳр қўшсанг қўш, ва лейн қотмағил зинҳор сув.

Хаста кўнглум оғзи захми пахталиғ пайконидин,
Бор анингдекким момуқ бирла нчар бемор сув.

Шаръдин айри риёзатдин сафо касб айлаган
Уйладурким соф ўлур таскин била мурдор сув.

Тўрт ёндин ўқи йўл қилмиш Навоий кўнглини,
Ишқ савдоси учун гўё ясабтур чорсу.

619

Солса зухдунг тунига жоми ҳилолий партав,
Субҳа анжумларин эт бода қуёшиға гарав.

Тийра хилватин нетай, хилват они билки, солур
Онда соқий юзию бода қуёши партав.

Ул пари ишқида қочмоқдур ўзумдин ғаразим,
Буки ғам даштида Мажнундек этармен таку дав.

Зулфи ҳажрида дамим дуди жаҳонни тутти,
Мени савдойий ўшул зулмат аромен шабрав.

Даҳр хусравлиғин улким талади, чарх онинг
Бошиға қўйди туганким, дер улус Кайхусрав.

Файз кўз тутма риёзатда тешилмай юрагинг,
Очмайин равзана, уй ичра қуёш солмади зав.

Эй Навоий, хуш эрур хилват, агар бўлса киши
Дилбари бирла иков, бўлмаса лек онда бирав.

620

Сужуд этар қуёш оллинда уйлаким ҳинду
Юзунг қошинда қуёш лоилоҳа иллоҳу.

Қуёш юзига қобардин назар эрур ожиз,
Юзунгдин этти магар акс зоҳир ул кўзгу.

Юзунг нишониға ҳар зарра гар эмас толиб,
Қуёш жамолиға заррот невчун этти ғулу.

Магар тажаллийи ҳуснунгға мазҳар ўлди қуёш,
Ки зоҳир айлади онча жило била ёғду.

Юзунг хижолатидин меҳр уйла сорғормиш,
Ки субҳ айлар анинг заъфаронидин кулгу.

Юзунгни тушта кўрар мумкин ўлса, истармен
Онингдек уйқуки, андин сўнг ўлмағай уйқу.

Навоий, иста висолин, биҳишт истамагил,
Киши биҳишт боринда тамуғни истарму?

611

Юзу кўзунгда муайян камоли сунъи илоҳ,
Не юздурур бу, не кўз, лоилоҳа иллаллоҳ.

Жамолинг ойина «ваш-шамс» кўзгуси нозил,
Кўзунг қорасиға «мозоғ» сурмаси ҳамроҳ.

Тилинг ҳамиша ладуний улумиға нотик,
Мудом кўнглунг илоҳий румузидин огоҳ.

Қамар ҳар ой боши муъжизнамой илгингдин
Қочиб бошини ўғурларки, бўлди уйла дутоҳ.

Чу сен сипехрдин ўттунг, шиҳобу ҳалқайи бадр
Эмаски, чарх чекар кеча ҳасратингдин оҳ.

Сенинг шафоатинг уммеди чун эрур мумкин,
Гуноҳкор бировдурки, йўқтур анга гуноҳ,

Навоий гулшанининг наргиси нужум ўлғай,
Кўз учидин анга қилсанг ҳисоб вақти нигоҳ.

622

Оташин гул гарчи зийнатдур жаҳон бўстониға,
Барқ эрур ҳар ел учурғон барги булбул жониға.

Гарчи шамъ ўлди шабистон зеби, кўрким, шуъладин
Тил чиқармиштур сусаб парвоналарнинг қониға.

Майки қуйғай соқийи гулрух, эрур ҳайвон суйи,
Ваҳки, офат селидур ишқ аҳли хонумониға.

Най елин Исо дами тутқилки, ул бордур самум
Ҳар нафас аҳли муҳаббат хотири вайрониға.

Бир қадаҳ май ичмади бу дайр аҳли бехумор,
То таҳаррук бўлди бу тоси нигун даврониға.

Бода беранжи хумор эрур фано жомида, лек
Ичмак они келмамиш ҳар булҳаваснинг шониға.

Ҳасрат ўлтурди мени, эй муғ, кетур жоми фано,
Ким чидай олмон бугундин сўнг онинг ҳижрониға.

Бўлмайин фоний, муҳаббат жомин ичмақдур маҳол,
Сабт этинг бу нактани дайри фано айвониға.

Ком топмай кимки ҳирмон дардиға бўлмиш асир,
Истаса ҳамдард, ўлтуртунг Навоий ёниға.

623

Кўнгулким васлин истар ҳар тараф доғи ситам бирла,
Эрур Юсуф харидори неча эски дирам бирла.

Фиғонлиғ кўнглуму ўтлуғ дамимни саҳл тутмангким,
Олибмен ишқ иқлимини бу таблу алам бирла.

Итурдум оҳ ила ағёрни ул юз ҳавосидин,
Анингдекким, киши сувдин кетаргай хасни дам бирла.

Қуруғ жисмимда қонлиғ захм эмастур қатъ учун ҳар ён,
Ки пайванд айламишсен ул сўнгакларни бақам бирла.

Туган бирла алифдин, эй мунажжим, ҳолатим кўргил,
Ки кўксум тахтаи рамл ўлди ҳар ён бу рақам бирла.

Кўнгул машҳудиға чун бўлди восил, бўлса бўлсун тил
Агар қойил самад бирла, вагар зокир санам бирла.

Таайюн хирманин куйдургай, аммо барқ рафтори
Ки кўкдин ерча манзил қатъ қилгай бир қадам бирла.

Дема, кўксумда эскиргай туганларким, кўзум ҳар ён
Чу тўкти қатра, доғ ўлди бу сариғ сафҳа нам бирла.

Қаду зулфунг била оғзинг тилаб кўз юмди оламдин,
Навоийға тараҳҳум айлаким, борди алам бирла.

624

Куйди кўнглумким, недин манзил эмас жононаға,
Тушти ўт ганж орзусидин бизинг вайронаға.

Ул пари усрук кўзин истаб биёбон тутмишам,
Ким кийик бирла мудом улфат бўлур девонаға.

Келдиму кўрдум юзин, қайтурмен эмди ўртаниб,
Шамъни кўрган нафас ёнмоқ керак парвонаға.

То манга бегона бўлдунг, кўнглум ўлди шодким,
Ошнодин улфатинг кўпракдурур бегонаға.

Чархдин йиғларсен, эй кўз, билки бўлмиш еткудек
Сели ашкиндин халал бу эртаги ғамхонаға.

Эйки, истарсен бериб жон, васл топқонлар сўзин,
Сафҳаға ўт сол қачон етсанг бизинг афсонаға.

Эй Навоий, неча бағринг сув бўлуб тўктунг сиришк,
Тойири давлат чу боқмас буйла суву донаға.

625

Ёнида эл кўрсам, ўқ санчилмасунму жонима,
Менки ғайратдин раво кўрмон ани ўз ёнима.

Захмлиқ жонимки ишқи ўтидин хурсанд эрур,
Ўт эмас ул марҳамедурким, ёқибтур жонима.

Васлиға кўз маҳрам эрмастур, нетиб маҳрам бўлур
Икки тардоманки, тонуғлуқ берурлар қонима?

Чун етар ул ойға афғоним, эрур бу дам-бадам
Ким чиқиб жон доғи ҳамраҳ бўлғуси афғонима.

Ақлу жондин ишқида бегона бўлдунг, эй кўнгул,
Кет худой учун, бугундин сўнг мени ҳам тонима.

Тан эвин дард ўқи кўп захм этти, аммо шукрим,
Кирмади ношукрлуғ селоби бу вайронима.

Эй Навоий, кулди ул гул ашкима, бўлмай халос
Йиғламоқдин, ком агар будур гули хандошша.

626

Анбари тар истамон юз узра холинг борида,
Кам кўрунур янги ой мушкин ҳилолинг борида.

Сийми ашким итларингнинг йўлида сарф айларам,
Чун демиштурларки: қозғон дўст молинг борида.

Чашмаи ҳайвондин, эй жоним, сув ичмайдур кўнгул,
Хизрваш хаттинг аро ширин зилолинг борида.

Чун вафо қилмас кишига оқибат даврони ҳусн,
Бас ғанимат бил вафо қилмдқ жамолинг борида.

Дегасен, мискин Навоий ноласин булбул киби,
Эй сабо, ул гул ҳаримиға мажолинг борида.

627

Ғамидин гарчи жон йўқ эрда танда,
Тирилдим лаълидин ўлдум деганда.

Неча боғ ичра борсам бўйе топмон,
Қадингдин сарв бирла норванда.

Ёшурун неча кўз солсам адамнинг
Вужуди йўқтур оғзинг бор эканда.

Тилар кирпичларингни зор кўнглум,
Бўлур булбул ери дойим тиканда.

Дема гул умрин оз, эй боғбонким,
Сенингдек кўпни кўрмиш бу чаманда.

Навоий гарчи ўлди лола янглиғ,
Эрур доғинг била қонлиғ кафанда.

Нечаким шоҳ бепарволиғ этса,
Керак ўқсутмаса қуллуғни банда.

628

Кўнглумнинг оҳи қатрае хуни жигар била
Дудедурурки, айрилур ўтдин шарар била.

Лаъл узра холу хатки юзунг кўзгусидадур,
Тўтиға ҳинду ўргатадур сўз шакар била.

Ул шўх кўнглум олди солиб жисмима шикаст,
Бир тифлдекки, шохин ушатқай самар била.

Нозиклугидин эркин, ваё мен ҳасудмен,
Буким белин онинг кўра олмон камар била.

Дардоки, олам аҳлида бир ёр топмадим
Тун-кун дуойи шому ниёзи саҳар била.

Бу ғуссадин дедимки: бўлай умрум охири
Шоҳи сипехрқадр Муҳаммад Умар била.

Эл моний ўлса, тушти Навоий киби ишим
Мажнун бўлуб адам йўли сори сафар била.

629

Зиҳи ҳайвон суйидек лабларингнинг ҳасрати жонда,
Хатинг Хизрики пинҳондур ва лекин оби ҳайвонда.

Юзунг ҳаҳ нур, жисминг руҳи пок, эй руҳдек ғойиб,
Сенингдек бир малаксиймо париваш йўқтур инсонда.

Ики кўзким, аросидин чиқиб ёш ўтти бошимдин,
Биайниҳ ғарқ бўлғон кемалардур баҳри Уммонда.

Дегайсен баҳр даврида қамишлиғ ичра ўт тушмиш,
Кўзум гирдида қон ёшким югурур хори мужгонда.

Эмас пайконининг равшанлиғидин бу кўнгул акси,
Ҳар ўқким ул отар, кўнглум эрур албатта, пайконда.

Ўтуб йиллар, ул ой бир кунки кулбам сори йўл озғай,
Ёмон толиҳдин ул кун бўлмағаймен байтул-аҳзонда.

Навоий қон ёш ичра ғарқу ёри май ичиб доим
Дер эрмиш: «зарқ айлайдур, кўрунг мен қонда, ул қонда?»

630

Пардаға кирган киби хуршиди рахшон ҳар кеча
Азми хилват айлар ул шамъи шабистон ҳар кеча.

Ул кулуб аҳбоб бирла субҳдек, мен шамъвор
Ўртаниб кўнглум, тўкармен ашки ғалтон ҳар кеча.

Бир қуёш ҳижронида урэн таним гардун киби

Меҳр ўтидин кўргузур минг доғи пинҳон ҳар кеча.

Гаҳ-гаҳ, эй махмури хоболуд, сўр ул хастанни,
Ким етар оғзиға лаълинг ёдидин жон ҳар кеча.

Носихо, не навъ пинҳон тоат айлайким олур,
Дину дониш нақдини бир номусулмон ҳар кеча.

Бир кеча сўрғил мени ондин бурунким, сўрғасен:
Қони ул бедилки, айлар эрди афғон ҳар кеча?

Чек, Навоий, нола, кўз май берсуну бағрим кабоб,
Чун бўлур ул ой хаёли бизга меҳмон ҳар кеча.

631

Ё раб, ул юзни даме кўзумга пинҳон айлама,
Ё кўзумни ондин ўзга юзга ҳайрон айлама.

Чехрасиға мезбон ўлсун кўзум, ул чехрани
Кўзларим уйидин ўзга уйга меҳмон айлама.

Очмайин зулфин, паришон кўнглума чектурма оҳ,
Етмайин оҳим ели, зулфин паришон айлама.

Жонима лаълидин ўзга лаълдин берма ҳаёт,
Лаълиға жонимдин ўзга жонни қурбон айлама.

Бошима кўйидин ўзга кўйни қилма ватан,
Кўйида бошимдин ўзга бошни ғалтон айлама.

Эй кўнгул, давр аҳлидин минг йилчилик йўл гўша тут,
Ё алардин етса юз минг ғусса, афғон айлама.

Истасанг, эй гул, Навоийдек хушилхон булбуле,
Гунчадек кўнглин маломат хоридин қон айлама.

632

Ул мусофирким эрур барча сипоҳ аҳлиға шоҳ,
Жисму руҳи хоксоримдур анга гарди сипоҳ.

Дедилар, ул шаҳ қилур йўл азми, бу уммед ила
Кўксума тирноғлар бирла чекибмен шоҳроҳ.

Рахшининг жавлонини кўргач ер ўпсам мен заиф,
Йўқ ажаб, чун хам бўлур эрмиш итик елдин гиёҳ.

Новаки бирла тўшук бўлғон кўнгул аҳволини
Неча шарҳ айлай десам, оғзимға келмас ғайри оҳ.

Кўзда ашкимдин қочиб, кирди хаёли кўнглума,
Кўп ёғиндин йўлда эл вайрона қилғандек паноҳ.

Буки ҳажрингдин ўлубмен, бўлмаса бовар санга,
Жону кўнглумким сенинг бирладурур, басдур гувоҳ.

Келса ёрутқай сипаҳ гарди Навоий кўзларин,
Ул мусофирким эрур барча сипоҳ аҳлиға шоҳ.

633

Жон олса найлай ул бути паймон гусил била,
Чун бермишам кўнгулни айга ишқи дил била.

Келди манга чу белини чектим, масалдурур,
Ким тортса бўлур келури бўлса қил била.

Ашкимки қон бўлуб юзум узра тушар, эрур

Ёшеки майл бор анга сориқ-қизил била.

Қадди ҳавосида лабидин роҳат истарам,
Ичсам керак мудом чоғири муътадил била.

Зулм аҳли халқ қони учун тил узатмоғи
Бор уйлаким сибобъ ичар сувни тил била.

Кавсар майини шаҳд уза сунъ илги томизиб,
Лаълинг мухаммар айлади ул обу гил била

Доим қошингда бўлса Навоий ажаб эмас,
Гул бирла булбул ўлса, не тонг, муттасил била.

634

Оҳким, жон бўйниға зулфунг таноб ўлди яна,
Кеча тонг отқунча ишим печу тоб ўлди яна.

Ишқ асир этган жунунлуғ кўнглум иши ҳар замон
Ўтқа тушган телба янглиғ изтироб ўлди яна.

Ганжи илм эттим кўнгул кунжин, етишгач сели ишқ
Ҳар иморатким қилиб эрдим, хароб ўлди яна.

Бир ўқ урди ғамзангу итти кўнгул мажнун бўлуб,
Ул бало урғонға, билмон, не бало ўлди яна?

Гул шабистон базмида ўт ёқти, ваҳким, ғунчадин
Барча булбул кўнгли ул ўтға кабоб ўлди яна.

Дедилар, ул шўх ҳар дам ошуқуб уйдин чиқар,
Жон иши чиқмоқ учун, ваҳким, шитоб ўлди яна.

Эй Навоий, бир сори бўлди бу ғамлар чун санга,
Азми даргоҳи шаҳи олийжаноб ўлди яна.

635

Бода тут, соқийки, айёми висол ўлди яна,
Даст берди шодлиғ, ғам поймол ўлди яна.

Май мудом ич ул лаби майгун санам давриндаким,
Зухд ила тақво ҳарому май ҳалол ўлди яна.

Ғамза бирла кўзлари айни бало бўлғон учун,
Ушбу маъниға қаришон зулфи дол ўлди яна.

Хўблар кўйига сайр айлай бориб эрди кўнгул,
Кеч келурда анга, билмон, ким завол ўлди яна?

То лаби жонбахшидин топти Навоий коми дил,
Эй ажал, ўлмак анга асру маҳол ўлди яна.

636

Кўзни лаълинг шавқидин дурбор қилғунгдур яна,
Жонни кўзунг ҳажридин хунбор қилғунгдур яна.

Яъни, эй товус пайкар, айлабон азми сафар,
Тавсанингни кабки хушрафтор қилғунгдур яна.

Эй кўнгул, васлин ғанимат тут, даме қилма фиғон,
Ким они топмай, фиғон бисёр қилғунгдур яна.

Борғанидин хастамен, қилсанг иложим, эй табиб,
Умр зойиъ айлабон, бекор қилғунгдур яна.

Гул киби юзунг Навоий қўзидин айлаб ниҳон,
Кўзунга ҳар кирпичин бир хор қилғунгдур яна.

637

Орази ёниға гул санчар жамол изҳориға,
Англатур ҳуснин ани ёндоштуруб рухсориға.

Эврулур бошиға жонлар, ваҳки, ҳар жон риштаси
Чирмашибтур гарди Яздий меъжари ҳар ториға.

Сочбоғ эрмасдурки, ул кофир ғилоф айлабдуруп
Олам ичра куфр таъзими учун зуннориға.

Кўз дуоси чун битирсиз, садқаси айлаб мени,
Тори жоним риштасидин тортингиз тумориға.

Енг била невчун ёпар оғзин такаллум ҳолида,
Лабларидин шаҳд олиб, йўл очмаса гуфториға.

Барг эвурмай лавн гул сўлма, тўкар эрмиш хазон,
Боғлама кўнглунгни, эй булбул, жаҳон гулзориға.

Каъбайи кўйин Навоий эврулурга заъфи бор,
Бас мададтур етса илги қасрининг девориға.

638

Насиҳат аҳли манга дерки: «Майни тарк эт», ваҳ,
Илик олиб келур, оғиз ичар, манга не гунаҳ?

Манга май ичмак эмас ўзлугимдин, эй носих,
Бу ишга чанг қади долу шоҳид ўлди гувах.

Қилур жунуну қадаҳ манъини манга зоҳид,

Дегайму телбага бу сўзни бўлмаса аблаҳ?!

Қадаҳ чароғини оллимға тутқил, эй соқий,
Ки зуҳд зулматида асру бўлмишам гумраҳ.

Бу шамъ бирла харобот сори бошла мени,
Ки тийра зуҳд туни ичра ўлмайин ногаҳ.

Бошимни пири харобот даргаҳида қўяй,
Ки бор эшигида шоҳу гадо гадо била шаҳ.

Навоий айтур эмиш дайр аро санам зикрин,
Бу исм зикрига ким қилса майл бисмиллаҳ.

639

Қил учи кўрмай оғзингдин нишона,
Анга ошиқ бўлубмен ғойибона.

Хатинг бош чеккали холинг кўрунмас,
Кўкарди чун экин, гум бўлди дона.

Баҳона қилмай эл қонин тўкарсен,
Манга етгач, қилурсен бир баҳона.

Булут эрмаски, гардун юз ёшурмиш,
Ки тортар шуълайи оҳим забона.

Бу жавлонким қилурсен, ваҳ, замоне
Инон чеккилки, қўзғалди замона.

Фано аҳл сўзин кўп айла мазкур,
Ки уйку дафъ этар ушбу фасона.

Ўтар ёринг, Навоий, арз қилким,
Қадам қўйсанг яқиндур бандахона.

640

То кўрубон юзин куёш қолғали иштиёқиға
Гоҳ бошиға эврур, гоҳ тушар аёқиға.

Қошида холи ҳиндуйий кофир эрурки, аҳли дин
Қатли учун чиқибдурур кўз сола дайр тоқиға.

Дарду балову ғуссани кўнглум аро кетурди ишқ,
Дўстларин бирав кибики тилагай висоқиға.

Васл мени чу ўлтурур, бор санга ўлмагим ғараз,
Раҳм этиб, эй ажал, мени солма анинг фироқиға.

Пўя қилурда чобукум учти рикобида пари,
Нақш соғинма зеб учун сизғон анинг жаноқиға.

Толиби фақр бор эсанг барча била мувофиқ ўл,
Сен киму эътироз ким аҳли замон нифоқиға?!

Нўши лабинг зилолидин хаста Навоий ичғали
Чекса ҳаёт чашмасин, заҳр келур мазоқиға.

641

Ваҳки умрум барча зойиъ бўлди эл коми била,
Бодайи ноб ўрнида хуноба ошоми била.

Кимса юз йил комронлиқ қилса, билким, арзимас
Даҳр аро бир лаҳза бўлмоққа биров коми била.

Заҳрни ўз коми бирла ичса ондин яхшиким,

Ичса ҳайвон шарбатин нокомлиқ жоми била.

Юз дилором айлагандин равза ҳибси яхшироқ
Бўлмоқ ўз вайрони ичра кўнгли ороми била.

Эй кўнгул, эл субҳи айши сори боқма, хўй қил
Фардлиғ вайронида меҳнат қаро шоми била.

Қушқа юнг маскан аро хушроқ дурур озодлиғ,
Бўлғонидин банд аро сайёд ипак доми била.

Бўлмоқ итлар мунъими тан тўъма айлаб яхшироқ,
Танни қилғунча самин нокаслар инъоми била.

Жоҳу маркаб бирла, эйким, бормадинг мақсад йўлин,
Қатъ ўлур бетўшалиғ зоди фано коми била.

Эй Навоий, хузн ила ўткар қорилик меҳнатин,
Чун йигитлик борди айшу ишрат айёми била.

642

Тушти ўт кўнглум эвига оҳи дардолуд ила,
Кўзда кирпик дема, бу равзан қарормиш дуд ила.

Телба ит деб ҳар тараф йўлдин қочарлар аҳли хуш,
Ўт сочиб оғзим, югурсам жисми гардолуд ила.

Чарх сайр этмас, нечук субҳ истагаймен ғам тунни,
Жавфи чун мадрус эрур бу шоми қийрандуд ила.

Юсуфим ҳажрида Яъқубий ғам ичра, мутрибо,
Уйла менким, хушлуғум йўқ нағмайи Довуд ила.

Дема, ҳар дардингға айлай бир даво, қўйким ўлай,

Ким малул ўлғунгдурур бу дарди номаъдуд ила.

Шаҳ тилар давлат бақосин, мен гадо ёр оғзини,
Ранжадур шоҳу гадо бир коми номавжуд ила.

Эй Навоий, қилдилар дунёни рад аҳли қабул,
Гар десанг мақбул ўлай, ёр ўлма бу мардуд ила.

643

Лабларингким, ҳайф эрур тенг тутмоқ они қанд ила,
Синдурур юз қанд бозорини шаккарханд ила.

Токи ҳайронмен санга номус ила итмиш кўнгул,
Телба янглиғким қочар эл ғофил ўлғач банд ила.

Одам ул соатки жаннат ичра авлодин кўрар,
Не қувонғай дам-бадам сен нозанин фарзанд ила.

Кўй насиҳат, зоҳиду, ўтлуғ дамимдин ваҳм қил,
Телба ит имкони йўқтурким соғалғай панд ила.

Ҳожатингни элга арз этмакка ҳожат бўлмасун,
Хуш чиқишсанг лаҳзае бу зори ҳожатманд ила.

Лабларинг ҳажринда юз паркандким бўлмиш кўнгул,
Лаъл эрур маҳлул қон ўрниға ҳар парканд ила.

Чун Навоий кўнгли синди, эмди лутфунг не осиф,
Ким ушатса шишани, бутмас яна пайванд ила.

644

Бўлур шом ул маҳи Нахшаб равона,
Каманди зулфин очиб шаб равона.

Қаро тун азм этарким, кўрмагай эл,
Жамолидин вале ёрур замона.

Мени манъ этмиш ўз ҳамраҳлиғидин,
Манга, ваҳким, ажаб иш тушти ёна.

Ҳаётим эмди худ мумкин эмастур,
Ки ўлмакка тилар эрдим баҳона.

Кўз очқаймен магар маҳшар сабоҳи,
Ки ичмишмен ажаб жоми шабона.

Бу гулшан гуллари чун бевафодур,
Алардин чекма, эй булбул, тарона.

Навоий ўлса, ёдин қилмағилким,
Улар эл ҳам, десанг ондин фасона.

645

Меҳрдин дерменки бўлсам дойим ул ойим била,
Найлайнким, чарх эврулмас менинг ройим била.

Ҳажр аро мендурмену бир оҳу бир ҳам қоматим,
Ғам чериги хасму мен бу навъ ўқ-ёйим била.

Аҳли мажлис куйдурур тилин кесиб, бошин узуб,
Шамъ даъво қилса моҳи мажлисоройим била.

Кўҳи дарду тешайи ҳижронни сўр Фарҳоддин,
Англамас Хусравкн, Ширин бирладур дойим била.

Ҳусниға ҳар лаҳза ҳайронроқмен, охир яхшидур
Ўлмасам ногаҳ бу ишқи ҳайратафзойим била.

Бўлмайн дайри фано хаммори, гар қилсам бадал
Зоҳиди худбин ридосин бодаполойим била.

Дам-бадам мискин Навоийнинг дегил қон ютмоғин,
Эй қадах, гар ҳамдам ўлсанг бодапаймойим била.

646

Гар сабодек ҳамдам эрмон сарви озодинг била,
Бормен, эй гул, қайдаким бўлсам сенинг ёдинг била.

Ранге йўқтур чун қизил гулдин санга, эй андалиб,
Эл қулоғин асру кўп ёлқитма фарёдинг била.

Эйки дерсен, кўзларим кўнглунгни не навъ этти сайд,
Бир кабутар нетсун ахир икки сайёдинг била?

Масжид ичра бутпараст ўлмоқ неча, эй пири ишқ,
Дин учун кирдим фано дайриға иршодинг била.

Сеҳр эрур, эй ишқким, кўнглум била пайконидин
Сирқайи жисм ичра ўту сувни асродинг била.

Гар итобе зоҳир этсанг, ўзгаларнинг кўнглин ол,
Нешгаким мен хўй этибмен зулму бедодинг била.

Эй Навоий, телбалик тарк этгасен кўргач висол,
Хур сийратлик, малак хўлуқ паризодинг била.

647

Солиб қон онча қўйдунг доғ бу жисми фиғор ичра,
Ки онча доғ ила қон бўлмағай бир лозазор ичра.

Қушеким тушса, оҳим гирдбодидин чиқа олмас,
Биров янглиғки қолғай эшиги боғлиғ манор ичра.

Ики рухсори икки зулф ёпқондин ниҳон ўлмас,
Нечукким шуъла дуд ичра, қуёш ёхуд ғубор ичра.

Юзунг шавқида ашким кўзлар ичра жола боғланмиш,
Ёғин ул навъким дур боғлағай абри баҳор ичра.

Қолибтур анбарин зулфунг ичинда боғланиб кўнглум,
Кийикдин қатра қон қолғон киби мушки татор ичра.

Қизиг кўнглумдаги пайконлари дардин не фаҳм этгай,
Ангаким қатралар хайдиндурур ўтлуғ узор ичра.

Чу ўлгум ҳасратидин, шояд ўтган чоғда кўргаймен,
Мени судранг гадолар кўйида бир раҳгузор ичра.

Гар ул шаҳ базмидин бир журъа май топмон, ажаб эрмас,
Ки май шўхи кирибдур ширадин маҳкам ҳисор ичра.

Мениким айламиш ул муғбача ишқи майи махмур,
Магар ҳам дайр пири чора қилғай бу хумор ичра.

Вафо айларда элга рўзгоринг айлама зойиъ,
Ки улким сен тиларсен, йўқтур аҳли рўзгор ичра.

Навоий, гар фалак даври санга еткурмас ул ойни,
Не чора, чун сипеҳр эрмас кишига ихтиёр ичра.

648

Ваҳки, ул шўх бориб, жонима ўт солди яна,
Телмуруб икки кўзум йўлға боқиб қолди яна.

Нечўк ўлмай мени беморки, Исонафасим
Кўрди ҳолимнию кўрмасга ўзин солди яна.

Йиғланг, эй шамъу суроҳийки, ўларимни билиб,
Мутриби нағмасаро навҳа кўкин солди яна.

Захме истар эди кўнглум қиличидин гўё,—
Илгига тиф менинг кўнглум учун олди яна.

Ақлу дин нақди фано дайри аро кирмас экач,
Май била муғбачалар йўлида сойғолди яна.

Сабр элин йиғмиш эдим чиқмас экач ул хуршид,
Войким, зарра киби ҳар сори қўзғолди яна.

Кўлда, эй Хизри раҳим, хаста Навоий кўлини,
Ким бу йўл пўясидин бағри онинг толди яна.

649

Кўнглум оғзингинг хаёлидинки тўлмиш ғам била,
Нақд уза мумедурурким, нақш эрур хотам била.

Ғам туни анжумни оҳим ўқлари захмиға чарх
Ул момуқлар билки, қўймишдур ясаб марҳам била.

Йиғлама, эй кўзки, бормас зулм нақши кўнглидин,
Тошда ёзғон хат не имконким бузулғай нам била?

Ул алифдурким, аёндур ҳар тарафдин шамраси,
Қадди бир ёндин осилғон мушкбў парчам била.

Шайхи ғофил кўнглин этти зарқ оҳиднн қаро,
Тифлдекким кўзгуни қилғай мукаддар дам била.

Оҳким, оввора бўлдум айта олмай шаммае
Ёшурун кўнглумдаги дардимни бир ҳамдам била.

Эй Навоий, гар десангким бевафолиқ кўрмайин,
Ошнолиқ қилмағил жинси бани Одам била.

650

Новакингнинг тўсдин эрмас нишони бўйниға,
Ким эрур қатл айлаган аҳбоб қоии бўйниға.

Бегуноҳ ишқ аҳлиға тийғи жафо сургум десанг,
Билки, мендин ўзга тутмас кимса они бўйниға.

Ҳажридин гар юз қилич бўйнулумға урдунг, эй сипеҳр,
Сарбасар қилдим қўлум етган замоне бўйниға.

Қотилимни кимса билмай, захм еб ўлдум, валеқ,
Мен билурменким, эрур қоним фалони бўйниға.

Тавқ бил жаннат қуши бўйниға то мушкин ипак
Тушти таъвиз этгали ҳирзи ямони бўйниға.

Майға эгнимдинки сажжодам гаравдир, қилди манъ
Гўйиё зоҳид кўра олмас ридони бўйниға.

Гар Навоий ўлса, ул кофир диёриға чекинг,
Боғлабон судрарда зуннори фанони бўйниға.

651

Яна не ўт эдиким, тушти хонумонимға,
Яна не шуъла эдиким, туташти жонимға.

Яна не барқ эдиким, тушгач ўртади хасдек

Бир ўт шарорасидин жисми нотавонимға.

Яна не новаки мужгон эдики, қатлим учун
Тикилди кўнглума, яъники кирди қонимға.

Яна ичимга магар ишқ солди ўтки, чиқар
Шарарлари қотилиб оҳ ила фиғонимға.

Бало ўти ёнадур тўш-тўшимдин, эй носих,
Эшит насиҳату зинҳор келма ёнимға.

Сариғ юзумни қизил қилмади висол майи,
Бу гулшан ичра баҳор ўлмади хазонимға.

Навоий итти қўюб ёдгор хаста кўнгул
Дедики, еткурунг албатта дилситонимға.

652

Мени гадой қачон еттим эрса шоҳимға,
Юзумни ерга қўюб шукр дей илоҳимға.

Кўрушмагимга агар бўлса мултафит, бўлғай
Висол тўбийи жаннат била гиёҳимға.

Гунаҳ йироқлиғим эрди, чу лутф мазҳарисен,
Иноят айлагилу боқмағил гуноҳимға.

Деди, сафарда сутун бирла боргоҳимдур,
Кишики, боқти фалак бирла дуди оҳимға.

Баҳо туганларим ўлмиш висол учун, ҳайҳот,
Киши бу туҳфани сотқайму ул дароҳимға?

Бузулди кўзу кўнгулдин ишим, магар тушгай

Бир аҳли дил кўзи бу ҳолати табоҳимға.

Навойиё, яна гар ёр юзин кўрсам,
Мутиъу кул бўлайин бахт, екхоҳимға.

653

Кўнглума андуҳ елидин ғуборедур яна,
Гўйи они қўзғоғон чобуксуворедур яна.

То не гуллар очқай охир ишқ айлаб чок-чок,
Фунчадек кўнглумда буким хор-хоредур яна.

Оҳ дудин саҳл туттум, оҳким, ул дуд аро
Сабр уйин куйдурғали ҳар ён шароредур яна.

То лабинг ушшоқдин жон олмоқ этти ихтиёр,
Жон берурга ҳар тараф беихтиёредур яна.

Тонг елидин бўлди гўё сунбулунг ошуфтаким,
Ҳар қаён боқсам паришон рўзгоредур яна.

Ерга сочқон тер фано даштида солик жабҳаси
Гавҳари мақсуддин ҳар дам нисоредур яна.

Рафъ ўлуб эрди Навоийнинг жунуни, эй пари,
Та санга тушмиш кўзи, мажнуншиоредур яна.

654

Оразинг холи недин қилди мени девона,
Қушни сайд этмади чун суда кўрунган дона.

Кириб оқ уй аро жонлар қушинн куйдурдунг,
Гарчи фонусда шамъ ўртамади парвона.

Тийрборони ғаминг бузди кўнгул масканини,
Бизинг уй бўлди ёгин касратидин вайрона.

Ҳажр заъфидин ўлубмен танимасдек, не ажаб,
Ошнолар манга бўлдилар эса бегона.

Бузди ул шўхи қадахнўш салоҳим уйини,
Манга мундин нари манзил бас эрур майхона.

Соқиё, тўлғуча паймона ерим майкададур,
Мени маст этгали кўп яхшидурур паймона.

Журм эса ёр бошим узра етиб ўлмаганим,
Эй Навоий, мени ўлтурмак эрур журмона.

655

Кўрадурменки борур ёру қолурмен мени гумрах,
Бора олмон, тура олмон, не қотик ҳолат эрур, ваҳ?!?

Ҳажридин жонима юз бийм, қолайин деса ондин,
Хўйидин кўнглума минг ваҳм, бўлайин деса ҳамрах.

Кўюнг уммеди, юзунг ҳасрати бирла агар ўлсам,
Ёвумай равзаға, валлоҳ, тиламай ҳурни, биллаҳ.

Майға машғул ўлубон ҳажрни амдо унутурмен,
Бузулур зор кўнгул кирди эса ёдима ногаҳ.

Ақл таклиф қилур кўнглумаким, тарки жунун қил,
Телбадин ким бу тамаъ тутқай агар бўлмаса аблаҳ?

Шоҳу сойилға насиб ар кўпу оздур, не тафовут,
Тенг насиб ўлди чу туфроққа ағар сойил, агар шаҳ.

Ёр ғофиллиғидин зулфида жон берди Навоий,
Сайд ўлар домда сайёд агар бўлмаса огаҳ,

656

Ваҳки, бир бадмеҳр ўқи жонимға паррондур яна,
Тийра кўнглум кулбасининг шамъи пайкандур яна.

Бир пари ишқида жоннинг нуқта бирла нунидек,
Нотавон жонимда наълу доғ пинҳондур яна.

Баски пайконинг йиғилди, йиқти тан кошонасин,
Бу бино сув касратидин, ваҳки, вайрондур яна.

Танға жузв ўлди ўқунг ул навъким, ондин они
Олмоқ анбурлар била тортиб не имкандур яна?

Эйки, кўнглумни дединг мажруҳ эмастур ишқдин,
Кўрмадинг, оёки, мужгоним аро қондур яна.

Чиқмишам муғ кўйидин сархуш, ёшун, эй чархким,
Ер била тенг қилмоғинг оллимда осондур яна.

Дашт аро Мажнунни кўрганлар Навоийни кўруб
Қилдилар ҳайратки, не ғули биёбондур яна?!

657

Танимда заъфдурур то иситмиш ул дилхоҳ,
Қуёш ҳароратидин, не ажаб, қурусга гиёҳ.

Анинг ниҳол қади титрабон терак янглиғ,
Мен эврлуб бошиға, тортибон сабодек оҳ.

Танини ғунча киби тўнға чирмабон қат-қат,
Валек талфасадин гулдек очилиб гаҳ-гоҳ.

Гулобхонадағи гул киби сўлуб жисми,
Қилиб гулоб киби тернинг ўртасида шиноҳ.

Ўтиб кўзи киби гулгун ҳарир уза бемор,
Валек мендек этиб сихҳат аҳлини гумроҳ.

Демонки, шарбат учун яхшидур чучук жоним,
Ҳараса садқа учун қилғасиз мени огоҳ.

Навоийё, дема невчун танинг заиф ўлмиш,
Танимдд заъфдурур то иситмиш ул дилхоҳ.

658

Ҳайҳотким, бирав ғамидий зормен яна,
Фарёдким, балоға гирифтормен яна.

Эй муддаики, орим эди таъну сўкмакинг,
Фориғ дегилки, ҳар не десанг бормен яна.

Дафъ ўлмиш эрди нўши лабингдин малолатим,
Лутф айла, эй табибки, бемормен яна.

Ҳар кеча бир қуёш ғамида ғусса тошидин
Боштин-аёқ сипехрдек афгормен яна.

Сўфийи ақл савмаасин, шукрким, бузуб,
Дорул-фанойи ишқда хаммормен яна.

Оғзим қуруб, дамим тутулуб, секририм не тонг,
Ким телба чобукумга жилавдормен яна.

Ақл итти, ҳуш кетти, кўнгул куйди, чиқти жон,
Шукр эт, Навоийёки, сабукбормен яна.

659

Ҳар гулки очибдур май ул орази дилжўда,
Гулларму экин суда, гул аксиму кўзгуда?

Кўзгуда юзунг акси гар яхши назар қилсанг,
Бор уйла биайниҳким кун акси тушар суда.

Ноз уйқусида ул кўз ошуби жаҳон ичра,
Уйғонса кўзунг нетгай олам бузуб уйқуда.

Оллимға юзунг келгач, ҳусн аҳлини кўрмасмен,
Кўз англамас ашёни бўлғач қуёш ўтруда.

Гар шаҳрни тарк айлаб, саҳроға қўюбмен юз,
Маъзур эрурменким, моҳим эрур ўрдуда.

Олам иши сар-тосар ғам ерга гари қилмас,
Соқий, тутубон жоме, қўйма мени қайғуда.

Васл истасанг, ўл фоний андоқки Навоийким,
Ҳар ишки мунунг ғайри, бордур бори беҳуда.

660

Яна ҳар дам ишим сочмоқдурур кўз боғидин лола,
Ки бўлмиш лоладек қонлиғ кўнгул паргола-паргола.

Кўзунгдур фитнаву афсун саводидин қаро наргис,
Юзумдур меҳнату идбор доғидин сариғ лола.

Умидим мазраъин дедим кўкартай ашқдин, ваҳким,

Совуғ оҳимдин ўлди ул экинга бу ёғин жола.

Шафақ ичра эмас анжумки, гардун жавфида оҳим
Ҳарорат онча кўргуздики эрни бўлди табхола.

Маразлиқ захми кўп тандин паёпай кўнглум афғони,
Бузуғдин уйлардурким чуғз қилғай дам-бадам нола.

Деб эрдинг, жон берай ўлсанг, етишти ул маҳал, ваҳким,
Гадо султонға нетгай жуз гадолиғ ўтса ҳам ҳола.

Навоий даҳрнинг кун юзи, тун сочиға майл этма,
Ки охир умр нақдин мухтал айлар ушбу мухтола.

661

Тийралик хаттинг саводидин лаби хандон уза,
Хизр солди соя гўё чашмаи ҳайвон уза.

То ҳазин кўнглумни лаълинг ҳасрати қон айламиш,
Анда холинг нақши ўлтурғон чибиндур қон уза.

Жону кўнглум ноласидин икки ҳақгў қуш киби
Кеча ул ой кўйида афғон эрур афғон уза.

Тойири меҳнат бузуғ кўнглумда кўймиш ошён,
Чуғз андоқким нишиман айлагай вайрон уза.

Эй мусулмонлар, етинг фарёдимаким, кофире
Жону кўнглум олди, эмди сўз борур имон уза.

Чарх тоқидин топар кун шамсаси ҳар кун завол,
Зарварақдин шамса чекмак не осиг айвон уза?!

Эй Навоий, то деди дардим юкин кўнглунгга қўй,
Кўнглум узра қўйдум ул юкнию миннат жон уза.

662

Нилдин ҳар ён алиф ул маҳжабин рухсорида,
Бир ниҳоли сарв эрур гўё Ирам гулзорида.

Ишқ султони сиёсат айлади ушшоқни,
Халқ жисмидур, сомон эрмас бало деворида.

Тоза доғедур фиғоним ўтидин бўйнулдағи
Ҳар мудаввар шакл шингарфий жунун туморида.

Тавқлар бўлмиш жели тортарға имон аҳлини,
Ҳалқалар занжири зулфунг риштаси зуннорида.

Телбалик тоғи танимдур, бош уза жўлида соч,
Ҳар бири бир нотавон Мажнун жунун кўҳсориди.

Тушса юз дастор бошдин, бош эгиндин, ваҳ, не тонг,
Ким эрур гулранг май бошида, гул дасторида.

Бору йўқин тенг кўрармен зарраву хуршиднинг,
Йўқ оғиз бирла жаҳоноро жамолинг борида.

Шамъ ила май ахтариға бер саботу сайрким,
Меҳр фаҳм ўлмас фалакнинг собиту сайёрида.

Эй Навоий, зор жисминг нола қилмас заъфдин,
Уйлаким сушт ўлса, ун бўлмас муғанний торида.

663

Ваъда айлаб васл, жисми нотавоним ўртама,

Келмагунгдур, интизор ўтиға жоним ўртама.

Ишқ ўтининг ўртари бастур, яна жоним аро
Доғи ҳижрон ҳар дам, эй номехрибоним, ўртама

Жонни олдинг, солма охир нотавон жисмимға ўрт,
Нақд чун яғмоға борди, хонумоним ўртама.

Новакингнинг касратидинким, найистондур кўнгул,
Ўт олиб кирма қамишқа, найситоним ўртама.

Жонима ўт солди ишқинг, бал жаҳоним ўртади,
Раҳм этиб, мундин нари жону жаҳоним ўртама.

Ҳар нафас куйдурма бир ўт бирла, эй ғардун, мени,
Куйдурурга ҳар дам айлаб имтиҳоним ўртама.

Қилма нисбат хўблар бирла Навоийдек мени,
Тухмат айлаб ҳар замон, эй бадгумоним, ўртама.

664

Кўнгул қушидур онинг зулфи тобдори била
Чибинки, боғлиғ эрур анкабут тори била.

Сипанди офат эмас, лолазори офат эрур,
Юзинда ҳар сари хол оташин узори била.

Магарки зулфида ишқ аҳлининг кўнгуллари дур,
Не дудким, нафасимдин чиқар шарори била.

Ниҳоли васл онингдек қурубтурурки, ани
Кўкарта олмади кўз иккй жўйбори била.

Сипехр эмин эмас манжаниқи оҳимдин

Ўн икки буржлуқ ушбу бийик ҳисори била.

Муваффақ ўлмаса, тавфиқ ила эмас мумкин
Ўз ихтиёрини қўймоқ ўз ихтиёри била.

Чурук сўнгакларим ўлмиш қуюн аро хошок,
Бошингға эвруладургон танним ғубори била.

665

Фалақдин яхшилиқ етгай дебон кўнглунгни шод этма,
Ямонлиғким етар, ҳоло унут, ўтганни ёд этма.

Замона аҳлиға гар юз қуёшча кўргузубсен мехр,
Вафо зинҳорким бир зарра чоғлиғ иътимод этма.

Нужуму чарх деб ўкма гадонинг баҳъялиқ шолин,
Тутунни чарху учқунларни анжум эътиқод этма.

Фано аҳли аёғи туфроғи шарҳин ёзар бўлсанг,
Қароғимни ҳал айла, эй рафиқ, ўзга мидод этма.

Мидод этган қароғимни қилибон кирпигим хома,
Кўзумнинг пардасидин ўзга коғазга савод этма.

Қилиб солих амал касби шиорингни салоҳ этгил,
Вале фосид хаёлинг бирла ҳар дам бир фасод этма.

Чу билдинг, ризқ эрур мақсум, чекма дўстдин миннат,
Қазодин хориж эрмас иш, адуға инқиёд этма.

Тиларсен фақр даштин қатъ қилғайсен эранлардек,
Бағир сув қил, юрак парголасидин ўзга зод этма.

Навоий, истасанг уқбо муродин номурод ўлғил,
Агар дунё муроди йўқтур ўзни номурод этма.

666

Ҳар ойки, ғайрима бир зарра меҳри фош ўлса,
Онинг сори боқа олмон, агар қуёш ўлса.

Кўзумда ашкдек ул тифл парвариш топмиш,
Назар ҳақини керак билса неча ёш ўлса.

Висол умидига ўзни яқин солур ошиқ,
Фироқдин неча жонида давр бош ўлса.

Не тонг, фиғони бағирдин харошлиқ чиқмоқ,
Бировки бағрида ғам чангидин харош ўлса.

Баҳорим ўлди чу гулчеҳра шўхлар, не ажаб,
Ёғар нима бошима жолавор тош ўлса.

Хуш улки, тоғ этагин тутса халқдин қочибон,
Узалса, остида хора анга фарош ўлса.

Деманг, Навоий, агар бўлса ёр қатлинг этар,
Неким муродидурур – уйла қилса, кош ўлса.

667

Дардини жисмим аро асрай дебон тадбир ила
Тоза доғ эрмас, ўқи захмин тутубмен қир ила.

Токи шамъи анжумандур моҳи шабгардим менинг,
Кўк шабистонидин ой ҳар тун қочар шабгир ила.

Зулфи ичра зор жисмим ҳолатин қилсанг рақам,

Эй муҳаррир, зарҳал этгайсен қаро таҳрир ила.

Ҳаддинг эрмастур менинг ишқим дебон ёзғурмаким,
Мен ҳам англармен, вале не чорадур тақдир ила?

Ул пари зулфи саводин ёзғали бўлмиш давот
Уйла савдойийки, асрарлар ани занжир ила.

Қабр аро айланг юзумни чум қароким ухмр ўтуб,
Дўст кўйи азми қилдим юз туман тақсир ила.

Ишқ шаръида Навоий қатл ила топсанг халос,
Билки, ўлмакдин қутулғондекдурур таъзир ила.

668

Илгин ул гулранг этибдур лола яфроғи била,
Кафларин барги била, тирноғларин доғи била.

Риштайи зулфи хаёлидин ҳаво қилған кўнгул
Бир қушедурким, қочибдур гўйиё боғи била.

Решалар кўксумда кўр, Фарҳод баҳсин қўйким, ул
Қозмади мендек бало тоғини тирноғи била.

Шамъ ҳамдардимдурур ҳижрон туниким, мен киби
Ҳажр ўтида қоврулур ул доғи ўз ёғи била.

Оташин лаълинг шаҳиди қабридин гулгун ғубор,
Ким қўпар, ўттур эмас қон ранги туфроғи била.

Бемаҳал гулбонг ила ёлқитма, булбул, элниким,
Даҳр боғи гуллари хуштур вале чоғи била.

Лола эрмас, урди ўт гулшанға бир гул ҳажридин
Ўртаниб ҳар дам Навоий нола қилмоғи била.

669

Эй сабо, ҳолимни арз эт гулрухи таннозима,
Эгма қаддимнинг саломин айт сарвинозима.

Айт кўптин кўп ғам, оздин оз ашким шарҳини,
Дарду сабрим нақди садқанг, боқма кўпу озима.

Чунки ўлгум, ёшурун ишқим аён қил, шаммае
Воқиф этма лек ишқ аҳлин бу махфий розима.

Новакандозимки, элни йиқти кўп андозадин,
Ваҳки, эмди тортмиш новак менинг андозима.

Ул кабутарға фидо жонимки, шавқум номасин
Қилса таслим элтибон шўхи кабутарбозима.

Чангдек ғам базмида қаддим хам ўлди, эй рафиқ,
Ашк ҳар торидин ортар нолае бу созима.

Эй Навоий, ишқ аро қочма балодин зинҳор,
Чунки ошиққа болокашлик келибтур лозима.

670

Эрур кўнгулда сафо ишқ тоза доғи била,
Нечукки кўзда ёруғлуқ эрур қароғи била.

Фироқ шоми ёнгилмас ўқунг кўнгул йўлини,
Ки борур ул сори пайконидин чароғи била.

Эрур сукуту фано ишқ лозими булбул,

Не воқиф онча фиғону улуғ димоғи била.

Ул ўтки ўртади парвонани, ҳамул ўтдин
Кўрунгки қовруладур шамъ доғи ёғи била.

Шаҳу улус ғамию жоми Жам, хушо улким,
Синуқ сафол ила дурд ичгай ўз фароғи била.

Хумор аро тиладим соқию қадаҳ, юз шукр,
Ки улки мен тиладим, келди ўз аёғи била.

Қучарға сарв ниҳоли бири қадингдек эмас,
Агар кетурса ани боғбон қучоғи била.

671

Мен масти ғарқи бодамен, аксим эмас май ичра, ваҳ,
Соқийға бовар бўлмаса беҳудлуғум бастур гуваҳ.

Тақво ридоси бирлаким масжидға бордим дайрдин,
Эй муғбача, ийнак ридо бўйнулма гар қилдим гунаҳ.

Келдим қочиб ғам хайлидин майхонаға, эй пири дайр,
Тенгри паноҳинг гар манга хум кейнида берсанг панаҳ.

Дайр ичра сархуш муғбача дилимни торож айлади,
Айб этмангиз гар келмаса ёдимга шайху хонақаҳ.

Наззорадин хуш аҳлининг дастори тушмак не ажаб,
Мундоғки сархуш секритур ҳар ён саманд ул кажкулаҳ.

Тасбиҳни май раҳни қил, ҳар донаға майл этмагил,
Гар истасанг кўнглунг қушин сайд этмагай бу домгаҳ.

Май тулғининг ҳар пашшаси пиледурур хартумлуқ,

Дафъ этгали дайр аҳлиға гар чекса дарду ғам сипаҳ.

Юз бирла гар дайри фано йўлин супурсам, ваҳҳи бор,
Ким дайр пири оллида бу навъ ўлубмен рўбараҳ.

Гулхан аро остингда кул, урён бошингда ишқ ўти,
Бу навъ тахту тож ила сенсен Навоий подшаҳ.

672

Очиб кўксум шикофин, айладим кўнглумни наззора,
Эрур юз пораву ғам тийғидин ҳар пора юз пора.

Таним меҳнат сипеҳри, анда, ваҳ, паиконингу ашким
Кўнгулга ғусса еткурмакка собит бирла сайёра.

Манга бедардлик дард эрди, ваҳким, ҳажрингдин
Чу менда бўлди дард, эмди эрур бечоралик чора.

Утарсен ўйнай-ўйнай, мен гадойи хаста йўл узра,
Қолурмен бир қиё боқмоқ учун ёлбора-ёлбора.

Кўнгул-саргашталиқдин бўлди йўқ оғзинг киби, гўё
Ани чарх айлагандур ғунча йўнмоғлиққа инкора.

Улумдин ҳажр душвор ўлмаса дард аҳлиға, невчун
Ажал Мажнунни асраб, айлагай Лайлини оввора?

Навоий кўксини чок этти ҳажр андоққи, фаҳм этгай
Тахайюл ҳайъатин кўнгул аро ким қилса наззора.

673

Фироқинг тийғидинким хаста жисмим бўлди юз пора
Эрур ҳар пора бир кўз қилғали ҳолимни наззора.

Ғуборим жисми ҳижрон даштида саргашта ошиқнинг,
Қуюндек ҳар қаёнким мойил ўлди, бўлди оввора.

Не тош урён танимға урди, кўксум чокиға солдим,
Мени бедил кўнгул касб эттим они кўнглидек хора.

Олиб юз пора кўнглум итларингга айладинг қисмат,
Итингмен, айб эмас, жоно, манга ҳам тегса бир пора.

Танимни ишқ асири айладинг, манъ этма оҳимни,
Чу қил ўт ичра тушти дуд бўлмоқтин эмас чора.

Малак таслими шайтон кибридекдур, буки ақл ўзин
Қилиб маъмури амр, истар аморат нафс аммора.

Навоий бода ютқон кўрса қон ютқон гумон айлар,
Сув ичганни май ичган соғинур, ким бўлса майхора.

674

Чаманда сарв ё гул чун сабодин тебранур ногаҳ,
Соғиниб сарви гулрўюм келур, афғон чекармен, ваҳ.

Бошимни олмағаймен саждайи шукр айлаю ердин,
Агар сарви хиромонимға бўлсам соядек ҳамраҳ.

Ўзум ҳам эрмон ўз ҳолимдин огаҳ то ани кўрдум,
Йўқ улким, эрмас аҳволимдин ул номехрибон огаҳ.

Юз олмоқ сарв бирла гул аёғидинки, ваҳ, йўқтур
Анинг қадду юзига боғ аро бу иккидин ашбаҳ.

Занохдонингда хай эрмаски, оби зиндагонийдур,
Ки ҳайвон чашмасининг остида воқиъдурур ул чаҳ.

Юзунг васфини юз таҳ сафҳаға ёзсам тамом ўлмас,
Ки бўлғай сафҳайи хуршидча ул сафҳадин ҳар таҳ.

Жунунум манъ қилдинг ул пари ишқида, эй зоҳид,
Киши девона бўлса яхшироқ юз қатлаким, аблаҳ.

Тажаммул рахшидин, эй шаҳ, гадоға қилма истиғно,
Чу боғлар рахт бу дайри фанодин гар гадо, гар шаҳ.

Навоий, кўп дема ғам хайлидин майхона маъмандур,
Азимат қилсанг ул дорул-амонға фи амонуллоҳ.

675

Хуш улким, бор эди илгимда печон сунбулунг гаҳ-гаҳ,
Тутунлар чирмашур бошимға они чун соғинсам, ваҳ.

Юзунгдур поклик меҳри, кўзумдур ростлиқ айни,
Анингдек юзга мундоғ кўздин ўзга кўз маозаллаҳ.

Кўнгул парголасидур ҳар тараф ишқингдин ўртанган,
Шарарларким чиқар оҳим ўти дуди била ҳамраҳ.

Тушумда лаълию рухсоридур, уйғотманг мени, гар худ
Масиҳо бирла Юсуф бошим узра етсалар ногаҳ.

Учуб руҳум қуши ҳар дам ҳаво айлар занахдонин,
Анингдек қуш масалликким нишиман қилмиш ўлғай чаҳ,

Муҳаббат кўйида буким гадо шаҳни қилур ошиқ,
Биайниҳ бор анингдекким гадони ошиқ этгай шаҳ.

Қазойи момазо чун фавти ҳол айлар зиҳи ҳасрат,
Муваффақ улки аввалдин бўлур ўз вақтидин огаҳ.

Қалам ёзгон балодин мухтариз бўлғой зиҳи нодон,
Муқаррар бўлмагон рўзий талаб қилгон зиҳи аблаҳ.

Навоий, дафтари ҳажринг ёзиб, кўз тўкти хунобин,
Чу очсанг сафҳа-сафҳа, кўргасен қон ўтганин таҳ-таҳ.

676

Ваҳки, келтурдунг фироқингдин балолар бошима,
Ул балолардинки қочтим, келди олар бошима.

Заҳм агар бўлса бошимнинг ҳар туки сойи, не тонг?
Мунча тошким ёғдурурлар дилраболар бошима.

Сарвқадларнинг таманноси бошимдин чиқмағай,
Қаҳр этиб, эй шайх, синдурсанг асолар бошима.

Кўрмайин кўзлар қачон келди бошимға юз бало,
Кўр, нелар келтурди бу юзи қаролар бошима!

Ишқ аро гаҳ-гаҳки эл пандиға бош индурмадим,
Келди турлук-турлук ондин можаролар бошима.

Муддаолар бошима тушгунча ҳар дам ақлдин,
Келса хушроқ ишқ тийғидин яролар бошима.

Кўйида ўлди Навоий, қочти ондин итлари,
Йўқ эди ўлганда ёру ошнолар бошима.

677

Соқие, талх ўлди айшим ҳажр бедоди била,
Тут ачиг майким, ичай Мирзо Чучук ёди била.

Сипқориб, жоми сипехр ақдоҳин айлай рез-рез,
Неча чеккаймен забунлуғ чарх бедоди била?

Зухд кўнглум кўзгусин қилмиш мукаддар, эй ҳариф.
Синдурурмен тавба пири ишқ иршоди била.

Бевафолиғ гар будурким ҳилди ул шўх, эй кўнгул,
Сирфа қилмас ошнолиғ Одам авлоди била.

Ваҳки, синди нахли уммедим, хушо ул боғбон,
Ким эрур хушҳол бир навраста шамшоди била.

Чун худий Лайли қулоғин ёлқитур, Мажнун, не суд
Тоғни ғар келтурур афғонға фарёди била?!

Эй Навоий, ишқ саҳросида худ кўйдунг қадам,
То нечук лошгойсен ул поёни йўқ водий била.

678

Бўлсам ул қотил шаҳиди ҳасрату ҳирмон била,
Бир қилич тортинг мазорим лавҳи узра қон била.

Бир фатила англағил марҳам била ул шўхдин,
Жонға ҳар момуқки чирманғон келур пайкон била.

Чексалар тандин ўқин чун ул чиқар, жон ҳам чиқар,
Уйдин эл чиққан киби таъзим учун меҳмон била.

Қоши гар кўнглумда куймак боисидур, айб эмас,
Ёй агар бўлса бўлур ўт барги ҳам қурбон била.

Ишқ даштнинг самумидин дегай бўлмиш қуюн,
Ҳажр ўтин боштин-аёқ кўрган бу саргардон била.

Дўзах аҳли, ғам емангким, дўст раҳми келгудек
Келгум ул ён оху ашкимдин ажаб тўфон била.

Эй Навоий, итларига тўъма дарбойист ўлуб,
Ёр агар истар, кўнгул тайлим қилғил жон била.

679

Сочиб сиришк, югурсам қошинг хаёли била,
Сипеҳр менча эмас кавкабу ҳилоли била.

Кўзунгки мардум ила жон олур, эрур шўхе,
Ки сайд айлагай элдин кўнгулни холи била.

Кўнгулда қадду узоринг хаёлин эттим нақш,
Бу боғни безадим сарву гул ниҳоли била.

Улусни жавр ила ҳусн аҳли ўлтурур, лекин
Далок этар мени ул сарв иътидоли била.

Эмас ясанғали гар солмас илгидин кўзгу,
Ки бўлди кўргали дармонда ўз жамоли била.

Хирад кўнгул сипаҳин тўқтатай деди, ваҳким,
Бузулди кирпиги хайлин кўруб ясоли била.

Қуёш сени кўруб андоғ уялди ўз юзидин,
Ки ерга кирди тура олмай инфиоли била.

Хазон каминдадур, эй булбул, ўлмағил ғофил,
Дамеки даст берур айш гул висоли била.

Мукаддар этса кўнгул шишасини зуҳд, не ғам,
Навоийё, келу югил қадаҳ зилоли била.

680

Зиҳи ҳар лаҳни булбул савтининг зотингга исботи,
Жаҳон боғида ҳар гул яфроғи хуснунгга миръоти.

Вужуди зарранинг мумкин эмас то собит ўлмас меҳр,
Не ҳожат зарра хайлидин қуёш зотиға исботи?

Бўлуб зотингда ожиз ҳар сифат ичинда мавсуфи,
Онингдекким қила олмай сифотинг шарҳини зоти.

Хирад зотингни ташбиҳ этгали ҳар фикрким айлаб,
Такаллум анда йўл топмай магар ҳайҳот-ҳайҳоти.

Не қаҳринг захридин эмин бўлуб ҳар сокини масжид,
Не лутфунг бодасидин ноумид аҳли хароботи.

Не зарра бўлса мақбулунг қуёшднн зарра қилғондек,
Қуёш ул заррадин айлаб шараф бирла мубоҳоти.

Навоий зикри отингдур, умиди улки, қутқорсанг,
Ани от истамакдин, балки андинким бўлур оти.

681

Эй, юзунг устида тер гулбарг узра шабнаме,
Лек ҳар бир қатрадин бўлуб гулистон оламе.

Қатрадин олам гулистон бўлмоғи тонг йўқки, бор
Баҳри раҳмат оразинг боғиға тушган шабнаме.

Гул недин ер тутти эл бошида солу меҳрдек,
Топмағон бўлса риёзингнинг шамимидин шаме.

Кўкка чун элтиб, малак рахшинг ғуборин топмайин,

Зухра андоқ сурмае, Кайвон анингдек парчае.

Йўқ ажаб, отингга гар муқри нубувват бўлса хатм,
Ким нубувват ҳалқасида йўқ сенингдек хотаме.

Сочқай эрди чашмайи хуршиддин ҳайвон суви,
Ҳамдаминг бўлса эди Исойи Рухуллоҳ даме.

Чун Навоий наътинг айтурға тилар бўлғай алам,
Не ажаб, гар бўлса бот олимлар ичра аъламе.

682

Чун илик бермаски ўпсам, ул ситамкор илгини,
Бир киши илгин ўпайким, ўпкай ул ёр илгини.

Чун аёғи туфроғин ўпкунча топмон эътибор,
Сунса ҳам ногаҳ, ўпарга не ҳадим бор, илгини?

Жон сотармен хоки пойингга, нединким аҳли байъ
Туттурурлар сотқучи бирла харидор илгини.

Зулфидин, тонг йўқ, Калимуллоҳдек этса аждаҳо,
Ким яди байзодин айлабдур намудор илгини.

Сўрғали келса Масиҳим бошима доманкашон,
Ул этакдин ким ола олғай бу бемор илгини?

Доғу қондин борур ул қўлким очилмиш лолазор,
Ҳажринг айёмида чексанг ошиқи зор илгини.

Эй Навоий, билки, ҳижрон даштидин бўлмас халос,
Сайр аро матлуб агар тутмас талабгор илгини.

683

Жилваму айлар қизил тўн бирла ҳар ён ул пари,
Ё магарким лолазор ичра кезар кабки дарий?

Телбалар қатли қизил қилмиш либосин, оҳким,
Бир йўли девоналар қониға кирмиш ул пари.

Ҳулласин хуноблиғ жон риштасидин қилди чарх,
Бўлди жонлар жони, ваҳ-ваҳ, ул париваш пайкари,

Оразинг нақшимудур қонлиғ кўнгулда жилвагар,
Ё шафақдин бўлди толиъ офтоби ховарий.

Ич шафақгун майки, гардун қотиледурким, эрур
Янги ой бирла шафақ тиғу либоси аҳмарий.

Қон уза кўнглум юзунг шавқидин андоғ хастадур,
Ким эрур гулгун ҳарир оллида онинг бистари.

Ул пари лаълида жонинг, эй Навоий, бўлди маҳв,
Лаългун кисватда маҳв этгандек ўзни ул пари.

684

Ул қуёш оқ уйдаву мен музтарибмен ҳар сари,
Уйлаким фонусдин парвона қолғай ташқари.

Садқаси бўлмақ эрур мақсуд мен саргаштаға,
Оқ уйи давриға буким айланурмен ҳар сари.

Ичкари ул гул тувурлуғни кўтармаслар, нетай,
Эй сабо фарроши, бир лутф айлабон ул ён дари.

Парда кетгач, мен заифи зорға осон эрур
Йўлларидин чигнинг солмоқ ўзумни ичкари.

Оқ уй ичра ҳар недур зоҳирдур ул юз тобидин,
Шамъ бўлса уйда, ташқардин бўлур зоҳир бари.

Гар фалак хиргоҳи бўлса пеши хонанг, не осиф,
Умр хайли чунки кундин-кунга келмас илгари.

Эй Навоий, ул маҳи хиргаҳнишин ҳифзи учун
Кўзунак эрмаски, ҳар сори тикилмиш кўзлари.

685

Сўзи ҳажринг ичра йўқ бирён кўнгулнинг тоқати,
Бўлмас эрмиш куйган элнинг ўт била кўп улфати.

Ашк тим-тим қонидин кулбам безанса, не ажаб,
Ким эрур гул баргидин булбул уйининг зийнати.

Толпинур кул ичра мендек шуъла тортиб, гўйиё,
Ким қуёшнинг жисмиға ўт ёқти ул юз ҳасрати.

Лаъли серобидин ар хат зоҳир ўлмас, айб эмас,
Хизрнинг ҳайвон суйи ичгандин ўлмиш ғайбати.

Ҳар сори махфий туганлик жисм ила мунглуғ кўнгул
Сойиледурким, эрур мамлу дирамдин кисвати.

Эй мусаввир, чекма нозир мендин ўзга зинҳор,
Дафтари ишқим аро ёзилса ул ой сурати.

Мудбире топтуқ Навоийни саломатдин йироқ,
Кўрким, ул не навъу не янглиғ жаҳонда шуҳрати.

686

Тавсанинг наълидин истармен бошимга афсаре,
Ҳиндудекким бошига товусдин санчар паре.

Оразингда май, май ичра оразинг зоҳир қилур
Гоҳи ахтардин шафақ, гоҳи шафаҳдин ахтаре.

Базми айшин кўкка невчун чекмагай улким, анга
Тутса Рухуллоҳ дами ҳар дам қуёшдек соғаре.

Маснадим кўргилки, ҳар тун қасри тошу фаршидин
Бошқа хоро муттакодур, танға коши бистаре.

Ваҳ, не лўливашдур ул қотилки, умда халқнинг
Қонини тўкмакка ҳар бир кирпигидур ништаре.

Оразинг васфи туганмас котиби сунъ айласа
Даҳр бўстонида гул яфроғларидин дафтаре.

Эй Навоий, сарвдек озод бўл гар истасанг,
Гул масаллик шоҳиде, булбул киби хунёгаре.

687

Интизоридин ул ойнинг кўзки солдим ҳар сари,
Кўз юмуб-очқунча ўтти қон ёшим андин нари.

Ёлиниб ул кўй ити бирла борурмен кўйига,
Ваҳки, ул кўй ичра бормен мен кейин, ит илгари.

Дарду ғам турмиш ясовулдек кўнгул чоки аро
Кўймамоққа келса ҳушу сабр хайли ичкари.

Кўрмасангким ўтни сув тез айлагай, бир-бир қурур
Кўнглум ичра қатра-қатра сув киби пайконлари.

Лаб аро оғзинг чучук тил бирла гўё англасам,
Шаҳдлик неши била гул баргини тешмиш ари.

Зоҳиду ҳар лаҳза ўлмак хонақаҳ фикридаким,
То тирикмен чиқмағум дайри фанодин мен бари.

Эй Навоий, дема ҳар дамким қадаҳни қуй тўла,
Майни охир қуйса худ бўлжас қадаҳдин ташқари.

688

Давлат тонги юзию сочи тонг қаронғуси,
Масти сабуҳ кўзларин элтиб тонг уйқуси.

Булбул пари эмас, кул эрур бергали жило
Ҳар барги гулки, елдин эрур тийра кўзгуси.

Гулзор даҳр шуъбадасин гўйи англамиш,
Ичинда заъфарондин эмас ғунча кулгуси.

Бошимни юқори қила олмон бинафшадек,
Кўнглумга чунки чирмашур ул турра қайғуси.

Кўз баҳри ичра шиша кийиб мардум этти ғавс,
Ёйилди ушбу важҳ ила юз сори инжуси.

Ҳолимға ҳажр базми аро тортсам суруд,
Бор мадди навҳи телба кўнгулнинг аёлғуси.

Қатлимға мужда бердию ўлтурди интизор,
Бир умрдин сўнг элга йигит ваъда бергуси.

689

Хушсиз жонким, ёшурмиш жисми ғампарвард ани,
Мутлақ ул девонадекдурким ёпибтур гард ани.

Йиғлайин фориғ дебон ваъз ичра айлармен мақом,
Ўз фиғонидин соғинур воизи дамсард ани.

Билгай ул овора саргардонлиғим кайфиятин,
Ким чиқармиш бўлгай элдин бир де олмас дард ани.

Ул қуёшни истасанг, жон берки, эрур банди роҳ,
Топмас улким, бўлмагай Исо масаллик фард ани.

Эй Навоий, бир хаданги текса ўлган жисмима,
Ул дам-ўқ жон деб тирилгай жисми ғампарвард ани.

690

Жонға чун дермен: «Не эрди чиқмоғинг кайфияти?»
Дерки: «Боис бўлди жисм ичра маразнинг шиддати».

Жисмдин сўрсамки: «Бу заъфинға не бўлди сабаб?»
Дер: «Анга бўлди сабаб ўтлуқ бағирнинг хирқати».

Чун бағирдин сўрсам, айтур: «Анда ўт тушди манга,
Ким кўнгулга шуъла солди ишқ барқи офати».

Кўнглумга қилсам ғазаб, айтурки: «Кўздиндур гунаҳ»
Кўрмайин ул тушмади бизга бу ишнинг тухмати».

Кўзга чун дерменки: «Эй тардомани юзи қаро,
Сендин ўлмиш телба кўнглумнинг балову ваҳшати?!»

Йиғлаб айтур кўзки: «Йўқ эрди манга ҳам ихтиёр,
Ким кўрунди ногаҳон ул шўх маҳваш талъати».

Эй Навоий, барча ўз узрин деди, ўлгунча куй,
Ким санга ишқ ўти-ўқ эрмиш азалнинг қисмати.

691

Зоҳир айлар оҳ ила ашкимни ҳажринг оғуси,
Гўйи мундоқ эснатур охир нафаснинг уйқуси.

Ҳажри бепоён, туни муҳлик, жунуним булжажаб,
Субҳ гўё мотамим тутмишки, келмас кулгуси.

Куйдуруб жисмимни бергайсен кулум бирла жило,
Тийра бўлса қон ила қатлимда тиғинг кўзгуси.

Мени Мажнундек тутубтур дашт, демангким, бу дашт
Тоғлар эрдик, ҳомун қилди кўнглум қайғуси.

Эй кўнгул, оҳ ўқларин ул ғамзанинг олиға чек,
Ким ўқ отмоғлиғда сендин туздур онинг қобуси.

Демангиз, ошиқ кўзига не ёруғлуғдур муфид,
Ғам куни дилбар юзи, ҳижрон туни тонг ёғдуси.

Ҳажр аро тузди Навоий васл мулкин берди ёр,
Андоғ иш қилғонға мундин кам керакмас жулдуси.

692

Ўт солур эл жониға ҳар дам совуғлуғ бирла дай,
Соқиё, синмас ҳаво захри, кетур тарёк, май.

Туз шабистон ичра суҳбатким, ишорат майғадур,
Шамъи кофурийки, ости шуша музлар бирла дай.

Оташин май бирла, эй соқий, қизитқил базмни,
Мутрибо, ул ўтни тез этмакка ол оғзингга най.

Даҳр мушкин чун ҳаво кофури пинҳон айлади,
Бодайи мушкин кофурий мизож ичмай нетай?

Ичгали ихфо учун тун мушкини истар ҳаким,
Шукр, бу кофур аро ҳам зоҳир эрмас ҳеч шай.

Ул қуёш қор узра чиққач, юзум узра англамон
Ашк ё кўз оқи ҳал бўлуб оқарму, йўқса хай?

Илгида майлик сафол, усрук Навоий қор уза,
Эй фалак, қил жоми Жам бирла тамошо тахти Кай.

693

Бир кун мени ул қотили мажнуншиор ўлтургуси,
Усрук чиқиб, жавлон қилиб, девонавор ўлтургуси.

Гар заъф ила ожизлиғим кўнглига раҳме солса ҳам,
Бошимға етгач секретиб беихтиёр ўлтургуси.

Васли аро гар ўлтурур, жонимға юз минг шукр эрур,
Чун қолсам ондин бир замон, ҳижрони зор ўлтургуси.

Ошиқ бўлурда билмадим мен нотавони хастаким,
Ҳажр ўлса, ғам куйдургуси; васл ўлса, ёр ўлтургуси.

Майдон аро, эй аҳли дин, кирманг тамошосиғаким,
Юз кўрмайин ул кофири чобуксувор ўлтургуси.

Лаълинг закоти май тутуб тиргузмасанг, эй муғбача,
Дайр ичра мен дилхастани ранжи хумор ўлтургуси.

Дерлар Навоий қатлиға гул-гул очибтур оразин,
Кўргунча они, войким, бу хор-хор ўлтургуси.

694

Шукрлиллах, эй кўнгулким, рафъ ўлуб ҳижрон туни,
Ул қуёш юзин кўрармен тенгрининг қутлуғ куни.

Оташин лаълинг анингдеқ ўртади оламниким,
Ҳар тараф бир ўт туташқон жондур онинг учқуни.

Меҳрдин рухсора сорғорғон сойи саргаштамен,
Зарра саргардонлиғин афзун қилур меҳр олтуни.

Бодадин тим-тим қизармиш орази, ваҳ-ваҳ, кўрунг,
Ким ажаб гуллар очибтур ул малоҳат гулбуни.

Шоми ҳижрон меҳнатин шарҳ айлай олмон заъфдин,
Ул қаро босқон кишидекким анинг чиқмас уни.

Ахтаредур наҳс ушшоқи бадахтар жониға,
Улки ҳар ён илтирар ҳижрон тунининг шудруни.

Эй Навоий, демаким васлини туш кўргай кўзунг,
Йиғламоқ бу эрса, туш кўргай магар кўз уйқуни?!

695

Гамингдин чун ажал гўр огзида жисмим ниҳон этгай,
Мазорим лавҳн дардинг шарҳини тилдек баён этгай.

Қанотлиқ мўрдек жисмимни уй қилмиш ажал хайли,
Магар ул навъ қушлар бу бузуғни ошён этгай.

Юз очқач эгма қаддим заъф қилди, ваҳ, не билдимким,

Қуёш васли янги ойимни мундоғ нотавон этгай.

Оғиз бўлди кўнгулга чокию тил анда пайконинг,
Не тонг, бу тил оғиз бирла агар муҳлик фиғон этгай.

Қиличинг суйини истар қуруғон нахлдек қаддим,
Ажаб эрмас, қазо онинг гулин гар арғувон этгай.

Дер эрдим кўйини юй ашк ила эл захми қонидин,
Не билдимким ҳамул эл рашки-ўқ ашкимни қон этгай.

Натижа куймагу ашкидин ўзга топмағай улким,
Бу гулшан шуълаву дудин гулу сунбул гумон этгай.

Тилар юз лахт қон этгай насибин даҳр деҳқони,
Қаю булбулниким гул хони узра меҳмон этгай.

Жигаргундур Навоий жисми қон ёшдин, маҳалдурким
Қазо бу навъ лаъл учун фано тоғини кон этгай.

696

Кўксумда наъл бўлди хадангинг нишонаси,
Кўксум уйи эрур анинг омочхонаси.

Пайконларингки, тил киби кўнглумдин урди бош,
Гўё бир ўтдур улки, булардур забонаси.

Кўп сўз ясади Лайлию Мажнун сўзида халқ,
Эрмас нечукки ҳуснунгу ишқим фасонаси.

Деб эрди бир баҳона била сени ўлтурай,
Ўлтурди, ваҳки, ҳар дам анинг бир баҳонаси.

Меҳри рухунгда меҳригияҳ сабзайи хатинг,

Гўёки холинг ўлди ҳамул сабза донаси.

Муғ дайри пирининг қулименким, ғам этса қасд,
Айлар халос бир тўла жоми муғонаси.

Ишқинг Навоий айлар улусдин ниҳон, вале
Фош айлар элга замзамаи бехудонаси.

697

Сихқатим озурда жононимда бўлғай кошки,
Дарди онинг тинмағур жонимда бўлғай кошки.

Нотавон кўргунча бистарда синондек қоматин,
Юз синон бу чашми гирёнимда бўлғай кошки.

Бўлғуча ашки равоним сели ҳар ён жилвагар,
Жилва ул сарви хиромонимда бўлғай кошки.

Ул аёқ озурда бўлғунча бўлуб бошим фидо,
Заҳмати боштин-аёқ жонимда бўлғай кошки.

Кўзума гар кирпигим осийбидин сунмас аёқ,
Барқи офат бу найистонимда бўлғай кошки.

Нолам ул ойға етиб, жон васлидин маҳрум эрур,
Жош доғи пайваста афғонимда бўлғай кошки.

Эй Навоий, дема розисенму умрунг истаса,
Юз менинг умрумча султонимда бўлғай кошки.

698

Нечаким, ул ойға мендин меҳрибонроқ йўқ киши,
Яхши то қилсам назар, мендин ямонроқ йўқ киши.

Хасталар жониға ул бемор кўздин новаке
Гар отарсен, билки, мендин нотавонроқ йўқ киши.

Оху хунобимни лаҳну бода қилмишсен гумон,
Дилраболар ичра сендин бадгумонроқ йўқ киши.

Аҳли ишқ озори жонин истабон тишлар лабин,
Мендин ушбу қиссада озурдажонроқ йўқ киши.

Ёр этар эрмиш ватан бехонумонлар кўнглини,
Шукр, мендин кўйида бехонумонроқ йўқ киши.

Хослар васл истагайлар, ваҳки, мен девонадин
Ул пари кўйида беномунишонроқ йўқ киши.

Эй Навоий, хурдаи назмингға ислоҳ истасанг,
Шоҳи Ғозийдин жаҳонда хурдадонроқ йўқ киши

699

Бошимға кош гоҳе етса рахшин секретиб моҳе,
Супурсам кўзларимға хайфишон рухсоридин гоҳе.

Малоҳат авжи бирла ҳусн бўстонида йўқ равнақ,
Қани у боғ аро сарве, қани ул авж уза моҳе?

Дема охирки йўқтур ишқ савдосида бир бедил,
Они кўргилки, борму ҳусн бозорида дилхоҳе.

Не тонг, афсурдадил бўлсамки, то ҳусн ўти ўчмиштур,
Кўнгулдин доғи ҳаргиз чиқмамиш бир шуълалик оҳе.

Не бўлғайким, баҳори ҳусн аро очилса бир гулким,
Тушуб бир барқи ишқ, ўртансам андоқким бир қоҳе.

Кириб ишқу муҳаббат даштиға, эй ким, яна ёндинг,
Муҳиқдурсен, нединким тапмадинг бу йўлда ҳамроҳе

Навоий, бор эсанг огаҳ, саломат мулки ҳам хуштур,
Ва лекин раҳбаринг бўлса йўли қатъида огоҳе.

700

Сенсизин базм ичра қат-қат қон кўнгул бетоб эди,
Дам-бадам жоми лаболаб чекканим хуноб эди.

Ҳар муқаннад pistaким, базм ичра эрди жилвагар,
Лаълингу оғзинг хаёлидин кўнгул бетоб эди.

Базм эди жонбахш май бирла ёруғ, ваҳким, манга
Зулмат эрдиким, ҳаётим чашмаси ноёб эди.

Ҳалқайи базм элга қайду, бир мусалсал туррадин
Чеккали ул базмдин жонимда юз қуллоб эди.

Етти кўк жавфи тўла ғамни азалдин гўйиё
Ишқ жамъ айлаб, менинг жоним учун асроб эди.

Сиймгун ғалтон сиришкимдурки, ҳоло бўлди қон,
Буки эл шингарф дейдурлар бурун сиймоб эди.

Нўши васл ар етмаса ғам йўқ, Навоийким, мудом
Ҳажрдин аҳли вафо жомида захри ноб эди,

701

Тилармен музтар этса офати осуда жонимни,
Совурса офият бирла тузулган хонумонимни.

Чиқиб сархуш, чошиб абраш, қилиб жавлон, олиб майдон,
Вужуд иқлимидин маҳв айласа ному нишонимни.

Уруб жонимға неши ғам, тузуб қатлим учун марҳам,
Ҳино қилса бало шоҳидлари илгига қонимни.

Фироқ ичра алифдек қаддима ғам тоғини юклаб,
Уҳуд остидаги дол этса жисми нотавонимни.

Жунун кўйида усрук судратиб ратбул-лисон қилса,
Фано авбошиға дайр ичра бу рози ниҳонимни.

Юзин айлаб қаро, кейнича солиб ишқ атфолин,
Бари масту маланг ўйнатса ақли хурдадонимни.

Навоий, не май эрдиким, ичиб оламға фош эттим
Улустин ёшурун йиллар кўнгулда асрағонимни.

702

Неча килки тахайюл бирла бир сурат нигор айлай,
Анга ошиқ ясаб кўнглумни умда беқарор айлай?

Неча чирмаштуруб бир зулф савдосин димоғимға,
Узумни аҳли савдодек паришонрўзгор айлай?

Неча бир сарвдек қомат ҳавоси бирла ҳар соат
Жаҳонда оху афғондин қиёмат ошкор айлай?

Неча бир лоларух доғи ғамин истаб таним узра,
Кўюб юз доғ, ани қонлиғ ёшимдин лолазор айлай?

Неча ғам дашти ичра бир пари меҳрида соямни
Жунундин бир замон қовуб, гаҳи андин фирор айлай?

Неча анжум била чарх офатидин чарху анжумдек
Ҳавони оҳим ўтидин тўла дуди шарор айлай?

Эрур бас тийра шоми ишқ, ё раб, ҳусн шамъин ёқ,
Ки жон бирла кўнгул ўртанмагин парвонавор айлай.

Чу ҳеч иш ихтиёри кимсада йўқтур, қўй, эй зоҳид,
Ки тарки ихтиёр этмакни мен ҳам ихтиёр айлай.

Навоий, бода баҳри бекорониға мени солғил,
Ки гардун баҳрининг мавжи балосидин канор айлай.

703

Соқие, тут бодаким бир лаҳза ўзумдин борай,
Шарт буқим, ҳар неча тутсанг, лаболаб сипқорай.

Бўғзума жоме қуюб, қутқар гадолиқдин мени,
Ваҳ, неча бўғзум чекиб, бир журъа учун ёлборай.

Бир қадаҳ май берсалар, ваҳ, ғояти ифлосдин,
Неча лаъли қийматий топқон гадодек олдорай.

Тортай ўзумни иваз ким қилса эҳсон бир қадаҳ,
Бу баҳона бирла ўзлукдий ўзумни қутқарай.

Важҳи май жон нақдию тан доғидур, эй муғбача,
Хилқатим ганжинасин юз қатла гар худ ахтарай.

Жонға еттим ақл васвоси била, тенгри учун,
Соқие, жомимда афюн эзки, ботроқ телбарай.

Эйки, дебсен ғайрдин айру келу чек жоми васл,
Гар бу хилватда Навоий маҳрам эрмас, қайтарай.

704

Бўлғай эрди юз туман минг ранжу меҳнат кошки,
Бўлмағай эрди балову дарди фурқат кошки.

Елдек айларда ҳаво сайр этгали жисмим хасин,
Ўртагай эрди уруб бир барқи офат кошки.

Хосият чун телбараб саҳроға юзланмак эмиш,
Тутмағай эрдим парилар бирла улфат кошки.

Офият кунжин дедим истай, бузулдим бир йўли,
Кўнглум ичра кечмағай эрди бу ният кошки.

Юз ғариб аҳвол бекасликда ҳар дам бор эмиш,
Ўтмағай эрди тилимга лафзи ғурбат кошки.

Жилва қилғунча тилаб товус янглиғ ганжи зеб,
Чуғз янглиғ тутқай эрдим кунжи узлат кошки.

Ёрдин эл рашкидин бўлдум жудо, бўлғай эди
Илтифотин ғайр ила кўрмакка тоқат кошки.

Демаким, жон эт фидо аҳбоб ила топқач висол,
Эй Навоий, умр бергай онча муҳлат кошки.

705

Бугун ақшомға тегру менки кўрмаймен қуёшимни,
Не тонг, тўксам фалакдек кеча тонг отқунча ёшимни.

Балият тошидин юз пора бўлғон ҳам эрур хушким,
Итингга етмағай заҳмат қилурда тўъма бошимни.

Юзу холинг ғамидин бўстонафруз эрур жисмим,

Ки тутмишдур ичимни тухми ғам хуноб тошимни.

Ўлук жисмимни кўрган тоза қўйғон доғлар бирла,
Қаро қилғон соғинғай зоғлар ғавғоси лошимни.

Вазифа кўнглума ҳар кун эрур бир доғ ишқингдин,
Қаноатдин тузубмен бир дирам бирла маошимни.

Қазо тағйир топмас, чунки зўру зорлиғ бирла
Узубмен даҳр халқидин уруш бирла ярошимни.

Навоий, дегасен ғам тоғи қозмиш тешайи Фарҳод,
Кўруб кўксумдаги тирноғ ила қилғон харошимни.

706

Хуштурур гулгун қадаҳ гирдинда гулбарги тари,
Хосса байрам аввали бўлғай, доғи гул охири.

Ҳар варақ бир номайи ишратдурур фаҳм айлагил,
Тонг елидин абтар ўлмасдин бурун гул дафтари.

Ғунча худи бирла гул қалқониға етти шикаст,
Бўлғали пайдо сариғ савсарнинг олтун шашпари.

Гул адам шомиға юзланган учун занбақ гули
Бор кумиш машғал доғию хурдалардур ахгари.

Лола қон узра бўёлиб, ўт уза анбар қўюб,
Бор парихон чиқмоғон ғойиб чечаклардур пари.

Нилуфар тутмиш сипеҳр ложувардий ҳайъатин,
Жолалар юзинда андоққим нужуму ахтари.

Ўкса лаълингни Навоий санга хуш келмас, вале
Хуштурур гулгун қадаҳ гирдинда гулбарги тари.

707

Севунгил, эй кўнгул, охирки жисминг ичра жон келди,
Қувон, эй жони маҳзунким, ҳаёти жовидон келди.

Сафардин ул пари етти, мени маҳзунни шод этти,
Кўнгулдин эски ғам кетти, тан ичра янги жон келди.

Хирад, йиғ бу масофингни, таҳаммул, қўй газофингни,
Вараъ, тарк айла лофингни, ки ошуби жаҳон келди.

Дамеким андин айрилдим, кўнгулни ҳамраҳи қилдим,
Бугун келди кўнгул, билдим, ким ул номехрибон келди.

Келибтур ёшурун ул шаҳ, мени мажнун эмон огаҳ,
Пари эрмас эса, бас ваҳ, нечук кўздин ниҳон келди?!

Фалак боқти фиғонимға, ажал раҳм этти жонимға,
Хазонлиғ бўстонимға гули боғи жинон келди.

Муғанний, бир навое туз, Навоий, нағмае кўргуз,
Аёқчи, томса тут тўққуз, ки Доройи жаҳон келди.

708

Не бир субҳ ул қуёш базми аро ичтим тўла жоме,
Не ёттим маст рухсорим аёғиға қўюб шоме.

Не бир қуш ҳаргиз ул гулшан сори еткурди пайғомим,
Не бир ел ҳаргиз ул гулдин манга еткурди пайғоме.

Ўқунгдин минг тўшуклук кўнглак ичра толпинур жисмим,

Ҳамул қуш мисликим они муқайяд айлагай доме.

Нечукким тутмадинг, эй умр, вайроним аро ором,
Ғамингдин тутмади жон ҳам бузуғ жисмимда ороме.

Ҳамул кундин сариғ чеҳрамда гулгун ашқдур, эй шайх,
Ки бир зарбафти гулфомий кийиб чиқти гуландоме.

Югурдунг Каъбайи мақсад тилаб кўп, лек тинмайсен,
Чиқарсанг ўзлукунгнинг дайридин ўзни, эрур коме.

Навоий, тонгла ҳуру софийи кавсардин ортуғдур,
Бугун ул муғбача ишқида бўлсанг дурдиошоме.

709

Икки ҳамдамким эрур май базм аро ҳамдамлари,
Топмасун биздин малолат хотири хуррамлари.

Ою кунким базм тузгайлар фалак хиргоҳида,
Заррайи саргаштадин не бўлғусидур ғамлари?

Гул била насринки, чеккак бода наргис жомидин,
Зулм эрур воқиъки, булбул бўлмағай маҳрамлари.

Чуғздин рам айласа, не айб, дуррожу тазарв,
Хосса бўлса мастликдин ўзгача оламлари.

Эй табиб, ўлгумдурур, гўёки ушбу кечадин
Захмлик кўнглумга ўқдек |санчилур марҳамлари.

Эй муғанний, бўлма ғофилким, забони ҳол ила
Навҳа айлайдур менинг ҳолимға созинг бамлари.

Кечалар афлок невчун ёш тўкар кийиб қаро,
Бўлмаса мискин Навоий ҳолига мотамлари?

710

Юз урма ҳар тараф, эй шўху, зор қилма мени,
Қарор тут нафасе, беқарор қилма мени.

Кўзумни шамъи жамолинг фуруғи бирла ёрут,
Тонг откуча кечалар ашкбор қилма мени.

Худой учун яна ҳар сори беҳабар борма,
Фиғону нолада беихтиёр қилма мени.

Тараҳҳум айлагил, эй ихтиёрсиз нола,
Дамо-дам эл ичида шармсор қилма мени.

Ҳаёт ранжи, ўлум ёди саъб эмиш, соқий,
Бу дайр ичинда даме хушёр қилма мени.

Мен ўзга, Вомиқу Фарҳод ўзгадур, эй ишқ,
Танаъум аҳли аро эътибор қилма мени.

Қаёнки борсанг, ўлармен Навоий янглиғ зор,
Юз урма ҳар тараф, эй шўху, зор қилма мени.

711

Эй, гули сарви чаманда оразинг шармандаси,
Сарв бу озодлиқ бирла қадингнинг бандаси.

Гар ўғурламайдурур жон нақдини ширин лабинг,
Бас, недур сўрсам табассум бирла шаккар хандаси.

Васлин иста, эй кўнгул, шоядки охир топқасен,

Чун масалдурким, топар ҳар нимани жўяндаси.

Айтур эрмишсенки, ой бир камтарин қулдур манга,
Кўрки, ёри етмиш ойнинг толиъи фархандаси.

Тожи Кайхусрав била мулки Сулаймон истамас,
То Навоий бўлди ул султони олам бандаси.

712

Йўқтур андуҳу малолат ўтиға хас мен киби,
Бедилу бечораву бемору бекас мен киби.

Эйки, Мажнун васфин эттинг, ўлмади ёр оллида,
Мен қилиб юз жон фидо, ул бўлмағай, бас, мен киби.

Дема, парвона куяр мендекки, сўз шамъ узрадур,
Не учунким ул доғи ғам шоми қуймас мен киби.

Турки анжумға дедим, ҳусн ичра сен ё ул фузун,
Дедиким, бўлғай анга юз банда чаркас мен киби.

Қошларинг ёсиға қурбон қилғали йиллар тилаб
Топмағай бир бу кўҳан тоқи муқввас мен киби.

Эйки, давр аҳлин вафоси йўқ дебон озурдасен,
Ошнолиғни алардин сен ҳам эт бас мен киби.

Эй Навоий, ишқ ўтин ҳар ким ёрутмоғ истаса,
Ер юзинда топмағай тутруғ учун хас мен киби.

713

Эй, дудоғинг шарбатида оби ҳайвон лаззати,
Лаззати бўлғай насибим бўлса лаълинг шарбати.

Кечалар ҳажрингда беҳудмен, менинг ҳолимгадур
Шамънинг гаҳ куймаги, гаҳ ноласи, гаҳ риққати.

Меҳнати ҳажрингда ишим оҳ ила фарёд эрур,
Оҳ, агар фарёдима етмас висолинг давлати.

Лабларингнинг ҳасрати кўнглумда бўлса, не ажаб,
Шиша бирла боданинг бир-бирига кўптур нисбати.

Оразингга, эй пари, мажнун кўнгулнинг майли бор,
Телба янглиғким, анинг ўт бирла бўлғай улфати.

Умр эрур ишқ аҳлига пайки насим, эй боғбон,
Басдурур бу муддаога шоҳид онинг суръати.

Юзу холингдин Навоийнинг кўзидур қон аро
Лоладекким, доғи бўлмиш кўз қароси ҳайъати.

714

Наргисин гул узраким бемор этар ноз уйқуси,
Мисли шўхедурки, суст этгай ани ёз уйқуси.

Кўз очиб беҳудлуғумни кўрмаса, йўқтур ажаб,
Ким манга бахт уйқуси бўлмиш анга ноз уйқуси.

Чархи сойир гўйиё ошиқдурурким, кечалар
Бор анинг ҳам мен киби кўп ашкию оз уйқуси.

Бизни дафъ ўлсун дебон солмиш ўзини уйқуға,
Зарқдин холи эмастур ул фусунсоз уйқуси.

Ҳар тун айлар истимоъ эл қиссасин, ваҳким, келур
Менки ўз ҳолим десам, ул қиссапардоз уйқуси.

Иста комил хизматин ғафлатни рафъ айлай десанг,
Бордур ўздин ғойиб ўлмоқ зумрайи роз уйқуси.

Эй Навоий, очма ғамдин кўзки, сиррим қилди фош,
Яхшироқ бедорлиқдин буйла ғаммоз уйқуси.

715

Менинг бахтим юзи ғам кожидин ул кун қаро бўлди,
Ки кўнглум ул кўзи-қоши қароға мубтало бўлди.

Қутулмиш эрди ошиқлик балосидин кўнгул, кетмиш
Ул ой кўйига, ёна анга билмон не бало бўлди?!

Қошу кирпичларинг кўнглум уйин қилди камонхона,
Алифлардин ўку ҳар наъл анга бир ҳалқа ё бўлди.

Бузулғон хаста кўнглумдин ўқин зинҳор чекмангким,
Ул уйга бу сутун, ул нотавонға бу асо бўлди.

Лабингға қайси тил бирла фидо дей хаста жонимни,
Анга жоним фидоким, жони лаълингға фидо бўлди.

Ажаб муҳлик эмасму ишқ дашти, эй мусулмонлар,
Ки бир мўриға ҳар кун тўма икки аждаҳо бўлди.

Фано истар эсанг, ич дайр пири илгидин жоме,
Нединким хонақаҳ шайхи иши зарқу риё бўлди.

Вужудим фоний айлаб, олди дин бир муғбача, тонг йўқ,
Агар зуннор боғлаб, масканим дайри фано бўлди.

Навоий, ғуссадин махлас тиларсен, масту бехуд бўл,
Ки даврон дарду ранжиға даво бу бўлди, то бўлди.

716

Тануредур ичим гўё қизитқон ишқ ўти они,
Ёпиштурғон кабоб ўрни анга ҳар доғи пинҳони.

Қизил раглар эмас кўз ичраким, кўз мардумин ғамзанг
Анингдек нешлар урдик, оқмиш ҳар тараф қони.

Эрур қаддинг хаёли гаҳ кўнгул, гаҳ кўзда, гўёким,
Будур ул жўйбору боғнинг сарви хиромони.

Тариқи ишқ аро кўнглумдадур ҳар дам ғами, ул уй
Ажаб йўл узрадурким, ўксумас бир лаҳза меҳмони.

Ғамим шомин ёрутти қаддинг ул юз шуъласи бирла,
Нетар кундузни улким, буйладур шамъи шабистони.

Яна ўтлуқ кўнгулда оташин лаълинг фироқидин
Қизиқ ҳар лаългун пайкон эрур бир лаъл пайкони.

Хати райҳони ичра бодайи лаълин хаёл айлаб,
Учар ҳар лаҳза руҳум, соқие, тут роҳи райҳоний.

Мунунгдекким, йироқдур Каъбайи мақсад ҳамоноким,
Эрур манзилға етмасдин жараснинг тинмай афғони.

Навоий давлати боқий тилар бўлсанг, яқин билким,
Эрур соликка мушқил топмоқ они бўлмайин фоний.

717

Эй кўнгул, бердинг илиқдин васлининг давронини,
Билмадинг бу навъ талх эрмиш ғами ҳижронини.

Гўйие Фарҳод эрур тоғ ичраким, чексам фиғон,

Ул доғи ҳамдардликдин тенг чекар афғонини.

Тўтиёйи кўз тутарменким, кетурсанг, эй насим,
Кўрсанг ул бадмеҳри чобук туркнинг жавлонини.

Қолди кўнглум сенда, лекин асрадим, эй қоши ё,
Хаста кўнглум ўрнида хокиларинг пайконини.
Не учун киймиш қизил тўн даҳр бўстонида гул,
Гар оқизмоқ истамас ошуфта булбул қонини?

Тийрборони ғаминг жисмимни қилди ерга паст,
Ваҳки, ёмғур касрати йиқти ғаминг вайронини.

Эй ажал, тенгри учун кетким, биҳил қилмон санга,
Қўймасангким, дарди-ўқ олғай Навоий жонини.

718

Неча тийғ урдунг кўнгулга, тийра оқи итмади,
Кимса ўттин дуд чиркин сув била оритмади.

Бош қўярмен шукрдинким қилмайин бошимни гўй,
Чобукум майдонға ҳаргиз рахшини секретмади.

Хоҳ тийғи жавр ё тийғи забон бирла рақиб
Илтифоте қилмади кўнглумгаким, оғритмади.

Айлади юз қатла сув бир қатла қон кўнглумниким
Урмади бир тийғ ани юз қатла то инжитмади.

Қилмади маҳбус кўнглум хулбасида ғамни ишқ,
Рахналарни то маломат тошидин беркитмади.

Эй хуш ул қушким, тегиб жисмиға ҳар пар бир тикан,
Эл қулоғин ноладин булбул киби ёлқитмади.

Баҳри ашк ичра Навоий собит эрди тоғдек,
Ким эсиб бир ел, танининг тахтасин қолқитмади.

719

Ул ойки, меҳр ила оламини муҳтарам қилди,
Бу телбага недин, оё, назарни кам қилди?

Юзум изига яқиндур, мунга доғи юз шукр,
Агарчи йўлида гардун қадимни хам қилди.

Насиҳат этса улус, тезрак бўлур ишқим,
Бале, итикрак этар ўтғни улки дам қилди.

Фироқ шарҳини ҳар кирпигим ёзар, гўё
Фалак мижамни тенгиз ичраки қалам қилди.

Ул ой азимат этиб юз ғаму бало нақдин
Насибим этти, ёмон бормади, карам қилди.

Сипеҳр ишқда Мажнунға ёзди кўп таъриф,
Муқобилида замона мени рақам қилди.

Кўзумки қон аро бўлди ниҳон, ажаб эрмас,
Ки айнға чу дам ўлди қарин адам қилди.

Шукуфа сийм чиқорғоч бу гулшан ичра хазон,
Ҳавоға баргини сочмоқ била ситам қилди.

Навоий жисмин ўқунг захми этти доми бало,
Висол қушлари андин магарки рам қилди.

720

Маҳвашеким, меҳридин бўлдум жаҳон овораси,
Раҳм этиб бир чора қилмас ўлса ҳам бечораси.

Захмлар қилдинг яна ғам нешидин, эй бевафо,
Бутмиш эрди васл нўши бирла бағрим ёраси.

Бевафолар кўнгли, тонг йўқ, лабларингга бўлса сайд,
Қайдаким лаъл ўлса атрофида бўлур хораси.

Юзига боққоч, ажаб йўқ кўзларимга тўлса ашк,
Эл кўзига ёш тўлар қилса қуёш наззораси.

Дарди ҳажрингдин Навоий кўнгли, кўкси, бағридур
Ҳар бири юз пораву минг ёра ҳар бир пораси.

721

Аҳли дил оллинда дилдор илтифоти камлиғи
Онча саъб эрмаски, ҳар ноаҳл ила ҳамдамлиғи.

Гар ўғурлуқ истамас лаълинг доғи жон нақдидин,
Бас, недур ўғри киби пайваста қошинг хамлиғи?

Зулфи торин торта олмас кимса кўнглумдинки, бор
Беркрак жон риштасидин ҳам анинг маҳкамлиғи.

Уйлаким тун дудини оҳим паришон айлади,
Тонг елидиндур муанбар сунбулунг дарҳамлиғи.

Ҳар не эл кўнглига хуррамлиғ, менинг кўнглумга ғам,
Ким ғамингдин бўлмиш ул девонанинг хуррамлиғи.

Соқие, май берки, дардим зоҳир айлай маст ўлуб,
Ким ичим қон айлади иш сиррининг мубҳамлиғи.

Гар Навоий айлади бадмастлиғ, эй пири дайр,
Сен карам кам қилмағилким, кўптур онинг камлиғи.

722

Қилдим ул ой оллида ошиқлиғим изҳорини,
Мен анга сиррим дедим, билмон анинг асрорини.

Кўз қаросин ҳал қилиб ул ойға ёзғум номае,
Бори бу тазвир ила кўргай кўзум рухсорини.

Кўзидин то жонға етмон, лаълидин бермас ҳаёт,
Ул Масих ўлдум деганда тиргизур беморини.

Ҳайфдурким, риштайи тасбиҳ қилғай аҳли зуҳд
Куфр зулфи ичра ўлган халқнинг зуннорини.

Оразинг даврин чекарда гўйиё наққоши сунъ
Меҳр даври бирла тенг очмиш эди паргорини.

Тўкма жоминким, бало сели жаҳонни бузмасун,
Маст кўрсанг, зоҳидо, дайри фано хамморини.

Эй Навоий, шавқидин ўлсам, иморат қилғасен
Туфроғим бирла муҳаббат кўйининг деворини.

723

Оҳким, ул ганж ёд этмас бизинг вайронани,
Ул қуёш бир зарра ёрутмас бузуғ кошонани.

Эгма қошин кўргузуб айлар манга манъи жунун,
Янги ой бирла керак соғ эгса бу девонани.

Кўзума ул важдин дермен юзунг афсонасин,
Ким севарлар уйқусизлар доимо афсонани.

Ўзгалар хуснидин ўртанмонки, гардун ҳар кеча
Ёрутур минг шамъу куйдурмас бири парвонани.

Чиқти жоним бодайи лаълинг кўруб, эй муғбача,
Ваҳ, тўла айлаб нетарсен қасдима паймонани?

Билмадиким, аввал айлар нафй ранжидин халос,
Нафй қилгон шайх муғ кўйидаги майхонани.

Ашк йўлин тут, Навоий, хоки пойи бирлаким,
Ғусса бар берур қаёнким сочсам ушбу донани.

724

Ҳар тикан бу ғунчадек кўнглумда пайкон боғлади,
Эй жигар парголаси, сенсиз ичим қон боғлади.

Сендин айрилмоқ кўнгулга мумкин эрмас то абад,
Чу сенинг бирла азалдин аҳду паймон боғлади.

Лабларингнинг шавқидин ҳар қатра қонким тўкти кўз,
Совуғ оҳимдин ҳамул дам лаълу маржой боғлади.

Деди ақлу фаҳм они кўргач, шикеби кўзлоли,
Ваҳки, тун боғин яна ул шўх часпон боғлади.

Қонидин ул дард боғининг гули бир пахтаким,
Доғима сабр илги марҳам бирла ҳар ён боғлади.

Совуруб тифли хазон туфроғ ила тенг қилмагон
Қайси бир гулдаста бу боғ ичра деҳқон боғлади?

Иштиёқингдин Навоий ўлдию етмас санга,
Гўйиё бу навъ оёғин банди ҳижрон боғлади.

725

Не май хуштур манга, не гул керакликтур, не гулзори,
Керак майдин гул очқон ёрнинг гулзори рухсори.

Не жонимға керак ҳайвон суйи, балким хироми ҳам,
Керак чун ул ҳаётим гулшанининг сарви рафтори.

Жунун туморима зангору шингарф айламанг зойиъ,
Ки дафъ айлар они ул лаълу хат шингарфу зангори.

Менинг худ рўзгорим тийра бўлди шоми ҳижрондин,
Қилинг субҳи висоли шукрии, эй ишқ аҳли, сиз бори.

Не суд этгай аёғимдин тикан чекмаклик, эй мушфиқ,
Ки тошлар бирла кўкsumга қоқилмиш ҳажр мисмори.

Ниҳоний юз ярам бор ҳажри тийғидинки, шарҳ этсам
Қилур озурда бир олам элин ҳар бирнинг озори.

Басе саргаштамен гардундин, эй соқий, қадаҳ бергил
Шафақгун май тўла айлаб менга гардун намудори.

Қи даврон жавридин илкимга олиб сипқорай андоқ,
Ким анжум қатраси ҳам қолмағай кўз тушса ҳар сори

Анингдек мастлиғ уйқусидин очқай Навоий кўз,
Сабоҳи ҳашр ул ҳам ёвар ўлса бахти бедори.

726

Эй кўнгул, келким, иков бўлуб нигоре кўзлоли,

Сарвқадде истабон, сиймин узоре кўзлоли.

Ёрлиғ кўз тутқанимиз кўзлади чун ўзга ёр,
Бизда ҳам кўз бор, бориб бир ерда ёре кўзлоли.

Чун ғубори маркабидин равшан айлар эл кўзин,
Телмуруб турғунча бориб, шаҳсуворе кўзлоли.

Сайри боғу дашт этарбиз ҳам яна бир ёр учун,
Боғ сори кўз сололи, дашт сори кўзлоли.

Гар анингдек шўхи шаҳрошуби офат топмасак,
Бир фақири меҳрибоне, ғамгусоре кўзлоли.

Гарчи нопайдо эрур мақсуд, армон қолмасун,
Хосу ом ичра қила олғанча бори кўзлоли.

Эй Навоий, бўлмоғунг андин булар бирла халос,
Келки, ҳам васлин тилаб сабру қароре кўзлоли.

727

Гунчадек қон боғланибдур кўнглум, эй гул хирмани,
Борғали кўз жўйборидин жамолинг гулшани.

Кўз қаросидин ёзай дермен битик, ҳайҳотким,
Куйдурур ғайратки, мен маҳруму кўз кўргай ани.

Ақл қочти кўнглум ичра сокин ўлғач дарди ишқ,
Мўр манзилгоҳи эрмас аждаҳолар маскани.

Кўнглум уйида ғами ториқмасун ҳар захмидин,
Марҳамин ташлангки, ҳар ёндин очилсун равзани.

Арғувоний ашк аро савсан масаллик лолмен,

То тўнингдур арғувоний, кўнглагингдур савсаний.

Ҳар гул ушбу боғ аро кўрсанг, тикан осибидин,
Ғарқайи хуноб ўлуб, юз чок эрур пироҳани.

Ашк қонида Навоийдур сўнгат жисми била
Ул муборизким, қизил жинс ичра бўлғай жавшани.

728

Ҳафтаедур кўрмамишмен ул бути чолокни,
Не ажаб, гар ўртаса оҳим ети афлокни.

Солди тийғи фурқатинг бағримға андоқ чокким,
Бағри бўлғай чок-чок улким, кўрар ул чокни.

Ҳажр ўти жисмимға ортуқдур, анга бас бир шарар,
Ўртамак дўзах била, яъни не бир хошокни?

Отланибдур маст кўнглакчан чекиб тийғи жафо,
То не ўт солғай жаҳонға, кўргил ул бебокни.

Ишқ ўт бирла, кўнгул сув бирла кўзни қилди пок,
Пок манзилларда меҳмон қилғали ул покни.

Дайр аро даврон ғамидин қочмишам, эй муғбача,
Бир муғона жом ила шод айла бу ғамнокни.

Бода бирла юнг Навоийни хумор этса ҳалок,
Боғлангиз тобути узра нахли барги токни.

729

Ғариблиқ яна кўнглумни дарднок этти,
Шикасталиқ яна кўксумни чок-чок этти.

Бу барча бир сорию ёр ҳолатимни билиб,
Тағофул этмаги мен хастанни ҳалок этти.

Дамингни асра, Масихоки, чиқмағай гардим,
Бу дамки кўйида жисмимни даҳр хок этти.

Юзунгга улки қуёш тоби берди, юз минг шукр,
Қуёш киби мени ҳам ишқинг ичра пок этти.

Хуш ул дамеки, дегайлар фано ўтиға фалон
Қадам қўярда не ваҳм айлади, не бок этти.

Не май, не жом, мен усрук ҳамиша, гўё ишқ
Таним ҳадиқасида рангларимни ток этти.

Навоийни тила андин бурунки, дегайлар:
«Адам йўлин тутуб ул зори бенаво кетти».

730

Лаълингга боғланди жоним, ҳажр элиндин ол ани,
Зулфунгга чирмашти кўнглум, қилмағил помол ани,

Боғлади кўнглум манга ошиқлиғининг тухматин,
Шарт қилдим кўргач-ўқ расво қилай филҳол ани.

Сендин айру хўблардин очилур кўнглум, вале
Гунча янглиғким очарлар куч била атфол ани.

Эй сабо, бағримға санчилғон тиканким, англадинг,
Бўлсанг ул гул бирла ҳамдам қилғасен ирсол ани.

Ул алифким, нил ила чектинг узоринг ёнида,
Хусн ичинда бирга ўн қилмиш ёнида хол ани.

Бу чаман кайфиятин озюдаеким қилди фаҳм,
Ўн тили савсандек ўлса, ҳайрат айлар лол ани.

Эй Навоий, деб эдинг кўргач, ани жон топшурай,
Бўлса бу давлат муяссар, қилмағил ихмол ани.

731

Турфа гулзор айламиш май гуллари рухсорини,
Турфароқ буким, арақ сероб этар гулзорини.

Эй кўнгул, ҳар ториға юз жон муқайяддур, буким
Юз гиреҳ бирла кўрарсен зулфининг ҳар торини.

Ёқмангиз захмимға марҳамким, ўлармен қилса гум
Чоклик бағримдин ул ой тийғининг озорини.

Боғлағайлар атридин дин аҳли кофурликқа бел,
Ел паришон этса куфри зулфининг зуннорини.

Бумни зоғ этгай оҳим дуди қилса ошён,
Дашт ичинда мен бўлур вайронанинг деворини.

Фош этар кўнглум шарори, тийра оҳим дуди ҳам,
Неча дермен қилмайин ишқим ўти изҳоринн.

Ғам ҳужумидин не ғам, азми харобот айлаким,
Қўймайин бир жом ила ул хайлнинг осорини.

Сойир айларда қадаҳ топсанг сабот, эй муғбача,
Айлайн барҳам фалакнинг собиту сайёрини.

Англағил, жоноки, кўюнгда Навоий ўлди зор,
Топмасанг итлар уни ичра фиғони зорини.

732

Тушда сарву гулдин ислаб бирни, кучтум бирини,
Айлагил, эй сарви гулрух, бу тушум таъбирини.

Англадик ўтлуғ юзи кўнглум не янглиғ қилди сув,
Мум аро ким кўрмамишдур шуъланинг таъсирини.

Дўстлар, дафъи жунунум гар тиларсиз, боғлангиз
Ул пари кўйида бу девонанинг занжирини.

Сувратингдин ожиз ўлса Моний, эрмастур ажаб,
Қайда наққош айлагай килки қазо тасвирини?

Васл ила қилғил бузуғ кўнглум иложинким, қилур
Шоҳ адл этмак била вайроналар таъмирини.

Ишқу май, эй шайх, азалдин сарнавишт эрмиш манга,
Ваҳ, нетиб хуш кўрмагаймен тенгрининг тақдирини?

Эй Навоий, дерсен ул ой ишқини элдин ёшур,
Оти мазкур ўлса, найлай ҳолатим тағйирини?

733

Қани висолингга бир мендек орзуманде,
Висол умиди била меҳнатингга хурсанде.

Фано майин ичиб оворалиғ йўлин туттум,
Насиҳат аҳли, манга эмди бермангиз панде.

Эрур танимдағи юз доғ бирла мунглуғ жон,
Гадоки, тўниға ҳар сори солса пайванде.

Сабаб бу эрди экин хилқатидин Одамнинг,

Ки бўлғай анга сенингдеқ хужаста фарзанде.

Кўнгулни шўхлар андоқ талаштилар кесишиб,
Ки қолмади мени бедил насиби парканде.

Чоғирни оқил эсанг, лаъл деб қизитма димоғ,
Ки ўтни исламади гул дебон хирадманде.

Ажал, Навоийни қутқаз балойи хирмондин,
Ки ул заиф бу дард ичра асру эмганди.

734

Ўтум худ этмади ул тошбағирға таъсире,
Бу ёна ўтки, топилмас бу ишга тадбире.

Не турфа сурати бордурки, ҳеч сурат ила
Қазо мусаввири қилмади буйла тасвире.

Шикоятим кўпу қолмас қачон сени кўрсам
Танимга тобу тилимга мажоли тақрире.

Тушумда оби ҳаёт ичтим, оҳким, келмас
Кўнгулга лаълини ўпмакдин ўзга таъбире.

Мени муқайяд этар бўлсанг, очма ҳалқайи зулф,
Ки пашша қайдиға йўқ эҳтиёжи занжире.

Гул ичра шабнам ила хурдадур суву дона,
Магарки қайдиға булбулнунг этти тазвире.

Навоий ёрдин ар зулм эрурки, лутфча бор,
Сен этмасанг керак ўз қуллуғунгда тақсире.

735

Жоним чиқадур, ҳажр ила жонон керак эрди,
Кўнглум куядур, дард ила дармон керак эрди.

Ғам шомида парвона сифатким куядурмен,
Бошим уза ул шамъи шабистон керак эрди.

Кўз боғида юз гул очадур ишқ, ва лекин
Юзу хатидин лолаву райҳон керак эрди.

Хуш келди ҳазин кўнглум аро ғамзаларингким,
Оҳ ўқлариға бир неча пайкон керак эрди.

Қабримға хиром эттингу йўқ тухфае, ваҳким,
Бу хас киби жисм ичра бугун жон керак эрди.

Хуш зийнати кўп номадурур умр, ва лекин
Тавқийи вафодин анга унвон керак эрди.

Билмай сени ул гул қовар, эй зор Навоий,
Сендек анга бир булбулу нолон керак эрди.

736

Бўлди ийд, ул турки чобук азми майдон қилғуси,
Ваҳки, эл беҳудлуғи жонимни қурбон қилғуси.

Барқи офат бўлғуси ҳар шуълаеким айрилуру
Маркаби туйноғидин, ул дамки жавлон қилғуси.

Ўқ хунилаб, ўт-ёлиндек ҳар тарафким қўйса юз,
Юз кўнгулни куйдуруб, воз жонни вайрон қилғуси.

Ошкоро жон олиб ҳар ён қилур машғул ўзин,
Элни билмас деб йигит ўзини нодон қилғуси.

Шамъ эмас, кўз очтилар наззораға аҳли қубур,
Ким ул ой ийд оқшоми сайри хиёбон қилғуси.

Субҳ майдон азми қилғоч, ваҳки, йўқ ёлғуз мени
Олам аҳлин ийди рухсорйға ҳайрон қилғуси.

Ийдгоҳ аҳли ҳужуми бирла, эй шаҳ, қилма кибр,
Ким фалак бу жамъни ҳоли паришон қилғуси.

Эй Навоий, рашкдин ўлдумки, ул қотил бугун
Ҳар тараф бу шакл ила юзланса юз, қон қилғуси.

737

Мушки тардур сабзайи хаттинг, юзунг гул хирмани,
Равза нахли қоматинг, кўюнг латофат гулшани.

Зинҳор айт, эй сабо, кўнглумгаким, ул дилрабо
Бўлса ногаҳ қай сари мойил, соғиндурғай мани.

Йўқ ажаб, гар жоми ҳажринг ваҳмидин тўксам сиришк,
Заҳрдин ваҳм айлар улким подшаҳдур душмани.

Ёшу қон эрмас ики кўзумда, балким ҳажру дард
Қилди бирин лаъл кони, бирни инжу махзани.

Дарди ҳажрингдин Навоий юзи олтун, ашки дур,
Ҳар киши сенинг гадойингдур, эрур мундоқ ғани.

738

Эй, ҳаётим нақди лаъли хурдадонинг садқаси,
Жавҳари жоним ақиқи дурфишонинг садқаси.

Кўзларимнинг мардуми холин саводиға фидо,
Боғу умрум гулбуни сарви равонинг садқаси.

Кўзларинг гар нотавондур, садқа вожибдур анга,
Юз менингдек нотавон бнр нотавонинг садқаси.

Қомату қошинг алиф-нуниким ул хусн онидур,
Ҳар малоҳат аҳликим бор, бўлсун онинг садқаси.

Қулни боштин эвуруб озод этарлар, ваҳ, мени
Бошқа эвур, лек озод этма, жонинг садқаси.

Тинғасен саргашталиқдин, эй кўнгул, гар бўлғасен
Меҳрибонлиғ боғида номехрибонинг садқаси.

Бўлур ул гул садқаси ҳолимни арз этмиш сабо,
Эй Навоий, бўлса юз жоним, сабонинг садқаси.

739

Тоғ аро Фарҳоду ҳар ён сурма қилғон тошни,
Кўзга чеккан, не ажаб, юз мил, оқизмоқ ёшни.

Аҳли ишқ ул қўй аро саргашта жоду кўзларинг,
Сехр ила гўё бу навъ айландурурлар бошни.

Кўкта ҳар ой бир ҳилол, ул машқдурким, килки сунъ
Айламиш сизғонда ул икки муқаввас қошни.

Эй сабо, ушшоқ нақди жонларин еткур йиғиб,
Қайда топсанг ул муқаммирпешайи қаллошни.

Келди Чин наққоши ул юз нақшини қилмоққа тарҳ,
Чеҳра очиб, нақши девор айладинг наққошни.

Кимни мендек хонақаҳдин сурдилар аҳли салоҳ,
Муғтанам тутдик фано дайри аро авбошни.

Лаълини кавсар майиға гарчи ташбиҳ айладинг,
Эй Навоий, бордурур бу майда ўзга чошни.

746

Ёр ила бир хилват истарменки, ағёр ўлмағай,
Балки ул хилватнинг атрофида дайёр ўлмағай,

Элдин андоқ ёшурун истармен ул хилватниким,
Кўнглум андин воқифу жойим хабардор ўлмағай.

Кўзга кўнглум дардидин йиғларға имкон қолмағай,
Тилга дардим шарҳини айларга гуфтор ўлмағай.

Ёр буди ичра нобуд ўлғаменким, ўртада
Ўзгаликдин демаким, ўзлукни осор ўлмағай.

Буки, дерлар бордурур девор кейнида қулоқ,
Ул фазо даврида кўз етгунча девор ўлмағай.

Махфий асроримға бўлғай ёр лафзидин адо,
Ёрдин айру ва лекин соҳиб асрор ўлмағай.

Эй Навоий, қилма ҳар ёр оллида сиррингни фош,
Бормудур имкониким ул ёрға ёр ўлмағай?

741

Оғиз ичра тилингдек ғунчада гулбарги тар бўлғай,
Вале бу шарт илаким барги гул ичра шакар бўлғай.

Қадингға сарви раъно ўхшағай, лек ул замонким сарв

Хиромон бўлғаю гул бергай, ул гулдин самар бўлғай.

Юзунг давриға ой даврини ташбиҳ эткамен, вақте,
Ки анда хол ила хат фитнайи даври қамар бўлғай.

Кўзунгга ўхшағай наргис, агар қиймоч ўлуб оқи,
Мудаввар асфари ичра қаролиғдин асар бўлғай.

Хатингға қадр шоми ўхшағай бу шарт бирлаким,
Тажалло нуридин ул шом аросинда саҳар бўлғай.

Чу минсанг ашҳабинг ул дам қуёш булғай санга монанд,
Ки берса кўкбўзин жавлон жаҳон зеру забар бўлғай.

Манга ишқингда Мажнун бирла Фарҳод ўхшағай ул чоғ,
Ки бу бўлғай жаҳон расвоси, ул мундин батар бўлғай

Хабардор они билгил, эй кўнгул, бу давр жавридин
Ким ул тун-кун харобот ичра масту беҳабар бўлғай

Дедим, назм аҳлининг сархайли ким бўлғай, деди хотиф:
Навоий бўлғай, улким сен тилайдурсан агар бўлғай.

742

Яна бало чоқинин ишқ телба жонима урди,
Фано қуюни етибон кулумни кўкка совурди.

Магарки, мен киби элдин қочарни айлади варзиш,
Кийиклар ичраки Мажнун тамоми умр югурди.

Мен арчи кўйида ўлдум, қовунгки, телбарар охир
Чурук сўнгатни танимдин узуб не итки кўмурди.

Ғаминг қўюб туган узра туган, бу макр ила кўрким,

Танимда ҳар туган ичра неча туганни ёшурди.

Кўнгулда гар ўқунг итмиш, яна бир ўқ доғи отким,
Бу навъ топса бўлур ҳар кишики, бир ўқ итурди.

Дам урмаву қадаҳ ичгилки, телба бўлмаса воиз,
Недин эди урунуб, қичқирибки оғиз кўпурди?

Фироқ доғиға машъал фатиласи кетурунгим,
Навоий оғзини чун купка қўйди, пок сумурди.

743

Лабинг такаллум этиб, сўзда лол қилди мени,
Очилди зулфунгу ошуфтаҳол қилди мени.

Юзи кўрунди, очинг эмди зулфи силсиласин,
Ки ул пари яна мажнунмисол қилди мени.

Аёғин ўпгали бошим йўлиға еткурдум,
Фиғонки, зулфи киби поймол қилди мени.

Қоши хаёлида пайваста баски чектим ранж,
Фалак бу ғамда нечукким ҳилол қилди мени.

Бели ғамида хаёл ўлдум оху афғондин,
Бу мўя мўй этиб, ул нола нол қилди мени.

Куп оғзима қую қўй адл жомин, эй муғким,
Қазо бу шевада беиътидол қилди менн.

Навоий, англаки, журмумча юз умидам бор,
Фақари зоҳид ўзидек хаёл қилди мени.

744

Хароб айладинг, эй ишқ, хонумонимни,
Тасаввур айлаки ўлдум, бағишла жонимни.

Магарки, ишқ маломат ўтин ёрутмоқ учун
Қурутти уйлаки хас жисми нотавонимни.

Бу турфа кўрки, фузун бўлди лаългун ашким,
Агарчи шуълайи ишқинг қурутти қонимни.

Фиғонки, ўлдуму кўйида халқ ғавғоси
Анинг қулоғиға еткурмади фиғонимни.

Бугун танимға нишон ул ҳаётднн келибон,
Ки тонгла топмағасен истабон нишонимни.

Чу ишқ оятида савту ҳарф йўл топмас,
Камоли ишқ итурмиш магар баёнимни.

745

Эй қуёш, невчун қошингдин соядек сурдунг мени,
Равшан айлаб жумлайи оламини, куйдурдунг мени.

Куйдуруб, эй ишқ ўти, гардунға совурдунг кулум,
Пояда охир бу янглиғ кўкка еткурдунг мени.

Ҳажр ўти тоби яна беҳол қилди, нечаким,
Эй насими васл, ўз ҳолимға келтурдунг мени.

Ишқ манъида сўзунг чун ҳашв эди, бўлдум хамуш,
Қилма, эй воиз, гумонким йўлдин озғурдунг мени.

Найладим, эй ишқким, бўлдум ўлум муставжиби,
Ким бу янглиғ ҳажр жаллдиға топшурдунг мени?!

Васлинг эттинг ваъда аммо ҳажрингга қилдинг асир,
Кўкка чектинг, лек ерга оқибат урдунг мени.

Эй Навоий, васл агар рўзий эмастур чора йўқ,
Қилмадинг деб саъй бас, не ишга ёзғурдунг мени?!

746

Дедимки, кўзга чекай гарди раҳнавардингни,
Фиғонки, топмади кўз тўтиёға гардингни.

Магар замона кўзи сурма истар эркандур,
Ки гард қолмади сурганда раҳнавардингни.

Фироқу орзуву шавқ ҳар бири бир дард,
Десамки, дардинг этай шарҳ, қайси дардингни?

Сафарда ёмғуру ел бўлмасун музоҳим анга,
Кўз, асра ашку, кўнгул, чекма оҳи сардингни.

Тўшаб самандиға фарш, эй замона, ўткардинг
Сипехру ахтаридин сабза бирла вардингни.

Кўк аблақин игориб, эй қуёш, синон тортиб,
Магар бу зараға қилдинг аён набардингни.

Навоий, эмди нишот авжи тутки, гардиши чарх
Кетурди моҳи фалак сайри тезгардингни.

747

Кўзғади оҳим сўнгатк бирла тани ғамнокни,
Ел совурди бир овуч туфроғ ила хошокни.

Демагил сихҳат сўзинким, кўксум узра тиғи ишқ
Айлар икки чок тикмасдин бурун бир чокни.

Буки оламға ҳаводис тушти, гўё қўзғамиш
Ул хуёш ҳажрида оҳим анжуму афлокни.

Мен худ эттим азми масжид, эй мусулмонлар, валеқ
Бок эмас гар кўрмасам ул кофири бебокни.

Қилди чун ҳижрон мени нобуд, тутма жоми васл,
Заҳр чун ўлтурди, зойиъ қилмағил тарёкни.

Қаддидин оғзимда ҳайрат бармоғидур, зоҳидо,
Ўтға сол эмди асо, бошингға ур мисвокни.

Ғайри лоф эрмас Навоий покравлиқдин ҳадис,
Топмайин бир ғайр нақшидин замири покни.

748

Сўрмангиз ашким суйинким муттасилму келгуси,
То кўнгул ишқ ўтидин куйгуси – ул су келгуси.

Зулфунгга етгач кўнгул беҳуд йиқилди атридин,
Билмадим ул шомға кирганга уйқу келгуси.

Тийра бўлди ламъайи пайкониинг ўтгандин кўнгул,
Чун қуёш борғуси оламдин, қоройғу келгуси.

Ҳаддин ўтти оразим, кўргач лабинг хандонлиғи,
Билмадим бу заъфарондин мунча кулгу келгуси.

Чиқти кўнглумдин ҳавосу ақл ишқинг олиға,
Қўйса юз мулкига шоҳи, халқ ўтру келгуси.

Соқий, тут майки, ўзлук нақшидин бўлғум халос,
Ҳар қачон илгимга ул рахшанда кўзгу келгуси.

Эй Навоий, ўлма ҳар дам ул мусофир ёр учун,
Ғам ема, шаҳ ёнғусидур, тонгла ўрду келгуси.

749

Ишқинг ичра кўксума онча жунун тошин урай,
Ким хираднинг шавкатин, тақво шукуҳин синдурай.

Қилса тавсанлиқ кўнгул, тортиб жунун занжириға,
Ҳажр зиндонида ишқинг шаҳнасиға топшурай.

Ул пари кўздин чу махфийдур ҳамиша, ваҳ, неча
Истаб они топмаса, мажнун кўнгулни ёзғурай.

Ғам туни анжум кўзи янглиғ юмулмас кўз била,
Ваҳ, неча гоҳи юруй, гоҳи турай, гоҳ ўлтурай.

Чун не тақдир ўлса, тағйир ўлмас эрмиш саъй ила,
Қайғу қисмим бўлди деб ортуқси невчун қайғурай?

Ул қуёшқа заррае таъсир чун йўқтур, не суд
Гар тўқуз афлокни оҳим ўтидин куйдурай.

Эй Навоий, истасам ўлмак, не ғам эл таънидин,
Бори мен ҳар навъ этиб, жононға жонни еткурай.

750

Эй кўнгул, келким, бало базмида жоми ғам тутай,
Ўз қатиқ ҳолимға ўлмасдин бурун мотам тутай.

Йиғлабон бошимға оҳим дудидин чирмаб қаро,

Мотамим эл сўнгра тутқунча, ўзум бу дам тутай.

Олам аҳлиға неча қилдим вафо, кўрдум жафо,
Эй кўнгул, келгилки, тарки жумлайи олам тутай.

Эмдиким, ишрат сурудидин очилманг, эй кўнгул,
Навҳа оҳангин тузуб, бир дам сени хуррам тутай.

Мастлиқдин ўзга йўқ дардим иложи, соқие,
Май кетурким, ҳам ичай бир лаҳза они, ҳам тутай.

Қўйғил, эй носихки, муғ дайрида ўз аҳволима,
Масти лояъқил ёқам йиртиб, суруди ғам тутай.

Чун жаҳон бирла жаҳон аҳлиға йўқ эрмиш бақо,
Эй Навоий, мен фано сарриштасин маҳкам тутай.

751

Бир пари пайкар ғами ошуфтаҳол этмиш мени,
Элга аҳволим демакдин гунгу лол этмиш мени.

Мен ҳавойийни, не тонг, кўргузсалар бир-биргаким,
Эгма қошинг фикри андоқким ҳилол этмиш мени.

Ошкор этсам эдим ишқин, вале ўтган кеча
Бода зўр айлаб, йиғи беиътидол этмиш мени.

Ёр кўйи ичраким туфроғ ила тенг бўлмишам,
Ишқ ғавғоси бу янглиғ поймол этмиш мени.

То танимға ўт туташмиш, барқдекдур ҳайъатим,
Фурқатинг то заъфдин андоқки нол этмиш мени.

Ўт солурмен оҳ ила оламға, мен ким – зуҳд ким?

Зоҳиди афсурда, оё, не хаёл этмиш мени?!

Дашт ваҳшиға анис ўлсам Навоийдек, не тонг.
Ул пари савдоси чун Мажнунмисол этмиш мени.

752

Олса жонимни лабинг даврон тўқуб қон ёшини,
Тонг эмас, ул ёш ила лаъл этса қабрим тошини.

Фитна таълим этмаса қошинг санга бедод учун,
Хам бўлуб невчун қулоғингға кетурмиш бошини?

Кўз тутар эрдим қалам кирпичларимдин боғла деб,
Гар азалда кўрсам эрди суратинг наққошини.

Майл этар кўнглум қуши жон пардасин қилғай қанот,
Кўргали ҳар кеча маҳрам кўйининг хуффошини.

Ошиқ ўлди кимга май бердинг, магар, эй муғбача,
Ишқ ўти бирла пишурмишлар пиёланг дошини?

Шайху аҳли хонақаҳ, тенгри тута берсун манга
Ҳақ йўлин кўргузгали дайри фано авбошини.

Жон қуши қасдиға соғинғай гуруҳа бирла ёй,
Эй Навоий, кимки кўрса холи бирла қошини.

753

Заҳмиға марҳам ёқиб, ғамгин кўнгул шод ўлмади,
Раҳнаға балчиғ суваб, вайроним обод ўлмади.

Ул муваллаҳ чархе гар совурди ақлим хирманин,
Бу қуюндин қайси бир хирманки барбод ўлмади.

Аҳли ишқ ар мен киби мажнун эмаслар, эй рафиқ,
Ондин эркинким, алар ёри паризод ўлмади.

Эй ажал, қатл этмак ол ул ғамзадин таълимким,
Қилмоғон шогирдлиғ ҳеч ишта устод ўлмади.

Кўнглидин бўлмас муҳаббат жавҳарин қилмоқ тамаъ.
Ҳар нечаким юмшаса, бир йўли пўлод ўлмади.

Зоҳиди нодон ғамим ошубидин ҳар дам кулар,
Хуррам улким, ишқ атворида муътод ўлмади.

Эй Навоий, ўлсам ул тарсо учун, айб этмаким,
Дайр пиридин манга жуз бу фан иршод ўлмади.

754

Эй кўнгул, қўйғилки, мундин сўнг гадолиғ фан қилай
Кўйида бу фан била бир йўл бошин маскан қилай.

Гаҳ бу ишратдинки ул кўй ичрадурмен, шод ўлай,
Гаҳ бу меҳнатдинки андин айрумен, шеван қилай.

Айламакдин танға андуху бало тошин ҳисор,
Жонима хайру саломат хайлини душман қилай.

Ул юзу қомат керак, ваҳ, ўзни куч бирла неча
Мойили гул айлайн ё волайи савсан қилай?

Ёшурун ғам солди равзанлар кўнгулга, эй рафиқ,
Қўйки, мен ҳам оҳ ила гардунни юз равшан қилай

Соқие, кўз бирла кўнглумни қаро қилмиш хумор,
Қелки, бу уйларни май ҳуршидидин равшан қилай.

Гар Навоий маст агар махмур ўтар бу дайрдин,
Бодаполодин кафан, муғ дайридин мадфан қилай.

755

Кўнглумга шўр солди бировнинг малоҳати,
Ваҳким, ажаб туз ўлди яна захмим офати.

Тер қатрасин юзида кўруб ишқим ўлди тез,
Афзун бу сувдин ўлди ўтумнинг ҳарорати,

Ўйнатти қошу, оҳким, ул дос нўгидин
Бағримнинг ўлди тоза ўнгалғон жароҳати.

Секритти рахшу куйди кўнгулнинг ул ўт била
Жон мазраъида хирмани орому тоқати.

Кўнглум сўрарға келди, вале олди жонни ҳам,
Мундоғ бўлурму дилшудаларнинг иёдати?

Шарбати висол ё май эмиш қайси хастанинг
Ким ишқ андуҳидин ўлубтур малолати.

Майға Навоий этти кўнгул шишасини зарф,
Бу бўлди риндлиқ аро онинг зарофати.

756

Бўлса кўюнг туфроғи заъф ичра жисмим бистари,
Сўзи жисмимдин анинг ранги бўлур хокистари.

Уйладур заъфимки, одам қилмағай эрди гумон,
Гар йўлуқса эрди Мажнунға вужудум пайкари.

Дема, ашким жоласин ғам шоми дурри шабчароғ,
Ким эрур айна малолатдин нухусат ахтари.

Дашт аро эл англамас девонадурмен, йўқса дев,
Уйлаким билмон сениким – одамийсен ё пари?

Оразинг узра эрур хай касрати дарёйи лутф,
Нилдин холинг латофат баҳрининг нилуфари.

Гулшани давронға мойил бўлма зийрак қуш эсанг,
Ким тикан торий қилур ҳар тоза гулбарги тари.

Сабзайи хаттинг хаёли бирла савдо даштидин
Гар Навоий чиқса, тонг йўқ, Хизр эрди раҳбари.

757

Қилса кул жисмимни ўртаб оташин ораз гули,
Ҳар овуч кул даҳр бўстонида бўлғай булбуле.

Хатту рухсорин тилаб ғам шоми чексам ўтлуғ оҳ,
Ҳар шарардин кўк шабистонида очилғай гуле.

Зулфи савдосида ўлсам, тортқай қабримда бош
Ҳар гияҳдин хўшае, ҳар хўша бўлғай сунбуле.

Тушда айшим субҳиға кирди бало шоми, магар
Қасдима шўхе узори узра очмиш кокуле?

Лаъли руҳафзосини кўрсун биравким, кўрмамиш
Руҳошом айлабон сармаст бўлғудек муле.

Май ниҳон ичсам керак оғзим кўюб куп оғзиға,
Ким тугатсам чиқмағай андин садойи ғулғуле.

Эй Навоий, истасанг бўлмоқ замиринг лавҳи пок,
Май суйин келтурким, они ғайр нақшидин ю(в)ли.

758

Оразинг зар ҳуққалардин, эй малоҳат машъали,
Мусҳафедур ложуварду олтун онинг жадвали,

Турфа ойедур узоринг, кўк анга мовий либос,
Анжум онинг танга-танга босма қилғон зарҳали.

Ҳар нафас ортар жамолингнинг сафоси кўзгудин,
Кўзгунинг андоқки кулдин бўлғай афзун сайқали.

Бир паридур лолазор ичра сариғ гуллар аро,
Ё ул ой устидадур зарбафт гулгун махмали.

Ҳусни атрофида, эй машшота, ҳар ён қўйма хол,
Ким Хўтан мулкида ҳиндуларнинг ўлмас мадхали.

Нав аруси даҳр ақдин истама кўпким, арус
Охири ифрит ўлур гарчи паридур азвали.

Эй Навоий, вўсма бирла кесмадин топқан фириб,
Гар малакдурким, бўлур шайтонсифатлар маҳзали.

759

Каманд учиға еткурмас ғаму андиша айёри,
Бийик чекмиш магар майхона томин сунъ меъмори.

Хуморим заъфида қаҳгил иси то етти маст ўлдум,
Сувалмишдур магар май лойидин майхона девори.

Тўла куп оғзи май хуршидидур, гўё тенг очилмиш

Чекарда бу ики хуршид даврин сунъ паргори.

Май ичмиш хонақаҳ шайхи, харобат аҳли айш айланг,
Ки чиқмиш баҳя урғон хирқасидин маблағи кори.

Қуёш аксимудур ҳайвон суйида ё кўрунмишдур
Равоносо май ичра соқийи гулчеҳра рухсори?

Кўрунган мосиваллоҳ буд эмас, балким намудидур,
Май устида ҳубобу мавж шаклининг намудори.

Ҳубобу мавж май таҳрикидин зоҳир бўлур, лекин
Сукун топқач вужуди майдин ўзга қайдадур бори.

Фано дайрин кўнгул истарки, бир-бир пири дайр элга
Тутарда бода шояд журъае сунғай бизинг сори.

Навосидин фано чун ҳосил ўлди қилғасен, эй ишқ,
Навоий риштаи жонин муғанний удининг тори.

760

Эмас боғ ичра сориғ лола занбақ, билки, ҳар сори
Янги доғ ўртаб ул гул ишқидин сорғорди рухсори.

Бу ҳумрат бирла эрмас оташин гул оқ гул эрдиким,
Юзунг барқидин ўт тушти ангаким бўлди гулнорий.

Қадинг оллида бўлғон жилвагар оқ савсан англаким,
Кўк этти барча аъзосин сабо кожининг озори.

Шажар яфроғлари ўқдек қадингнинг ҳажрида бордур
Бошоқларким, чаман ашки намидин чиқти зангори.

Дема, кундуз қаронғу тун эди, чун пардадин чиқтинг,

Жаҳонни қилди кундуздек юзунг меҳрининг анвори

Десамким, ҳақдурур мавжуду ашё ҳар недур нобуд.
Ҳубобу мавжи баҳр узра эрур онинг намудори.

Навоийнинг ақиқ ашки оқ эрдик, тутмиш ранг,
Суҳайли оразинг гўёки қилмиш ламъа изҳори.

761

Кўнгул, ўт берки, бир ой ҳажридин кўксумга доғ ўртаи,
Фатила чирмаб ой даврича, солиб анда ёғ ўртай.

Эмас мушкин ғазолим мултафит, мен уйлаким лола,
Неча бағримни қон айлай, неча кўнглумга доғ ўртай.

Анингдек тийрадур шоми ғамимким, бўлмағай равшан
Агар хуршид шамъи янглиғ анда юз чароғ ўртай.

Қочинг, Фарҳоду Мажнун, ишқ ўти лофидин урмай дам,
Ки ҳижрон сўзидин бир оҳ тортиб, дашту тоғ ўртай.

Эмастур ул қуёш ҳаргиз ёрутмоқ кулбам, эй гардун,
Ўзумни шамъдек ҳар тун неча боштин-аёғ ўртай.

Мени дўзах сари бошлангки, ташлаб сарнигун ўзни,
Бу янглиғ ҳажр ўти бедодидин истаб фароғ ўртай.

Неча ул шўх элга нўшханду лоба қилмоқдин
Йиғимни ҳой-ҳой айлай, ичимни лоғ-лоғ ўртай.

Бу гулшан гулларида чунки йўқ бўйи вафо, невчуй
Тилаб они, таманно ўтидин ҳар дам димоғ ўртай?

Замон аҳли вафосиз дебки қилдим дostonлар сабт,
Навоий, бир кишида гар вафо топсанг, сўроғ ўртай.

762

Донайи холи узра кўр сабзайи хат нишонаси,
Донайи хол эмас, эрур меҳригиёҳ донаси.

Ўртанурумни ишқида билмаган, эт наззораким,
Тилдур онинг баёниға кўнглум ўти забонаси.

Қатлима бас баҳонаким қилди, баҳона қолмамиш,
Эмди баҳона узрини қўлмоқ эрур баҳонаси.

Тийра фироқ тунлари шарҳини айт, демаким,
Минг кеча деб туганмагай бир кечанинг фасонаси.

Истама ишқ баҳрининг соҳилин, эйки ғарқасен,
Бир-бирига етишти чун тўш-тўшидин каронаси.

Тавсан эди кўнгул майи ишқини тортқон замон,
Кўрки, не ром этибдурур эмди они замонаси.

Бошиму дайр пирининг даргаҳи чун тушубтурур,
Ваҳми тааққул айламас вазъ ила корхонаси.

Фикри бу корхонанинг қилғай эди ҳалок агар,
Бўлмаса ақл зойили жоми майи муғонаси.

Баски Навоий айлади дард сурудиди наво,
Аҳли тарабни йиғлатур мажлисининг таронаси.

763

Саҳар куяр ғами ҳажрингда хаста жисм хаси,

Магар ўтумни қилур тез субҳнунг нафаси.

Кўнгулга онча хадангинг тикилди ҳар ёндин,
Ки бўлди хаста кўнгул андалибининг қафаси.

Кўнгулки толпинадур танда, кўюнги истайдур,
Қафасда секреса қуш, учмоқ ўлғуси ҳаваси.

Ул ойға етмаса қўл ўтлуғ оҳ ила, не ажаб,
Чинор куйса, бўлурму қуёшқа дастраси?

Не ринд ўлса сочинг куфрида етар зуннор,
Жаҳон юзидаги дин аҳлиға анинг мараси.

Талаб йўлидағи овораларға мужда денгиз,
Ки йўлға ҳодий эрур дўст маҳмили жараси.

Фиғонки, хасталарин ул Масиҳ тиргузубон,
Вале Навоийи дилхастани унутти баса.

764

Ишқ аҳли гўристониде қабрим чу зоҳир бўлғуси,
Фарҳод онинг тошин йўнуб, Мажнун мужовир бўлғуси.

Дерсен, юзум сори кўзунг кўп боқмасун, гар юз будур,
Ул меҳр тобидин эриб оққунча нозир бўлғуси.

Ғамзангдин ўлтурмак ишин таълим ола келмиш ажал,
Бу навъ устод ўлса, ул оз чоғда моҳир бўлғуси.

Хатти ғуборин демаким, бўлғуси ул юз мониъи,
Тун пардаси ой нуриға не навъ сотир бўлғуси?

Ул ғамза куфриднн кўнгул навъи келур исломға,

Ким тарки ислом айлабон гўёки кофир бўлғуси.

Бўлғуси мутлақ шуълалар ичра самандар сайридек,
Сенсиз кўнгул гулзор аро ул дамки сойир бўлғуси.

Кўнглумдаги ҳар нешдин гар бўлса бир тил, ҳар бири
Юз тил била ўз ҳолининг шарҳида қосир бўлғуси.

Хотирни жамъ истар эсанг, аввал хавотир дафъин эт,
Кимда хавотир бўлмаса, осудахотир бўлғуси.

Қилди Навоий қаддингга сарви сиҳи ташбиҳини,
Бу табъи номавзун ила бечора шоир бўлғуси.

765

Бутмади гулшан тавофи бирла бағрим ёраси,
Бермади ўтумға таскин сарву гул наззораси.

Бир замоне сарву бир дам гулга кўп қилдим назар,
Бўлмади ул сарви гулрух фурқатининг чораси.

Гул била сарв истабон гулшан сари майл айламас
Даштдин ул сарви гулрухсоранинг овораси.

Қадди ҳажрида ҳар оҳим дуд сарведур баланд,
Юзидин айру гуледур кўкрагим ҳар пораси.

Сарву гул мафтунни бўлмаким, нигору зеб учун
Синдуруб ҳар дам узар они фалак маккораси.

Сарв ўқдур, гул тикан боғ ичра то кўз оллидин
Борғали ул сарви гулрухнинг қаду рухсораси.

Эй Навоий, сарву гулдин кечки, қадду юзидин
Бор эмиш юз йилчилик йўл сарв ила гул ораси.

766

Лаб уза хатти анбаролуди
Оташин лаълининг эрур дуди.

Дарду сабрин нисоринг этти кўнгул,
Ким булар эрди буду нобуди.

Жон бериб, кўнглум олди нақди ғаминг,
Аҳли савдонинг ушбудур суди.

Гар ўқунг жонға қасд қилди, не бок,
Ки онинг бу-ўқ эрди мақсуди.

Тану жон риштаси ғамингға либос,
Бу бири тори, ул бири пуди.

Тенгдурур даҳрға вужуду адам,
Балки маъдум барча мавжуди.

Гар Навоий, кўзи оқарди, не тонг,
Ашк онинг қаросини юди.

767

Ғам чекар жисму кўнгулни кулбайи аҳзон сари.
Хасға ўт солиб гадо элтур киби вайрон сари.

Дирз қалқони, дуо диръи недур, эй порсо,
Чун бало тоши ёғар мен телбайи урэн сари.

Ёр истар ҳажру айни васл эрурким, кўнглума

Бўлди майл онинг ризосин истабон ҳижрон сари.

Сабза ништар, барг пайкон, гул ўт эрди жонима,
Ҳар қачонким сенсизин азм айладим бўстон сари.

Не футур ислом аро тушгайки, ул кофир яна
Маст ўлуб, кўнглакча чиқти секритиб майдон сари

Гар харобот ичра мумкиндур сумурмак бир қадах,
Хизр агар ўлтурса бормон чашмаи ҳайвон сари.

Соқиё, тезгиндурур ҳар лаҳза бошимни хумор,
Давр эвурсанг, журъае сунғил бу саргардон сари.

Юз Хизр умридин ортуқроқдурур, минг жон бериб
Бир қадам кўймоқ муяссар гар бўлур жонон сари.

Эй Навоий, гар десангким фитна кўрмай, солмағил
Бир назар ҳар турфатул-айн ул кўзи фаттон сари

768

Гарди Яздий миъжар остида қошинг, эй кўркабой,
Бор анингдекким кўрунгай гард ичинда янги ой.

Вўсматур ул қош уза ёхуд зарофатдин кўзунг
Олди бу қурбон кўнгул қасдиға мийноранг ёй.

Гар ниҳон сочинг тарар машшота, келсунким, эрур
Кирпигимдин шона, ашкимдин сув, кўз хилват сарой.

Дилраболар ичра ҳар дам кўзгуга боқмоқ недур,
Ваҳки, билмон, эй пари, худбинмусен ё худнамой?

Оташин гул баргидин кўнглак кийибдурсен, валеқ

Десанг ўт солмай жаҳонға, чиқмағил қўнглакча, вой,

Гаҳ тутулса, гаҳ очилса қўнглум эрмас айбким,
Сунбулунг дилбанд, хандон ғунчанг ўлмиш дилкушой

Эй Навоий, даҳр шўхи ошиқи бўлдунг, валеқ
Билки, кобин нақди жондур гар бўлурсен кадхудой.

769

Ёрдин айрилса қотилмоғлигин билмас киши,
Билсаким чун айрилуқ, қотилмас, айрилмас киши.

Кимса ўлса ёридин айрилмағай, юз войким,
Айрилурда буйла ҳижрон шиддатин билмас киши.

Васли қадрин билмайин ўлдум ғами ҳажрида, оҳ,
Ким висол айёми ҳажр андишасин қилмас киши.

Ҳажр биймидин ўлубмен, соқиё, тут жомким,
Кўзга маст ўлғон замон Жамшидни илмас киши.

Ёшурун дардимни қилмай ошкор ўлгумдуруқ,
Оҳким, оламда аҳли дард топилмас киши.

Мендин эрмас, ҳажридиндур ҳар тараф бағримда чок,
Йўқса, тийғи қатл ила ўз бағрини тилмас киши.

Тўйди жонидин Навоий ҳажр аро тут, эй ажал,
Уйла майким чун ичар то ҳашр ойилмас киши.

770

Бода бу мақбуллуқ зотимда мавжуд айлади,
Ким мени зухду риё аҳлиға мардуд айлади.

Май ўтининг ламъаси ўртаб вужудум хирманин,
Кулларин най нағмаси бир дамда нобуд айлади.

Бодадин хушнуд ўлубмен то мени жоми фано
Давр элининг софию дурдиға хушнуд айлади.

Майға раҳн этгил риё сажжодасин, эй шайхким,
Ҳар киши бу навъ савдо айлади, суд айлади.

Майға ашким лаълидин олудалиғ гар истамас,
Не учун соқий лаби лаълин майолуд айлади?

Одамийлиқ кўргузуб қилдинг паривашларни қул,
Одам улдурким, малойик они масжуд айлади.

Эл тилар муғ кўйину истар Навоий муғбача,
Азми мақсад айлаб эл, ул қасди мақсуд айлади.

771

Оҳима ёр оғзи бир дам кулмагин кам қилмади,
Чун сабодин ғунча очилди, яна ёпилмади.

Ништари оҳим, ажаб йўқ, кўнглунгга кор этмаса,
Тезликдин игна ҳаргиз хораға сончилмади.

Қатрае томизма бизга тутқон асфар бодадин,
Шамъ ўтидин, соқиё, ҳаргиз шарор айрилмади.

Ишқким ҳар бир ишида ёзди юз минг турфа халқ,
Турфароқ будурки, юз мингдин бири ёзилмади,

Кўйида оҳим ели рафъ этти ул юз бурқаъин,
Ҳеч гулшанда сабодин буйла гул очилмади.

Қайси жоҳилға надомат бўлғай ул олимчаким,
Ҳар не билди қилмади, ҳар неки қилди билмади.

Эй Навоий, ёр васлин истабон ул топтиким,
Аҳли ҳижрон зумрасида истабон топилмади.

772

Кўрма сориг баргу қил наззора рухсорим сари
Қўй хазон боғин, гузар қил заъфаронзорим сари.

Боқма асфар барг уза, ҳар ён қизорғон обкаш,
Заъфароний юз уза кўр ашки хунборим сари.

Ким хазон ели қурутқон шох ҳолин кўрмамиш,
Айладик наззора урён жисми беморим сари.

Сарвға бўлмас хазону лола ул мавсумда йўқ,
Қилма майл, эй оҳ, сарви лола рухсорим сари.

Англа бошимға туташқон шуълайи ҳажр, эй рафиқ
Кўрма санчилғон хазоний барг дасторим сари.

Умр баргин то хазон тўкмайдур, этсам кош азм
Навбахори ҳусн аро сармаст хумморим сари.

Эй Навоий, чун бу фасл ичра қадаҳ марғуб эрур,
Тортай ўзни мажлиси шоҳи қадаҳхорим сари.

773

Баски кўнглумни фалак мажруҳу вайрон истагай,
Истарам ўлмакни андоқким ўлук жон истагай.

Фурқатинг ошубидин истар кўнгул қўймоқ туган,
Кимса андоқким яра манъиға қалқон истагай.

Ҳажрким жоним тилар ҳар дам азоб айлаб, эрур
Золимеким, қийнаб элдин нақди пинҳон истагай.

Бўлмасун ошиқ менингдекким, кўруб дилдорини,
Ўзгаларга мултафит ҳар лаҳза ҳижрон истагай.

Ваҳ, неча меҳнат тоши атфолидин ёғдурғали
Ишқ шаҳру қўй аро жисмимни урэн истагай.

Ул пари ушшоқиға раҳм этса этсун, ушбу бас,
Ким мени девонаву расвойи даврои истагай.

Ўқларингдин ўлганимдин сўнгра топқай қатл учун
Туфроғимдин чарх агар юз қарн пайкон истагай.

Қилсун осон ўзлукидин бўлса бир душворлиқ,
Ҳар киши даврон ғами душворин осон истагай.

Эй Навоий, сен киби маҳрум қолғай, кимки ул
Олам аҳлидин вафое аҳду паймон истагай.

774

Кўнглум оҳидин табассум лаълингга фан бўлмади
Уйлаким лаъл аҳгари ел бирла равшан бўлмади.

Истади жисм уйи бир равзан ўқунгдин, войким,
Қолмади равзан ериким, неча равзан бўлмади.

Деди, бир дашном учун жонингни олғумдур, баҳо
Ўлтурур, савдоки миоди муайян бўлмади.

Эл чаманда ул пари бирла кезиб, мен телбага,
Ваҳки, ишрат жилвагоҳи ғайри гулхан бўлмади.

Оҳ ўтидин хирқани пок ўртаким, ҳар булҳавас
Зарқ ашкидин этак юб, пок доман бўлмади.

Лофи ишқ урғон кўнгул ғам дўзахидин қочмасун,
Ким самандарға ёлиндин ўзга маскан бўлмади.

Эй Навоий, кимни севсанг қилма зоҳирким, санга
Кимдурурким дўстлуғ фаҳм этти, душман бўлмади.

775

Май халос этти риёи порсолиқдин мени,
Шукрким, қутқарди зуҳду худнамолиқдин мени.

Бўлди нобуд ўзлугум, юз шукрким, қилди халос
Ҳар замон бу коргаҳда беҳаёлиқдин мени.

Даҳр золин тўрт мазҳаб бирла қилдим уч талоқ,
Фард қилди бори мундоғ кадхудолиқдин мени.

Бўлдилар бегона аҳли зуҳд, хуш давлат буким:
Қилди манъ ул қавм бирла ошнолиқдин мени.

Оразимдин ғусса кожининг саводин қилди ол,
Шукрким, қутқарди мундоғ юз қаролиқдин мени.

Бандамен соқийғаким, бир жоми молломол ила
Айлади озод юз минг мубталолиқдин мени.

Тавба аҳли, ёруманг мундоғки, маҳрум эттингиз
Дайр ичинда масти лояъқил гадолиқдин мени.

Душманисиз, дўстларким, қовдингиз айлаб ҳужум,
Бенаволиқ кишваридин подшолиқдин мени.

Эй Навоий, ҳам магар ё муғбача, ё пири дайр
Синдуруб тавбам, чиқорғай бенаволиқдин мени.

776

Гул эмас ҳар ён юзунг даврида оро қилғали
Ҳалқа урмишлар жамолингни тамошо қилғали.

Оразинг Чин нақши, зулфунг мушку ҳар ён хол эрур,
Ҳинд эликим Чинға келмиш мушк савдо қилғали.

Юз уза оғзинг ўғурлаб нақди дин бўлди ниҳон,
Чекти хаттинг хайли саф ўғрини пайдо қилғали.

Қилғали ишқингни пинҳон айладинг кўксумни чок,
Дема пинҳон қилғаликим, ошкоро қилғали.

Эйки, сўрдунгким қачондин сен жунун ошубида,
Ул пари хайли ғами кўнглумда ғавфо қилғали.

Бодаға раҳн айлаганда офият дасторини
Йиртгим бир гўшасидин бодаполо қилғали.

Йўл чиқармен тийра шомимдин Навоийдек, вале
Мунтазирдурмен ҳидоят барқи бир чоқилғали.

777

Юзунгдин ўлмаса, ё раб, раво кўзум тилаги,
Тазаллумум илигидур адолатинг этаги.

Кўнгулда фурқат ўқи биркишибтур андоқким,

Киши чекарда гумон айлагай онинг сўнгаги.

Чаманда ғунча эмаским, бўлбтур ул гул учун
Фиғоним ончаки, қон боғланибдурур юраги.

Чечак нечукки ёпар кўзни тийра айлабтур,
Кўзум баҳорини гулгун сиришкнинг чечаги.

Лаби хаёлида бағрим шикофини тиксам,
Алифдин игна қилур жону риштадин ипаги.

Хазон чаманға шабихун келурга бўлди далил,
Санубар ушбу чамандин канора айламаги.

Не кўнглини бузадур дарду ғам Навоийнинг,
Чу ул паридуру бас ушбу телба кўнглидаги.

МУСТАЗОДЛАР

1

Эй, хуснунгга зарроти жаҳон ичра тажалло,
мазҳар санга ашё,
Сен лутф била кавну макон ичида мавло,
олам санга мавло.
Ҳар ён кезарам телба сифат токи ёшундунг
кўздин пари янглиғ,
Мажнундин ўзин токи ниҳон қилмади Лайло,
ул бўлмади шайдо.
Урён баданим захмлари ичра эмас қон,
юз пора кўнгулдур,
Бу равзаналардин қиладур ҳар бири, яъни
хуснунгга тамошо.
Ҳар ён назарим тушса, сен оллимда турурсен,
кўрмас вале ағёр.
Равшандурур ушбуки, эмас қобили аъмо
наззорайи байзо.
Ул нодирадинким, лақабин ҳур демишлар,
хуснунг эрур аҳсан.
Ул манзарадинким, отидур жаннати аъло,
кўйунг эрур аъло.
Зухд ичида топмади Навоий чу мақоме,
эмди қилур оҳанг,
Ким бўлғай улу бодаву бир турфа муғанний,
муғ кулбаси маъво.
Ҳар гавҳари туфроғ уза бир қатра сув янглиғ
тушгач адам ўлғай,
Гар қилмаса ишфоқ этибон хусрави Ғозий
назминг сори парво.

2

Дин офати бир муғбачайи моҳлиқодур,
майхораву бебок,
Ким ишқидин онинг ватаним дайри фанодур,
сармасту ёқам чок.
Ҳам туррасининг дуди вараъ белига зуннор,
мен кофири ишқи,
Ҳам юзи маъжус ўти киби шуълафизодур,
мен ўртанибон пок.
Ул чехра фуруғи тушубон зор танимға
бир навъ куярким,
Ҳар кимса ани кўрди, соғиндики ёнадур
ўт ичида хошок.
Ҳайвон суйи жонимни олур лаълидин айру
ул журъайи майким,
Тегмиш анга майгун лаби, жонимға даводур
не захру, не тарёк.
Бу навъки, ойлар майи васли ҳавасидин
махмур бўлубмен,
Мушқилки, ёзилғай бу хумореки мангадур,
соғар бўлуб афлок.
Сойилмену мақсудум эрур нақди висолинг,
бухл айлама, жоно,
Ким барча мазоҳибдаки ишқ аҳли ародур
мазмум эрир имсок.
Ҳажрингда юзи сорғорибон, дам ура олмас
бечора Навоий,
Гўёки хазон фаслида бебаргу наводур
ул булбули ғамнок.

3

Не вўсмаву не кесмадур ул зулфи сумансой,
не ғамзайи жоду,

Машшота санга золи фалақдур магар, эй ой,
хуршид анга кўзгу.
Қош ёси била кирпик ўқин ҳар сори отсанг,
имкони хато йўқ,
Ҳар кимсаки, бўлғай анга бу навъ ўку ёй,
туз бўлғуси қобу.
Масжид йўлин асраб неча дин аҳли йўлуқса,
раҳзанлик этарсен,
Тенгри йўлини асрамоқ, эй кофири худрой,
бу навъ бўлурму?!
Гар истамади субҳи умидимни ёшурғай
меҳнат қаро шоми,
Ҳар ён сочилиб, бас не учун бўлди сумансой
ул туррайи ҳинду?
Ҳижрон кунининг тийралиғин кавкаби ашким
дафъ айласа, тонг йўқ,
Анжум сипаҳи кўпрак эрур анжуманорой
тун бўлса қаронғу.
Ғам даштини қатъ айлабон ул кўйиға етмон,
кўрмон они туш ҳам,
Ким бўлса ҳарам шавқи била бодияпаймой,
кўздин учар уйқу.
Ул шўх Навоийни дедиким қилайин қатл
бир кўз учи бирла,
Эй войки, бир ҳам анга кўз солмади, эй вой,
қатл ушбудур, ушбу!

МУХАММАСЛАР

1

Шарбати «юҳйил-изом» эрни майи нобиндадур,
Сурайи «ваш-шамс» тафсири юзи бобиндадур,
Шарҳи «мозоғал-басар» наргислари хобиндадур,
Лайлатул-меърожнинг шарҳи сочи тобиндадур,
Қоба қавсайн иттиҳоди қоши меҳробиндадур.

Эй, қади тўбидин ортуқ, юзи ризвондин жамил,
Ким берур жон лаъли ҳар ким бўлса кўзидин қатил,
Лаъли рашкидин фиғон айлаб, қилиб ашкин сабил,
Кўп югурди равзада айнан тусаммо салсабил,
Топмади ул чошниким, шаккари нобиндадур.

Жон берур эрди Хизр суйи халойиққа сарих,
Исо ўлук тиргузур эрди деб алфози фасих,
Лаълидин токим такаллум қилди ул шўхи малих,
Хизрнинг айни ёшунмиш, кўкдин инмас ҳам Масих,
Нетсун, ул муъжиз бу дам ёқути серобиндадур.

Хаттидин бўлди хижил сунбул била мушки татор,
Қоматиға сарв ила шамшоддин юз қатла ор,
Фаррух эрмас орази наврўзидек ийду баҳор,
Зулфиға қадру барот ўхшар, вале юз фарқи бор,
Сўз онинг ёниндағи хуршиду маҳтобиндадур.

Ҳар гадо эгнида бўлса эски тўн ё чоки жайб,
Билмай асли ниятин қилмоқ ғалатдур шакку райб,
Эй Навоий, чун санга маълум эмастур сирри ғайб,
Лутфийни майхонада ошуфта кўрсанг, қилма айб,
Ким бу мажнун ихтиёри зулфи қуллобиндадур.

2

Маснади ҳусн узра токим кўрмишам ул шоҳни,
Тийра айлабмен фиғондин нийлгун хиргоҳни,
Эй сабо, арз айла ногаҳ кўрсанг ул дилхоҳни,

Кўкдадур ҳар дам фиғоним кўргали сен моҳни,
Даъвийи меҳрингга тонуқ тортадурмен оҳни.

Эй, ғубори маркабинг кун кўзгусининг сайқали,
Нечаким мен бир гадо, сен подшаҳдурсен, бале,
Йўқ ажаб, сен ҳусн шоҳин майл қилсам севгали,
Сен киби султонни севмак ҳаддим эрмастур, вале
Бу балолиқ ишқ фарқ этмас гадову шоҳни.

Хирмани васлинг тўла сенда, эй халқ аҳсани,
Сабзайи хаттинг тамошосинда, эй кўз равшани,
Сунбули зулфунг хаёлотида, эй жон гулшани,
Донайи холинг таманносинда, эй гул хирмани,
Раҳм қилким, чеҳрайи зардим ёшурди коҳни.

Зулфу юзунг кўрдию куйди кўнгул ҳасрат била,
Васлинг уммедифа жон қилди фидо рағбат била,
Сенда йўқ эрмиш вафо, тек мен куюб меҳнат била,
Зулфунгу юзунг фироқинда туман ҳасрат била,
Ҳайфким, зойиъ кечурдум мунча солу моҳни.

Эйки, йўқтур ҳусн иқлимида сендек подшо,
Ошиқингни неча тутқайсен мунунгдек бенаво,
Нечаким бўлди эшигингда Навоийдек гадо,
Қовма Лутфийни эшиқдин, бер закоти ҳусн анго,
Қайда айтсун сен ғани боринда шайъаллоҳни?

3

Ҳалқайи зулфунгда кўнглум бўлғали ғам маҳрами,
Ул қаро қайғу била савдода чун ортар ғами,
Дер санга девонаву шайдолиғидин ҳар дами,
Эй, сочинг шайдо кўнгулларнинг саводи аъзами,
Ҳалқа-ҳалқа руҳнинг сарманзилидур ҳар хами.

Эй, гули саврий жамолинг дафтаридин бир варақ,
Сабзаву райҳон сенинг хаттингдин элтурлар сабақ,
Чини зулфунгни очибон, илгингта олсанг тарақ,
Сунбулингни тарағанда гул уза тонгдур арақ,
Ким булутлуқ кечанинг, албатта, бўлмас шабнами.

Рашкдин ҳар дам яқиндур бағрим эриб оққали,
Юзунгга машшотаву кўзгуси мундоқ ёққали,
Зулфунгга машғул эрур машшота зезар тоққали,
Мен йироқдин жон берурмен, тоқатим йўқ боққали,
Юзи қаттиқ кўзгуким, бўлмиш жамолинг ҳамдами.

Оғзининг рамзини мушкилдур фаровон сахламоқ,
Ким адам бўлса билур ул рози пинҳон сахламоқ,
Барча дилбарлардин ўлур жонни осон сахламоқ,
Сен париваш ҳурдин мушкилдурур жон сахламоқ,
Ким малак ҳайрондур ул суратға, нетсун одамий?

Зулфи васлин истасам рухсори меҳрафрўзидин,
Йўқ ажаб, чун йил келиши билгурур наврўзидин,
Кўзларим уйи бузулди ашки селандузидин,
Мен бу кўз бирла уётлиғмен жамолинг юзидин,
Ким келур ҳар лаҳзаву ул гўшакинг бордур нами.

Атласи гардунға етти ростий ушшоқ уни,
Ким қабо невчун қучар нозик танин вуслат туни,
Йўқ ажаб, сарриштадур, кўргил, аро ерда муни,

Ул баданнинг давлатидин туғди кўнглакнинг куни,
Хусни толиъ кўрким, улдур ҳоли ички маҳрами.

Эй, лабинг Исо дамидек хаста жонға чорарас,
Ваҳ, неча ғамзанг Навоий қатлин этгай мултамас,
Ул муборак кўнглига бўлғай муяссар бу ҳавас,
Лутфийни боштин яна тиргузсанг, эй Исонафас,
Ким етибдур, ваҳ, ани ўлтурғали ҳижрон ғами.

4

Оҳким, тарки муҳаббат қилди жонон оқибат,
Бўлдум ушбу ғуссадин расвойи даврон оқибат,
Қолмади махфий ғамим эл ичра пинҳон оқибат,
Ёшурун дардимни зоҳир қилди афғон оқибат,
Асрағон розимни ёйди сели мужгон оқибат.

Токи чекти ўқу ё қасдимға ул мужгону қош,
Айлади пайконлари ҳар сори бағримни харош,
Пардаи сабру саломат ёйибон, эй бағри тош,
Ёшуруб эрдим бағир чокини, ваҳким, қилди фош
Ҳар тараф кўздин тарашшуҳ айлаган қон оқибат.

Кўп югурдум ишқ йўлида мени гумроҳким,
Билгасен ҳолимни, лекин бўлмадинг огоҳким,
Ишқ аро ўлгумдурур, бил эмди, эй дилхоҳким,
Тиғи ҳажрингдин ниҳон кўксум шикофин, оҳким,
Элга равшан айлади чоки гирибон оқибат.

Тийрборони ғаминг ёғдурғали кўнглумга саҳм,
Юз туман доғи ниҳон кўймиш эди ул хавфу саҳм,
Халқ ани фаҳм этмасун деб, бор эди кўнглумда ваҳм,
Войким, кўксум шикофидин улусға бўлди фаҳм
Ишқ ўти бағримда кўйғон доғи пинҳон оқибат.

Ул париким, телбаларга ишқидин монанд эдим,
Зулфи занжирида Мажнундек асири банд эдим,
Жавриға қониъ бўлуб, васлиға ҳожатманд эдим,
Шавқидин дам урмайин, бедодиға хурсанд эдим,
Ваҳки, бўлдум ҳажридин расвойи даврон оқибат.

Орази қошида гул юз важҳ ила бордур қарих,
Минг жиҳатдин нутқи оллинда эрур булбул сафиҳ,
Кўзию зулфиға эрмас наргису сунбул шабиҳ,
Гар будур кофир кўзу зуннор зулфи, эй фақиҳ,
Бўлғудекмен дайр аро масту паришон оқибат.

Жонни мажнун ул пари рухсора ёди айлади,
Кўзни гирён ишқ зулми май фасоди айлади,
Танни урён, ақлу дониш хайрбоди айлади,
Ишқ кўйида жунунумни муноди айлади
Ҳажр тошидин мунаққаш жисми урён оқибат.

Бода ичким, давр ишида иътидоле кўрмадук,
Навбаҳори ҳусн аро соҳибжамоле кўрмадук,
Ким хазони умрдин анда заволе кўрмадук,
Даҳр бўстони аро саркаш ниҳоле кўрмадук
Соя янглиғ бўлмағон ер бирла яксон оқибат.

Шаҳлиқ этгандин не ҳосил фақр сиррин билмайин,
Ҳеч ким мулки бақо султони бўлғонму экин,
Фонийи маҳз ўлмайин султон Абулғозий бикин,
Эй Навоий, давлати боқий тиларсен васлидин,
Они касб этмак фано бўлмай, не имкон оқибат?

5

Оҳким, воламен ул сарви хиромондин жудо,
Кўзларим гирёндур ул гулбарги хандондин жудо,
Бенаводур жон доғи ул ҳури ризвондин жудо,

Не наво соз айлагай булбул гулистондин жудо,
Айламас тўти такаллум шаккаристондин жудо.

Ваҳ, неча ишқ ўти жисмимда сўнгакни ўртагай.
Кўнглагим жайбиға ўт солғай, этакни ўртагай,
Телбалик оҳим самодин то самакни ўртагай,
Ул қуёш ҳажрида қўрқармен фалакни ўртагай
Ҳар шарореким бўлур бу ўтлуғ афғондин жудо.

Ваҳки, бағрим тўкти кўзлар йўлидин паргола кўп,
Кўз ҳам ул гул ҳажридин ёғдурди гулгун жола кўп,
Заъф этибмен қонлиғ ашким баски тўкти лола кўп,
Дема, ҳижронимда чекмайсен фиғону нола кўп,
Жисм айларму фиғон бўлғон нафас жондин жудо?

Қилғали маҳрум жоми васлдин жонон мени,
Талхком этмиш тириклик бодасидин жон мени,
Ҳар замоне ўлтурур ғам захридин ҳижрон мени,
Ҳажр ўлумдин талх эмиш, мундин сўнг, эй даврон, мени
Айлагил жондин жудо қилғунча жонондин жудо.

Бағрима, эй хори ҳижрон, ҳар замон санчилмағил,
Эй кўнгул, юз жавр етса, кўзга ғайрин илмағил,
Минг бало юзланса, эй жон, ёрдин айрилмағил,
Бўлса юз минг жоним ол, эй ҳажр, лекин қилмағил
Ёрни мендин жудо ёхуд мени ондин жудо.

Жонни андоқ ҳуснунг ўти шуъласи кул қилдиким,
Жисм ўтундек шуълайи рухсориға ёқилдиким,
Шарҳи ҳолиға аларнинг бу рақам ёзилдиким,
Васл аро парвона ўртанди ҳамоно билдиким,
Қилғудекдур субҳ они шамъи шабистондин жудо.

Ошиқеким, бўлғай ул бир шўхи гулрухсорсиз,

Уйла булбулдурки қолмишдур гулу гулзорсиз,
Вой ул бедилғаким, қолғай тирик дилдорсиз,
Бир иёсиз ит бўлуб эрди Навоий ёрсиз,
Бўлмасун, ё рабки, ҳаргиз банда султондин жудо.

МУСАДДАСЛАР

1

Жоним ўртарга ул ўтлуғ чехра гулзори Халил,
Они равшан айлаган гугирд ўти ёнида нил,
Ё раб, ул ҳусну жамол авжида юз минг ою йил,
Не жамолингға завол ўлсун, не ҳуснунгга бадил,
Эй, жамолинг лоязолу бебадал ҳуснунг жамил,
Ой юзунгдур аҳсани тақвим учун равшан далил.

Турфа кўрким, юз уза икки лабинг гўё бўлур,
Бир қуёш икки Масихоға қачон маъво бўлур,
Кўнглум ичра қошларингдин ҳайратим пайдо бўлур,
Ким қачон бу навъ бир қурбонда икки ё бўлур,
Зулфунгиз ҳайронименким, йилда бир ялдо бўлур,
Ойда ким кўрди ики ялдо тунни мундоқ тавил?

Ул оғиз пайдо эмастур нуктае айтилмайин,
Бел доғи мавжуд эмас борикбинлиқ қилмайин,
Ул аён эрмас адам сори назар очилмайин,
Бу яқин бўлмас вужуд асбобидин айрилмайин,
Оғзингу белингнинг асрорин камоҳий билмайин,
Мушигофу хурдабинлар ичра тушти қолу қил.

Кўзларинг бодоми ҳажридин бўлуб жисмим сақим,
Чиқти жоним эй қароқўз, баски ҳажринг берди бийм,
Бу васият қилмишамким, мушфиқу ёру надим
Наъшима ул кўй туфроғини қилғайлар ҳарим,
Чун қаро бодом тобут узра расмедур қадим,
Кўз жанозам сори солким, сенсизин бўлдум қатил.

Боракаллоҳ, эй сабо, аҳлан ва саҳлан марҳабо,
Ким хабар кўп бердинг ул гулчехрадин қилмай ибо,

Васлиға чун еттиму очти жамол ул дилрабо,
Узлукум борди фано елига андоқким ҳабо,
Ишқ маҳв этти мени, сен чиқ ародин, эй сабо,
Ли маъаллоҳнинг мақомида не ҳожат Жабраил?

Нечаким сурсун Масиҳ анфоси жонпарвар калом,
Ёки жаннат васфида Идрис қилсун ихтимом,
Чарх боғи бирла жаннат гулшанин қилмон мақом,
Ким манга ҳоло банақд, эй зоди сарви хушхиром,
Сунбулунгдур уқдайи раъсу юзунг моҳи тамом,
Оразинг Фирдавсу қад тўбию лаълинг салсабил.

Ул парининг чун эрур қон тўккали моҳир кўзи,
Ул сабабдин ҳар нафас юз қатл этар зоҳир кўзи,
Эй Навоий, сеҳр бирла чун бўлур нозир кўзи,
Бир назарда ўлтурур сен хастани соҳир кўзи,
Жон берур Лутфию қилмас бир назар кофир кўзи,
Толиъимға, оҳким, усрук экач бўлди бахил.

2

Зулфу сиймин жисминг афъи ганжи Қорун устина,
Ганж уза соҳир кўзунг афъиға афсун устина,
Дарди ишқинг улки қўйди жони маҳзун устина,
Деди, кўргач оразинг ул қадди мавзун устина,
Эй, қадинг тўбию жаннат хадди гулгун устина,
Кўрмади даврон сенингдек ой гардун устина.

Топти жон ҳар дам ўлар ҳолатда бу жисми заиф,
Лаълидин жонбахш сўз айтурда ул шўхи зариф,
Қолди кўзум тийра, жисмим хаставу жоним наҳиф,
Зулфу кўзу лаъли ҳажриға бўла олмай ҳариф.
Бўлди сўзум нозуку кўнглим хушу табъим латиф,
Ҳар қачон солдим назар ул шакли мавзун устина.

Келса Чин суратгари бир дам жамолинг қошиға,
Жон фидо қилғай ҳамул дам суратинг наққошиға,
Лоладур ширин лабинг, Фарҳодеким қон ёшиға
Ғарқ ўлуб, тушмиш гузори ҳажр тоғу тошиға,

Сарв анингдек қоматинг ҳайронидурким, бошиға
Қилди қушлар ошён андоқки Мажнун устина.

Кўз йўлин, эй ишқ, ҳар соат тўла ёш айлама,
Эй кўнгул, ёшимға парголангни йўлдош айлама,
Эй кўз, ашкимни сориг юзумга дурпош айлама,
Ёшурун ишқим сўзин машҳури авбош айлама,
Ҳар дам, эй кўз ёши, юз кўрмай, мени фош айлама,
Давлатимдин ағнадинг йиллар чу олтун устина.

Жуббайи синжобинг ичра вусла-вусла қоқуми,
Туғди ҳижрон шоида бир-бир саодат анжуми,
Бор қамар, ақраб демай, ишқинг маломат қулзуми,
Оразинг кофурида ул зулфи мушкин гаждуми,
Анбарин қошинг хамида холдек кўз мардуми,
Мушки тардин нуқтайи сулсийдурур нун устина.

То кўнгул сайдиға қўйди ул ғазоли Чин кўнгул,
Бўлди шерафганлар аъзоси аро хунин кўнгул,
Баски тортар ҳар санамдин бир жафо ғамгин кўнгул,
Қилди жавридин аларнинг тарки ақлу дин кўнгул,
Неча чексун хўблар илгидин жафо мискин кўнгул,
Мунчаму офат келур бир қатрайи хун устина?

Чун Навоий ашки баҳр ўлди чекиб ранжу тааб,
Кемалиқдин кўзлари ул баҳр аро топти лақаб,
Кўзида, тонг йўқ, агар туттунг мақом, эй нўшлаб,
Чун кирар эл кемага қилмоқ учун айшу тараб,

Гар ватан Лутфий кўзида тутмадинг, йўқтур ажаб,
Уй қўпормоғлиғ эрур душвор Жайхун устина.

ТАРЖИЪБАНДЛАР

1

I

Кетур соқий, ул майки, субҳи аласт
Анинг нашъасидин кўнгул эрди маст.

Майеким, қилур қуйсалар жом аро,
Ўзи масту кайфияти майпараст.

Эшит саргузаштеки, бугун манга
Неча майпараст ўлдилар ҳамнишаст.

Май олмоққа пири муғон жазбаси
Мени чекти андоқки, моҳини шаст.

Қилиб хирқа май раҳнию зарфининг
Этиб оғзини мум ила сангбаст.

Қелур эрдим эгнимда майлиқ сабу,
Бўлуб тўқуз афлок олимда паст.

Ки огоҳ ўлуб тўш-тўшимдин қобоб,
Манга топтилар ихтисоб аҳли даст.

Шикастим менинг онча эрмас эди,
Ки май зарфи топти арода шикаст.

Чу синди сабу, чорае топмадим,
Мени муфлиси уру гирёни маст.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

II

Кетур, соқиё, муждае жомдин,
Ки пажмурда бўлмишмен анжомдин.

Бу гулшан гулига чу йўқтур вафо,
Не парҳез этай жоми гулфомдин?

Чу йўқ шоми ҳижрон хумориға субҳ,
Ичиб англамай субҳни шомдин.

Халос айлай ўзни маю нуқлнинг
Суву донаси бирла бу домдин.

Бўлай дайр пириға андоқ мурид,
Ки ёд этмайин шайхул-исломдин.

Кирай дайр аро уйла мажнуну маст,
Ки кетсун хирад хос ила омдин.

Солай бир алоло харобот аро,
Ки чиқсун фиғон аҳли айёмдин.

Хароботий ўлмоқлиғим, зоҳидо,
Савол этма мен зори бадномдин.

Гарав қилғали майға чун қолмади
Не тасбиҳу, не ҳирқа нокомдин.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

III

Сафол ичра бир журъа лое манга
Эрур жоми гитинамое манга.

Кетармакка худбинлиғим ранжини
Қони бода янглиғ давое манга?

Чу мен дайр пири вафосидамен,
Фалакдин етишмас жафое манга.

Фалакдин жафо етса, эй муғбача,
Не ғам сендин ўлса вафое манга.

Тариқат сулукини касб этгали,
Ҳамул кунки, бўлди ҳавое манга.

Бурун зуҳду тақвони айлаб шиор,
Дедимким, етишгай сафое манга.

Бориб хонақаҳ ичра қилдим мақом,
Бу маъни худ ўлди балое манга.

Боқиб хилвату зикру сажжодани
Зухур этти ҳар дам риёе манга,

Булардин ўзумни халос айладим,
Ки то ҳосил ўлғай фаное манга.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

IV

Тилармен бу дайр ичра кошонае,
Ки бўлғай живорида хумхонае.

Бу хумхона саҳнидағи майфуруш
Сахо шевалик пири фарзонае.

Онинг қурратул-айни куп оллида,
Илигида паймона, жононае.

Суманбарлар ичра паричехрае,
Паричехралар ичра девонае.

Менга гоҳи ул берса май бирла жон,
Бу қилса гаҳи қатл мастонае.

Эрур телбаликдин ишим туну кун
Хаёл айламак била афсонае.

Неча муфлис истаб, дедим май учун
Қилоли ичин ора дангонае.

Эшиттимки, қилмиш яна пири дайр
Харобот аҳлиға майхонае.

Бугун очиб ул майкада эшигин,
Берур ҳар гадо етса паймонае.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

V

Яна бўлмишам ошиқу зор ҳам,
Хароботию ринду хаммор ҳам.

Мубоҳот этиб дурдкашлик била,
Қилиб тавқию зуҳддин ор ҳам.

Суроҳийни бут айлабон оғзида,
Қилидин эшиб белга зуннор ҳам.

Бўлуб майға сажжодаву хирқа раҳн,
Бориб нуқл учун кафшу дастор ҳам.

Фано дайри ичра қаландар сифат
Кезиб, балки девонакирдор ҳам.

Паричехра атфолнинг тошидин
Бўлуб сарбасар жисмим афгор ҳам.

Мени ишқдин ўртаган муғбача,
Ки девонавашдур, паривор ҳам.

Чу билдимки, бу навъ бирла эрур
Харобот кўйида майхор ҳам.

Эрур чунки якранглик шарти ишқ,
Бу тақриб бирла мени зор ҳам

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

VI

Қани соқийи гулғузорим менинг?
Ки жон қасди этмиш хуморим менинг.

Фироқ ичра кўп меҳнату дарду ранж,
Чекибтур тани хоксорим менинг.

Хумор эмгагидек вале кўрмамиш
Тани ғамкашу жони зорим менинг.

Бу хайли бало дафъиға авло ул,
Ки майхона бўлғай ҳисорим менинг.

Кўпу оздин тутса май пири дайр,
Фидоси анинг йўқу борим менинг.

Етурса қадам бошима муғбача,
Эрур жавҳари жон нисорим менинг.

Харобот аро кирганим, эй фақих,
Дейин, бўл даме роздорим менинг.

Кеча хонақаҳ ичра сармаст эдим,
Бугун майсиз итти қарорим менинг.

Хумор айлаб ул навъ ошуфтаким,
Илиқдин бориб ихтиёрим менинг,

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

VII

Мени май бас ошуфтаҳол айлади,
Бу водийда Мажнунмисол айлади.

Бошимни куп атрофида майфуруш
Узум жисмидек поймол айлади.

Чоғир касрати май батидек манга
Хирад булбулин гунгу лол айлади.

Сабукашлигим айни идбордин
Қадимни юк остида дол айлади.

Майи лаъл олтун қадаҳ шаклидек
Юзум сориг, ашкимни ол айлади.

Қадимдин фалак офият хирқасин
Чекиб, раҳни жоми зилол айлади.

Сипеҳр атласи дайр кўйи аро
Менинг кисватим эски шол айлади.

Май истарда идбору ошуфталиқ
Манга жом синғон сафол айлади.

Харобот пири чу бир жом учун
Мени мундоқ ошуфтаҳол айлади.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

VIII

Яна дурдкашмен мубоҳот учун,
Бериб жон ҳавойи харобот учун.

Кетур, соқие, бода оғзимға қуй,
Дамеким, ўлубмен бу миръот учун.

Не миръот, балким қуёшеки, файз
Анга ом эрур барча заррот учун.

Манга зоҳид этти базе сарзаниш
Май ичмакка сарф ўлғон авқот учун.

Дедим: «яхшироқ бода ул зухддин,
Ки қилғой киши шуҳрату от учун.

Манга бодадин бўлди нафйи вужуд,
Санга зуҳд гўёки исбот учун».

Бўлуб тунд, масжид сори қилди азм,
Мени қарғайин деб муножот учун.

Муножот этиб кирди хилват аро,
Ясалғон риёйи каромот учун.

Каромот мен қилдим ул лаҳзаким,
Риё биймидин дафъи офот учун, —

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

IX

Яна бошламиш бода ичмак ҳабиб,
Манга ичмай ўлғайму сабру шикиб?

Ичармен вале қон, нединким ичар
Ҳабибим била бода ҳар дам рақиб.

Насиби рақибининг ар май бўлуб,
Насибим менинг бўлса қон, ё насиб.

Не зулмеки, гулшанда гул маҳрами
Бўлуб зоғу маҳрум эрур андалиб.

Не тонг, боғламоқ кофири ишқ ўлуб
Киши белга зуннору осмоқ салиб.

Ёқам чок этиб, кўксума тош уруб,
Солиб рустахез эл аро мен ғариб.

Булар нафъ чун қилмади кўнглума,
Лаболаб қадаҳ бирла бердим фириб.

Чу билдимки, беҳудлуғумдур илож,
Харобот йўлида бўлдум нишиб.

Нечукким етиб Рустаме кўйиға,
Қиран эрди сармаст Маҳмуди Ҳабиб.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.

Х

Нечук май била бўлмасун улфатим,
Ки жон қасди айлар ғаму меҳнатим.

Назар айла бу коргаҳ вазъиға,
Ки ортар тамошосида ҳайратим.

Қуёш йўқки, бир зарра моҳиятин
Топа олмади саъй ила фикратим.

Не келмак аён бўлди, не кетмагим,
Не мабдаъ яқин бўлди, не ражъатим.

Не касби улум этти ҳал мушкилим,
Не тутти илик тақвию тоатим.

Топай деб хабар ушбу мақсуддин,
Туташти баса қавм ила суҳбатим.

Не қилди бу дардим иложин ҳаким,
Не шайх айлади дафъ бу иллатим.

Не қилмоққа бир амрдин ҳосилим,
Не кечмакка бу фикрдин журъатим.

Менинг бошима бас қотиқ тушти иш,
Чу тоқ ўлди бу дард ила тоқатим.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синғон сафол.,

2

I

Жаҳон қасриғадур сув узра бунёд,
Чу йўқ бунёди, ондин бўлмағил шод.

Не шод ўлғай киши бир қасрдинким,
Они тенгри яратмиш меҳнатобод.

Эмастур қаср, балким қосиредур,
Ки тақсир айламас айларга бедод.

Тириклик қушлариға ёйибон дом,
Тенгиз амвожидин андоқки сайёд.

Кийиб қатл айламакка лоладин тўн,
Қиёдин тийғ тортиб мисли жаллод.

Эмас қотил, париваш дилбаредур,
Ки жавридин қутулмас одамизод.

Фунуну лобаси андоқ муассир,
Ки мум айлар кўнгул гар бўлса пўлод.

Вале не ишвасиға иътимоде,
Не онинг ваъдаи васлиға бунёд.

Висоли кўз юмуб-очқунча охир,
Фироқи кўз очиб-юмғунча барбод.

Кўнгул қўйма ангаким боқий эрмас,
Инонмас бўлсалар айлай қасамёд:

«Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ».

II

Жаҳон туфроғ эрур, шакли мудававар,
Анга қайдин бақо бўлсун муяссар?

Хусусанким, фано даштидин эсгай
Ўшал туфроғ атрофиға сарсар.

Бу туфроғ узра ул сарсар йўлида
Мақар ким қилса ғофилдур муқаррар.

Қаро туфроғки, ел совурғай они,
Яқиндурким бўлур зулмат саросар.

Бу зулмат ичра бир сув ҳасратида
Ҳалок айлар агар бўлсун Сикандар.

Чекар гўр ичра охир гар жаҳонни
Киши Баҳромдек қилсун мусаххар.

Фано ғориға Кайхусрав масаллик
Солур гар худ сенингдур етти кишвар.

Кўрар ондин футур ар бўлса фағфур,
Топар ондин қусур ар бўлса Қайсар.

Кечиб ондин, кўнгул тенгрига боғла,
Таоло шаънауллоху акбар.

Ки ҳақ боқийдурур, дунё аруси
Эрур фоний, неча кўргузса зевар.

Дедингким, айт панди мушфиқона,
Агар мендин қилурсен сўзни бовар:

«Бақосиздир жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ».

III

Жаҳон шўхидин олмиш ҳақ вафони,
Не олмоқким, анга бермайдур они.

Буким йўқтур вафоси, бас эмастур,
Ки дарду меҳнатидур жовидоний.

Бу меҳнатлар била истар они халқ
Фаҳўм лояърифу ҳозал-маоний.

Тикандин гулга ҳар дам еткуруб неш,
Ки айлар лаългун жисмини қони.

Сабо кожин уруб савсанға андоқ,
Ки қолиб кўклуби ондин нишони.

Чоқин тийғидин айлаб пора-пора,
Чаманда ғунчанинг кўнглин ниҳоний.

Ёғиннинг йиғлабон ондин нафири,
Булутнинг титрабон ондин фиғони.

Ғалат қилдим, бу тухматдин баридур,
Жаҳон раъно аруси дилситоне.

Ки ҳақ тақдиридиндур олам ичра
Ёмону яхшининг яхши-ёмони.

Жаҳон фонийдурур, эй хожа, зинҳор,
Ки сен боқий тасаввур қилма они.

Кўнгул берма ўшул раъноғаким, ҳақ
Эрур боқию боқий барча фоний.

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

IV

Жаҳонким, зоҳир айлар лолаву боғ,
Эрур ул боғ зиндон, лоласи доғ.

Аруседур фусунсоз, ул дилошуб,
Иши кўргузмак элга лобаву лоғ.

Кишиким, сайди доми бўлди, бордур
Онинг оллида минг булбулча бир зоғ.

Ёқибон оташин гул жониға ўт,
Қуёр ёмғурдин ул ўт устига тоғ.

Кўруб наргисни савсан ғунчасидин,
Чекар онинг кўзи қасдиға бармоғ.

Таадди бирла насрин яфроғидин
Ясар гул чехрасин йиртарға тирноғ.

Хазон бедодидин ел саъйи бирла
Сочар шамшоду гул бошиға туфроғ.

Жафоси тошидин ёғдурди пайкон,
Гумон қилма шажар жисмида яфроғ.

Нечукким бўстоннинг йўқ бақоси,
Хусусунким, хазон ели эсар чоғ.

Онинг ҳам нисбатин гар истар ўлсанг.
Онингдекким, хазон айёмида боғ.

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

V

Жаҳон раъносидин бўлғил мужаррад,
Ки қилмишлар қабул аҳли они рад.

Нечук мақбулунг ўлғай улки, бўлғай
Анга мардудлуғ асбоби беҳад.

Агар ҳикматда ул миқдор бўлким,
Ўқусин Бу Али оллингда абжад.

Вагар бўлсанг фасоҳат ичра навъе,
Ки назминг айлагай Ҳассонни беҳад.

Тамаввул касратидин бўлсанг андоғ,
Ки даргоҳингда Қорун айлагай кад.

Шижоат даштида рахшингға бўлса,
Рикоб ўпмак учун Рустам нигунқад.

Сикандар янглиғ олиб баҳру барни,
Бало яъжужи учун боғласанг сад.

Анингдек бўлса тахтинг рифъатиким,
Гуҳарлиқ айласа тожингға фарқад.

Жаҳонға чун бақо йўқтур, бу барча
Неча кундур вале эрмас мухаллад.

Таманно айласанг бир навъ иқбол,
Ки бўлғай ҳам мухаллад, ҳам муаббад.

Демон ёлғуз жаҳондин айла тажрид,
Неким ҳақ ғайридур, бўлғил мужаррад.

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

VI

Жаҳон раъноси бирла қилма пайванд,
Эр ўлсанг бўл анинг ҳажриға хурсанд.

Эрур олам уйи раҳравға зиндон,
Онинг ҳар қайди йўл манъиға бир банд.

Ушатмоқ истасанг бу бандларни
Муқайяд бўлма анда, ушбудур панд.

Жаҳон нўши аро қилмиш ниҳон захр,
Сен они нўш этарсен уйлаким қанд.

Топиб лаззатким, айларсен табассум,
Эрур ул захрханд, эрмас шакарханд.

Ғараз ирфон экандурким, адамдин
Сени мавжуд айлабтур худованд.

Қўюб кўнглунг аро нақди амонат,
Малак бўлмай санга бу ишга монанд.

Сени ғофил қилиб асли ишингдин,
Сарову боғу роғу завжу фарзанд.

Ўзунгга келсанг, оздур гар ўзунгни
Бу ғамдин айласанг парканд-парканд,

Жаҳон жоҳилға маҳбуб ўлди, лекин
Онинг оллиндаким, бўлғай хирадманд:

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

VII

Жаҳон жоми тўладур захри қотил,
Анга майл айламас ким бўлса оқил.

Ажаб ишдурки, мундоқ захр ичарга
Жаҳон аҳли эрур жон бирла мойил.

Ажаброқ буки, ичган сойи бўлмас,
Бу захр ичганга ичмак ҳирси зойил.

Ғаробат кўрки, гар юз мингни ҳар кун
Қилур ул захр ўлган элга дохил.

Яна юз мингдурур ичмакка машғул,
Яна юз минг они истарга шоғил.

Магар бу захрдин қутқарғай элни
Фано тарёқи бирла пири комил.

Вале Қоф устида ул кимёгар,
Они кўрмакка Анқо парри ҳойил.

Жиҳатсиз, эй кўнгул, севдунг жаҳонни,
Менинг пандимдин айлаб ўзни отил.

Чу бердинг барча сармоянгни барбод,
Пушаймон бўлмоғинг эмди не ҳосил?

Магар ёдингда йўқтурким, санга мен
Дедим юз қатла: к-эй мажнуни ғофил,

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

VIII

Жаҳон айёрасидин тут канора,
Ки макру фанниға йўқтур шумора.

Аёқу илгида зарринаси ўт,
Тўни зар басмаси ондин шарора.

Бўлубон руҳ тўтисиға сайёд,
Иши қилмоқ анинг қасдиға чора.

Бу ишга гарди Яздий меъжари дом,
Ичинда инжу дона гўшвора.

Назар мақсуд рухсориға солмоқ
Тилар бўлсанг, анга қилма назора.

Чекибон кун шуоъийдин синонлар,
Қилайин деб улус бағрини ёра.

Анга ҳино шафақ рангида айлаб,
Кеча нушодридин они қора.

Йироқ бўл, эй кўнгул, ул дилрабодин,
Ри сенсен шиша, онинг кўнгли хора.

Бориб хуш-хуш анга сайд ўлғанингдин,
Қилай дермен ёқамни пора-пора.

Дединг, кечмоқ нечук бўлғай жаҳондин,
Не ҳожат хайр ишига истихора.

Демон, ёлғуз жаҳондин тут каноре,
Ки тутқил мосиваллоҳдин канора.

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

IX

Жаҳон шўхин арусе қилғил ихсос,
Ри киймиш тун била кундин кишу ос.

Бу рангомезликдин ганжи Қорун
Кишида бўлса, тутқай ганжи ифлос.

Тириклик мазраъи қасдиға ҳар ой
Аён айлаб янги ой шаклидин дос.

Фалак бирла шафақ эрмаски, қилмиш .
Муҳайё дам-бадам қон тўккали тос.

Эмас қон, боладурким, бехуд айлаб
Йиқарға элни қилмиш чархдин кос.

Соғинма бодайти лаъл, ониким, бор
Улус қониға рангин бўлғон олмос.

Бу қон тўкмак била кимдурки йўқтур
Анинг савдосидин кўнглида ваввос.

Бу пандимни эшит сен доғи, эй дўст,
Иродат юзидин тут поси анфос.

Жафоларким, мен онглабмен жаҳондин,
Вафосидин манга ғолибдурур ёс.

Валавҳозал-маоний анта қултум,
Тақулу иъламу ё айюҳаннос.

Бақосиздур жаҳон раъноси, валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким, мосиваллоҳ.

3

I

Эй, кирпичи нешу кўзи хунхор,
Жонимни неча қилурсен афгор?

Лаълинг ғамидин кўнгулда эрди
Ҳар қонки, сиришким этти изҳор.

Ҳайҳотки, ҳажр илгидиндур
Жонимда алам, танимда озор.

Юзунгни кўруб мени рамида,

Ишқ ўтиға бўлғали гирифтор.

Сен эрдинг мажлисим ҳарифи,
Ким еди ҳасад сипехри ғаддор.

Юз ҳасрат ила мени айирди
Васлингдин, аё, хужаста дийдор.

Эмдики, фироқ аро тушубмен,
Топкунча яна ҳариф ё ёр,—

Ёдингни қилай ҳарифй мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

II

Жонимға қилур эсанг жафони,
Гаҳ-гоҳ арода кўр худони.

Дардинг била уйла шодменким,
Ўлсам доғи истамон давони.

Сендин дер эдимки, чора бўлғай,
Ҳажр этса ҳазин бу мубталони.

Ҳар лутфки, мен тутар эдим кўз,
Юз войки, сенда кўрмай они.

Васлинг била дедим айлайн шод
Бу шифтайи жони бенавони.

Қасдимға вале чекибдурур халқ
Юз ханжару новаки жафони.

Мен доғи қачон зарурат ўлса,

Бир гўшада ўлтуруб ниҳоний,—

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

III

Гаҳ-гоҳ итим деб айлагил ёд
Девона қулунгни, эй паризод.

Бир лаҳзада бузди сели ашким
Ҳар тарҳки сабр қилди бунёд.

Ҳар руқъаки ёзди сабр ила ҳуш,
Совуғ нафасимдин ўлди барбод.

Кўп истама кўнглум изтиробин,
Қуш талпинурун нечукки сайёд.

Сен гарчи ғамимдин этмадинг фикр,
Ётелбалигимни қилмадинг ёд.

Султонсену йўқтурур санга ҳукм,
Лекин мени дардманди ношод.

Бу ғуссаға топмасам чу тадбир,
Ҳар лаҳза чекиб фиғону фарёд,—

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

IV

Билмонки, юзунг паридек, эй жон,
Невчун яна кўздин ўлди пинҳон?

То бўлди юзунг ниҳон, кўзумдин
Ашк ўрнига тинмайин оқар қон.

Лутфунг била бир кун этмадинг ёд,
То тушти манга балойи ҳижрон.

Ваҳ, қони бурунги меҳру пайванд,
Гўё унутулди аҳду паймон.

Бахтим киби душман ўлдунг охир,
Бу дардга юз нафиру афғон.

Сендин манга чун ғараз сен-ўқ сен,
Бас, бўлди фироқу васл яксон.

Таҳқиқ чу англадимки, эмди
Васлингга етарга йўқтур имкон,—

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

V

Жисмингки, эмас ҳаёттин кам,
Не жисмки, руҳ эрур мужассам.

Бир-бир соғиниб лабинг ҳадисин,
Қон йиғлар ики кўзум дамо-дам.

Ғаминг тиласанг мени қутулмай,
Ғамдин тиласам ўзумни хуррам.

То ўлди бу зори хаста маҳрум
Васлингдин, ғамга бўлди маҳрам.

Чекти кўнгул андоқ ўтлуғ оҳе,
Ким куйди шарори бирла олам.

Бу навъ шароралиқ ўтумнинг
Таскини учун мени ҳазин ҳам

Ранжингни тилай танимға роҳат,
Нешингни дейин ярамға марҳам,—

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

VI

Ул дуржи ақиқу лаъли сероб
Жузғимдин оқиздилар дури ноб.

То жоми муҳаббатингни тортиб,
Кўнглумга етишти ишқдин тоб.

Ҳам дўстлар ўлди манга душман,
Ҳам тарки муҳаббат этти аҳбоб.

Сендин ажаб эрди бори, эй дўст,
Душманлар учун тузатмак асбоб.

Маҳрум қулунгни маҳрам этса
Васлинг ҳарамиға ҳаййи ваҳҳоб.

Кўюнгни қилай ўзумга қибла,
Қошингни этай кўзумга меҳроб.

Ёхуд етибон хумори ҳижрон,
Васлинг майи бўлди эрса ноёб,—

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

VII

Эй, кишвари ҳусн узра ҳоким,
Хўблар бори ҳазратингда ходим.

Буздунг бу кўнгулни, ложарам мулк
Вайрон бўлур, ўлса шоҳи золим.

Ҳижрон мени чунки ўлтурур зор,
Сен ҳам мадад этмагинг не лозим?

Дар нечаки беиноят ўлуб,
Қилдинг мени бегуноҳ мужрим.

Уммед будурки, ёна тенгри
Солса мени мақдамингга солим.

Иқбол киби туруб қошингда,
Бўлсам яна хизматингга озим.

Васлингга ғазал тафаккур айлаб,
Унутғамен ушбу байтником,—

«Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис».

ЎИТЪАЛАР

1

Ҳақ зотиға биравки хирад бирла фикр этар,
Отин эл ичра оқилу фарзона айлабон.

Миқдорини тенгиз суйининг истар англамоқ,
Лекин ҳубоб жомини паймона айлабон.

2

Муҳаммади арабий шаъни ондин аъзам эрур,
Ки нуқс бўлғай улус бўлса нафйиға қойил.

Куёш ашиъасиға ламъа андин ортуқ эрур,
Ки зарра касрати бўлғай зиёсиға ҳойил.

3

Фонийи мутлақ ўлмаин солик,
Анга йўқтур умиди мақсади кул.

Қаро туфроққа сингмайин қатра,
Андин имкони йўқ очилмоқ гул.

4

Солики озодани кўрсанг, ғаний қилғай дебон,
Мол анинг манъи сулуки қилмағил инкор анга.

Кема тийри мол аро бўлмиш муқайяд, демагил,
Кўрки, онча мол ўлурму мониъи рафтор анга.

5

Эй кўнгул, тан тахтасин бу қаъри йўқ гирдобдин
Истасанг соҳилға чекмак, билки, бу осон эмас.

Пиру истеъдоду тавфиқ ўлмаса бўлмас бу иш,
Кимдурурким, бағри бу ҳасратдин онинг қон эмас.

6

Важҳи маош учун кишиким деса фикр этай,
Қисмат ризосидин анга бегоналиқ керак.

Ганжи қаноат арчи эрур салтанат, валеқ
Элдин тамаъни узгали мардоналиқ керак.

Лаззоти нафс тарки самари офият берур,
Лек ул шажарни эккали фарзоналиқ керак.

Ким ишқ асири бўлсаки, мумкин эмас висол,
Дарду балоға ҳамдаму ҳамхоналиқ керак,

Тажрид нуридин киши кўз ёрутай деса,
Аҳбоб ҳажри шамъиға парвоналиқ керак,

Гар анжуманни деса муриду мутиъ этай,
Кўп нуктаву фасонада афсоналиқ керак.

Ботин ҳаримида тиласа махзани ҳузур,
Зоҳир уйи асосиға вайроналиқ керак.

Зоҳир юзидин ар тиласа тожу иззу жоҳ,
Дарду бало муҳитиға дурдоналиқ керак.

7

Қаноат тариқиға кир, эй қўнгул,
Ки хатм ўлғай ойини иззат санга.

Десанг, шоҳ ўлай, еру кўк басдурур,
Бу бир тахту ул чатри рифъат санга.

Фано шуъласида ёшур жисмни,
Керак бўлса зарбафт хилъат санга.

Етар лола бутган қиё қулласи,
Мурод ўлса гулгун ҳашмат санга.

Эрур бас ариғ нуктаву қон ёшинг,
Дуру лаълдин зебу зийнат санга.

Десанг, хилватим анжуман бўлмасун,
Керак анжуман ичра хилват санга.

Ватан ичра сокин бўлуб сойир ўл,
Сафардин агар етса меҳнат санга.

Назарни қадамдин йироқ солмағил,
Бу йўл азми гар бўлса рағбат санга.

Дамингдин йироқ тутмағил ҳушни,
Ки юзланмагай ҳар дам офат санга.

Бу тўрт иш била рубъи маскун аро
Чолинмоқ, не тонг, кўси давлат санга.

Бу оҳанг ила бўлғасен нақшбанд,
Навоий, агар етса навбат санга.

Таваккулни улким қўюб хотириға,
Тушар шоҳ оллинда қуллуқ ҳавоси.

Насиби анинг бир аёқ ош эрур бас,
Агар ганжи Қорун эрур муддаоси.

Биравким, бўлур бир аёқ ош учун қул,
Юзига керактур қазоннинг қароси.

9

Кимки махлуқ хизматиға камар
Чуст этар — яхшироқ ушалса бели.

Қўл қовуштурғуча бу авлодур,
Ки анинг чиқса эгни, синса или.

Чун хушомад демакии бошласа кош,
Ким тутулса дами, кесилса тили.

10

Камол эт касбким, олам уйидин
Санга фарз ўлмағай ғамнок чиқмоқ.

Жаҳондин нотамом ўтмак биайниҳ
Эрур ҳаммомдин нопок чиқмоқ.

11

Биравки, жабҳасида чин эрур тута олмас
Мурод шоҳидининг соидини коми била.

Агарчи фаннида соҳиб камол эрур сайёд,
Қачон балиғ тута олғай сув мавжи доми била?

12

Қулоқда асра гаронмоя сўзнию фикр эт,
Ки дурсиз ўлса, не бўлғусидур садаф холи.

Сўзунгни доғи кўнгул ичра асрағилким, ҳайф,—
Ким уйла дуржни гуҳардин этгасен холи.

Бу даржу икки садафни тўла дур этганга,
Зиҳи улувви гуҳар, балки гавҳари олий.

13

Не рахравеки, тожи ҳидоят бошидадур,
Йўқ бок анга ҳаводиси афлок тошидин.

Худхудки, қўйдилар азалий тож бошиға,
Тушгайму жола ёққон ила тожи бошидин?

14

Кўрсанг, эй зоҳид, муқомирваш қаландарпешае,
Бўлма кўп машғулу дунё шуғлидин қил ижтиноб.

Дона ўйнаб важҳин исор этсанг, андин яхшиким,
Эвуруб тасбиҳу ёрмоқ судин этгайсен ҳисоб.

15

Юзига асли ямоннинг кўп очма гулшани хулқ,
Сияҳ гилемга албатта меҳр айлама фош.

Қи қилмади гул иси бирла тоза руҳ жуал,
Қуёш чароғиға парвона бўлмади хуффош.

16

Чу душман ўлди қадимий, зиёнидин ҳазар эт,
Агарчи нутқи равонбахши жонға роҳат эрур.

Сув бирла ўт аро зиддият ўлди чун азалий,
Агар ҳаёт суйидурки, ўтға офат эрур.

17

Виқор гавҳарию ҳилм маъдани бўлакўр,
Десангки, қилғай итоат санга гадо била шоҳ.

Бу шева тоғда зоҳирдурурки, даврондин
Қачонки тафриқа етти, улусға бўлди паноҳ,

18

Бийик мақомиға улким тилар сабот керак,
Ки эгриликни қўюб, тузлук айласа қонун.

Туз ўлса соясида эл тиниб минок киби,
Сипехр уйида турар қарнлар нечукки сутун.

Гар эгрідур, ёғибон ўқу боғланиб бўйни,
Бўлур қабақ йиғочидек беш-ўнча кунда нигун.

19

Хиромон сувда сойир бўлмоқу учмоқ ҳаво узра,
Ажаб эрмас, қачонким ростравлиқ қилса озода.

Шиор айлаб бу ишни кема тийри, кўрки, сув узра
Хиром айлаб ҳавоға бодбондин солди сажжода.

20

Поклар жони бўлур озурда тазвир ашкидин,
Кўзгу рухсори нечукким занг тутқай нам била.

Ростлар кўнглини айлар тийра нодон ёвадин,
Шамъни ул навъким жоҳил ўчурғай дам била.

21

Сахий улдурки, навъи базл қилғай,
Агар худ суфра ичра бўлса нони.

Ким ул чодир кўмочидек етишгай
Гадо уйига кўзлардин ниҳоний.

Фалакдек йўқки, аввал жилва бергай
Кўёшнинг қурсидек оламға они.

22

Тўнни зарбафт айлабон хиффатдин учқон ҳар тараф,
Йўқ ажаб, гар бор эса дунё матоъи ком анга.

Ул чибинким, кўзга олтун янглиғ ишнор хилъати,
Кўпраги билким, нажосат узрадур ором анга.

23

Навоий, тилинг асрағил зинҳор,
Десангким, емай даҳр ишидин фусус.

Назар ҳилки, ўқ оғзи тилсиз учун
Қилур тожварлар била дастбўс.

Неча тожвардур, кесарлар бошин,
Чу ҳангомсиз нағма тортар хурўс.

24

Иссиғ нафас била ҳиндуға тарбият қилсанг,
Хисоли ҳар ён ўлур жаҳл тавсанин сурмак.

Кўмурни ўтқа солиб, лаъли оташин этсанг,
Натижа бўлғай анга қайда тушса куйдурмак.

25

Лаим фарқиға иқбол тожини қўймоқ,
Яқинки, бўлғусидур мужиби азоби анинг.

Нутуқчи бошиға шунқор тумоғаси тонг эмас,
Ки бўлғуси сабаби ранжу изтироби анинг.

26

Бийик мақомлиқ эл тифл эканда ҳам бўлмас,
Ки тийра қилғай они жаҳлу зулмат аҳли тили.

Қамар чароғи агар бўлса барча бир кечалик,
Не навъ ўчургай они шабпарак қанота ели?

27

Добон берган киши эрдур, ва лекин
Демай берганга эрлик бил мусаллам.

Не деб, не берса, билгил они хотун,
Добон бермасни хотундин доғи кам.

28

Не рўза бўлғай ангаким, очуқ бўлиб оғзи

Дамеким ўлмағай ондин калому ҳарза калом.

Ғариброқ буки, қилғай баҳонае суннат,
Ки шарбат айлағай ошом зоҳир ўлмай шом.

Намоз қилмағая қилса ҳам намоз ичра
Тахайюл айламағай ғайри лавн-лавн таом.

Чиқиб намоздин, ўлғай таом ила мамлу,
Бу шарт бирлаки, бўлғай таоми барча ҳаром.

Димоғ топса рутубат бу навъ атъимадин,
Кунас бош урғуча уйғонмағай касе ноком.

Кўзин чу очти яна рўза айлағай ният,
Агарчи фосид эрур меъдаву сақил андом.

Бу турфаким, тилағай бу қадар қабоҳат ила
Ки рўза тутмоғини англағай хосу авом.

Бу савм илаки, малак они ёзмағай жуз фисқ,—
Зихи малакваш сойим, зихи хужаста саём.

Навоийё, эрур ортуқ. бу емак-ичмакдин
Йилон этини ебон, заҳрин айламак ошом!

29

Уйла ғарқи майдурурлар халқ бу дайр ичраким,
Шарънинг айнул-ҳаётинин асар мафҳум эмас.

Ул сифатким, баҳрнинг аччиғ суйида баъзи эл,
Топилур дерлар чучук сув ҳам, вале маълум эмас.

30

Шаҳға муқарраб ўлса бирав барча хайлидин,
Эл барча душман ўлса анинг бирла важҳи бор.

Ким хайлу шоҳ ошику маъшуқ эрур яқин,
Гулчеҳраеки, ошиқ анча бўлса бешумор.

Ул барчасидин ўлса бирисига мултафит,
Душман бўлурда ўзгаларига не ихтиёр?

31

Биравнинг хавфи кўпрак шаҳ қошинда,
Ки шаҳнинг бор анга таъзими кўпрак.

Эрур шаҳ мажлиси ўт, кимки ўтға
Яқинроқ бўлса, куймак бийми кўпрак.

33

Шаҳо, эл жавҳари жонин чиқардинг,
Жавоҳир ҳирсидин бедод этиб фош.

Чу ўлгунгдур, не осиф, тўкмак они
Мазоринг узра андоқким ушоқ тош.

34

Қарилар хотири нозикдур, эй тифл,
Шикастидин қилиб ваҳм, ўлма густох.

Унуттунгмуки, атфол ўйнағанда
Синар оз майл кўргандин қуруқ шох.

35

Не толиғдурки, ҳар кимии десам ёр,
Манга ул оқибат бўлур бадандеш.

Биравдурким, они десам кўзумсен,
Чекар мужгон киби қасдимға юз неш.

36

Ул турфа қуш ҳавосида кўз тўкти дурри ашқ,
Жон ёйди риштасин анга айлаб ҳавойи қайд.

Лекин гар инжу сочса киши дона ўрниға,
Товусни қачон қилур ўргамчи доми сайд?

37

Кийиб самур ила киш, қилма асру раънолиқ,
Ипак либос ила тутма ғурур жоми тўло.

Тийннинг ўз туки-ўқ бўлди жониға офат,
Фарисанинг паридин келди ўз бошиға бало.

38

Шоҳи сипехрқадр Абобакр, ул шаҳе,
Ким кўк равоқи даргаҳи қадриға тоқ эрур.

Бу чархи ложувард уза хуршид гўйиё
Кўкбўз таковариға музаҳҳаб жанок эрур.

Бир пора ложувард сари гўйи англади,
Ким бу заифи хастаға кўп иштиёқ эрур.

39

Чу кўрдиким, сафол ичинда солиб
Ичадур бода бу меҳнат қарини.

Деди, чиний сароҳим бордур, олғил,
Сўзи деди, вале йўқ эрди чини.

40

Фалон бойким, қўйи беш мингдин ўтмиш,
Яна ҳам мингдин ортуқ соғлиғ ўчку.

Қўзилик қўй дедию тонди охир,
Ки ондин яхшироқ ўғлоғлиғ ўчку.

41

Соҳиби аъзам Низомул-мулк, чунким бўлди азал,
Ҳажвлар қилди Уторуд чархи кажрафторни.

Чун ҳаводис тундбоди эсди, барбод айлади,
Йўқки муҳру дафтару зелуча йўқу борни.

Банду тутқунлуқ бас эрмас эрдиким, беморлиғ
Бир йўли солди аёқдин ул фақири зорни.

Келтурурлар сўрғали девонға они хожалар,
Воқиян бу навъ сўрғай дўстлар беморни.

42

Бу юрушда ики улоғим бор,
Лек бормен сипоҳийлиқда яёқ.

Ики шатранж отидек, бириси

Кўтара олмай ўз еридин аёқ.

Чопса шатранж хонаси хатидин,
Секремаклик аларға беҳад шоқ.

Бири ранги қародурур, бири бўз,
Қаро ердур доғию бўз туфроқ.

45

Фалон котиб ар хатни мундоқ ёзар,
Бу мансабдин ани қўпормоқ керак,

Юзин номасидек қаро айлабон,
Қаламдек бошин доғи ёрмоқ керак.

Қародин қароға берибон улоғ,
Қаламравдин ани чиқармоқ керак.

46

Садр котиб йўқ менинг шеъримки, ҳар ким шеърини
Ёзғали олди қалам, борин ғалат қилди рақам.

То қалам урди қароға, ёзмади бир ҳарф рост,
Ким худо қилғай анинг юзин қаро, илгин қалам.

РУБОЙЛАР

1

Субҳоналлоҳу холиқи зул-мажду ало,
Ким андин эрур тўла хало бирла мало,
Гар меҳр анинг мисли дегайлар уқало,
Меҳр оллида зарра янглиғ ўлғай масало.

2

Кўк пўяву сайр ила талабгор санга,
Кун сорғорибон ишқда бемор санга,
Ой доғ ила қуллуқ айлаб изҳор санга,
Тун анжуми нақдидин харидор санга.

3

Ё рабки, иноятингни ёр айла манга,
Йўқлуққа ҳидоятингни бор айла манга,
Ҳар қаҳфи кифоятингни дор айла манга,
Ҳар дурри иноятинг нисор айла манга.

5

Жонимдоғи «жим» икки долингға фидо,
Андинг сўнг «алиф» тоза ниҳолингға фидо,
«Нун»и доғи анбарин ҳилолингға фидо,
Қолғон ики нуқта икки холингға фидо.

6

Бу қосид ишим оҳу фиғон айладило,
Бу руқъа танимни нотавон айладило,
Бу саъб хабар ичимни қон айладило,
Бу қонлиғ ичим ҳалоки жон айладило.

7

Номангки, тириклигимдин улдур матлуб,
Очиб ўқуғоч бир неча лафзи марғуб,
Кўп тўлғониб, ашк ичра ўзумдин бордим,
Ул навъки, сув ичига тушгай мактуб.

8

Номангким, эрур боиси иқболу тараб,
Еткурса тараб мени ҳазинға, не ажаб,
Ёлғуз мендин кетармади ранжу тааб,
Ким бўлди баса халқ ҳаётиға сабаб.

9

Бир айбға гарчи халқ қилғай мансуб,
Фақр аҳлидин изтироб эмастур маҳсуб,
Сидқ эрса худ этмак керак ўз феълини хўб,
Кизб эрса маломат доғи бордур матлуб.

10

Сув кўзгусини боғ аро айларда шитоб,
Сиймоб қилур эрди таҳаррук била тоб.
Дай қилди бу симобни андоқ кўзгу,
Ким кўзгу анинг қошида бўлғай сиймоб.

11

Эй улки, сўзунг тушти ҳабиб оллида хўп,
Мендин йўлиға бошинг қўюб, туфроғин ўп,
Аҳбобға ҳам бирин-бирин хизмат этиб,
Арз айла, ниёз ила дуо кўптин-кўп.

12

Гардун уза базм учун мақом айлади тут,
Ул базмда хуршидни жом айлади тут,
Ул жом ила ишратни мудом айлади тут,
Охир даме ер қуйи хиром айлади тут.

13

Гар ошиқ эсанг, зебу такаллуфни унут,
Яхшию ямон ишда тахаллуфни унут,
Ўтган гар эрур ямон, таассуфни унут,
Келган гар эрур яхши, тасарруфни унут.

14

Эй ишқ, анинг кўйида тавфи ҳарам эт,
Бизни доғи ул тавфға бошла, карам эт,
Бир доира кўйи теграсида рақам эт,
Гар чиқса аёғим, рақамингдвн қалам эт.

15

Чун ханжари ҳажринг манга қатъ этти ҳаёт,
Бори ғаму дардинг ўқини тинмайин от,
Ким онча қовурсун пар ўлуб бутса қанот,
Тойир бўлубон етгамен охир санга бот.

16

Бўлди менинг ўлмагимга савдо боис,
Савдоға ҳавойи жоми саҳбо боис,
Саҳбоға доғи дайру чалипо боис,
Бу барчаға ул дилбари тарсо боис.

17

Кўнглумни олибдур ул шаҳи сабздавож,
Ким ғамза била олур мамоликдин бож.
Боши узра мамлакат хирожи бир тож,
Тожи уза гавҳари мамоликка хирож.

18

Кундуз кўрсанг ўзунгни маҳзун қадаҳ ич,
Андоқки куёш равшану мавзун қадаҳ ич,
Ул дамки куёш ботти, шафақгун қадаҳ ич,
Жомингни қилиб нечукки гардун, қадаҳ ич.

19

Гул вақти муяссар ўлса гулфом қадаҳ,
Андин сўнг тутса бир гуландом қадаҳ,
Манъ айласа барча аҳли ислон қадаҳ,
Қофирмен агар қилмасам ошом қадаҳ.

20

Рухумғаки майдин эрди ҳар лаҳза футух,
Носиҳ тили неши қилди ани мажруҳ,
Май лойини марҳам қилайин шому сабуҳ,
Ул вақтқачаки, тоза бўлғай манга руҳ.

21

Кўрқутма мени томуғдин, эй зоҳиди ях,
Жаннат манга бўлғуси дебон урма занях,
Ким дўзах онинг ёди била жаннат эрур,
Жаннат бори сенинг биладур дўзах.

22

Рухсори уза холларин ул дилбанд
Очти чу мени кўрди баче ҳожатманд.
Айшимға ямон кўз этмагай эмди газанд,
Хоссаки, ул-ўқ бўлубтур ўт узра сипанд.

23

Ёшимға бағир қони чу эрди монанд,
Кўз асради ёшдек бўлуб андин хурсанд.
Турмади кўзумда еткач ул сарви баланд,
Бўлмас киши фарзанди кишига фарзанд.

24

Эй, шарбати лаълинг оби ҳайвондин алаз,
Ҳайвон суйини қўйки, чучук жондин алаз.
Не жондин алаз, не оби ҳайвондин алаз,
Ким ҳар неки йўқ, ондин алаз, ондин алаз.

25

Будур тилагимки, улки маъбудунг эрур,
Туткай сени улёнки, сенинг судунг эрур.
Кўнглунгга етургай улча беҳбудунг эрур,
Илгингга кетургай улча мақсудунг эрур.

26

Гул зикрин эшитурмену йўқ гулдин асар,
Бу боғ эшигидин истарам онча гузар,
Ким топмаса гул жамолидин баҳра назар,
Бори исидин етса димоғимға хабар,

27

Соқий, баданимни нотавон этти хумор,
Кўнглумни қадаҳдек тўла қон этти хумор,
Ҳар узвума юз ранж аён этти хумор,
Тутқил қадаҳеки, қасди жон этти хумор.

28

Кўзум учадур, магарки ёрим келадур,
Эс ҳар дам озар, магар нигорим келадур.
Ё бодияйи фироқ сайрида қилиб
Юз марҳала қатъ шаҳсуворим келадур.

30

Ҳар гармрўйки, бўлғай ул қошифи роз,
Мақсуд ҳарими сори қилғач парвоз,
Тонг йўқ, фалак узра айлабон жилваву ноз,
Наълайни малакка бўлса меҳроби намоз.

31

Олам бор эмиш, Навоийё, шўрангиз,
Олам доғи эл боштин-аёқ рангомиз.
Ишқ истар эмиш сени адам мисри сари
Борғилки, эрур эл тилаган ерда азиз.

32

Аҳбоб, денгизки, хонумондин тамаъ уз,
Не хону не мон, кавну макондин тамаъ уз,
Не кавну макон, жону жаҳондин тамаъ уз,
Лекин демангиз муники ондин тамаъ уз.

33

Лаълингни қилиб нуктасаро, эй қарокўз,

Ишқ аҳли ҳаётиға яро, эй қароқўз.
Чекма яна сурма кўз аро, эй қароқўз,
Эл жониға қилма кўз қаро, эй қароқўз.

34

Ул кўзки, даме бўлмади соғ, эй қароқўз,
Қонимдин ичар мудом аёғ, эй қароқўз.
Билмонки, эрур анга қароғ, эй қароқўз,
Ё маст эди, кўйди тоза доғ, эй қароқўз?

35

Жонбахш лабинг чашмайи ҳайвонму эмас?!
Ҳажридин онинг ичим тўла қонму эмас?!
Ҳар қатрайи қон лаъли Бадахшонму эмас?!
Ҳар порайи лаъли жавҳари жонму эмас?!

36

Гар ошиқ эсанг, меҳру вафо қилма ҳавас,
Дард иставу дафъиға даво қилма ҳавас,
Ҳижрону висол мутлақо қилма ҳавас,
Дилдорингдин ғайри ризо қилма ҳавас.

37

Маҳбубға эътиқод қилмоқ бўлмас,
Андин талаби мурод қилмоқ бўлмас,
Кўзнинг қаросин мидод қилмоқ бўлмас,
Гар бўлса битик савод қилмоқ бўлмас.

38

Ҳам савмаа кунжи шайхи таррорға бас,
Ҳам шайх юзи зоҳиди хушёрға бас,

Ҳам дайрда мастлиғ мени зорға бас,
Ҳам муғбача васли жони беморға бас.

39

Гурбатда ғариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафиқу меҳрибон бўлмас эмиш.
Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулға тикандек ошён бўлмас эмиш.

40

Ул дурри саминки, бор эди кўзума ёш,
Айларда ажал анга жафо расмини фош.
Ғам тирноғидин қилиб қароғимни харош,
Ёшурғай эдим они кўзум уйида кош.

41

Йўқ бодайи васл, оби ҳайзон ул эмиш,
Аҳбоб мулоқоти, дема, жон ул эмиш.
Гардун ғаму ранж суратин нақш этса,
Жон чехраси атрофиға ҳижрон ул эмиш.

42

Йиллар тутубон шайх мақолотиға гўш,
Не кўнглума завқ етти, не жонима жўш.
Жонимға наво солдию кўнглумга хуруш,
Бир журъа била муғбачайи бодафуруш.

43

Соқий, мени хор-хордин айла халос,
Гул-гул юзунг оч, баҳордин айла халос,

Ё май беру интизордин айла халос,
Ё ўлтурубон хумордин айла халос.

44

Бер жому ол, эй муғбача, жонимни иваз,
Кўш тутқилу, ол икки жаҳонимни иваз.
Они сумурурда қатрае томса агар,
Сен ҳам тўк анинг ўрнида қонимни иваз.

45

Ким истаса салтанат, саходур анга шарт,
Ҳар ваъдаки айласа, вафодур анга шарт.
Ким фақр талаб қилса, фанодур анга шарт,
Оллиға неким келса, ризодур анга шарт.

46

Бу даврда йўқ сен киби хушхон ҳофиз,
Ҳуффоз аро сарҳалқайи даврон ҳофиз.
Қуръонга сен ўлғон киби яксон ҳофиз,
Бўлсун санга барча ишда қуръон ҳофиз.

47

Ким айласа соқийи гуландом тамаъ,
Илгидин онинг соғари гулфом тамаъ,
Андин сўнг агар тақвию ислом тамаъ
Айлар эса ул мардак эрур хом тамаъ.

48

Ул дамки, қуёш айлади мағрибқа ружуъ,
Гар суҳбат ўшул қуёш била топса вуқуъ,

Хуштур қилмоқ жом қуёшиға шуруъ,
Ул дамғачаким, қилур қуёш жоми тулуъ.

49

Муғ дайрида даст берса бир лаҳза фароғ,
Ким муғбача ишқидин қизиг бўлса димоғ.
Ул тутса муғона лаҳн ила ҳар дам аёғ,
Бош олсам аёғидин, керак бошима доғ,

50

Бир гул ғамидин дедим қўяй бағрима доғ,
Бергайму дебон атри димоғимға фароғ,
Баргин чу мулаввас айлади бум ила зоғ,
Эмди они исламоққа юз ҳайф димоғ.

51

Бердинг манга дайр аро иқомат, эй муғ,
Туттунг қадаҳи майи маломат, эй муғ,
Бу ишни худ айладинг каромат, эй муғ,
Ё рабки, ҳамиша бўл саломат, эй муғ.

52

Номанг етибон топти кўнгул иззу шараф,
Ҳар лафзи бўлуб мурод дурриға садаф.
Ҳар сатри алам черикининг дафъи учун
Иқбол сипоҳидин чекибон бир саф.

53

Соқий, баданимни қилди ғам тиғи шикоф,
Қоним бори оқти, тутма ўзунгни маоф.

Тутқил бадали моятаҳаллал майи соф,
То маст қилай ғам черики бирла масоф.

54

Юз меҳнату ғам кўнглума еткурди фироқ,
Жонимға балову дард ўқин урди фироқ,
Жисмимни фано ўтиға куйдурди фироқ,
Чун куйди, кулини кўкка совурди фироқ.

55

Кўнглумни ғаму дард ила қон айлади ишқ,
Кўз йўлидин ул қонни равон айлади ишқ,
Ҳар қатрани билмадим қаён айлади ишқ,
Бедил эканим буйла аён айлади ишқ.

56

Ул дамки қуёш боттию сорғорди шафақ,
Базмингға шафақгун май ила бер равнақ.
Не ҳақни унут, не майни куйғил мутлак,
Ким тонгла эрур тенгри кариму барҳақ.

57

Йўқ даҳрда бир бесару сомон мендек,
Ўз ҳолиға саргаштаву ҳайрон мендек,
Ғам кўйида хонумони вайрои мендек,
Яъники, алохону аломон мендек.

55

Бераҳмдурур оламу золим афлок,
Бемеҳрдурур анжуму даврон бебок.

Қай сарви чаманки, жилва қилди чолок,
Ким ерга тўкулмади нечукким хошок.

59

Зоҳид сену ҳур, манга жонона керак,
Жаннат санга бўлсун, манга майхона керак.
Майхона аро соқию паймона керак,
Паймона неча бўлса, тўла ёна керак.

60

Гар дилбар эмас малаквашу ҳур хисол,
Андин сўнг улуснинг кўзи кўру тили лол.
Не ҳусниға руъяту не ишқимға мақол,
Биллаҳ, мену ошиқлик эрур амримаҳол.

61

Бир сори сориғ пўлову мен тутсоғ йўл,
Не тоғу, не туз десанг, не ободу, не чўл.
Йиртуқ капанақдин чиқориб яланг қўл,
Ул қочсаву мен қовсаму, мен қочсаму ул.

62

Турмай мени зору нотавон бирла кўнгул,
Улфат тутмиш ул остон бирла кўнгул.
Ёреки манга жон эди ҳам азм этти,
Мен мундаву хизматингда жон бирла кўнгул.

63

Умрунг қуёшиға бермасун чарх завол,
Жонинг қамарини қилмасун давр ҳилол.

Тун-кун бўлғил маҳравишу меҳрхисол,
Даҳр аҳлиға нурбахшу фархунда жамол.

64

Эй, жони ҳабибу кўнгли аҳбобға лол,
Мен ҳам қилдим жону кўнгулни ирсол.
Кўнглумга бер аҳбоб била жоми висол,
Жонимни ҳабиб аёғи туфроғиға сол.

65

Муғ дайри сори букун таманно қилдим,
Ул муғбача ҳуснини тамошо қилдим,
Дин нақдини куфри бирла савдо қилдим,
Ким қилди бу ишким, мени расво қилдим?

66

Ёшунғон эмиш қаро булутға моҳим,
Гардунни совурмоғлиғ эрур дилхоҳим.
Кирмиш қаро туфроққа қуёшдек шоҳим,
Невчун қаро қилмасун қуёшни оҳим?!

67

Жоҳилки, ҳасад бўлғай анинг жаҳлиға зам,
Нур эл кўзидин англаса ўз кўзида кам.
Кўзларни олишмоққа чекиб тиғи ситам,
Эл кўзини ҳам ўйғаю ўз кўзини ҳам.

68

Баҳру кемадин кўнгулда кўпдур аламин,
Ким секримайин қадам, югурмай қаламин.

Мақсуддин онча солди бир дамда йироқ,
Ким юз йил они тай қила олмас қадамим.

69

Масжидға неча аҳли риёдек етайин,
Ё ринд киби азимати дайр этайин.
Мақсуд топилса яхши, йўқса нетайин,
Бошимни олиб қай сори эмди кетайин?!

70

Гул борди эса, чаман муаттар бўлсун,
Шамъ ўчти эса, қамар мунаввар бўлсун.
Шаҳзодаға гар равза муяссар бўлди,
Султонға жаҳон мулки муяссар бўлсун.

71

Жоним аро ўт лаъли сухандонинг учун,
Юзум уза кавкаб маҳи тобонинг учун,
Кўксумда алиф сарви хиромонинг учун,
Сўзлаб, юз очиб кел бу тараф жонинг учун.

72

Зулфунг гириҳиға пойбаст ўлмишмен,
Лаълинг майидин бодапараст ўлмишмен,
Ул майни ичиб йўлунгда паст ўлмишмен,
Хай-хай, не дедим, магарки маст ўлмишмен?

73

Менменму висол умидидин шод ўлғон,
Бир-бир ғаму андуҳдин озод ўлғон.

Оз-озғина берган сойи гул атри насим,
Булбулдек ишим нолаву фарёд ўлғон.

74

Зоғеки чўқуб оқизди қон кўнглумдин,
Тирноғ ила узди нотавон кўнглумдин,
Аъзосида кўр асар дамим дудидия,
Минқор ила чангида нишон кўнглумдин.

75

Кўнглум гулу сарв майли қилмас, нетайин?
Сарву гул ила даме очилмас, нетайин?
Дар шўҳ кўрунса, кўзга илмас, нетайин?
Бир шўҳким, ул тилар — топилмас, нетайин?

76

Дайр ичра тилаб жоми ҳилолий партав,
Сажжода гарав бўлса, не тонг, эй раҳрав.
Чун муғбача оллида қилур сажда бирав,
Йўқ айб мусаллоси онинг майға гарав.

77

Гар қилса киши қилиб гуноҳе тавба,
Ул журмға бўлса узрхоҳи тавба.
Қилмоқ неча гоҳ журму гоҳи тавба,
Бу журм ила тавбадин, илоҳи, тавба!

78

Ё кошифи асрори ниҳон бўлса киши,
Ҳаллоли рамузи осмон бўлса киши,

Ё ошиқи зори нотаваи бўлса киши,
Девонаву расвойи жаҳон бўлса киши.

79

Эйким, борасен, кўнгулни қайтарғил ахи,
Бедиллиқ ўтидин мени қутқарғил ахи.
Ё тиғ чекиб тўш-тўшидин ёрғил ахи,
Бир порасини бизга бериб, борғил ахи.

80

Сен борғали ортмиш кўнгул зорлиғи,
Оҳ ўқларидин ҳар нафас афгорлиғи.
Билмон, унутулғонму экандур манга ҳажр,
Ё кўпрак эрур бу қатла душворлиғи?

81

Жонимға етибтурур хумор, эй соқий,
Май тутқилу берма интизор, эй соқий,
Аввал ўзунг айла ихтиёр, эй соқий,
Тутқил манга сўнгра зинҳор, эй соқий.

82

Охир даме умр этса шитоб, эй соқий,
Тутқил манга онча майи ноб, эй соқий,
Ким ҳашрда маст ўлай хароб, эй соқий,
То англамай этсалар азоб, эй соқий.

83

Дедим зақанинг тутуб сақоғингни ўпай,
Кўз қошингга суртубон қабоғингни ўпай,

Гулдек юзунг ислабон, дудоғингни ўпай,
Йўқ, йўқ, йўқ, агар десанг аёғингни ўпай.

84

Ҳар зулф хамиға қилма вобаста мени,
Ҳар кўз ҳавасидин этмагил хаста мени,
Ҳар қош тамағиға солма пайваста мени,
Ё раб, борисидин айла вораста мени.

85

Тил сўз била то қизитти ҳангомамни,
Бир ҳам тия олмадим бу худкомамни.
Ҳар неча итикрак айладим хомамни,
Ул хома қаророқ айлади номамни.

ЛУҒЗЛАР

1

ҚАЛАМ

Не лўлидурки, чун ҳангома тутса,
Қадам боштин қилиб тортар навозир.

Бошин кескандин ортиб анга таҳрик,
Тилин ёрғандин ўлуб анга таҳрир.

Қаро сувға бошин юз ғўта берса,
Тўлар оғзию бўлмас лек дамгир.

Киромул-котибин ондин қилиб сабт,
Эл эткондин ямон-яхшини бир-бир.

Вале ошиқ била мажнун ишига
Қазо еткурмай андин ранжу ташвир.

Биҳамдиллаҳки, олимда азалдин
Жунуну ишқ ёзди килки тақдир.

2

ТАНГА

Не шўҳ эрурки, улус кўнгли ичра савдоси
Онинг юзидаги хатлар киби муҳаррардур.

Кумишдурур таяию қиймати онинг лекин
Ўн икки ўз танидек важҳ ила муқаррардур.

Иши ул ўн иккидин ҳар бирисидур дийнор,
Ки адл сиккасидин юзларида зевардур.

Магарки англади хумсул-муборак асрорин,
Ки сони бу адад ўлмиш, агарчи юз мардур.

Гадоға хумсидин ар салтанатдурур, не ажаб,
Қачонки беклик онинг рубъидин муяссардур.

3 **ИГНА**

Қайси айёр эркин улким, нақб урар санъатда бор
Бир синон янглиғ аёғдин, бош қотиқлиқдин таен.

Нозанинлариинг либоси «ечаким сангин эрур,
Тору пуди кўзларидин ичкари кирмак фани.

Пардаи исматда ҳар гулруҳки урсун лофи зуҳд,
Кўнглакининг дарзи-дарзи ичра кўрмишлар ани,

Бу сифатким топти ул айёрлиқ сарриштасин,
Тонгэмастур, гар отин қўйғайлар онинг сўзани.

4 **МИҚРОЗ**

Не қушлар эркин аларким, бирардурур қаноти,
Қанотининг учида ҳар бирисига минқор.

Бирор аёғлари ҳам бору турфароқ буким,
Аёғ учида бирор кўз ҳам эттилар изҳор.

Қачон аёғларин олмаштурурлар, ул соат
Қанот урарға бўлурлар туюрдек тайёр.

Қанот кўп урмоғ ила бир қори учарлари йўқ,
Учарда гарчи қоридур аларға истизҳор.

5
ЎҚ

Не қушдурурки, учар уч қанот била, лекин
Агар қўнар ҳам, очуқдур қанотлари бори.

Қаноти соридур оғзи, валеқ доим очуқ,
Бу турфароқки, бўлур қуйруғида минқори.

Эрур анинг киби туз кўнгли ошёнида ўқ,
Сипехр жаъбасидин истасанг намудори.

6
АНОР

Не мижмардур, тўла ахгар, вале ул мижмар андоми
Эрур сунъ илгидин гоҳе мусаддас, гаҳ мусамман ҳам.

Чиқар равзандин ахгари дудию бу турфақим, онинг
Ўтиға дуд йўқтур, мижмариға балки равзан ҳам.

Ўту мижмар дема, бор ул садафқим, дурларин онинг
Эвурди қонға даврони мушаъбид, чархи пурфан ҳам.

Агар бу навъ эмас, бас не учун, бармоқ кучи бирла
Бўшар жисми, оқар қони, анга мажруҳ ўлуб тан ҳам.

Нечақим табъи норидур, ва лекин меъда нориға
Берур таскин, мунунг нафъин топибмен воқиан мен ҳам.

7
БЕЛ

Не навъ пайкар конидур ул узун тиллик,
Ки оғзиға қоқилур бнр узун йиғоч маҳкам.

Мунунгдек оғзини маҳкам қилиб эмас мумкин,
Ки ул узун тилидии ҳеч навъ қилғай кам.

Тепарлар, ончаки мақдур эрур, ва лекин ул
Бу тепмак ила қотиқ ерни чок этар ҳар дам.

Бу навъ ер ёра олмас жаҳонда ул кишиким,
Йўқ эрса белида куч, гар они дегил Рустам.

8 ЮМУРТҚА

Ул ҳуққайи оҳким, қилурлар гулфом,
Ким жавфи паниру маскадин тўлди тамом.

Ким онинг уруштурмоғидин истар ком,
Ноком ушатқусидур они, ноком.

9 ПОКИ

Не жоҳилдурки, айлар ночахин тез,
Ўзи бирла дурур лекин масофий.

Магар Баҳроми Чўбин наслидиндур,
Ки аҳволида зоҳирдур хилофий.

Равондур тиғи эл бошида доим,
Вале ўз кўксидур онинг ғилофи.

Бу ҳолатда тонуғдур эл бошининг
Сафоси, доғи ўз кўкси шикофи.

Чу мен қилдим аён покий нишонин,
Керакким, топқай эмди табъи софий.

10 ПАРВОНА

Ул қушки, таашшукдурур андеша анга,
Бир нахлғаким шомдадур беша анга.

Шохи учидин бўлиб аён реша анга,
Гул очмоқ ўшул решасидин пеша анга.

МУАММОЛАР

1

ОДАМ

Қон тўқар юздин дамодам ашку, ваҳким, ҳар замон
Боғланиб оҳимдин айлар кўкка майл ул қатра қон.

2

АҲМАД

Майда икки юз агар кўргузмаса ул маҳжабин,
Дурд дардин истабон жон бермагай аҳли яқин.

3

БОҶИЙ ВА БОҶИР

Жаннат гулу насриниға бўлсанг муштоқ,
Гаҳ ёр юзи.га, гаҳ кафи пойиға боқ.

4

БАҲО

Дайр аро кир, пандни гўш айлагил,
Бода бешак соф эрур, нўш айлагил.

5

ТАҶИЙ

Мустақим эрди кўнгул ишқингда, эй оромижон,
Ўртанур ул мустақимим эмди ғамдин ҳар замон.

6

ТОЖ

Юз кўнгул сайдин ажал домидин озод айлади,
То жамолнинг тоблиғ зулфини барбод айлади.

7
САМУД

Танимда доғлар узра ғамингки ўртади доғ,
Кўрунди ўзгача ул доғдин танимға фароғ.

8
ЖУНАЙД

Оҳ ўқин жондинки чексам ул париваш ёдидин,
Қолмас ул ёдимда ҳам фарёд онинг бедодидин.

9
ЖАЪФАР

Жонондин айру топти кўнгул умрдин малол,
Ўздин кечибдур эмдию айлар вафо хаёл.

10
ҲАСАН

Қошинг гўшаси чеккали ғамза досин
Янги ойнинг устида кўргузди ёсин.

11
ҲАМЗА

Ёшун, эй гулки, ул гулрух жамоли
Эрур ҳам содаву ҳам тоза ҳоли.

12
ХОЛИД

Нуқтайи мушкинки ул юз узра бўлмиш жилвагар
То ҳисобин англасун эл юз ёшур, эй сиймбар.

13 **ХУСРАВ**

Ул ниҳолеким қадингға йўқ шабиҳ, андоқ ниҳол
Бошида кўргузса юз хуршид ўлур сендин мисол.

14 **ДОВУД**

Ўт тушти ваҳм дуди аро фурқатидин,
То куйдию ўрта-нди кўнгул ҳирқатидин.

15 **ДАРВЕШ**

Ҳар не топсанг давр аро, соқий, аёққа сол они,
Юз кўрардин ўтти иш, тут змди молмомол они.

16 **ЗУННУН**

Васли саъйидин эмиш ишқ аҳли ичра можаро,
Завқдин, кўрким, юзум олтундек ўлмиш ишқ аро.

17 **РУСТАМ**

Нечаким ёр ситам этган ила узди вафо,
Ёдин этганча оти вирди забон бўлди манго.

18

РАЖАБ

Ою қуёш айламиш юзунг била даъво,
Бизга алардин ажаб кўрунди бу маъно.

19

ЗАЙНИ ВА ЗАЙД

Кўз учи қоши ёсидур соҳир,
Они ёд ол олардин, эй сомир.

20

ЗОҲИД

Ой юзида ҳолини кўргач, ул ой топти жамол,
Охир ул юздинки ёпти, ваҳки, пинҳон бўлди хол.

21

САЪД

Бу гулшан ичраки йўқтур бақо гулига сабот,
Ажаб саодат эрур чиқса яхшилиқ била от.

22

САЛМОН

Қилур эсанг манга сомон, аё рафиқ, ҳавас,
Онинг аёгиға еткур менинг бошимнию бас.

23

ШОҲ

Жон қуши чу бўлди донайи холиға зор,
Шод ўлдию ҳалқа айлади зулфини ёр.

24

ШУКУРУЛЛОҲ

Қаро эрди кўзум ҳажрингдин, эй моҳ,
Яна кўрдум юзунгни шукрилиллоҳ.

25
СИДДИҚ

Юзунг била юзума кош бўлса уйла висол,
Ки бўлмаса ораларинда ғайр ул хату хол.

26
САФИЙ ВА САФО

Қасди жонимға чу мужгонинг икки саф тузди,
Бири қош ёси, бири ғамзанг ўқин кўргузди.

27
ЗИЁ

Гул авроқин сабо қилди паришон,
Қабул этти нечаким топти имкон.

28
ТОҲИР

Гириҳни туррадин то очти моҳим,
Паришон қилди филҳол они оҳим.

29
ТОЛИБ

Оғиз лабиға чу кўйдум, яна талаб қилайин,
Ки ғайр нақши гум ўлғай, яна тараб қилайин.

30

ЗАҲИР

Халқ ичра зуҳури ҳусн ул сийминбар
Кўргузди, ваё бўлди қиёмат яқсар?

Ким жилвагар эрди гар кичик, ёхуд улуг,
Бир-бир ҳаракатин айлади зеру забар.

31

ОМИР

Жумлайи ашёға бўлдум ошиқу ошуфтаҳол,
Оламу одам юзин чин қилди миръот ул жамол.

32

ОДИЛ

Ҳам қоши бирла орази хуш эрур,
Ҳам кўзи бирла қадди дилкаш эрур.

33

ҒАРИБ

Чок бағрим тарфин айладинг икки парканд,
Бирини ташлабон охир бирин эттинг пайванд.

34

ҒАЙБИЙ

Сўзга эвурди икки лабингни такаллумунг,
Ё барги гулни ики ойирди табассумунг.

35

ҒАРҲОД

Ҳар кеча кўнглум ғаминг тоғида фарёд айлағай,
Уйлаким фарёд, фарёдини Фарҳод айлағай.

36

ФАРРУХ

Гар юзунгдин ҳусн эли юзинда бир хол этса фош,
Ул арода бесарупо заррадек киргай қуёш.

37

ҚУБОД

Сочинг ғубори гаҳи юз ёпар, гаҳи юз очар,
Не зулфдурки ёпар ойни, чунки мушк сочар.

38

ҚОСИМ

Рухсораси узра, эй кўнгул, хол недур?
Зулфи аёғи остида помол недур?
Қони они кўрган сени кўрса, мени ҳам,
Ким оийдин айру элга аҳвол недур?

39

КАМОЛ

Юзинким қатра хай сероб қилмиш,
Гулдурким, сув ичгандин очилмиш.

40

КОКО

Жон қилғай икки юзунг гули сори шитоб,
Гар бўлмаса икки сунбулунгдин қуллоб.

41

ЛОЛО

Сабодин кўрди чун машшота икки зулфини дарҳам,
Онингдек учларин кестики, қатъ ўлди гириҳлар ҳам.

42

ЛАТИФ

Саф чекти ҳар тараф юзидин кирпик, эй кўнгул,
Ул шаклни кўруб хираду сабрдин тўнгул.

43

МУҲСИН

Мажлисида шайх бу кеча кўп шайн бошлади,
Синдурди шамъу нуқлни ҳавз ичра ташлади.

44

МУРОД

Лутфунг ели чун эсти бу мардудға филҳол,
Идбор ниҳоятқа етиб келди юз иқбол.

45

НЕКИЙ

Ўқунгға тан, ваъдангға жон хуш қилмиш эрди хотирин,
Кести чу пайкониинг бирин, куйдурди пайғоминг бирин.

46

НОСИР

Кўрунса кўзга ногаҳ-ногаҳ ул ой,
Кўзум ҳайрон қолур юзига, эй вой.

47

ВАЛИ

Чун ул ойға қул ўлди бу ғамкаш,
Қулидин юз ёшурди ул маҳваш.

48

ВАРҚА

Жавр ила қаҳрингки ҳаддин ошти бағоят,
Ваҳки, не бор ибтидо анга, не ниҳоят,

49

ҲУМОМ

Ул шўх онча жаврда кўргузди ихтимом,
Ким от чиқарди, балки анга ушбу эрди ком.

50

ХИЛОЛ

Кўнглум ҳалок бўлди, чу ишқингни бошлади,
Охир бошинда ҳар неки бор эрди, ташлади.

51

ЮСУФ

Сайр ичра қачонким юзунгга етти қуёш,
Тер оқиб, анинг чеҳрасидин борди ёш.

52

ЮНУС

Зулф очмаки, юзунгдур манга шамъи мажлис,
Маҳв қил тун рақамин кун юзидин, эй мунис.

ТУЮҚЛАР

1

Ё раб, ул шаҳду шакар ё лабдурур,
Ё магар шаҳду шакар ёлабдурур.
Жонима пайваста новак отқали
Ғамза ўқин қошиға ёлабдурур.

2

Жавр ўқин жонимға соқий ёзмади,
Васл жомидин хуморим ёзмади.
Килки қудрат сабзхатлар ишқидин
Ўзга иш оллимға гўё ёзмади.

3

Ё қошингдин неча бир ўқ кўз тутай,
Отки, ўтрисиға онинг кўз тутай.
Неча кўргач ўзга маҳвашлар қошин,
Янги ой кўрган кишидек кўз тутай.

4

Лаълидин жонимға ўтлар ёқилур,
Қоши қаддимни жафодин ё қилур.
Мен вафоси ваъдасидин шодмен,
Ул вафо, билмонки, қилмас ё қилур?

5

Бовужуд ул юз эрур гулгунаси,
Ким кўринур оллида гул гунаси.

Юз қизиллиқ йўқтурур, эй аҳли зуҳд,
Токи мункирсиз майи гулгуна сиз.

6

Чарх тортиб ханжари ҳижрон бу тун,
Қўймади бир зарра бағримни бутун.
Тунга бориб бизни беҳол айладинг,
Не балолиқ ёр эмиш, ё раб, бу Тун?!

7

Ўткали ул сарви гулрух соридин,
Йўқ хабар ул сарви гулрухсоридин.
Ҳажридин боғ ичра берур ёдима
Қошидин сарву гул рухсоридин.

8

Тийғи ишқинг ёрасидур бутмагон,
Дардини ҳар кнмга ойтиб бутмагон,
Ҳажр саҳросидур оҳим ўтидин
Анда гул ёхуд гиёҳе бутмагон.

9

Ваҳ, қачонға тегру ишқинг кожидин
Кўзума ҳар лаҳза ўт чақилғуси.
Басдурур кўнглумда ишқинг, ёқма ўт,
Ким ҳароратул ҳам ўтча қилғуси.

10

Ул пари ишқида бу девонани,
Эйки истарсен, келиб гулханда кўр.

Бир қадаҳ ул гулни хандон айлади,
Эй кўнгул, наззора қил, гул ханда кўр.

ФАРДЛАР

1

Улки, ҳақ боринда мақсуд истагай ҳар зотдин,
Меҳр боринда ёруғлуқ кўз тутар зарротдин.

2

Тамаъ этма, кўп ўлса эл моли,
Кўрмайин ҳақ хазинасин холи.

3

Наби шаръиға топмоқ истиқомат
Эрур соликка мушкилрак каромат.

4

Етар чу ризқинг, агар хорадур, вагар ёқут,
Ўзунгга юклама андуҳ тоғин, истаб қут.

5

Мурувват барча бермақдур, емак йўқ,
Футувват барча қилмоқдур, демак йўқ.

6

Такаллуф эрур танға фарсудалиқ,
Анинг таркидур жонға осудалиқ.

7

Музаввир макри бўлди муъжиби қайд,
Нечукким тулки лаъби боиси сайд.

8

Қотиқ эл жисмидин анбурлар олмай нақд эмас восил
Ки тоғни пора-пора қилмайин, лаъл ўлмади ҳосил.

9

Кўк баҳридин яна тамаъ ком тутмайин,
Ким қатра сув томизмас, эл оғзин қурутмайин.

10

Тиндурур бою чиғойни ҳокими равшан замир,
Ёрутур обод ила вайронани меҳри мунир.

11

Не сафо лофин урар ҳиндуйи оташдони,
Уй ёрутмас кўсов, ўн қатла ёрутсанг они.

12

Маст муғ дайри риёи хилватимдин яхшироқ,
Ёшурун исёни зоҳир тоатимдин яхшироқ.

13

Ранжкаш бўлким, чу тортар чуғз вайрон ичра ранж,
Аждаҳодин бийми йўқ, аммо эрур уммиди ганж.

14

Эл ичра, эй ҳасуд, сени қилди ҳақ залил,
Ким ноҳақ элга зидсену ҳақ молиға бахил.

15

Халиқ ўлғон сахийдин элга бўлди икки бахшойиш,
Ҳам эҳсонидин оройиш, ҳам ахлоқидин осойиш.

16

Ёлғон демакда тажриба аввалғи субҳ бас,
Ёлғон нафас чу урди, қарорди ҳамул нафас.

17

Авлиё поясиғадур етмак,
Топмаса шукру топса базл этмак.

18

Базл ҳайвонвашлар илгидин агар истар кўнгул,
Уйладурким орзу қилғай буғу шохида гул.

19

Элни хор айлаган тамаъ, билгил,
Доимо азза ман қанаъ билгил.

20

Кўнгулга футур ўлмайин, роз очилмас,
Садаф гар бутун бўлса, гавҳар сочилмас.

21

Ғофил ўлма, назардин итса аду,
Шамъ ўчурганда ел кўрунурму?

22

Юқар ямонлиғ ангаким, кирар ямон эл аро,
Кўмур аро илик урған қилур илгини қаро.

23

Фориғ эл давронда бори қондадур,
Ким бу даврондадурур дармондадур.

24

Дунёву уқбо иккиси жамъ ўлмас, эй рафиқ,
Кимки икки кема учини тутар, бўлур ғариқ.

25

Аблаҳ они билки, оламдин бақо қилғай тамаъ,
Ахмақ улким, олам аҳлидин вафо қилғай тамаъ.

26

Истасангким, кўрмагайсен бевафолиғ, эй рафиқ,
Қилма олам аҳли бирла ошнолиғ, эй рафиқ.

27

Жаҳон аруси учун, эйки, асру толпиндинг,
Қачон онинг бошидин кечтинг, ул замон тиндинг.

28

Улки, санга элдин эрур айбгў,
Элга доғи сендин эрур айбжў.

29

Киши айбинг деса, дам урмағилким, ул эрур кўзгу,
Чу кўзгу тийра бўлди, ўзга айбинг зоҳир айларму?

30

Киши айбин юзига қилма изҳор,
Таҳаммул айла ўз айбингға зинҳор.

31

Қотиқ кўнглунгдин оқти халқ ёши,
Ки ёмғур боисидур ёда тоши.

32

Бу кун иасими фироқи менинг-сари эсти,
Ки жонни елга бериб, васл риштасин кести.

33

Қизил тўнунг била юз хаста жонға офатсен,
Ҳадиси мухтасар айлай, қизил қиёматсен.

34

Ноз ила аввал мени фирифта қилдинг,
Эмдики, топтим фириб — шифта қилдинг.

35

Чу сен ёру жаҳон бир душманимдур,
Менинг учун жаҳон турғунча сен тур.

36

Манга эмди гўшае меҳроб ила тоат етар,
Эй кўз, ул меҳроби қошни кўрмаким, офат етар,

37

Лабингни сўзга то гўё қилибсен,
Масихо муъжизин ихё қилибсен.

38

Андоқ кўрунди сабза аросинда лолалар,
Ким сабзхатлар илгида гулгун пиёлалар.

39

Не хам қошлардурурким, ҳасрати қаддимни ё қилмиш,
Не кирпичлар ўқиким, рўзгоримни қаро қилмиш*.

40

Ёр васлин топтиму меҳр ошкора қилмади,
Уйлаким ҳижрони ўртар чоғда парво қилмади.

41

Не ажаб, гар қилмасам гулранг бўйин орзу,
Ким эрур ондин димоғим ичра ўт, кўзумда су.

42

Фурқатингдин сувдурур кўнглум, хаёлинг ул судин
Уйла зоҳирдурки, зоҳирдур жамолинг кўзгудин.

43

Балойидур буки, мендин ҳамиша ёр жудодур,
Даме бу дарду балодин халос эмон, не балодур?

44

Чун илик бермаски, ўпсам ул ситамкор илгинн,
Ул киши илгин ўпайким, тутқай ул ёр илгини.

45

Элга бўлмиш руҳпарвар боғу руҳафзо баҳор,
Ёр ҳажридин манга, билмон, хазондур ё баҳор?

46

Дединг, соғиндим, эрур ашқдин юзунг гулгун,
Бегим узун яша, соғинганинг сориг олтун.

47

Нетай элнинг баҳоринким, манга ошуби ҳижрондур,
Кўзумга сарв ўқдур, кўнглум ичра ғунча пайкондур.

48

Истарам, шўхе чиқиб, жонимға бедод айлагай,
Сабру хушу ақлу имонимни барбод айлагай.

49

Неча бўлғай, эй кўнгул, ошиқлиқу афтодалиқ,
Неча кун ҳам хуштурур фориғлиқу озодалиқ,

50

Икки кўзунгу лабииг ғамидин
Мен хаста ўлуб-ўлуб тирилдим.

51

Ўқ эди, эй тонгки, оттинг жонима вуслат тунни,
Бу жиҳатдин ёрума дермен сени ҳар субҳидам.

52

Белу оғзидин, дедиларким, дегил афсонае,
Бошладим филҳолким: «Бир бор эди, бир йўқ эди».

53

Сел йўлида фано даштида мужгоним эмас,
Кўз алочукларининг дуд егон ўқларидурур.

КЎРСАТКИЧЛАР

ТАРИХИЙ, АДАБИЙ ВА МИФИК ШАХСЛАР ИСМИ КУРСАТКИЧИ

- Абдураҳмон Жомий**—дебоча 7.
Абобакр— қитъа 38, 1.
Аёз — ғазал 255, 6.
Азиз — ғазал 552, 4.
Али — ғазал 301, 5.
Амир Хусрав Деҳлавий — дебоча 7.
Афридун — ғазал 19, 7; 105, 9; 256, 7; 422, 6,
Аҳмад — муаммо 2.
Баҳо — муаммо 4.
Баҳром (Гўр) — ғазал 162,6; таржиъбанд 2, 11.
Баҳром Чўбин — Луғз 9, 2.
Билқис — ғазал 257, 9.
Боқибек — қитъа 48, 1, 2,
Боқий — муаммо 3.
Боқир — муаммо 3.
Бу Али (Абу Али ибн Сино) — таржиъбанд 2, V,
Бул-Ало — ғазал 68, 8.
Бу Лаҳаб — ғазал 68, 8.
Вали — муаммо 47.
Варқа — муаммо 48.
Вомиқ — ғазал 2, 6; 29, 3; 137, 5; 451, 3; 481, 6; 564, 7; 710, 6.
Дарвеш — муаммо 16.
Довуд — ғазал 259, 6; 642, 4.
Довуд — муаммо 15.
Доро — ғазал 707, 7.
Жабраил (Жибрил) — ғазал 10, 8; 272, 6; 295, 7; 431, 5; мустазод 1, 5.
Жамшид (Жам) — ғазал 1, 3; 26, 6; 55, 9; 99, 7; 105, 8; 117, 7; 169, 6; 188, 5; 256, 7 297, 7; 337, 8; 369, 6; 401, 5; 422, 6; 488, 3; 506, 8;

670, 5; 692, 7; 769, 4.

Жаъфар — муаммо 10.

Жунайд — муаммо 9.

Зайд — муаммо 19.

Зайни — муаммо 19.

Заҳир — муаммо 30.

Зиё — муаммо 27.

Зол — ғазал 54, 3.

Зоҳид — муаммо 20.

Зуннун — муаммо 17.

Идрис — мустазод 1, 6.

Искандар (Сикандар) — дебоча ғазал 19; 122, 8; 295, 7; таржиъ банд 2, II; 2, V.

Исо (Масих, Рухуллоҳ) — ғазал 14, 3; 31, 2; 49, 6; 65, 5; 71, 5; 75, 1; 83, 4; 90, 2; 92, 1; 101, 3; 117, 5; 123, 2; 129, 4; 338, 5; 144, 5; 152, 4; 154, 3; 164, 3; 176, 1; 197, 5; 200, 4; 203, 6; 505, 4; 223, 2; 227, 6; 249, 5; 259, 2; 260, 3; 256, 5; 272, 7; 295, 3; 308, 2; 310, 2; 314, 5; 332, 4; 354, 2; 366, 4; 369, 4; 70; 416, 3; 419, 5; 439, 3; 406, 6; 424, 3; 448, 2; 457, 7; 469, 1; 535, 13; 536, 2; 538, 4; 544, 6; 548, 1; 558, 1; 563, 1; 565, 1; 577, 9; 591, 5; 607, 6; 611, 5; 622, 4; 675, 4; 681, 6; 686, 3; 689, 4; 722, 3; 729, 3; мустазод 1, 2, 6; мухаммас 1, 3; 3, 7; фард 37.

Кайхусрав (Кай) — ғазал 619, 5; 692, 7; 711, 5; таржиъбанд 2, 11.

Калимуллоҳ (Мусо) — ғазал 682, 4.

Камол — муаммо 39.

Коко — муаммо 40.

Кўрагон (Абусаид Мирзо) — дебоча 4.

Лайли (Лайло) — ғазал 2, 4; 18, 4; 68, 6; 76, 5; 177, 5; 230, 5; 232, 5; 250, 7; 262, 1; 358, 1; 363, 3; 384, 5; 385, 5; 410, 4; 444, 4; 513, 4; 566, 3; 599, 2; 672, 6; 677, 6; 696, 3; мустазод 1, 2.

Латиф — муаммо 42.

Лоло — муаммо 41.

Лутфий — дебоча 8; ғазал 530, 6; мухаммас 1, 5; 2, 5; 3, 7; мусаддас 1, 7; 2, 7.

Мажнун — ғазал 2, 4; 18, 4; 29, 3; 33, 9; 50, 5; 51, 8; 68, 6; 74, 3; 76, 5;

81, 7; 91, 2; 91, 5; 105, 6; 137, 5; 177, 5; 180, 5; 185, 5; 691, 4; 696, 3; 761, 4; 764, 1192, 3; 193, 6; 197, 4; 207, 7; 227, 5; 230, 5; 250, 7; 256, 1; 12, 3; 261. 6; 262, 1; 266,; 5; 267, 7; 295, 5310, 4; 327, 5; 334, 5; 335, 7; 342, 2; 347, 5; 358, 1; 363, 3; 379, 2; 384, 5; 386, 5; 403, 7; 410, 4; 432, 7; 444, 4; 451, 3; 458, 7; 481, 6; 482, 3; 484, 7; 501, 4; 505, 5; 512, 2; 513, 4; 522, 6; 526, 4; 528, 7; 531, 7; 554, 2; 557, 6; 564, 7; 566, 3; 570, 6; 593, 6; 599, 2; 619, 3; 656, 7; 662, 5; 672, 6; 677, 6; 712, 2; 719, 6; 741, 7; 742, 2; 751, 7; 756, 2; 761, 4; 764, 1; мустазод 1, 2; мухаммас 4, 5; мусаддас 2, 3; таржиъбанд 1, VII.

Марям — ғазал 406, 6.

Маҳмуд (Ғазнавий) — ғазал 255, 6.

Маҳмуд Ҳабиб — таржиъбанд 1, IX.

Мирзо Чучук — ғазал 677, 1.

Моний — ғазал 732, 4.

Мурод — муаммо 44.

Муҳаммад (пайғамбар) — дебоча; қитъа 2, 1

Муҳаммад Султон — дебоча 6.

Муҳсин — муаммо 43.

Намруд — ғазал 47, 6.

Некий — муаммо 45.

Низомул-мулк — қитъа 41, 3.

Носир — муаммо 46.

Нуҳ — ғазал 102, 5; 122, 7; 220, 7.

Нуён барлос — қитъа 39, 1.

Одам — ғазал 6, 1; 33, 4; 167, 6; 649, 7; 677, 4; 733, 4; 770, 6.

Одам — муаммо 1.

Одил — муаммо 32.

Омир — муаммо 31.

Рустам — таржиъбанд 1, IX; 2, V; луғз 7, 4.

Рустам — муаммо 18.

Садр котиб — қитъа 46, 1.

Саккокий — дебоча 8.

Салмон — муаммо 22.

Самуд — муаммо 7.

- Сафий** — муаммо 26.
Сафо — муаммо 26.
Саъд — муаммо 21.
Сиддиқ — муаммо 25.
Сулаймон — ғазал 7, 7; 145, 8; 220, 7; 291, 7; 506, 3; 711, 5.
Суҳайлий — дебоча 8.
Тақий — муаммо 5.
Тож — муаммо 6.
Толиб — муаммо 29.
Тоҳир — муаммо 28.
Узро — ғазал 2, 6.
Фаррух — муаммо 36.
Фарход — ғазал 2, 7; 29, 3; 47, 5; 51, 8; 72, 4; 91, 2; 114, 5; 137, 5; 180, 5; 192, 4; 203, 5; 203, 8; 207, 7; 213, 7; 225, 6; 227, 5; 256 1 2-342, 2; 347, 5; 372, 3; 451, 3; 481, 6; 484, 7; 505, 5; 512, 2; 531, 7; 558, 2; 566, 4; 570, 6; 575, 1; 593, 6; 645, 4; 668, 3; 705, 3; 710, 6; 717, 2; 738, 1; 741, 7; 760, 4; 764, 1; мусаддас 2, 3.
Фарҳод — муаммо 35.
Фағфур — таржиъбанд 2, 11.
Фузайл Аёз — ғазал 301, 3.
Фузайл Бармакий — ғазал 301, 3.
Халил — дебоча 19; ғазал 1, 8; 450, 7; 545, 5; мусаддас 1, I
Хизр-ғазал 23, 6; 25, 2; 26, 6; 71, 5; 74, 3; 84 1; 101 36, 154, 6; 164, 3; 200, 6; 259, 3; 285, 6; 303, 1; 346, 3; 386, 3; 391, 6; 398, 5; 412, 6; 439 5; 446, 6; 449, 7; 459, 5; 468, 5; 469, 1; 509, 1; 565, 8; 613, 2; 756, 7; 767, 6, 8; мухаммас 1, 3.
Хожа Ҳофиз Шерозий — дебоча 7.
Холид—муаммо 13.
Хусрав (Парвез) — ғазал 144, 9; 203, 8; 372, 3; 645, 4.
Хусрав — муаммо 14,
Ширин — ғазал 2, 7; 72, 4; 225, 6; 240, 6; 558, 2; 566, 4; 645, 4.
Шоҳ — муаммо 23.
Шукруллоҳ — муаммо 24.
Юнус — муаммо 52.

Юсуф — ғазал 17, 5; 153, 5; 195, 2; 383, 1; 389, 5; 416, 3; 507, 3; 514, 8; 534, 9; 535, 3; 552, 4; 580, 3; 623, 1; 642 4; 675, 4.

Юсуф — муаммо 51.

Юсуф Хожа — китъа 47, 2.

Яъқуб — ғазал 535, 2; 642, 4.

Қайсар— таржиъбанд 2, 11.

Қосим — муаммо 38.

Қорун — ғазал 47, 6; 73, 7; 99, 7; 549, 2; 572, 8; мусаддас 2, 1 таржиъбанд 2, V; 2, IX; қитъа 8, 2.

Қубод — ғазал 117, 7; 369, 6.

Қубод — муаммо 37.

Ғайбий — муаммо 34.

Ғариб — муаммо 33.

Ҳамза — муаммо 12.

Ҳасан — муаммо 11.

Ҳассон — таржиъбанд 2, V.

Ҳилол — муаммо 50.

Ҳотам — ғазал 99, 7.

Ҳумом — муаммо 49.

Хусайн Бойқаро (Абулғозий, Ғозий)—дебоча 10; ғазал 9, 10; 77, 7; 126, 9; 603, 7; 698, 7; мустазод 1, 7; мухаммас 4, P.

ГЕОГРАФИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Адан — ғазал 548, 4.

Ажам — ғазал 233, 9; 329, 7; 340, 7.

Арас — ғазал 407, 7.

Афранж — ғазал 94, 9.

Бадахшон — ғазал 474, 5; рубоий 35, 2.

Батҳо — ғазал 6, 7.

Бесутун — ғазал 47, 5; 213, 7.

Бобил— ғазал 17, 5.

Дажла — ғазал 431, 2.

Ирам — ғазал 617, 1; 662, 1.

- Ирок** —дебоча 8; ғазал 233, 9; 329, 7; 340, 7; 416, 7.
Жайхун (Ому)— ғазал 18. 1, 2; 407, 7; 46, 3; 572, 3.
Канъоя —ғазал 134, 2; 212, 6; 535, 2.
Қаъба — ғазал 6, 4; 76, 7; 113, 9; 307, 3; 316, 8; 399, 9; 412, 6; 416, 5; 440, 2; 455, 6; 459, 9; 497, 7; 501, 9; 513, 9; 578, 9; 579, 8; 708, 6; 716, 8.
Мадина — ғазал 94, 9.
Машҳад — ғазал 602, 1.
Миср —ғазал 212, 6.
Мусалло — ғазал 598, 6.
Нахшаб— ғазал 644, 1.
Неруз — ғазал 329, 7.
Нил— ғазал 431, 2.
Тун — туюқ 6, 2.
Туркистон — дебоча 8.
Уммон —ғазал 461, 4; 474, 6; 629, 3.
Хайбар — ғазал 384, 1.
Хуросон — дебоча 8; ғазал 108, 7; 416, 7; 588, 9.
Хўтан — ғазал 758, 5.
Чакар — қитъа 47, 1.
Чин —дебоча 12; ғазал 25, 1; 42, 5; 129, 2; 155, 2; 198, 1; 198, 2265, 2; 599, 5; 739, 5; 776, 2; мустазод 2, 3; мусаддас 2, 6.
Яман — ғазал 21, 4.
Ясриб — ғазал 6, 8.
Қоф —ғазал 33, 3; 47, 5; 123, 6; 206, 6; 272, 6; 538, 5; таржиъ банд 2, VII.
Ҳижоз —ғазал 233, 9; 255, 7; 324, 7; 340, 7; 416, 7.
Ҳиндустон (Ҳинд) —ғазал 157, 5; 776, 2.

ЭТНИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

- Араб** — ғазал 68, 6; 90, 6; 568, 3; 578, 8.
Жухуд — ғазал 111, 4.
Лўли —ғазал 130, 7; 209, 9; луғз, 1, 1.
Турк —ғазал 255, 5; 555, 5; 717, 3.

Чаркас —ғазал 712, 4.

Хинду —ғазал 42, 5; 70, 7; Ш, 3; 219, 4; 226, 5; 256, 5; 358, 2; 417, 7; 517, 4; 578, 8; 610, 2; 614, 5; 620, 1; 628, 2; 686, 1; 758, 5; фард 11.